

Monitorowanie realizacji celów zrównoważonego rozwoju w Polsce

Informacja wg stanu na koniec 2023 r.

Ministerstwo Rozwoju i Technologii

Warszawa, lipiec 2024 r.

Spis treści

Wstęp.....	4
Cele zrównoważonego rozwoju – stan realizacji na świecie i w Europie.....	5
Kluczowe wnioski.....	9
Podejście do realizacji Agendy 2030 w Polsce – perspektywa rządu, regionów i interesariuszy	11
Działania na rzecz realizacji celów zrównoważonego rozwoju	13
CEL 1. Koniec z ubóstwem.....	14
CEL 2. Zero głodu.....	19
CEL 3. Dobre zdrowie i jakość życia.....	23
CEL 4. Dobra jakość edukacji.....	29
CEL 5. Równość płci.....	35
CEL 6. Czysta woda i warunki sanitarne.....	38
CEL 7. Czysta i dostępna energia.....	42
CEL 8. Wzrost gospodarczy i godna praca.....	48
CEL 9. Innowacyjność, przemysł, infrastruktura.....	53
CEL 10. Mniej nierówności.....	61
CEL 11. Zrównoważone miasta i społeczności.....	67
CEL 12. Odpowiedzialna konsumpcja i produkcja.....	76
CEL 13. Działania w dziedzinie klimatu.....	79
CEL 14. Życie pod wodą.....	86
CEL 15. Życie na lądzie.....	88
CEL 16. Pokój, sprawiedliwość i silne instytucje.....	92
CEL 17. Partnerstwa na rzecz celów.....	102
Perspektywa uczelni wyższych w realizacji celów zrównoważonego rozwoju	106
Współpraca i partnerstwo	126
Statystyka na rzecz realizacji celów zrównoważonego rozwoju	128

Wstęp

Za nami kolejny rok realizacji Agendy 2030, programu przyjętego w drodze rezolucji Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) „Przekształcamy nasz świat: Agenda na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030”. W 2015 r. zdefiniowano w niej nowy model rozwojowy do 2030 r., w tym 17 celów zrównoważonego rozwoju (ang. *Sustainable Development Goals, SDGs*) oraz 169 zadań z nimi związanych, które oddają trzy wymiary zrównoważonego rozwoju – gospodarczy, społeczny i środowiskowy.

Agenda 2030 stanowi szeroką i inkluzywną mapę idei, a jej realizacja wymaga współodpowiedzialności i współpracy szerokiego grona interesariuszy. Taki też model realizacji Agendy 2030 stosujemy w Polsce.

Priorytety rozwojowe przedstawione w raporcie na temat wdrażania Agendy 2030 i 17 SDGs w Polsce na potrzeby Dobrowolnego Narodowego Przeglądu z realizacji działań Polski dokonanego na forum ONZ w 2018 r. (ang. *Voluntary National Review, VNR*) **zostały zaktualizowane i poszerzone w drugim raporcie VNR, do którego Polska przystąpiła w 2023 r.**

Zarówno polski, jak i światowy model zrównoważonego rozwoju napotkały istotne przeszkody w związku z rosyjską agresją na Ukrainę. Obok dramatycznego kryzysu humanitarnego, wojna pogłębiła również problemy gospodarcze i społeczne, wywołane wcześniej pandemią Covid-19. W konsekwencji Polsce, jak i wielu państwom w Europie Środkowo-Wschodniej, przyszło się mierzyć z poważnymi zakłóceniami łańcuchów dostaw, ze wzrostem cen surowców, spowolnieniem gospodarczym po stronie partnerów handlowych, wahaniami walut oraz inflacją, a w wymiarze społecznym – z ogromnym napływem uchodźców z Ukrainy. Rosyjska agresja na Ukrainę wpłynęła na podwyżkę cen paliw i unaoczniała znaczne uzależnienie wielu krajów UE od rosyjskiego gazu i ropy. Ten trudny okres kumulacji zagrożeń i wyzwań stał się testem, zarówno dla polityki krajowych, jak i globalnych, w kontekście potrzeby zapewnienia trwałego, zrównoważonego ożywienia gospodarczego.

Wybuch wojny w Ukrainie bez wątplenia wpłynie na realizację celów Agendy 2030 obejmujących wszystkie wymiary zrównoważonego rozwoju. Według danych Konferencji Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju (UNCTAD), wojna w Ukrainie może pogłębić roczną lukę w finansowaniu potrzebnym do osiągnięcia SDGs o 3,6 bln USD. Luka w finansowaniu walki z ubóstwem i

powstrzymaniu zmian klimatycznych, może wynieść w latach 2020-2025 nawet 17,9 bln USD.

Niemniej jednak, w ósmym roku realizacji Agendy 2030 możemy mówić o wielu osiągnięciach. Pomimo niekorzystnych uwarunkowań zewnętrznych, Polska wprowadziła wiele rozwiązań sprzyjających zrównoważonemu rozwojowi w trzech jego wymiarach: gospodarczym, społecznym i środowiskowym.

W publikacji prezentujemy opis wybranych działań zrealizowanych do końca 2023 r. na rzecz Agendy 2030 i jej celów w Polsce na poziomie centralnym, a także przez województwa, interesariuszy i uczelnie wyższe. W kilku obszarach zasygnalizowaliśmy także aktualne inicjatywy podejmowane w związku z inwazją Rosji w Ukrainie. Wskazujemy na istotne projekty strategiczne i programy operacyjne szczebla krajowego oraz regionalnego, których realizacja może przyczynić się do osiągnięcia postępów w zakresie wszystkich trzech wymiarów zrównoważonego rozwoju, ukazując również wzajemne powiązania między poszczególnymi celami. Uwzględniamy również informacje nt. znaczenia partnerstwa i współpracy w osiąganiu celów, wskazując na formy i obszary współpracy. Dodatkowo, omawiamy w jaki sposób proces monitorowania realizacji Agendy 2030 i jej celów przebiega w skali globalnej i europejskiej, jak również przedstawiamy zestawienie tabelaryczne wskaźników monitorujących priorytety krajowe w ramach poszczególnych celów w latach 2015-2023 (w miarę dostępności danych również za 2024 rok).

W Dekadzie Działań na rzecz Agendy 2030 i SDGs po raz kolejny dokonujemy przeglądu działań i polityk z zakresu zrównoważonego rozwoju oraz oceny postępów w obszarze agend krajowych. Należy mieć jednak świadomość, że dynamicznie zmieniające się otoczenie zewnętrzne znacząco wpływa na możliwości precyzyjnej oceny działań i postępów, a dane statystyczne, które w pełni odzwierciedlałyby sytuację, są dostępne z opóźnieniem (co wynika z harmonogramu i specyfiki badań statystycznych). Stąd też w niniejszym raporcie koncentrujemy się głównie na opisie jakościowym działań, prezentując – jeśli to możliwe – również ich ilościowy wymiar.

Cele zrównoważonego rozwoju – stan realizacji na świecie i w Europie

Realizacja celów zrównoważonego rozwoju – kontekst globalny

W 2023 r. miało miejsce symboliczne wydarzenie dla Agendy 2030. We wrześniu w Nowym Jorku odbył się drugi Szczyt SDG (**SDG Summit 2023**), monitorujący postępy w osiąganiu celów zrównoważonego rozwoju, o tyle istotny, że przypadający na półmetku okresu wyznaczonego na ich realizację. Przez osiem lat obowiązywania Agendy 2030 świat mierzył się z wieloma problemami, które utrudniały dążenie do celów, jednak ich skala i dolegliwość nie były wcześniej aż tak poważne jak obecnie. Rezolucja podsumowująca Szczyt przyznała, że już przed pandemią COVID-19 świat nie był na dobrej drodze do realizacji Agendy 2030, a obecnie sytuacja jest jeszcze trudniejsza. Realizacja wizji Agendy 2030 wymaga wspólnego wysiłku społeczności światowej, woli politycznej i zdecydowanych działań umożliwiających konkretne i zintegrowane polityki na rzecz SDGs.

W ubiegłorocznym sprawozdaniu nt. postępów społeczności międzynarodowej w zakresie realizacji 17 SDGs [The Sustainable Development Goals Report 2023: Special Edition](#) Sekretarz Generalny ONZ António Guterres podkreślił konieczność wzmocnienia działań na rzecz osiągnięcia SDGs. Przyznał, że wciąż istnieją w tych dążeniach luki i niedobory. Podkreślił wagę woli politycznej oraz właściwego wykorzystania dostępnych technologii, zasobów i wiedzy. Przyznano przy tym, że wydarzenia takie jak agresja Rosji na Ukrainę, przewlekłe skutki pandemii COVID-19, kryzys klimatyczny i słabość gospodarki światowej utrudniają postęp w realizacji celów zrównoważonego rozwoju. Jak stwierdził Sekretarz Generalny ONZ, „*Jeśli nie zadziałamy teraz, Agenda 2030 pozostanie tylko epitafium dla świata, który mógłby powstać*”. Szczególna odpowiedzialność spoczywa na międzynarodowej społeczności w odniesieniu do krajów rozwijających się, zwłaszcza że doświadczają one głębokich problemów finansowych. Co więcej, to właśnie te kraje są zwykle dotknięte w największym stopniu globalnymi wyzwaniami, takimi jak np. kryzys klimatyczny. Państwom rozwiniętym przypomniano zobowiązanie zwiększenia

Oficjalnej Pomocy Rozwojowej oraz deklarację finansowania celów klimatycznych na poziomie 100 mld USD rocznie od 2020 r., złożoną w 2009 r. na szczycie klimatycznym COP15 w Kopenhadze.

Raport z 2023 r. wzywa do utworzenia nowego systemu Bretton Woods tak, aby państwa rozwijające się miały odpowiedni głos i reprezentację w globalnych procesach. Zwraca również uwagę na fakt, iż 110 mln ludzi musiało opuścić swoje miejsca zamieszkania z powodu konfliktów i naruszeń praw człowieka do maja 2023 r. – jest to największa liczba odnotowana w historii, zaś 35 mln z nich to uchodźcy. Nagłym problemem pozostaje zmiana klimatu – wg naukowców obecna temperatura globalna jest już 1,1°C powyżej poziomu przedindustrialnego i najprawdopodobniej przekroczy 1,5 °C do 2035. Mimo to wciąż dzięki solidarności i umiejętnemu zarządzaniu państwa mogą sprostać celom Agendy 2030 i Porozumienia Paryskiego.

Ogólny stan realizacji Agendy 2030 podsumowano też w [Sustainable Development Report 2023 - Implementing the SDG Stimulus](#), przygotowanym przez organizację Sustainable Development Solutions Network (SDSN). Na półmetku obowiązywania Agendy 2030 zawarte w raporcie wnioski dalekie są od ideału. Stwierdzono, że realizacja celów jest w poważnym stopniu zaniedbana i nie idzie w dobrym kierunku. Pewien postęp odnotowano w latach 2015-19, ale okazał się on niewystarczający. Od czasu pandemii i powiązanych kryzysów rozpoczął się ogólnoswiatowy zastój w tej kwestii. Większość państw wysoko rozwiniętych miała odpowiednie środki ekonomiczne, by wyjść z tych kryzysów, ale dla państw gorzej sytuowanych skutki gospodarcze były na tyle poważne, że znacząco utrudniły dążenia do realizacji Agendy 2030. Jednakże, nadal można zrealizować SDGs, a niezadowolający progres jest tylko kolejnym powodem dla wzmocnienia starań w ich kierunku.

Realizacja celów zrównoważonego rozwoju – kontekst europejski

Według informacji opublikowanych w raporcie [Sustainable development in the European Union -Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context - 2024 edition](#), w ciągu ostatnich pięciu lat UE poczyniła największe postępy w zakresie wzrostu gospodarczego i godnej pracy (SDG 8) oraz zmniejszania nierówności (SDG 10). Znaczne postępy były również widoczne w zakresie ograniczania ubóstwa i

wykluczenia społecznego (SDG 1). Umiarkowany postęp odnotowano w przypadku celów: zero głodu (SDG 2), życie pod wodą (SDG 14), odpowiedzialna produkcja i konsumpcja (SDG 12) oraz innowacyjność, przemysł i infrastruktura (SDG 9). W przypadku czterech celów zamiast zbliżania się do celu odnotowano odchylenie od niego. Te cele to: życie na lądzie (SDG 15), dobre zdrowie i jakość życia (SDG 3), czysta

woda i warunki sanitarne (SDG 6) oraz czysta i dostępna energia (SDG 7).

Raport [Europe Sustainable Development Report 2023/2024](#), opracowywany przez Sustainable Development Solutions Network (SDSN) oraz Institute for European Environmental Policies, identyfikuje wciąż utrzymujące się problemy przy realizacji celów zrównoważonego rozwoju. Na półmetku Agendy 2030, realizacja większości celów (85% spośród 169) odbiega w znaczący sposób od założeń lub poczyniono w ich ramach niewystarczające postępy.

W oparciu o dane, w raporcie sformułowano 5 kluczowych uwarunkowań wpływających na realizację Agendy 2030. Po pierwsze, wielokrotne kryzysy doprowadziły do stagnacji, a nawet odwrócenia postępów w zakresie wskaźników „Leave-No-One-Behind”, zwłaszcza w zakresie pomiaru nierówności w poszczególnych krajach.

Polska na drodze zrównoważonego rozwoju. Realizacja Agendy 2030 i celów zrównoważonego rozwoju (SDGs) na tle świata i Europy

W zestawieniu państw realizujących 17 celów zrównoważonego rozwoju (wspomniany już Sustainable Development Report) Polska zajęła w 2023 r. wysokie 9. miejsce (awans z 12. pozycji w 2022 r.) z wynikiem 81,8% (na 166 państw poddanych ocenie). Na czele zestawienia plasują się państwa nordyckie – Finlandia (86,8%), Szwecja (86%) oraz Dania (85,7%).

Z kolei w indeksie opisującym efekt spillover¹, Polska osiągnęła wynik 84,8 w skali od 0 do 100. Zajęła tym samym miejsce 114. na 166 notowanych państw (poprzednio 116. miejsce). W zestawieniu państw europejskich zaprezentowanym w raporcie [Europe Sustainable Development Report 2023/24](#) Polska osiągnęła wynik 85,72, tym samym zajmując 1. miejsce wśród państw ujętych w rankingu. Oznacza to, że Polska częściej oddziałuje w wymiarze transgranicznym pozytywnie niż negatywnie.

Biorąc pod uwagę status realizacji poszczególnych SDGs według danych zaprezentowanych w raporcie Sustainable Development Report 2023, Polska osiąga najlepsze wyniki w zakresie wyeliminowania ubóstwa (SDG 1), usuwania

Po drugie, utrzymują się wyzwania związane z celami w zakresie środowiska i różnorodności biologicznej, w tym zrównoważonymi systemami żywności i gruntów (SDG 2, SDG 12-15). Po trzecie, można zaobserwować negatywny wpływ niezrównoważonej konsumpcji i łańcuchów dostaw. Po czwarte, widoczne są luki i powolne tempo konwergencji wyników SDG w krajach europejskich, a także – po piąte - znaczne spowolnienie postępów w realizacji SDGs od 2020 r. W skali europejskiej intensywniejszych działań należałoby oczekiwać zwłaszcza w zakresie celów: zero głodu (SDG 2), dobra jakość edukacji (SDG 4), odpowiedzialna konsumpcja i produkcja (SDG 12), działania w dziedzinie klimatu (SDG 13), życie pod wodą (SDG 14) oraz pokój, sprawiedliwość i silne instytucje (SDG 16).

nierówności (SDG 10) a także partnerstwa na rzecz celów (SDG 17) oraz zapewnienia czystej wody i warunków sanitarnych (SDG 6). Największymi wyzwaniami dla naszego kraju pozostają cele związane z osiągnięciem bezpieczeństwa żywnościowego (SDG 2) oraz zapewnieniem ochrony zasobów morskich (SDG 14).

¹ Indeks spillover mierzy transgraniczny wpływ generowany przez jeden kraj na inne, który osłabia ich zdolność do osiągnięcia SDGs. Indeks obejmuje skutki finansowe (np. nielegalne przepływy finansowe), wpływy środowiskowe i społeczne wynikające z handlu i konsumpcji (np. importowane emisje CO₂, importowane zagrożenia dla bioróżnorodności, wypadki przy pracy) oraz współpracę w zakresie bezpieczeństwa (np. eksport broni – negatywny przejaw współpracy) czy rozwoju (np. Oficjalna Pomoc Rozwojowa – pozytywny przejaw współpracy). Wyniki należy interpretować w taki sam sposób, jak w przypadku Indeksu SDG, w zakresie od 0 (najgorsze wyniki, tj. znaczące negatywne efekty zewnętrzne) do 100 (najlepsze możliwe wyniki, tj. brak znaczących negatywnych efektów zewnętrznych).

Wykres 1. Wyniki osiągnięte przez Polskę w zakresie realizacji poszczególnych SDGs – edycja światowa.

Źródło: Sustainable Development Report 2023, s. 398 (dostęp: 17.01.2023).

Według danych przedstawionych w raporcie, Polska osiągnęła już 2 cele: w zakresie wyeliminowania zjawiska ubóstwa (SDG 1) oraz zrównoważonych ekosystemów lądowych (SDG 15). Ponadto, Polska jest na dobrej drodze do osiągnięcia kolejnych 4 z 17 SDGs, tj. w zakresie czystej wody i warunków sanitarnych (SDG 6), innowacyjności, przemysłu i infrastruktury (SDG 9), zmniejszenia

nierówności (SDG 10) oraz partnerstwa na rzecz celów (SDG 17). Postępów nie odnotowano w przypadku 5 z 17 SDGs. Są to: zero głodu (SDG 2), zrównoważone miasta i społeczności (SDG 11), odpowiedzialna produkcja i konsumpcja (SDG 12), przeciwdziałanie zmianom klimatycznym (SDG 13) oraz pokój, sprawiedliwość i silne instytucje (SDG 16).

Wykres 2. Trendy w zakresie realizacji poszczególnych SDGs przez Polskę – edycja światowa

Źródło: Sustainable Development Report 2023, s. 398 (dostęp: 17.01.2023).

Z kolei dane Eurostatu opublikowane w 2024 r. wskazują, że Polska na tle średniej UE jest na dobrej drodze do utrzymania postępu w realizacji takich SDGs jak: walka z ubóstwem (SDG 1), czysta woda i warunki sanitarne (SDG 6), przemysł, innowacyjność i infrastruktura (SDG 9), zmniejszanie nierówności (SDG 10), partnerstwo na rzecz celów (SDG 17). Stagnacja w realizacji przez Polskę SDGs została odnotowana w przypadku: zero głodu (SDG 2), zrównoważone miasta i społeczności (SDG 11), odpowiedzialna konsumpcja i produkcja (SDG 12), działania w dziedzinie klimatu (SDG 13), pokój, sprawiedliwość i silne instytucje (SDG 16)².

historycznego każdego kraju. Należy zauważyć, że wysoki status nie oznacza, że kraj jest bliski osiągnięcia konkretnego SDG, ale sygnalizuje, że radzi sobie lepiej niż średnia UE.

Wynik postępu każdego SDG w danym kraju opiera się na średnich rocznych stopach wzrostu wszystkich ocenianych wskaźników w danym celu w ciągu ostatnich pięciu lat. W związku z tym jest to miara bezwzględna, na którą nie mają wpływu postępy osiągnięte przez inne kraje. Należy pamiętać, że tabele przeglądowe (pokazujące wyniki na poziomie UE i kraju dla całego zestawu wskaźników SDG) oraz wykresy rozrzutu z wynikami na poziomie kraju są dostępne w sekcji tematycznej dotyczącej SDGs. Wystarczy kliknąć flagę kraju pod nagłówkiem „Tabele danych dla wykresów krajowych” na, aby uzyskać dostęp do tych informacji (jeden plik Excel na kraj). Szczegółowe wskaźniki znajdują się na stronie: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/sdi/key-findings>

² Uwaga metodologiczna: Status każdego SDG w danym kraju jest agregacją wszystkich wskaźników konkretnego celu, w odniesieniu do średniej UE. Jest to miara względna, która zależy również w pewnym stopniu od warunków naturalnych i rozwoju

Kluczowe wnioski

Cele Agendy 2030 skupiają się wokół 5 obszarów tzw. „5P”: ludzie (people), planeta (planet), dobrobyt (prosperity), pokój (peace) oraz partnerstwo (partnership). Przegląd działań podejmowanych przez resorty, województwa i partnerów zaangażowanych w realizację Agendy 2030 jak również projektów strategicznych i flagowych ujętych w strategiach, pozwala na sformułowanie kilku zasadniczych wniosków w obrębie ww. obszarów:

Pokój – peace

Osiąganie założeń zrównoważonego rozwoju jest utrudnione przez międzynarodowy kontekst niepewności i napięć geopolitycznych. Nielegalna, niesprowokowana i nieuzasadniona agresja wojskowa Rosji przeciwko Ukrainie ma wpływ na sytuację mieszkańców w Polsce i we wszystkich częściach świata, zagraża osiągnięciu celów zrównoważonego rozwoju we wszystkich ich wymiarach. Ponadto, w silnie powiązanim globalnym społeczeństwie wyzwania związane ze zmianami klimatu są potęgowane przez konflikty.

Cele zrównoważonego rozwoju są nierozdzielnie związane z pokojem i bezpieczeństwem oraz prawami człowieka. *Bez pokoju na świecie nie uda się osiągnąć SDGs.* Dlatego tak ważne jest aby chronić i promować *multilateralizm* oparty na zasadach, międzynarodowych normach i standardach zgodnych z Kartą Narodów Zjednoczonych.

Ludzie – People

Punktem odniesienia dla Polski w wymiarze społeczno-gospodarczym niezmiennie pozostaje sprawiedliwy i zrównoważony rozwój. Potrzebne są działania na szczeblu krajowym, ale równocześnie kreowanie przestrzeni dla dialogu i współpracy, integrowanie interesariuszy wokół wspólnych wyzwań związanych z wdrażaniem Agendy 2030, budowanie przekonania, że *suma najmniejszych wysiłków przekłada się na ostateczne rezultaty.* Wskazane jest również zachęcanie do aktywnej partycypacji na rzecz tworzenia polityk publicznych, poprzez konsultacje oraz inne aktywności obywatelskie.

Potrzebne jest budowanie świadomości i edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju. Ważne, aby budowanie wiedzy koncentrowało się na praktycznych narzędziach służących do analizowania kwestii istotnych dla danych podmiotów czy organizacji. *Zwiększanie wiedzy i świadomości poprawia zdolność do określenia, w jaki sposób można poprawiać koordynację i spójność w działaniach na rzecz zrównoważonego rozwoju.*

Już teraz realizacja celów zrównoważonego rozwoju odbywa się z różnym stopniem intensywności w wielu dziedzinach i na różnych poziomach życia publicznego. *Polska polityka*

publiczna konsekwentnie uwzględnia zasady zrównoważonego rozwoju wyrażone w Agendzie 2030, dążąc do wzmocnienia i unowocześnienia gospodarki, pamiętając jednocześnie o działaniach na rzecz klimatu oraz zielonej i, co należy podkreślić, sprawiedliwej transformacji.

Polska czyni postępy w realizacji SDGs, choć pewne wyzwania wciąż wymagają właściwego zaadresowania, zwłaszcza w kontekście nieoczekiwanych zaburzeń, jak w przypadku rosyjskiej agresji na Ukrainę czy pandemii COVID-19.

Planeta – planet

Zebrane w ramach niniejszego raportu dane pozwalają zauważyć, że jesteśmy coraz bardziej świadomi istotności wyzwań związanych ze zmianami klimatu. Działania na szczeblu krajowym, regionalnym, czy oddolne inicjatywy partnerów społecznych i interesariuszy w Polsce pokazują, że wysiłki na rzecz realizacji nie tylko założeń Agendy 2030, ale również Porozumienia Paryskiego muszą być prowadzone w sposób ambitny, konsekwentny, a jednocześnie odpowiedzialny i bezpieczny dla obywateli, gospodarki i państwa.

Kwestie związane z ochroną środowiska wysuwają się na pierwszy plan w strategiach firm i organizacji, które mają możliwość wykorzystania swojej siły i wpływu na rzecz zielonej transformacji. Wśród nich znajdują się liderzy, którzy wykraczają poza tradycyjne standardy i obowiązki, i podejmując działania na rzecz środowiska, inspirują innych do wdrażania zmian.

Kluczowe w najbliższych latach będzie rozwijanie wszystkich technologii, które pozwolą nam *przejsć w kierunku gospodarki niskoemisyjnej o obiegu zamkniętym* – umożliwią one przekształcenie łańcuchów produkcji i konsumpcji oraz projektowanie na nowo systemów przemysłowych.

Wsparciem w zmniejszeniu globalnego śladu węglowego będą technologie cyfrowe. Warunkują one optymalizację procesów i zwiększenie produktywności przemysłu, który będzie musiał dostosowywać się do wyzwań związanych z transformacją gospodarki.

Wciąż jednak *dla Polski, jak i większości krajów europejskich, działania w dziedzinie zmian klimatu pozostają wyzwaniem.*

Dobrobyt – prosperity

Podejmowane przez Polskę wysiłki na drodze do zrównoważonej przyszłości znajdują odzwierciedlenie w rankingach międzynarodowych ośrodków zajmujących się pomiarem postępów w zakresie osiągnięcia celów

zrównoważonego rozwoju, w których obserwujemy systematyczną poprawę pozycji Polski. W 2023 r. w [globalnym rankingu SDG Index Polska zajęła wysokie 9. miejsce \(awans z 12. w 2022 r.\) z wynikiem 81,8%](#).

W obecnej rzeczywistości gospodarczej i biznesowej, **zrównoważony rozwój nie jest już tylko wyborem etycznym, ale również koniecznością biznesową**. Ma on nie tylko kluczowe znaczenie dla przyszłego stanu planety, ale jest również **niezbędny dla utrzymania konkurencyjności biznesu**. Ponadto, **dyrektywa w sprawie sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju (CSRD) będzie implikowała na większej niż dotychczas liczbie podmiotów raportowanie spójnych z celami zrównoważonego rozwoju danych ESG**, tj. danych z zakresu środowiska (E – Environment), społeczeństwa (S – Social) i ładu korporacyjnego (G – Governance).

Z zainteresowaniem obserwujemy działania na rzecz zrównoważonego rozwoju prowadzone przez przedsiębiorstwa, organizacje oraz pozostałych interesariuszy. Ich inicjatywy mają charakter zarówno wewnętrzny – skierowany do pracowników i otoczenia wewnętrznego, jak i zewnętrzny – skierowany do klientów czy otoczenia zewnętrznego. **Sektor prywatny pełni kluczową rolę w rozwoju gospodarki Polski i budowaniu zrównoważonej przyszłości**. Warto jednak zaznaczyć, że wdrażanie rozwiązań z zakresu zrównoważonego rozwoju jest również bezpośrednią korzyścią dla danej organizacji. Wybieranie zrównoważonej ścieżki rozwoju wzmacnia pozycję na rynku i konkurencyjność.

Wdrażanie zrównoważonych praktyk na różnym poziomie z czasem stwarza **konieczność dokonania zmian w kwalifikacjach i kompetencjach zawodowych pracowników, zwłaszcza w obszarze umiejętności cyfrowych i procesu ciągłego rozwoju zawodowego**.

Wyzwaniem jest również innowacyjne podejście do reagowania na bieżące potrzeby w kontekście monitorowania wskaźników dotyczących nowych zjawisk i procesów technologicznych, precyzyjnego mierzenia wyników, takich jak ilość zredukowanych emisji, zaoszczędzonego materiału czy zredukowanych odpadów. **Zbieranie wiarygodnych danych jest kluczowe dla optymalizacji procesów i raportowania, jednak może wymagać nakładów na systemy zbierania i analizy danych**. Ponownie, elastyczność i otwartość na poszukiwanie nowych rozwiązań, doskonalenie cyfrowych kompetencji jest kluczem do opisywania zjawisk za pomocą liczb.

Partnerstwo – partnership

W celu integracji różnych wymiarów zrównoważonego rozwoju w procesie tworzenia polityki krajowej i międzynarodowej, niezbędne jest uwzględnienie koncepcji spójności polityki na rzecz zrównoważonego rozwoju (ang. PCSD, Policy Coherence for Sustainable Development). PCSD umożliwia identyfikację i zrozumienie różnych rodzajów interakcji między SDGs oraz powiązanych z nimi polityk. Sprzyja to maksymalizacji synergii i wzmacnia dążenie do wielu celów jednocześnie bez osłabiania innych. Praktyczne zastosowanie PCSD minimalizuje również negatywny wpływ na inne polityki – działania nie wykluczają się wzajemnie, nie konkurują w tym samym obszarze. W końcowym rozrachunku zwiększenie spójności polityk wygeneruje wiele dodatkowych korzyści dla zrównoważonego rozwoju.

Istotnym aspektem jest również zapewnienie ciągłości instytucjonalnej i ciągłości wiedzy niezależnie od obiektywnych zmian, w tym od cyklu politycznego – ciągłość realizacji Agendy 2030 i przyspieszenie działań w konkretnych obszarach są kluczowe na drodze do dalszej transformacji sposobu myślenia i funkcjonowania.

Partnerstwo opiera się na współpracy między podmiotami, również międzysektorowo. Przykładem rozwiązań, których potencjał należy wzmocnić są Partnerstwa publiczno – prywatne (PPP). PPP są odpowiedzią na wyzwania, przed którymi stoimy jako społeczeństwo oraz gospodarka rynkowa – jak przy ograniczonych funduszach publicznych zaspokajając rosnące oczekiwania społeczne dotyczące jakości i standardu świadczenia usług publicznych.

Szczególne zaangażowanie w realizację celów zrównoważonego rozwoju dostrzegane jest na poziomie uczelni wyższych w Polsce. Oprócz działań w zakresie edukacji takich jak organizowanie szkoleń i konferencji, prowadzenie zajęć dydaktycznych, obejmujących tematykę zrównoważonego rozwoju czy wzmacniania umiejętności i potencjału zawodowego wśród studentów, uczelnie wyższe podejmują także liczne inne działania, które wpisują się w realizację SDGs. **Najczęściej mają one charakter społeczny – inicjatywy na rzecz wyrównywania szans i równości płci, wsparcie na rzecz studentów z niepełnosprawnościami i zapewnianie dostępności, zapewnienie wsparcia psychologicznego, działania charytatywne**. Również liczne są inicjatywy o charakterze środowiskowym – działania termomodernizacyjne na kampusach uczelni, dostosowywanie infrastruktury, działania edukacyjne mające na celu kształtowanie świadomości ekologicznej czy inne działania prośrodowiskowe.

Podejście do realizacji Agendy 2030 w Polsce – perspektywa rządu, regionów i interesariuszy

Rezolucja w sprawie Agendy 2030 na rzecz realizacji 17 celów zrównoważonego rozwoju została przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ 25 września 2015 r., co zapoczątkowało proces jej wdrażania na poziomie globalnym, regionalnym i krajowym.

Koordinację wdrażania Agendy 2030 w Polsce na poziomie krajowym zapewnia Ministerstwo Rozwoju i Technologii (MRiT). Zadaniem koordynatora jest zastosowanie zintegrowanego podejścia, czyli zachowania spójności priorytetów we wdrażaniu nowego modelu polskiej polityki rozwoju z wyzwaniami i celami globalnymi. Zintegrowane podejście oznacza koncentrację działań podejmowanych przez poszczególne podmioty – rząd, samorząd, podmioty gospodarcze i partnerów społecznych – wokół wyznaczonych celów strategicznych.

W procesie wdrażania 17 SDGs kluczową rolę odgrywa monitorowanie postępów w oparciu o wiarygodne, aktualne, wysokiej jakości i porównywalne dane. Za monitorowanie postępów w osiągnięciu SDGs odpowiada w Polsce Główny Urząd Statystyczny, który na potrzeby sprawozdawczości od 2019 r. udostępnia specjalne narzędzie do raportowania danych SDG – **Platformę SDG**. Platforma SDG prezentuje dwa zestawy wskaźników z danymi dla Polski: globalny (monitorujący zadania dla całego świata) i krajowy (monitorujący krajowe priorytety). Oba zestawy są otwarte i dostosowywane do aktualnych wyzwań, przed jakimi stoi świat (w przypadku zestawu globalnego) i Polska (w przypadku zestawu krajowego).

Realizacja wymiaru zewnętrznego Agendy 2030 wymaga ścisłej współpracy MRiT z Ministerstwem Spraw Zagranicznych (MSZ).

W 2023 r. Polska po raz drugi przystąpiła do Dobrowolnego Narodowego Przeglądu (ang. Voluntary National Review, VNR) z realizacji Agendy 2030 na forum Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ). Przegląd stanowił okazję do podsumowania działań na półmetku realizacji założeń Agendy 2030. Zaktualizowano wówczas priorytety krajowe dla każdego z 17 SDGs. **Polska przedstawiła także swoje dobre praktyki dla efektywnej implementacji Agendy 2030:** angażowanie do współpracy; budowanie świadomości i edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju; wzmacnianie potencjału administracji publicznej; zapewnienie ciągłości instytucjonalnej i ciągłości wiedzy niezależnie od innych zmian, w tym od cyklu politycznego. **Zidentyfikowano również kluczowe obszary interwencji, szczególnie istotne dla realizacji Agendy 2030, którymi są:** dążenie do zapewnienia pokoju i bezpieczeństwa, transformacja w

sposobie myślenia o zrównoważonym rozwoju, dobre rządzenie – dbałość o spójność polityk, partnerska współpraca w kraju i na poziomie międzynarodowym oraz mobilizacja wszelkich zasobów na cele związane z zieloną i cyfrową transformacją.

Zgodnie z rezolucją „Przekształcamy nasz świat: Agenda na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030” niezbędne jest wyznaczenie celów rozwojowych na szczeblu krajowym, nawiązujących do 17 SDGs oraz zapewnienie monitorowania postępów na szczeblu krajowym oraz budowanie partnerstwa administracji, biznesu i innych interesariuszy na rzecz nowego modelu rozwoju i realizacji SDGs. Dlatego też, realizując założenia Agendy 2030, przede wszystkim **stawiamy na partnerstwo, współodpowiedzialność i współpracę szerokiego grona podmiotów publicznych, biznesu i obywateli w przebiegu procesów rozwojowych.** W tym względzie za kluczowe działanie uznajemy budowę dialogu społecznego w zakresie istotnych z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju zagadnień oraz wzajemne informowanie się o najważniejszych przedsięwzięciach, a także szerokie wsparcie i zaufanie między podmiotami publicznymi i ich partnerami.

Złożoność i przenikanie się SDGs wymaga zaangażowania się w działania na ich rzecz szerokiego grona podmiotów – regionów i interesariuszy. W obliczu takich megatrendów, jak procesy globalizacji, zmiany klimatyczne i demograficzne, postępująca cyfryzacja i urbanizacja, wiele miast i regionów boryka się z krytycznymi wyzwaniami dotyczącymi zachowania integracji społecznej, wspierania wzrostu gospodarczego oraz stopniowego przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną.

Skuteczna odpowiedź na tego typu wyzwania wymaga polityki ukierunkowanej terytorialnie oraz zaangażowania w realizację SDGs podmiotów spoza szczebla administracji centralnej. Regiony również partycypują w osiągnięciu celów Agendy 2030, a ich działania mają w dużej mierze charakter zrównoważony. Realizują one poszczególne 17 SDGs głównie poprzez strategie rozwoju województw oraz inne dokumenty regionalne, np. planistyczne (plany zagospodarowania przestrzennego) czy operacyjne (programy regionalne).

Prezentowane przez regiony i interesariuszy działania dotyczą wielu obszarów, które są tożsame z zakresem wielu SDGs i z pewnością mogłyby stanowić przedmiot odrębnych opracowań. W niniejszym opracowaniu wskazano jedynie wybrane inicjatywy, które stanowią przykłady kontrybucji regionów i interesariuszy do globalnych celów.

Resorty wiodące i współpracujące przy realizacji celów zrównoważonego rozwoju

RESORT WIODĄCY	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
RESORT WSPÓŁPRACUJĄCY	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Ministerstwo Rozwoju i Technologii																	
Ministerstwo Aktywów Państwowych																	
Ministerstwo Przemysłu																	
Ministerstwo Cyfryzacji																	
Ministerstwo Edukacji Narodowej																	
Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego																	
Ministerstwo Finansów																	
Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej																	
Ministerstwo Infrastruktury																	
Ministerstwo Klimatu i Środowiska																	
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego																	
Ministerstwo Obrony Narodowej																	
Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej																	
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi																	
Ministerstwo Sportu i Turystyki																	
Ministerstwo Sprawiedliwości																	
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji																	
Ministerstwo Spraw Zagranicznych																	
Ministerstwo Zdrowia																	
Kancelaria Prezesa Rady Ministrów																	

Źródło: Zestawienie własne MRiT.

Działania na rzecz realizacji celów zrównoważonego rozwoju

CELE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

1 KONIEC ZUBÓSTWEM

Wylimitować ubóstwo na całym świecie

2 ZERO GŁODU

Koniec z głodem, osiągnąć bezpieczeństwo żywnościowe i zrównoważone rolnictwo

3 DOBRE ZDROWIE I JAKOŚĆ ŻYCIA

Zapewnić wszystkim ludziom zdrowe życie i dobrobyt

4 DOBRA JAKOŚĆ EDUKACJI

Wysokiej jakości edukacja dla wszystkich, uczenie się przez całe życie

5 RÓWNOŚĆ PŁCI

Osiągnąć równość płci, wzmocnić pozycję kobiet i dziewcząt

6 CZYSTA WODA I WARUNKI SANITARNE

Zapewnić wszystkim dostęp do wody i warunków sanitarnych

7 CZYSTA I DOSTĘPNA ENERGIA

Zapewnić wszystkim dostęp do stabilnej i nowoczesnej energii po przystępnej cenie

8 WZROST GOSPODARCZY I GODNA PRACA

Inkluzywny wzrost gospodarczy, produktywnie zatrudnienie, godna praca dla wszystkich

9 INNOWACYJNOŚĆ, PRZEMYSŁ, INFRASTRUKTURA

Stabilna infrastruktura, zrównoważony przemysł, wspieranie innowacyjności

10 MNIEJ NIERÓWNOŚCI

Zmniejszyć nierówności w krajach i między krajami

11 ZRÓWNOWAŻONE MIASTA I SPOŁECZNOŚCI

Bezpieczne miasta i osiedla ludzkie sprzyjające włączeniu społecznemu

12 ODPOWIEDZIALNA KONSUMPCJA I PRODUKCJA

Zapewnić wzorce zrównoważonej konsumpcji i produkcji

13 DZIAŁANIA W DZIEDZINIE KLIMATU

Pilne działania zwalczające zmiany klimatyczne i ich skutki

14 ŻYCIE POD WODĄ

Chronić oceany, morza i zasoby morskie

15 ŻYCIE NA LĄDZIE

Ochrona zrównoważonych ekosystemów lądowych i różnorodności biologicznej

16 POKÓJ, SPRAWIEDLIWOŚĆ I SILNE INSTYTUCJE

Pokojowe i inkluzywne społeczeństwa, silne i odpowiedzialne instytucje

17 PARTNERSTWA NA RZECZ CELÓW

Ożywić globalne partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju

Priorytety w zakresie realizacji SDG 1 na szczeblu krajowym

- Poprawa dostępności do usług społecznych (np. wsparcie dla rodzin z dziećmi, opieka nad dziećmi i/lub nad starszymi osobami) i zdrowotnych
- Umożliwienie rzeczywistej i pełnej integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami oraz wsparcie psychologiczne, społeczne, funkcjonalne i ekonomiczne ich rodzin
- Poprawa sytuacji mieszkaniowej

Działania na szczeblu rządowym na rzecz realizacji SDG 1

Na szczeblu rządowym w ramach celu 1 podejmowane są działania w następujących obszarach: wsparcie i poprawa sytuacji osób starszych, wsparcie dzieci i rodzin z dziećmi, w obszarze ekonomii społecznej, w odniesieniu do osób z niepełnosprawnościami oraz mające na celu poprawę sytuacji mieszkaniowej. Poniżej wymieniono listę programów Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, które wspierają realizację celu 1.

Działania w odniesieniu do osób starszych

Waloryzacja świadczeń emerytalno-rentowych – w 2023 r. nastąpiła modyfikacja obowiązujących zasad waloryzacji. Od 1 marca 2023 r. przeprowadzona została procentowo-kwotowa waloryzacja świadczeń, która polegała na podwyższeniu kwoty świadczenia wskaźnikiem waloryzacji wynoszącym 114,8%, jednak nie mniej niż o kwotę 250 zł.

Dodatkowe roczne świadczenia pieniężne dla emerytów i rencistów – wypłata tzw. 13. i 14. emerytury. Tzw. 13. emerytura została wypłacona po raz pierwszy jednorazowo w 2019 r., a począwszy od 2020 r. stała się świadczeniem przysługującym co roku wszystkim świadczeniobiorcom. W 2023 r. dodatkowe świadczenie skierowane zostało do 9,7 mln osób, jego koszt wyniósł 15,4 mld zł. W 2023 r. zagwarantowano w formie ustawowej wypłatę 14. emerytury³ oraz podjęto decyzję o jej podwyższeniu o ponad 1000 zł do kwoty 2650 zł (brutto). W takiej wysokości tzw. 14. emerytura przysługiwała seniorom otrzymującym świadczenia do wysokości 2900 zł brutto. Przekroczenie tej kwoty skutkowało zastosowaniem zasady „złotówka za złotówkę”, dzięki czemu każdy senior, którego świadczenie (suma świadczeń) nie przekraczało 5500 zł brutto, otrzymał dodatkowe wsparcie pieniężne. W rezultacie tzw. 14.

emerytura, wypłacona we wrześniu 2023 r. trafiła do ok. 8,9 mln osób, na rzecz których świadczenie na 31 sierpnia 2023 r. nie przekroczyło kwoty 5500 zł, w tym do 6,8 mln osób w pełnej wysokości. Łączny koszt wypłaty tzw. 14. emerytury w 2023 r. wynosił 20,7 mld zł.

Program „Senior+” na lata 2021-2025 – ma na celu rozwój sieci placówek dziennego pobytu dla osób starszych oraz rozszerzenie oferty usług dla osób starszych w ich miejscu zamieszkania. W ramach Programu jednostki samorządu terytorialnego mogą ubiegać się o uzyskanie środków finansowych przeznaczonych na utworzenie lub wyposażenie placówki oraz na zapewnienie funkcjonowania już istniejących placówek. Program zapewnia wsparcie seniorom m.in. poprzez: usługi w zakresie aktywności ruchowej lub kinezyterapii; zapewnienie oferty edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej i opiekuńczej – w zależności od potrzeb stwierdzonych w środowisku lokalnym; udostępnianie seniorom infrastruktury pozwalającej na aktywne spędzanie wolnego czasu; zaktywizowanie i zaangażowanie seniorów w działania samopomocowe i na rzecz środowiska lokalnego. W 2023 r. w ramach dotacji z Programu „Senior+” powstało 69 nowych ośrodków wsparcia „Senior+” (w tym 19 Dziennych Domów „Senior+” oraz 74 Klubów „Senior+”), oferujących ok. 1400 miejsc wsparcia dziennego dla seniorów.

Program wieloletni na rzecz Osób Starszych „Aktywni+” na lata 2021-2025 – jego głównym celem jest zwiększenie uczestnictwa osób starszych we wszystkich dziedzinach życia społecznego. Organizacje pozarządowe i inne podmioty uprawnione działające na rzecz osób starszych mogą ubiegać się o dofinansowanie projektów w ramach 4 priorytetów: aktywność społeczna; partycypacja społeczna; włączenie cyfrowe oraz przygotowanie do starości. W ramach konkursu edycji 2023 Programu „Aktywni+” zrealizowano 518 projektów na łączną kwotę ponad

³ Ustawa z dnia 26 maja 2023 r. o kolejnym dodatkowym rocznym świadczeniu pieniężnym dla emerytów i rencistów (Dz.U.2023.1407).

39 mln zł. W każdym roku na funkcjonowanie Programu przeznaczone będzie 40 mln zł.

Program Mama 4+ – to rodzicielskie świadczenie uzupełniające (RSU), które jest wypłacane od marca 2019 r. Ma ono zapewnić minimalny dochód osobom, które aby wychowywać dzieci w rodzinach wielodzietnych nie podjęły się zatrudnienia, bardzo często z przyczyn niezależnych od siebie, lub z niego zrezygnowały, przez co nie nabyły prawa do emerytury lub nie wypracowały emerytury w najniższej wysokości. Świadczenie wypłacane jest z budżetu państwa dla mam, w niektórych przypadkach też dla ojców, którzy wychowali przynajmniej 4 dzieci. W przypadku osoby niemającej prawa do żadnego świadczenia, wysokość RSU odpowiadać będzie kwocie najniższej emerytury. Gdy zaś osoba zainteresowana pobiera już świadczenie niższe od najniższej emerytury, świadczenie rodzicielskie będzie uzupełniać pobierane świadczenie do tej kwoty. W okresie od 1 marca 2019 r. do 31 grudnia 2023 r. wydatki na rodzicielskie świadczenie uzupełniające wyniosły ok. 2,4 mld zł (ZUS i KRUS). Świadczenie to przyznano ok. 77,8 tys. osób.

Program „Opieka 75+” – program został opracowany w odpowiedzi na wyzwania, jakie stawiają przed Polską zachodzące procesy demograficzne. Bezpośrednim adresatem programu są gminy do 60 tys. mieszkańców, które przystępując do jego realizacji, otrzymają wsparcie finansowe na świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych, w miejscu zamieszkania z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, w wysokości do 60% kosztów realizacji tych usług. Celem programu jest zwiększenie dostępności do usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób w wieku 75 lat i więcej, które są osobami samotnymi, samotnie gospodarującymi, a także tych które pozostają w rodzinie poprzez wsparcie finansowe samorządów gminnych w realizacji powyższych usług. W 2023 r. na program "Opieka 75+" przeznaczono 40 mln zł z budżetu państwa. Program jest realizowany od 2018 r.

Program „Korpus Wsparcia Seniorów” – jest elementem polityki państwa w zakresie wsparcia na rzecz seniorów niesamodzielnych ze względu na wiek oraz stan zdrowia. Celem programu jest wsparcie finansowe gmin w organizowaniu usług opiekuńczych poprzez dostęp do tzw. „opieki na odległość”, mającej na celu poprawę bezpieczeństwa oraz możliwości samodzielnego funkcjonowania w miejscu zamieszkania osób starszych. W 2023 r. na program „Korpus Wsparcia Seniorów” przeznaczono 20 mln zł z budżetu państwa.

Działania w odniesieniu do dzieci i rodzin z dziećmi

Program „Rodzina 500+” – świadczenie wychowawcze, które od 1 lipca 2019 r. ma charakter powszechny, tj.

przysługuje na każde dziecko do ukończenia 18. roku życia, niezależnie od dochodu rodziny. W grudniu 2023 r. wsparciem w formie świadczenia wychowawczego objętych było 6 919 tys. dzieci. Do 31 grudnia 2023 r. kwota świadczenia wynosiła 500 zł. Od 1 stycznia 2024 r. program funkcjonuje pod nazwą „Rodzina 800+”.

Program „Dobry start” – jest realizowany od lipca 2018 r. Ma na celu wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci w wieku od 7. do 20. roku życia, niezależnie od kapitału kulturowego, społecznego i materialnego rodzin, w których się wychowują. Wsparciem, niezależnie od wysokości osiąganego przez rodzinę dochodu, w kwocie 300 zł wypłacanego raz w roku, objęte są dzieci w okresie pobierania edukacji szkolnej. W 2023 r. wsparciem objętych było 4 642 tys. uczniów.

Program MALUCH+ 2022-2029 – program został ogłoszony w 2023 r. i został przekształcony z edycji rocznej w program wieloletni na lata 2022-2029. Program „MALUCH+” wspiera rozwój instytucji opiekuńczych dla dzieci do 3 roku życia – żłobków, klubów dziecięcych i dziennych opiekunów. Odbiorcy wsparcia mogą otrzymać dofinansowanie na utworzenie nowych miejsc opieki, a następnie na ich funkcjonowanie przez okres 36 m-cy. Komponent dofinansowania do funkcjonowania nowoutworzonych miejsc w wysokości do 837 zł miesięcznie jest bardzo ważny dla rodziców i opiekunów najmłodszych dzieci. Program integruje fundusze europejskie a także środki budżetu państwa. Budżet programu wynosi blisko 5,5 mld zł.

Karta Dużej Rodziny – to system zniżek i dodatkowych uprawnień dla rodzin wielodzietnych (z co najmniej trojgiem dzieci). To ważny instrument polityki rodzinnej przyczyniający się do obniżenia wydatków rodzin wielodzietnych. Posiadacze Kart otrzymują m.in. zniżki na przejazdy kolejowe, zniżki w wielu sklepach spożywczych, czy na stacjach benzynowych. Na koniec 2023 r. tą formą wsparcia było objętych blisko 1,8 mln rodzin.

Rodzinny kapitał opiekuńczy to świadczenie wypłacane od 2022 r. rodzicom na pokrycie kosztów opieki nad drugim i kolejnymi dziećmi w rodzinie w wieku od 12. do ukończenia 35. miesiąca życia dziecka (łącznie 12 tys. zł wsparcia). Rodzice dzieci, na które nie przysługuje rodzinny kapitał opiekuńczy, mogą ubiegać się o dofinansowanie obniżenia opłaty za pobyt dziecka w żłobku, klubie dziecięcym lub u dziennego opiekuna. W 2023 r. wsparciem objętych było 189,1 tys. dzieci.

Działania w obszarze ekonomii społecznej – wsparcie sektora ekonomii społecznej w sposób interdyscyplinarny przyczynia się do zwiększenia dostępności usług społecznych i poprawy ich jakości, w związku z zakorzenieniem podmiotów ekonomii społecznej w społecznościach lokalnych, co przekłada się nie tylko na większą trafność

diagnozy w zakresie nisz na rynku usług społecznych, ale także na efektywne wykorzystanie zasobów. Ekonomia społeczna sprzyja skróceniu łańcucha dostaw czy tworzeniu miejsc pracy na lokalnym rynku. Ekonomia społeczna to aktywizacja zawodowa osób młodych, kobiet, osób w wieku 50+, osób długotrwale bezrobotnych, jak również osób z niepełnosprawnościami. Przyjęta w 2022 r. Ustawa o ekonomii społecznej⁴ promuje inkluzywny i zrównoważony rozwój gospodarczy, przyczynia się do zmniejszenia nierówności w kontekście geograficznym i społecznym, ale także wzmacniania ideę społecznie odpowiedzialnych terytoriów.

Program kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”

– program jest realizowany od 1 stycznia 2017 r. i dotyczy w szczególności: wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka; opieki, w tym paliatywnej lub rehabilitacji dzieci posiadających zaświadczenie o ciężkim i nieodwracalnym upośledzeniu albo nieuleczalnej chorobie zagrażającej życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu; wsparcia dla kobiet w ciąży i ich rodzin w przypadku ciąży powikłanej; pomocy w zabezpieczeniu szczególnych potrzeb, w tym mieszkaniowych, rodzin z dzieckiem posiadającym stosowne zaświadczenie. Stan realizacji Programu za rok poprzedni przedstawiany jest w corocznym sprawozdaniu publikowanym do 30 września.

Projekt „Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”

– był realizowany od 1 października 2020 r. do 31 grudnia 2023 r. Celem projektu było przygotowanie kompleksowej propozycji wdrożenia do systemu prawnego nowych i zmodyfikowanych instrumentów w zakresie rehabilitacji społecznej osób z niepełnosprawnościami zapewniających możliwie samodzielne funkcjonowanie osób z niepełnosprawnościami w społeczeństwie, w tym wypracowanie, przetestowanie, wdrożenie i upowszechnienie standardu usług asystenckich świadczonych na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

W ramach projektu przeprowadzono analizę rozwiązań ustawowych z zakresu rehabilitacji społecznej osób z niepełnosprawnościami (z uwzględnieniem warsztatów terapii zajęciowej), przygotowano propozycje modyfikacji istniejących i wypracowano nowe instrumenty systemu rehabilitacji społecznej osób z niepełnosprawnościami. Rozwiązania poddano pilotażowi w celu oceny zasadności ich wdrożenia i wypracowania ich optymalnego kształtu. W projekcie wypracowano propozycje 8 instrumentów, rozwiązań dedykowanych osobom z niepełnosprawnościami:

- Standard asystencji osobistej osoby z niepełnosprawnością;
- Budżet osobisty powiązany ze Standardem asystencji osobistej;
- Standardy funkcjonowania Warsztatów Terapii Zajęciowej;
- Asysta prawna jako element systemu wsparcia korzystania ze zdolności do czynności prawnych;
- System wsparcia osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, wymagających wspomagających i alternatywnych metod komunikacji (AAC i ETR);
- Mobilny Doradca Włączenia Społecznego;
- Bezpieczna przyszłość – fundusze wsparcia. Mechanizmy wspierające zapewnienie bezpiecznej przyszłości finansowej i majątkowej osób z niepełnosprawnościami;
- Wsparcie oprócz opieki – poszerzone wsparcie wytchnieniowe.

Do większości z nich wypracowano również rozwiązania prawne, które będą mogły być wprowadzone do systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami, zapewniając im niezależne życie. Efekty projektu dostępne są na stronie: <https://wlaczeniespoleczne.pl/>

Działania w zakresie wsparcia osób z niepełnosprawnościami mają przekrojowy charakter i wpisują się w realizację innych celów, m.in. SDG 3, SDG 8 czy SDG 10.

⁴ Ustawa z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej (Dz.U.2024.113).

Projekty strategiczne służące realizacji SDG 1

Program kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” – program zawiera kompleksowe rozwiązania dot. wsparcia rodzin z osobą i/lub dzieckiem z niepełnosprawnościami.

Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030 – ustanawia całościowe ramy polityki krajowej na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Strategia obejmuje osiem priorytetowych obszarów: 1) niezależne życie; 2) dostępność; 3) edukacja; 4) praca; 5) warunki życia i ochrona socjalna; 6) zdrowie; 7) budowanie świadomości; 8) koordynacja. W ramach priorytetu „Warunki życia i ochrona socjalna” planowana jest koordynacja działań dotyczących: systemu wsparcia finansowego osób z niepełnosprawnościami (w tym modyfikacji systemu świadczeń dla opiekunów osób z niepełnosprawnościami); mieszkalnictwa (rozwoju rynku mieszkań na wynajem z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami).

Projekt strategiczny **Skuteczna pomoc społeczna** - obejmuje działania podnoszące kompetencje i kwalifikacje pracowników pomocy i integracji społecznej oraz projekty, których celem jest usprawnienie istniejących oraz wypracowanie nowych narzędzi planowania i monitorowania skutecznych działań na rzecz włączenia społecznego osób i rodzin.

Instrumenty polityki mieszkaniowej służące rozwiązywaniu problemów mieszkaniowych osób o niskich i średnich dochodach realizowane są poprzez działania inwestycyjne wspierające budowę mieszkań komunalnych i rozwój społecznego budownictwa czynszowego. Do osób o szczególnych potrzebach mieszkaniowych adresowane jest również wsparcie na cele takie jak m.in.: tworzenie schronisk dla osób w kryzysie bezdomności oraz mieszkań chronionych. Prowadzone są również programy pomocowe skierowane do mieszkańców w formie dopłat do czynszu (program "Mieszkanie na start") lub dodatków mieszkaniowych.

Działania i inicjatywy regionów służące realizacji SDG 1

Podlaskie

„Podlaski program wsparcia stypendialnego uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne” realizowany przez Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego (UMWP) był skierowany do uczniów/uczennic uzdolnionych, znajdujących się w niekorzystnej sytuacji społeczno-ekonomicznej, w tym pochodzących z rodzin o niskim statusie społeczno-ekonomicznym, uczących się w szkołach realizujących podstawę programową kształcenia ogólnego szkoły podstawowej i liceum ogólnokształcącego w województwie. Przewidziano 4 edycje naboru wniosków o przyznanie stypendium obejmujące rok szkolny, tj.: 2022/2023, 2023/2024, 2024/2025, 2025/2026. Ujęte w projekcie rozwiązania mają wpłynąć na stworzenie równych szans edukacyjnych uczniów/uczennic. Projekt uwzględniał specyfikę regionu i trendy demograficzne oraz odnosi się do zdiagnozowanych deficytów i potrzeb.

Dolnośląskie

Akademia BIZnES Class była inicjatywą firm: Objectivity, UBS, PwC, SoftServe, oraz Akademii Sztuk Pięknych we Wrocławiu. Celem projektu było zwiększenie szansy na zakup produktów i usług podmiotów ekonomii społecznej (PES) przez biznes i innych nabywców. Podmioty te cały zysk ze sprzedaży przeznaczyły na misje swoich organizacji. Aby mogły zatrudniać osoby zagrożone wykluczeniem społecznym (po kryzysie psychicznym, uzależnieniach, osoby z niepełnosprawnościami) i/lub realizować działania społeczne na większą skalę muszą dysponować większymi środkami. Komerccjalizacja produktów i usług PES zwiększa niezależność finansową od dotacji, a stała współpraca z biznesem daje stabilność finansową. To przekłada się na komfort życia i aktywność osób, które były zależne od pomocy socjalnej. Projekt miał już 5 edycji, a wsparciem objęto 10 PES.

Działania i inicjatywy interesariuszy służące realizacji SDG 1

ANWIL S.A.

Inicjatywa: Działalność Fundacji ANWIL

Od 2014 r. działa korporacyjna Fundacja ANWIL, której misją brzmi "Wspierając lokalne inicjatywy, tworzymy przyszłość". Cele statutowe fundacji zostały zdefiniowane w oparciu o społeczne preferencje i realne potrzeby lokalnej społeczności, które wynikały z przeprowadzonych wcześniej

badań opinii. W oparciu o oczekiwania mieszkańców Fundacja wspiera szerokie spektrum projektów służących mieszkańcom całego powiatu wrocławskiego. Pomaga w realizacji inicjatyw m.in. z zakresu edukacji, ochrony zdrowia i środowiska.

Fundacja prowadzi stały monitoring działań beneficjentów, zbiera na bieżąco dane liczbowe oraz opinie interesariuszy.

Od 2014 r. Fundacja na działalność statutową przeznaczyła blisko 13 mln złotych. Dzięki tym środkom szkoły, przedszkola, uczelnie wyższe, organizacje pozarządowe, koła gospodyń wiejskich, ochotnicze straże pożarne i inne podmioty działające na rzecz dobra publicznego, zrealizowały 715 projektów.

Ponadto w ramach wolontariatu pracowniczego zrealizowano 126 akcji wolontariackich.

LPP SA

Inicjatywa: Moda na lepszy start

Jest to autorski program Fundacji LPP skierowany do podopiecznych domów dla dzieci Gdańskiej Fundacji Innowacji Społecznej, Fundacji „Rodzinny Gdańsk” oraz Fundacji dla Rodziny „Ogniska Nadziei”. Jego celem jest wyrównywanie szans społecznych dzieci poprzez zapewnianie im funduszy na leczenie lub kształcenie, a także motywowanie do rozwijania talentów i kompetencji. W październiku 2023 r. do programu dołączyła kolejna organizacja – Towarzystwo Nasz Dom z Krakowa. Dzięki środkom przekazywanym przez Fundację LPP podopieczni placówek opiekuńczo-wychowawczych w Krakowie mogą rozwijać swoje umiejętności i pasje oraz uczestniczyć w różnorodnych zajęciach edukacyjnych, terapeutycznych i rozwojowych.

W drugim roku realizacji projektu, od stycznia 2023 r. do stycznia 2024 r. odbyło się ponad 4 316 godzin zajęć dla 278 podopiecznych z 20 domów dla dzieci. Przekazane środki przeznaczone także na leczenie. Fundacja przyznała również 347 stypendia zdolnej młodzieży i studentom.

Inicjatywa: zbiórka odzieży używanej

Od 2018 r. Fundacja LPP prowadzi zbiórkę używanej odzieży. W 2023 r. objęto nią wszystkie sklepy LPP w Polsce, a w 2024 r. spółka rozszerzyła ją o salony za granicą – obecnie program funkcjonuje w sklepach w Czechach, na Słowacji i w Wielkiej Brytanii.

Używane ubrania, buty i akcesoria można przynieść do sklepów marek LPP. Stamtąd zebrane ubrania wysyłane są do partnerów akcji, gdzie są profesjonalnie sortowane ze względu na rodzaj, jakość, a nawet skład materiałowy. Każda rzecz zostaje przyporządkowana do odpowiedniej kategorii, aby jak najdłużej pozostawała w obiegu. Ubrania nadające się do ponownego użycia przekazywane są osobom w kryzysie bezdomności lub są wprowadzane do drugiego obiegu. Pozostałe trafiają do upcyklingu, downcyklingu lub recyklingu.

W ramach akcji LPP współpracuje z lokalnymi organizacjami, aby ich projekty miały bezpośredni wpływ na lokalną społeczność. W Polsce za pośrednictwem Towarzystwa Pomocy im. św. Brata Alberta ubrania trafiają do osób w kryzysie bezdomności. Ponadto potrzeba profesjonalnej segregacji stworzyła pole do dalszej współpracy LPP z Towarzystwem Pomocy im. św. Brata Alberta w ramach projektu „Sortownia”. Inicjatywa realizowana od 2022 r. w Centrum Integracji Społecznej w Gdyni pozwoliła na aktywizację społeczną i zawodową podopiecznych organizacji – osoby zagrożone wykluczeniem społecznym oraz zawodowym – poprzez stworzenie stanowisk pracy przy sortowaniu odzieży pochodzącej ze zbiorów.

Program zbiórki odzieży to również odpowiedź LPP na potrzebę zamykania obiegu tekstyliów i wydłużania życia ubrań, butów i akcesoriów, których klienci już nie potrzebują. To sposób na ograniczanie odpadów tekstylnych, a jednocześnie wsparcie inicjatyw społecznych.

Priorytety w zakresie realizacji SDG 2 na szczeblu krajowym

- Wsparcie przekształceń strukturalnych zapewniających wzrost konkurencyjności gospodarstw rolnych i producentów rolno-spożywczych
- Zapewnienie jakości i bezpieczeństwa żywności oraz bezpieczeństwa żywnościowego kraju, przy uwzględnieniu wymogów środowiskowych
- Promocja produktów sektora rolno-spożywczego (w tym żywności wysokiej jakości) oraz wsparcie jego ekspansji zagranicznej
- Poprawa sytuacji dochodowej gospodarstw domowych na wsi w relacji do miasta, w tym poprzez wzrost zróżnicowania źródeł dochodów mieszkańców obszarów wiejskich
- Promocja zdrowego stylu życia wśród dorosłych i dzieci

Działania na szczeblu rządowym na rzecz realizacji SDG 2

Na szczeblu rządowym w ramach celu 2 podejmowane są działania ściśle korespondujące z priorytetami w następujących obszarach: wsparcie przekształceń strukturalnych w rolnictwie, wsparcie rolnictwa ekologicznego, ochrona roślinnych zasobów genowych, promocja polskiej żywności, poprawa sytuacji osób pracujących w rolnictwie oraz promocja zdrowego stylu życia wśród dorosłych i dzieci.

Wsparcie przekształceń strukturalnych/działań zapewniających wzrost konkurencyjności gospodarstw rolnych i producentów rolno-spożywczych

W Krajowym Planie Odbudowy i Wzmacniania Odporności (KPO) zaplanowano udzielanie wsparcia w zakresie przetwarzania lub wprowadzania do obrotu produktów rolnych, spożywczych, rybołówstwa lub akwakultury. **„Inwestycja na rzecz dywersyfikacji i skracania łańcucha dostaw produktów rolnych i spożywczych oraz budowy odporności podmiotów uczestniczących w łańcuchu”** wspiera odbudowę polskiego przetwórstwa oraz sprzedaż i produkcję żywności w gospodarstwie rolnym. Celem tej inicjatywy jest rozpowszechnienie i wzmocnienie łańcuchów dostaw oraz systemu redystrybucji żywności poprzez rozwój małego przetwórstwa, łańcuchów żywnościowych oraz rozwój różnych form sprzedaży żywności bezpośrednio konsumentom, co przyczyni się do wzrostu konkurencyjności w sektorze rolno-spożywczym. Środki w ramach ww. inwestycji przeznaczone są m.in. na wsparcie inwestycyjne dla rolników prowadzących lub rozpoczynających prowadzenie sprzedaży bezpośredniej, Rolniczy Handel Detaliczny (RHD) lub działalność marginalną, lokalną i ograniczoną (MOL). Podmioty

posiadające status mikro-, małego lub średniego przedsiębiorstwa również otrzymują wsparcie.

W ramach inwestycji wsparcie dotyczy zakupu i montażu infrastruktury magazynowania oraz budowy lub modernizacji centrów przechowalniczo-dystrybucyjnych i rolno-spożywczych rynków hurtowych. W ten sposób prowadzone są działania służące zapewnieniu bezpieczeństwa żywnościowego poprzez wzmocnienie łańcuchów dostaw.

Aby ograniczyć skutki głodu i przeciwdziałać marnowaniu żywności, wsparcie w ramach wspomnianej inwestycji obejmuje również organizacje, które prowadzą działalność w zakresie nieodpłatnego przechowywania, przetwarzania, redystrybucji żywności na cele społeczne lub przygotowania i wydawania bezpłatnych posiłków.

Ponadto, w ramach Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) w latach 2023-2027 planuje się wsparcie zorganizowanych form współpracy rolników, m.in. poprzez kontynuację działania skierowanego do organizacji i grup producentów rolnych (w szczególności funkcjonujących w formie spółdzielni). Wsparcie to realizowane jest w ramach interwencji „Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych”. Tego typu podmioty będą mogły być również beneficjentami działania **„Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości”**, w ramach którego będzie możliwość uzyskania wsparcia m.in. na realizację działań inwestycyjnych służących wprowadzaniu do obrotu produktów rolnych.

Jednym z narzędzi służących wdrażaniu SDG 2 jest realizacja Programu Operacyjnego „Rybnictwo i Morze” na lata 2014-2020 finansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz realizacja programu Funduszu

Europejskie dla Rybactwa na lata 2021-2027 finansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury. Działania realizowane w ramach tych programów przyczyniają się do wdrażania innowacyjnych rozwiązań w rybołówstwie i przetwórstwie produktów rybołówstwa i akwakultury poprzez instrumenty wsparcia sektora żywności wysokiej jakości oraz inwestycje w wykorzystanie pełnego potencjału produkcyjnego dzięki m.in. modernizacji gospodarstw rybackich, rozwojowi kooperacji między producentami rybackimi, wzmocnieniu powiązań gospodarstw rybackich z zakładami przetwórczymi, restrukturyzacji małych gospodarstw, wsparciu rozwoju lokalnych rynków. Działania te uzupełniają projekty zapewniające m.in. wymianę pokoleniową, bioróżnorodność ekosystemów wodnych, przeciwdziałanie zmianom klimatu i zmniejszenie emisji CO₂, budowanie potencjału rozwojowego przez zacieśnianie więzi kulturowych, zapewnienie sprawnego systemu instytucjonalnego w zakresie kontroli i egzekwowania przepisów wspólnej polityki rybołówstwa oraz poprawę efektywności systemu zbierania danych rybackich.

Rozwój infrastruktury na wsi wspierany jest poprzez uruchamianie funduszy dedykowanych. Wśród nich ważną rolę odgrywa Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg (kompleksowy instrument wsparcia realizacji zadań na drogach zarządzanych przez jednostki samorządu terytorialnego). W ramach naboru na 2023 r. Prezes Rady Ministrów zatwierdził łącznie na listach podstawowych i rezerwowych 2 817 zadań, w tym 814 zadań na drogach powiatowych oraz 2 003 zadania na drogach gminnych. Ostatecznie w 2023 r. dofinansowanie otrzymało łącznie 1 896 zadań, z tego 1 330 zadań na drogach gminnych i 566 zadań na drogach powiatowych. W ramach zadań z naboru na 2023 r. realizowanych jest łącznie 2 792 km dróg, z tego 1 328 km dróg gminnych i 1 463 km dróg powiatowych.

W ramach promowania polskiej żywności wysokiej jakości na krajowym i światowych rynkach zbytu oraz mając na uwadze coraz większe zainteresowanie konsumentów polskimi produktami rolno-spożywczymi, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (MRiRW) we współpracy z Krajowym Ośrodkiem Wsparcia Rolnictwa (KOWR) prowadziło szereg działań informacyjno-promocyjnych mających na celu kreowanie pozytywnego wizerunku polskiej żywności, zwiększenie jej konkurencyjności oraz budowanie jej silnej i rozpoznawalnej marki. Realizowane działania opierały się na idei spójnej, dynamicznej i ukierunkowanej polityki promocji produktów żywnościowych, dostosowanej do potrzeb sektora rolno-spożywczego. Organizowane były m.in. stoiska informacyjno-promocyjne podczas krajowych i zagranicznych wydarzeń wystawienniczo-targowych. Resort prowadził również szereg kampanii informacyjno-

edukacyjnych, dotyczących polskiej żywności wysokiej jakości na rynku krajowym. Ich adresatami byli m.in. konsumenci, wśród których budowana była świadomość konsumencka.

KOWR obsługiwał w 2023 r., w ramach mechanizmu Wspólnej Polityki Rolnej „*Wsparcie działań promocyjnych i informacyjnych na rynkach wybranych produktów rolnych*”, 11 programów promocyjnych w 17 krajach na 4 kontynentach, realizowanych przez polskie organizacje branżowe i/lub międzybranżowe na rynkach państw UE i w krajach poza unijnymi. Koszyk produktów obejmował mięso wołowe, wieprzowe, drobiowe, owoce i warzywa, w tym produkty rolnictwa ekologicznego.

W ramach promocji produktów sektora rolno-spożywczego na rynku krajowym, w tym żywności wysokiej jakości, KOWR prowadzi działania pod hasłem **#KupujŚwiadomie**. Celem tych działań jest wzmocnienie patriotyzmu konsumenckiego i propagowanie certyfikatów i oznaczeń żywności wśród konsumentów i producentów. KOWR w szczególności informuje o znaku „PRODUKT POLSKI” i zachęca do wspierania polskiej gospodarki i polskich gospodarstw rodzinnych wytwarzających żywność. Poprzez realizowane działania uświadamia się konsumentom, że wybierając produkty lokalne, tradycyjne, z oznaczeniami krajowymi i unijnymi, budują siłę polskiej marki, a zarazem kultywują polskie dziedzictwo kulinarne. W 2023 r. zorganizowano łącznie ponad 550 przedsięwzięć promocyjno-informacyjnych w całej Polsce.

W czerwcu 2023 r. udostępniono nową stronę www.kupujswiadomie.gov.pl przygotowaną przez KOWR, na której znajdują się informacje o certyfikatach przyznawanych w ramach krajowych i unijnych systemów jakości oraz oznaczeniach artykułów rolno-spożywczych. Na stronie na bieżąco publikowane są informacje o wydarzeniach promocyjnych, informacyjnych, kulturalnych i edukacyjnych.

Ponadto w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (PROW 2014-2020) KOWR wspierał producentów rolnych przystępujących do systemów jakości oraz grupy producentów realizujące inicjatywy informacyjne i promocyjne na rynku wewnętrznym w zakresie certyfikowanej żywności wysokiej jakości.

W 2023 r. zakończyła się realizacja pilotażowego projektu pn. „*Paszportyzacja polskiej żywności*” prowadzonego przez KOWR. Projekt wpisuje się w światowy trend zmierzający do zapewnienia wiarygodnej informacji o żywności na każdym etapie łańcucha dostaw, ze szczególnym uwzględnieniem jej pochodzenia, jakości oraz zabiegów jakim została poddana, a jej wprowadzenie jest zgodne z oczekiwaniami konsumenta 4.0, który podejmuje świadome wybory oraz oczekuje spersonalizowanej oferty

produktowej. Celem projektu jest poprawa wizerunku produkowanej w Polsce żywności oraz wsparcie zrównoważonego rozwoju branży rolno-spożywczej. W ramach pilotażu zbadano możliwość budowy cyfrowego systemu gwarantującego efektywne śledzenie i identyfikowanie informacji o produktach rolno-spożywczych w łańcuchu dostaw żywności, tj. „od pola do stołu”. Zadaniem systemu IT jest udostępnianie szerokiego spektrum informacji o produkcie żywnościowym, przede wszystkim dzięki innowacyjnym funkcjonalnościom, a także integracji z aktualnie działającymi bazami referencyjnymi.

KOWR obsługuje 10 branżowych funduszy promocji produktów rolno-spożywczych utworzonych w celu finansowania przez poszczególne branże działań wspierających marketing rolny, wzrost spożycia oraz wzmocnienie wizerunku polskich produktów rolno-spożywczych.

W 2023 r. KOWR zrealizował dziewiąty podprogram w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020, którego celem było ograniczenie ubóstwa poprzez świadczenie pomocy żywnościowej osobom najbardziej potrzebującym. W 2023 r. dostarczono 13 tys. ton artykułów żywnościowych dla blisko 1 mln osób.

Projekty strategiczne służące realizacji SDG 2

Nowe szanse dla wsi – w 2023 r. zakończono projekt mający na celu aktywizację zawodową rolników oraz osób związanych z rolnictwem dla potrzeb pozarolniczego rynku pracy. Projekt był realizowany od 2017 r. wspólnie przez trzy resorty, tj.: Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej (wsparcie w ramach Polityki Spójności), MRiRW (w ramach PROW 2014-2020) oraz Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (poprzez środki Funduszu Pracy). Osoby pochodzące z obszarów wiejskich, w tym osoby odchodzące z rolnictwa i ich rodziny, w zakresie aktywizacji zawodowej i rozwoju przedsiębiorczości mogły skorzystać z różnych form wsparcia Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych na lata 2014-2020 oraz w Programie Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020. W ramach rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich w PROW 2014-2020, wsparcie skierowane było do rolników planujących utworzenie pozarolniczych miejsc pracy na terenach wiejskich. W ramach Funduszu Pracy zrealizowane zostało wsparcie na rzecz rolników oraz członków ich rodzin, którzy zarejestrowali się jako bezrobotni lub poszukujący pracy.

Program dla szkół – realizowany we współpracy z Ministerstwem Zdrowia i Ministerstwem Edukacji Narodowej od roku szkolnego 2017/2018. Jego celem jest kształtowanie zdrowych nawyków żywieniowych wśród dzieci uczęszczających do klas I-V szkół podstawowych. Cel ten realizowany jest poprzez bezpłatną dystrybucję świeżych i różnorodnych owoców i warzyw, soków, mleka oraz naturalnych przetworów mlecznych. W programie uczestniczy 1,75 mln dzieci (ponad 90% grupy docelowej) z ok. 12 tys. szkół.

System Satelitarnego Monitorowania Upraw Rolnych (S2MUR) - projekt realizowany przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa. Obejmuje zaprojektowanie, budowę i rozwój systemu informatycznego wykorzystującego synergię danych satelitarnych, meteorologicznych, glebowych i statystycznych do całorocznego monitorowania upraw rolnych na terenie całej Polski. Głównym celem projektu jest dostarczanie kompleksowej wiedzy o stanie upraw rolnych, prognozowanie wystąpienia niekorzystnych zjawisk atmosferycznych mogących powodować straty w plonie upraw i generowanie raportów szacowania strat w plonie. Celem technicznym projektu jest pozyskanie danych źródłowych (zasilających bazę danych) oraz budowa i wdrożenie systemu teleinformatycznego, który będzie wspomagał decyzje użytkowników zarówno w czasie typowego okresu wegetacyjnego jak i w sytuacjach nadzwyczajnych, takich jak klęski naturalne powstałe na skutek niekorzystnych zjawisk atmosferycznych. Głównymi odbiorcami projektu są rolnicy indywidualni oraz producenci rolni, a także przedstawiciele administracji państwowej. System Satelitarnego Monitorowania Upraw Rolnych (S2MUR) pozwoli rolnikom m.in. na określenie prognozowanej wielkości plonu czy ustalenie warunków wzrostu danej uprawy. Z kolei administracja publiczna będzie wykorzystywać system do dokładniejszego szacowania szkód w rolnictwie co przyspieszy proces wypłacania odszkodowań dla rolnika, prognozowania plonu i podejmowania różnego rodzaju działań pomocowych i interwencyjnych. Prezes Rady Ministrów w dniu 30 lipca 2023 r. w drodze decyzji powierzył Instytutowi Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowemu Instytutowi Badawczemu (IUNG-PIB) realizację zadania pn. „Zaprojektowanie i wykonanie Systemu Satelitarnego Monitorowania Upraw Rolnych (S2MUR)”.

Działania i inicjatywy regionów służące realizacji SDG 2

Podlaskie

Projekt pn. „*Przygotowanie fundamentu instytucjonalnego i niezbędnej wiedzy dla Regionalnego Ekosystemu Innowacji Dolina Rolnicza 4.0*” UMWP miał na celu przygotowanie do implementacji zasadniczego projektu na dużą skalę pn. „Regionalny Ekosystem Innowacji Dolina Rolnicza 4.0”. Jest to inicjatywa województwa podlaskiego mająca na celu wsparcie innowacyjności w sektorze rolnictwa. Cele szczegółowe projektu polegały na rozpoznaniu potrzeb w zakresie innowacji i rozwoju uczestników Regionalnego Ekosystemu Innowacji (REI) oraz efektywności modelu biznesowego ekosystemu, budowanie sieci współpracy krajowej i zagranicznej w kontekście realizacji REI Dolina Rolnicza 4.0 oraz opracowanie szczegółowej koncepcji wdrożenia nowoczesnych rozwiązań w sektorach związanych z REI „Dolina Rolnicza 4.0” do konkurencyjności w globalnych łańcuchach wartości.

Efektami działań jest m.in. opracowanie: analizy diagnostycznej potencjału innowacyjnego sektora rolno-spożywczego i jego otoczenia biznesowego w woj. podlaskim, w oparciu o uwarunkowania i priorytetowe problemy branży rolno-spożywczej; analizy w zakresie innowacji w obszarach żywności i zdrowia, i ich otoczeniu biznesowym; analizy potencjału wysoce innowacyjnych podlaskich przedsiębiorstw, w szczególności start-upów, pod kątem możliwości ich rozwoju i ekspansji na rynki zagraniczne oraz analizy zasobów i potrzeb rynku globalnego w zakresie zielonych technologii w rolnictwie i jego

otoczeniu biznesowym oraz możliwości ich transferu do/z woj. podlaskiego.

W ramach projektu powołano Grupę Roboczą ds. Ekosystemu Innowacji Dolina Rolnicza, której celem była wymiana wiedzy, kompetencji i doświadczeń w obszarze innowacyjności oraz stymulowanie współpracy między zainteresowanymi stronami. W ramach projektu zorganizowano wizyty studyjne do kluczowych centrów rozwoju najnowszych technologii na świecie (Stany Zjednoczone, Izrael, Finlandia). Przeprowadzono również kampanię informacyjną w prasie, telewizji, radiu i mediach społecznościowych oraz opracowano materiały promocyjne w językach polskim i angielskim. Przygotowano również profesjonalną koncepcję biznesową ekosystemu innowacji Dolina Rolnicza 4.0.

Mazowieckie

W 2023 r. Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego (UMWMz) wdrażał koncepcję „*Smart Villages*”. Wśród działań zakończonych w 2023 r. znalazły się prace badawcze dotyczące sytuacji obszarów rolnych województwa mazowieckiego oraz kierunków ich optymalnego rozwoju. Uruchomiono także system teleinformatyczny zintegrowany z Mobilnym Centrum Badań i Analiz Gleby.

Priorytety w zakresie realizacji SDG 3 na szczeblu krajowym

- Zmniejszenie zapadalności na choroby cywilizacyjne i umieralności z ich powodu
- Zmniejszenie nierówności w dostępie do opieki zdrowotnej
- Zwiększenie wykrywalności chorób we wczesnych stadiach rozwojowych oraz zwiększenie dostępu do nowoczesnych terapii
- Poprawa poziomu jakości systemu opieki zdrowotnej i bezpieczeństwa pacjenta, w tym rozwój obszaru e-zdrowie
- Kompleksowa poprawa jakości powietrza do stanu niepowodującego narażenia na pogorszenie jakości zdrowia oraz środowiska, zgodnego z prawodawstwem unijnym, a w dalszej perspektywie z wytycznymi WHO poprzez zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza

Działania na szczeblu rządowym służące realizacji SDG 3

Na szczeblu rządowym w ramach celu 3 podejmowane są działania ściśle korespondujące z priorytetami w następujących obszarach: zmniejszenie zapadalności na choroby cywilizacyjne i umieralności z ich powodu, zmniejszenie nierówności w dostępie do opieki zdrowotnej, badania przesiewowe, informatyzacja systemu zdrowia oraz rozwój telemedycyny, zwiększanie świadomości zdrowotnej i promocja aktywności fizycznej w społeczeństwie.

Inwestycyjne programy wieloletnie – kluczowym działaniem w obrębie polityki inwestycyjnej państwa jest realizacja i wprowadzanie nowych inwestycyjnych programów wieloletnich, ustanawianych w drodze uchwał Rady Ministrów, których celem jest poprawa jakości udzielanych świadczeń opieki zdrowotnej.

Narodowy Program Zdrowia (NPZ) – realizacja programu odbywa się na podstawie załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 marca 2021 r. w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025. Celem strategicznym NPZ jest zwiększenie liczby lat przeżytych w zdrowiu przez Polaków, a także zmniejszenie społecznych nierówności w zdrowiu.

Realizowane są działania w ramach 5 obszarów strategicznych, tzw. celów operacyjnych: (1) Profilaktyka nadwagi i otyłości - inicjatywy z zakresu upowszechniania wiedzy na temat zasad zdrowego żywienia i aktywności fizycznej; (2) Profilaktyka uzależnień inicjatywy w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów związanych z uzależnieniem od substancji psychoaktywnych (w tym alkoholu i nikotyny) oraz uzależnień behawioralnych; (3) Promocja zdrowia psychicznego – działania z zakresu zapobiegania zachowaniom samobójczym i upowszechniania wiedzy na temat zdrowia psychicznego (4) Zdrowie środowiskowe i choroby zakaźne - działania z

zakresu zdrowia środowiskowego i chorób zakaźnych (5) Wyzwania demograficzne - działania skierowane do osób starszych. W 2023 r. zawarto 2 nowe umowy na realizację 2 zadań z zakresu zdrowia publicznego w trybie konkursowym. Wartość umów to 12 mln zł.

Narodowa Strategia Onkologiczna (NSO) jest programem wieloletnim przyjętym na lata 2020-2030. Celem nadrzędnym NSO jest wzrost odsetka osób przeżywających 5 lat od zakończenia terapii onkologicznej, a także zwiększenie wykrywalności nowotworów we wczesnych stadiach oraz poprawa jakości życia w trakcie i po ukończonym leczeniu. NSO umożliwia m.in. finansowanie inwestycji strukturalnych. W latach 2020-2023 ze środków NSO przeznaczono około 1,01 mld zł na zakup sprzętu do diagnostyki i leczenia nowotworów. W ramach programu przeprowadzane są także kampanie społeczne i edukacyjne oraz dąży się do poprawy jakości kształcenia kadr medycznych. Ponadto, 20 kwietnia 2023 r. weszła w życie ustawa o Krajowej Sieci Onkologicznej⁵.

Celem **Narodowego Programu Chorób Układu Krążenia na lata 2022 – 2032 (NPChUK)** jest obniżenie zachorowalności i umieralności z powodu chorób układu krążenia. Realizacja NPChUK powinna przyczynić się do zmniejszenia częstotliwości występowania w populacji klasycznych czynników ryzyka chorób układu krążenia takich jak nadciśnienie tętnicze, palenie tytoniu, zaburzenia lipidowe, otyłość, cukrzyca. NPChUK ma zapewnić obywatelom równy i adekwatny do potrzeb dostęp do wysokiej jakości świadczeń zdrowotnych przez

⁵ Ustawa z dnia 9 marca 2023 r. o Krajowej Sieci Onkologicznej (Dz.U. poz. 650).

przyjazny, nowoczesny i efektywny system ochrony zdrowia.

Program obejmuje szereg działań zaplanowanych do podjęcia w latach 2022-2032, które skoncentrowane są wokół pięciu kluczowych obszarów: (1) rozwój systemu kształcenia personelu medycznego przez inwestycje w kadry; (2) zwiększenie świadomości społecznej na temat profilaktyki chorób układu krążenia oraz kształtowanie postaw prozdrowotnych przez inwestycje w edukację, profilaktykę i styl życia; (3) zwiększenie dostępności i zgłaszalności na badania przesiewowe oraz poprawa ich jakości; (4) wsparcie badań naukowych w kardiologii i dziedzinach pokrewnych z chorobami układu krążenia oraz zapewnienie dostępu do nowoczesnych metod diagnostycznych i leczniczych, a także rozwój badań naukowych i projektów innowacyjnych przez inwestycje w naukę i innowacje; (5) optymalizacja procesu leczenia, w tym wdrożenie jednolitych standardów diagnostyczno-terapeutycznych na rzecz poprawy jakości życia pacjentów z chorobami układu krążenia w trakcie i po zakończeniu leczenia, a także doposażenie podmiotów leczniczych w nowoczesny sprzęt i infrastrukturę celem zapewnienia pacjentom opieki kardiologicznej w pobliżu miejsca zamieszkania przez inwestycje w system opieki kardiologicznej.

Głównym celem **Rządowego programu kompleksowej ochrony zdrowia prokreacyjnego w Polsce na lata 2021 – 2023** jest zwiększenie dostępności do wysokiej jakości świadczeń zdrowotnych z zakresu diagnostyki i leczenia niepłodności.

Narodowy Program Transplantacyjny na lata 2023-2032 – celem programu jest zwiększenie liczby przeszczepień komórek, tkanek i narządów pobranych od dawców żywych i zmarłych, aby w Polsce przeprowadzano tyle samo przeszczepień komórek, tkanek i narządów, co w innych krajach Europy. Planuje się inwestycje w zdrowie pacjenta (m. in. badania), w personel (np. rozwój sieci koordynatorów, szkolenia), w infrastrukturę podmiotów związanych z transplantacją (zakup sprzętu i aparatury) oraz inwestycje w działalność promocyjno – edukacyjną.

W 2023 r. między innymi zakupiono sprzęt dla oddziałów anesteziologii i intensywnej terapii oraz ośrodków przeszczepiających serce i wątrobę, prowadzone były także prace nad rozwojem i doskonaleniem oraz modernizacją ustawowych rejestrów transplantacyjnych, w tym w zakresie umożliwiającym monitorowanie jakości świadczeń w transplantologii. Ponadto skupiono się na rozwoju sieci koordynatorów oraz na pacjentach, u których stwierdzono wysokie ryzyko odrzutu przeszczepu.

Od 2020 r. wsparcie finansowe zapewnia **Fundusz Medyczny**⁶. W jego ramach funkcjonują wyodrębnione 4 subfundusze. Subfundusz infrastruktury strategicznej wspiera podmioty lecznicze udzielające świadczeń wysokospecjalistycznych, pełniące w systemie zabezpieczenia szpitalnego rolę strategiczną, tj. zakwalifikowane do najwyższych poziomów tzw. sieci szpitali: szpitale onkologiczne, pediatryczne, pulmonologiczne, ogólnopolskie. Po wprowadzeniu we wrześniu 2023 r. zmiany w ustawie o Funduszu Medycznym wsparcie w ramach Subfunduszu infrastruktury strategicznej jest także kierowane do podmiotów leczniczych udzielających świadczeń zdrowotnych w zakresie opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień. W 2023 r. wyłoniono 19 projektów strategicznych do objęcia dofinansowaniem w zakresie wsparcia podmiotów leczniczych udzielających świadczeń zdrowotnych z zakresu onkologii o wartości 4,2 mld zł. W ramach Subfunduszu modernizacji podmiotów leczniczych podejmowane są działania mające na celu wsparcie udzielania świadczeń opiekuńczo-leczniczych, świadczeń z zakresu opieki paliatywnej i hospicyjnej udzielanych w warunkach stacjonarnych, wsparcie infrastruktury ratownictwa medycznego oraz wymianę łóżek szpitalnych. Dodatkowo z Subfunduszu modernizacji podmiotów leczniczych możliwe jest wsparcie centrów zdrowia 75+, o których mowa w ustawie o szczególnej opiece geriatrycznej⁷. Celem Subfunduszu rozwoju profilaktyki jest wsparcie działań zmierzających do poprawy zdrowia i jakości życia poprzez zapewnienie dodatkowych źródeł finansowania profilaktyki, wczesnego wykrywania, diagnostyki i leczenia chorób cywilizacyjnych. Subfundusz terapeutyczno-innowacyjny służy poszerzaniu dostępu do nowoczesnych metod leczenia i leków zapewniających skuteczną diagnostykę i terapię, a także uzyskiwanie świadczeń opieki zdrowotnej, w szczególności przez dzieci oraz innych pacjentów cierpiących na choroby rzadkie i nowotworowe, w nowoczesnych szpitalach, a w razie konieczności również i poza granicami Polski.

Zwiększanie dostępu do innowacyjnych terapii możliwe jest dzięki ogłoszeniu przez Ministra Zdrowia, na podstawie ustawy o **Funduszu Medycznym** listy technologii o wysokim poziomie innowacyjności oraz wykazu technologii lekowych o wysokiej wartości klinicznej; na podstawie ww. list wnioskodawcy mogli

⁶ Ustawa z dnia 7 października 2020 r. o Funduszu Medycznym (Dz.U.2024.889).

⁷ Ustawa z dnia 17 sierpnia 2023 r. o szczególnej opiece geriatrycznej (Dz.U. 2023 poz. 1831).

składać wnioski o objęcie refundacją i ustalenie urzędowej ceny zbytu dla terapii objętych listami.

W ramach Funduszu Medycznego (Subfundusz terapeutyczno-innowacyjny) w 2023 r. udzielono wsparcia na zakup egzoszkieletów oraz robotów rehabilitacyjnych dla 173 podmiotów leczniczych na łączną kwotę 137,9 mln zł. Urządzenia te umożliwiają:

- monitorowania i prowadzenia jednocześnie kilku procesów rehabilitacji,
- obniżenie kosztów procesu rehabilitacji,
- zwiększenie liczby leczonych pacjentów przy jednoczesnym zachowaniu ich bezpieczeństwa,
- skrócenie czasu zaangażowania terapeutów w pojedynczego pacjenta (możliwość pracy 1 terapeuty z 4 pacjentami),
- zwiększenie motywacji zarówno po stronie pacjentów, jak i lekarzy.

Poprawie dostępności podmiotów ochrony zdrowia służył realizowany w latach 2019-2023 **projekt Dostępność Plus dla Zdrowia** w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020 (PO WER 2014 – 2020), którego wartość wynosiła 353,8 mln zł. W ramach projektu dostosowano podmioty medyczne – placówki podstawowej opieki zdrowotnej (POZ) i szpitale - do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, z uwzględnieniem osób starszych i osób z niepełnosprawnościami. Wypracowane standardy, tj. *Standard dostępności placówek POZ* oraz *Standard dostępności szpitala* posłużyły jako istotny wymóg dla podmiotów uczestniczących w naborach. Podmioty mogły ubiegać się o dofinansowanie działań związanych z dostępnością w ramach trzech komponentów: architektonicznego, cyfrowego oraz informacyjno-komunikacyjnego. Możliwe było sfinansowanie takich działań jak: budowa/wymiana wind i podjazdów, dostosowanie pomieszczeń, w tym rejestracji i gabinetów lekarskich, stworzenie nowych miejsc postojowych, zakup nowego sprzętu medycznego ułatwiającego dostęp do usług medycznych dla osób ze szczególnymi potrzebami, zakup sprzętu umożliwiającego alternatywne sposoby komunikacji pacjentów z placówką medyczną, dostosowania polegające na cyfryzacji placówek, w tym dostosowanie stron internetowych do standardu WCAG 2.1. Granty zrealizowały 272 placówki POZ oraz 78 szpitali. Na zakończenie realizacji grantów we wszystkich placówkach przeprowadzono audyty końcowe.

Dodatkowo w ramach projektu zrealizowano szkolenia centralne dla pracowników placówek POZ i szpitali z komunikacji z osobami ze szczególnymi potrzebami, które ukończyło 1167 osób.

W listopadzie 2023 r. Ministerstwo Zdrowia (MZ) rozpoczęło realizację projektu pn. **Dostępność Plus dla AOS**, kolejnej inicjatywy finansowanej z funduszy unijnych, z budżetem w wysokości 388,6 mln zł, mającej na celu podniesienie dostępności usług medycznych w zakresie Ambulatoryjnej Opieki Specjalistycznej (AOS) dla osób ze szczególnymi potrzebami. Projekt potrwa do października 2028 roku. Jego celem jest opracowanie i wdrożenie standardu dostępności dla placówek AOS, a następnie udzielenie wsparcia grantowego placówkom AOS na wdrożenie standardów w obszarze architektonicznym, informacyjno-komunikacyjnym oraz cyfrowym. Planowane jest także przeprowadzenie szkoleń centralnych dla personelu placówek AOS, zarówno w zakresie dostępności AOS, rozumianej horyzontalnie, jak i w zakresie praktycznych aspektów komunikacji związanych z obsługą pacjenta ze szczególnymi potrzebami. Uruchomiona zostanie także platforma komunikacji zdalnej z grantobiorcami, przygotowane zostanie szkolenie o tematyce dostępności w formie e-learningu, a także opracowane i opublikowane zostaną mapy dostępnych placówek zdrowotnych. Planowane jest udzielenie grantów 362 placówkom oraz przeszkolenie 900 osób.

Ministerstwo Sportu i Turystyki (MSiT) realizuje zadania inwestycyjne poprzez dofinansowanie budowy, remontów oraz przebudowy obiektów sportowych. Dofinansowane obiekty mają wielofunkcyjny i uniwersalny charakter, dobrze wpisują się w potrzeby lokalnej społeczności, co stanowi czynnik mobilizujący i ułatwiający uprawianie aktywności fizycznej obywateli na każdym etapie życia.

Programy sportu powszechnego mają na celu **upowszechnienie aktywności fizycznej w społeczeństwie.** W ramach szerokiej promocji aktywności ruchowej realizowany jest szereg działań skierowanych do szerokiego spektrum społeczeństwa: do dzieci i młodzieży – Programy: KLUB, Szkolny Klub Sportowy, Sport dla Wszystkich. Programy kierowane są do różnych grup odbiorców: dzieci i młodzieży, dorosłych, seniorów i osób z niepełnosprawnościami.

Projekty strategiczne służące realizacji SDG 3

Telemedycyna – od 2020 r. MZ realizuje projekt telemedyczny: „Ograniczanie społecznych nierówności w zdrowiu poprzez stosowanie rozwiązań telemedycyny i e-zdrowia”, w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2014-2021. Projekt ma przyczynić się do zmniejszenia kosztów procedur medycznych, zmniejszenia obciążeń dla pacjentów oraz zwiększenia dostępności usług medycznych. Projekt zakłada wypracowanie modeli telemedycznych w 7 obszarach: kardiologii, geriatry, psychiatrii, diabetologii, chorób przewlekłych, położnictwa i opieki paliatywnej, które mogłyby poszerzyć katalog procedur telemedycznych objętych publicznym finansowaniem oraz zwiększyć poziom wykorzystania potencjału telemedycyny w Polsce. Na koniec 2023 r. w projekcie zostały wypracowane modele telemedyczne w 6 dziedzinach, w dziedzinie opieki paliatywnej trwały prace nad alternatywnym rozwiązaniem do modelu. Realizacja projektu potrwa do kwietnia 2024 r. Po przetestowaniu modeli telemedycznych w projektach pilotażowych, a następnie ich ewaluacji i rewizji 3 wybrane rozwiązania zostaną w 2024 r. przedstawione do AOTMiT-u celem oceny tych rozwiązań jako możliwych do ujęcia w koszyku świadczeń gwarantowanych.

Program kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” - zawiera kompleksowe rozwiązania MZ dotyczące wsparcia rodzin z osobą z niepełnosprawnością, w tym z dzieckiem z niepełnosprawnością.

Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030 – ustanawia całościowe ramy polityki krajowej na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Strategia obejmuje osiem priorytetowych obszarów: niezależne życie, dostępność, edukacja, praca, warunki życia i ochrona socjalna, zdrowie, budowanie świadomości, koordynacja. W ramach priorytetu „Zdrowie” planowana jest koordynacja następujących działań dot.: poprawy sytuacji osób z niepełnosprawnościami w zakresie powstawania lub pogłębiania się niepełnosprawności oraz zwiększenia dostępu do usług zdrowotnych oraz efektywności procesu leczenia.

Program Klub na lata 2023/2025 – głównym celem programu Ministra Sportu i Turystyki jest wsparcie finansowe lokalnych środowisk sportowych, których filarem funkcjonowania jest klub sportowy, definiowany jako centrum aktywności fizycznej oraz miejsce identyfikacji i kształcenia talentów sportowych.

Działania i inicjatywy regionów służące realizacji SDG 3

Łódzkie

Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego (UMWŁ) aktywnie uczestniczył w **Programie kompleksowej ochrony zdrowia prokreacyjnego w Polsce na lata 2017-2023**. Program, realizowany we współpracy z MZ, został skierowany do osób borykających się z problemem niepłodności, które wcześniej nie były diagnozowane pod tym kątem i dotyczył par z terenu województwa łódzkiego. Wykonawcą programu był Wojewódzki Specjalistyczny Szpital im. M. Pirogowa w Łodzi.

Opolskie

Niski przyrost naturalny oraz narastający problem niepłodności leżały u podstaw przygotowania przez samorząd województwa opolskiego Programu polityki zdrowotnej pn. **„Szansa na rodzicielstwo dla mieszkańców województwa opolskiego w zakresie wsparcia diagnostyki i leczenia niepłodności.”** Na lata 2023-2024 w budżecie województwa zabezpieczono 2,3 mln zł na jego realizację. Program umożliwiał wstępną diagnostykę w kierunku niepłodności oraz skorzystanie z procedur wspomaganego rozrodu, dając tym samym możliwość leczenia parom, u których zdiagnozowano niepłodność, a inne możliwości

terapeutyczne nie istnieją lub zostały wcześniej bezskutecznie wykorzystane. Zakładanym efektem Programu są narodziny dzieci u 25% par objętych leczeniem niepłodności.

Zakwalifikowane pary mogły skorzystać z wsparcia w postaci: diagnostyki i leczenia niepłodności; metod wspomaganego rozrodu – inseminacja – IN VITRO – dawstwo zarodka; adopcji dziecka; wsparcia psychologicznego i edukacyjnego - na każdym etapie.

Do Programu zakwalifikowano 252 osoby.

Dolnośląskie

W 2023 r. Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego (UMWD) realizował **„Program polityki zdrowotnej w zakresie wczesnego wykrywania wad rozwojowych u noworodków i niemowląt - poprawa opieki perinatalnej na terenie województwa dolnośląskiego”**. Realizowane w ramach programu działania miały na celu poprawę opieki perinatalnej na terenie województwa dolnośląskiego w zakresie: wczesnego wykrywania wad i zaburzeń rozwojowych u noworodków i niemowląt; wprowadzenia kompleksowej i skoordynowanej opieki (poprzez konsylia lekarskie); holistycznej opieki uwzględniającej opiekę psychologiczną nad całą rodziną

pacjenta oraz wsparcie formalno-logistyczne dla rodziców dziecka z wadą rozwojową w jego pierwszym okresie życia (okres noworodkowo-niemowlęcy).

UMWD zainicjował **program polityki zdrowotnej w zakresie profilaktyki zaburzeń psychicznych**, w tym depresji oraz zapobiegania samobójstwom u dzieci i młodzieży na terenie województwa dolnośląskiego. Realizowane w ramach programu działania miały na celu wczesną identyfikację i pomoc osobom w kryzysie psychicznym lub doświadczających zaburzeń psychicznych oraz u których występują czynniki ryzyka samobójstwa. Założeniami programu objęto dzieci i młodzież w wieku 10 – 19 lat oraz ich rodziców i opiekunów prawnych, zamieszkałych na terenie województwa dolnośląskiego.

UMWD uruchomił także program profilaktyczny **UPRIGHT**, ukierunkowany na globalną interwencję na rzecz odporności, wdrażany dla poprawy i promocji zdrowia psychicznego wśród nastolatków. Celem ogólnym programu jest promowanie dobrostanu psychicznego i zapobieganie przyszłym zaburzeniom psychicznym i emocjonalnym poprzez zwiększenie odporności psychicznej u dzieci w wieku 12-14 lat.

UMWD zlecił realizację kampanii promującej zdrowie psychiczne dla mężczyzn 35+ pn. **„Jestem silny, chodzę do specjalisty od zdrowia psychicznego i nie wstydę się tego”**. Głównym celem kampanii było zachęcenie mężczyzn do otwarcia się na temat zdrowia psychicznego i podjęcia kroków w celu poprawy swojego stanu emocjonalnego.

Ponadto, WMWD zlecił realizację kampanii o PTSD (zespół stresu pourazowego) pn. **„Nie jesteś ofiarą swojej traumy – jesteś bohaterem swojej historii”**. Głównym celem kampanii było przeszkolenie docelowych grup społecznych.

W **„Badaniu rozpowszechnienia używania substancji psychoaktywnych w populacji dorosłych mieszkańców Dolnego Śląska”** wzięło udział 1000 osób. Wyniki badania zostały przedstawione w raporcie zawierającym wnioski dotyczące rozpowszechnienia i wzorów picia alkoholu i używania narkotyków, rozmiarów i charakterystyki problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych, oceny podejmowanych dotychczas działań profilaktycznych i pomocowych, a także warunków społecznych przeciwdziałania.

Mazowieckie

UMWMMz realizował projekt **„E-zdrowie dla Mazowsza 2”**. W ramach projektu wdrożono Platformę Regionalną e-Zdrowie wraz z Archiwum Długoterminowym EDM, portal Mazowieckie Centrum Obsługi Pacjenta, system do nadzoru nad aparaturą medyczną, zgłaszania zdarzeń niepożądanych oraz do zarządzania nieruchomościami, system elektronicznego zarządzania dokumentacją, funkcjonalności z zakresu Business Intelligence, a także zakupiono

infrastrukturę teleinformatyczną do jednostek medycznych i wdrożono system do podpisu biometrycznego.

Świętokrzyskie

Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego (UMWŚ) realizował projekt **„Wczesna diagnostyka gruźlicy u mieszkańców województwa świętokrzyskiego z grup szczególnego ryzyka”**. Głównym celem projektu było zmniejszenie zapadalności na gruźlicę wśród dorosłych mieszkańców województwa poprzez działania z zakresu profilaktyki i diagnostyki gruźlicy. Grupą docelową były osoby dorosłe w wieku produkcyjnym, osoby starsze mające bezpośredni kontakt z chorymi na gruźlicę oraz osoby ze środowisk zagrożonych i ubogich. Objęte one były działaniami informacyjnymi podnoszącymi świadomość na temat znaczenia wczesnej wykrywalności choroby dla jej wyleczenia i powrotu do aktywnego życia. Ponadto, prowadzone były szkolenia dla 206 pracowników ośrodków pomocy społecznej i podstawowej opieki zdrowotnej na temat wczesnej diagnostyki gruźlicy i wstępnych badań ankietowych wskazujących możliwość zachorowania. Zrealizowano także działania medyczne w formie badań testem IGRA, badań RTG i mikrobiologicznych oraz wizyty u lekarzy specjalisty dla 2923 uczestników.

Realizowano także projekt Stowarzyszenia Nadzieja Rodzinie **„Złap się wolności od uzależnienia”**. Projekt miał na celu zdeinstytucjonalizowanie form opieki medycznej zapobiegając umieszczaniu osób uzależnionych od środków psychoaktywnych na oddziałach szpitalnych i zapewnienie ich powrotu do życia w społeczeństwie. W ramach projektu objęto osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym z powodu narkomanii opieką w hostelu w Kielcach i w ośrodku w Pałęgach. Ponadto, utworzono 6 nowych miejsc świadczenia usług zdrowotnych i wsparto dodatkowe 37 miejsc. Łącznie w projekcie wzięło udział 221 osób uzależnionych.

Małopolskie

Projekt Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego (UMWM) **Małopolski Tele-Anioł** miał na celu poprawę jakości życia osób niesamodzielnych poprzez realizację działań na rzecz rozwoju usług opiekuńczych i sąsiedzkich w miejscu zamieszkania oraz usług wykorzystujących nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne, które umożliwiały osobom niesamodzielnym jak najdłuższe bezpieczne pozostanie w ich środowisku. Projekt zakończył się w październiku 2023 r. To przedsięwzięcie strategiczne zostało wpisane do Strategii Rozwoju Województwa "Małopolska 2030".

W ramach projektu funkcjonowało Centrum Teleopieki, które zapewniało wszystkim uczestnikom (6 321 uczestników) możliwość całodobowego przekazania

informacji o potrzebie wezwania pomocy w przypadku zagrożenia życia, zdrowia lub bezpieczeństwa. Wsparcie w postaci usług opiekuńczych oraz sąsiedzkich usług

opiekuńczych otrzymało 2 029 osób, przeszkolono 1 787 osób (opiekunów lub sąsiadów) z zakresu realizacji świadczenia sąsiedzkich usług opiekuńczych.

Działania i inicjatywy interesariuszy służące realizacji SDG 3

Energa S.A.

Inicjatywa: Drużyna Energii

Od 2018 r. firma Energa realizuje projekt sportowo-edukacyjny pn. „Drużyna Energii”. Jest to projekt skierowany do młodzieży z całej Polski, który promuje ruch jako dobrą formę spędzania czasu z rówieśnikami. W projekcie liczy się zaangażowanie do ćwiczeń jak najwyższego odsetka uczniów klas 5-8 szkoły podstawowej. 100 najlepszych placówek otrzymuje zestawy strojów sportowych, a w finale 5 drużyn walczy o puchar oraz po 10 tys. zł na wyposażenie sali gimnastycznej w swojej szkole. Do programu angażowani są sportowcy, którzy swoim przykładem i postawą życiową zachęcają każdego do znalezienia radości z uprawiania sportu. Ambasadorzy odwiedzają też najlepsze szkoły, by tam ćwiczyć wraz z uczniami podczas pełnych atrakcji sportowych pikników. Od pierwszej edycji w akcji wzięło już udział około 100 tys. dzieci z ponad 800 szkół. W 6. edycji wzięło udział 191 szkół i około 30 tys. uczniów z całej Polski.

ANWIL S.A.

Inicjatywa: Miasteczko zdrowia

Projekt „Miasteczko zdrowia” to jednodniowy event plenerowy o charakterze rodzinnym. W jego ramach Mieszkańcy Włocławka i okolic mają możliwość skorzystania z bezpłatnych porad lekarskich i wykonania bezpłatnych badań profilaktycznych. Projekt służy

promocji profilaktyki zdrowotnej oraz zdrowego stylu życia, ma na celu podniesienie poziomu wiedzy na temat zdrowia oraz świadomości wagi profilaktyki zdrowotnej. Miarą efektywności projektu w 2023 r. było bardzo duże zainteresowanie mieszkańców - w wydarzeniu wzięło udział 3000 uczestników w każdym wieku. Wykonano ponad 1800 badań profilaktycznych. Udzielono setek porad specjalistycznych. Do dyspozycji uczestników była cała gama aktywności oraz atrakcji w strefach sportowej, ekologicznej i relaksacyjnej.

Główny Urząd Statystyczny (GUS)

Inicjatywa: Dostęp do badań profilaktycznych

W 2023 r. pracujące w GUS kobiety w wieku 50–69 lat mogły skorzystać z bezpłatnych badań: mammografii i cytologii. Akcja została przeprowadzona w mammobusie stacjonującym na terenie GUS. Z badań skorzystało 26 kobiet. W tym samym roku zorganizowano webinary poświęcone tematyce prozdrowotnej, w których wzięło udział łącznie 1210 uczestników (tematyka webinarów: wody lecznicze polski, zaburzenia depresyjne oraz diagnostyka i leczenie chorób oczu). Uruchomiono także stronę poświęconą badaniom profilaktycznym na Portalu Korporacyjnym. Znajdują się tam informacje NFZ na temat ogólnopolskich oraz międzynarodowych inicjatyw prozdrowotnych, a także materiały i wywiady z ekspertami z dziedziny profilaktyki chorób i promocji zdrowia.

Priorytety w zakresie realizacji Celu 4 na szczeblu krajowym

- Poprawa jakości i atrakcyjności szkolnictwa zawodowego, poprawa dostosowania szkolenia i kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy
- Tworzenie warunków dla rozwoju edukacji na całym obszarze kraju i wyrównywania szans edukacyjnych
- Tworzenie warunków do szerszego zaangażowania dorosłych w uczenie się w różnych formach i miejscach oraz do uznawania efektów uczenia się nabytych poza edukacją formalną
- Poprawa innowacyjności kształcenia
- Edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju

Działania na szczeblu rządowym służące realizacji SDG 4

Na szczeblu rządowym w ramach celu 4 realizowane są działania w obszarze szkolnictwa zawodowego, szkolnictwa wyższego, uczenia się dorosłych, edukacji włączającej, a także służące rozwojowi innowacyjności oraz edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju. Realizowana jest także edukacja globalna.

Działania Ministerstwa Edukacji Narodowej (do końca 2023 r. - Ministerstwo Edukacji i Nauki)

Działając na rzecz poprawy jakości i atrakcyjności szkolnictwa zawodowego resort edukacji stworzył ramy prawne i finansowe dla uruchomienia Branżowych Centrów Umiejętności (BCU).

W 2023 r. w ustawie Prawo oświatowe⁸ wprowadzono do systemu oświaty **branżowe centra umiejętności (BCU)**, natomiast w ustawie Karta Nauczyciela⁹ poszerzono katalog miejsc, w których nauczyciele zawodu mogą odbywać szkolenia w zakresie korzystania z nowych technologii dodając BCU oraz określono ramy szkolenia nauczycieli w BCU.

W ramach finansowanego ze środków KPO konkursu **„Utworzenie i wsparcie funkcjonowania 120 branżowych centrów umiejętności, realizujących koncepcję centrów doskonałości zawodowej (CoVEs)”**, przeprowadzono dwa nabory wniosków oraz konkurs uzupełniający. W 2023 r. podpisano 70 umów na utworzenie BCU.

Realizując działania na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych, Ministerstwo Edukacji Narodowej (MEN) prowadzi wieloletni rządowy program **„Posiłek w szkole i w**

domu” na lata 2024-2028. W 2023 r. dofinansowanie na poprawę standardu stołówek szkolnych otrzymało 614 szkół podstawowych.

Minister Edukacji, realizując zadanie dotyczące udzielania pomocy materialnej dla uczniów w formie stypendiów szkolnych i zasiłków szkolnych, wspiera gminy i rodziny uczniów w zwiększaniu ich szans rozwojowych i edukacyjnych. Oferowane jest również dofinansowanie zakupu materiałów edukacyjnych dla uczniów szkół ponadpodstawowych ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

W zakresie priorytetu krajowego „tworzenie warunków do szerszego zaangażowania dorosłych w uczenie się w różnych formach i miejscach oraz do uznawania efektów uczenia się nabytych poza edukacją formalną” MEN wspólnie z Instytutem Badań Edukacyjnych realizuje projekty na rzecz rozwoju **Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji**¹⁰ (ZSK), m.in. poprzez włączanie kolejnych kwalifikacji wolnorynkowych (aktualnie 208 kwalifikacji wolnorynkowych w rejestrze) oraz poszerzanie bazy Instytucji Certyfikujących. Działania na rzecz współpracy i koordynacji w zakresie uczenia się przez całe życie są wspierane projektami realizowanymi przez MEN i Fundację Rozwoju Systemu Edukacji (FRSE). W ramach projektów KPO realizowanych przez województwa (urzędy marszałkowskie, wojewódzkie urzędy pracy) działają Wojewódzkie Zespoły Koordynacji edukacji zawodowej i uczenia się przez całe życie (WZK).

Działania Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego

⁸ Ustawa z dnia 30 sierpnia 2023 r. o zmianie ustawy Prawo oświatowe oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 2005).

⁹ Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz.U. 2023 poz. 984).

¹⁰ Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (Dz. U. 2016 poz. 64).

Program pn. **Doktorat wdrożeniowy** skierowany jest do osób rozpoczynających studia w szkole doktorskiej i prowadzony jest w systemie dualnym: doktorant, skoncentrowany na rozwiązaniu konkretnego problemu technologicznego ważnego z punktu widzenia przedsiębiorstwa, realizuje projekt w dwóch miejscach – w przedsiębiorstwie, gdzie jest zatrudniony na pełny etat oraz na uczelni lub w instytucie badawczym, który prowadzi szkołę doktorską. Efektem programu jest wdrożenie w firmach wyników prowadzonej przez doktorantów działalności naukowej.

Do końca 2023 r. w ramach wszystkich siedmiu edycji programu pn. Doktorat wdrożeniowy zostało zawartych 1 205 umów na kwotę ok. 611 mln zł. W programie udział wzięło ponad 1,8 tys. doktorantów, którzy realizowali projekty badawcze w bardzo zróżnicowanych dziedzinach i dyscyplinach naukowych. Program ma na celu tworzenie warunków do rozwoju współpracy podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki z otoczeniem społeczno-gospodarczym, prowadzonej w ramach szkół doktorskich, której efektem będzie wdrażanie w tych podmiotach wyników prowadzonej przez doktorantów działalności naukowej. W realizacji programu, na koniec 2023 r. uczestniczyło 1557 doktorantów, w tym: w III edycji – 97 doktorantów, w IV edycji – 450 doktorantów, w V edycji – 421 doktorantów, w VI edycji - 422 doktorantów i w VII edycji - 167 doktorantów.

Działania Ministerstwa Spraw Zagranicznych w obszarze edukacji globalnej

Działania edukacyjne skierowane do społeczeństwa polskiego na temat problemów globalnych i wyzwań rozwojowych realizuje Ministerstwo Spraw Zagranicznych we współpracy z MEN oraz organizacjami pozarządowymi.

W 2023 r. w wyniku przeprowadzenia konkursu „**Edukacja globalna 2023**” przyznano dotacje na realizację 4 projektów. Dotyczyły one podniesienia kompetencji nauczycieli w realizacji edukacji globalnej podczas zajęć szkolnych. Projekt Salezjańskiego Wolontariatu Misyjnego „Młodzi Świata” rozszerzył ofertę edukacyjną Parku Edukacji Globalnej w Krakowie o zajęcia i wydarzenia skierowane do studentów kierunków pedagogicznych oraz kierunków ze specjalizacją nauczycielską.

Działania informacyjno-edukacyjne Ministerstwa Klimatu i Środowiska

Ministerstwo Klimatu i Środowiska (MKiŚ) prowadzi liczne działania informacyjno-edukacyjne, skierowane do różnych grup odbiorców w celu zwiększenia ich wiedzy i świadomości w zakresie edukacji klimatycznej i ekologicznej, obejmujących takie kwestie jak: ochrona i zmiany klimatu,

praktyczne i społeczne umiejętności w tym zakresie, różnorodność biologiczna.

MKiŚ w latach 2022-2023 przeprowadziło ogólnopolską kampanię informacyjno-edukacyjną dotyczącą ochrony różnorodności biologicznej. Celem kampanii było podniesienie poziomu wiedzy mieszkańców Polski w jej zakresie. W ramach kampanii zrealizowano działania reklamowe w Internecie i w mediach społecznościowych, przygotowano i opublikowano artykuły edukacyjne w prasie, a także zrealizowano działania skierowane do uczniów i nauczycieli szkół ponadpodstawowych. W webinarze wzięło udział ponad 3000 uczniów. Równolegle przeprowadzono szkolenia skierowane do pracowników urzędów gmin, w których poruszano zagadnienia związane z różnorodnością biologiczną w miastach. W cyklu webinarów udział wzięło ponad 500 urzędników. Materiały powstałe w ramach kampanii zamieszczone są na stronie www.bioroznorodnosc.gov.pl. Łączny zasięg działań zrealizowanych w ramach kampanii – to prawie 53,2 mln odbiorców.

W 2023 r. kontynuowano realizację kampanii **Nasz klimat**, której celem jest podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa na temat indywidualnych działań, jakie można podejmować na rzecz ochrony klimatu. W ramach kampanii przeprowadzono działania reklamowe w Internecie i w mediach społecznościowych, zrealizowano publikację artykułów edukacyjnych w 3 dziennikach ogólnopolskich, przeprowadzono działania mające na celu promocję pakietów edukacyjnych dla uczniów i nauczycieli zamieszczonych na stronie internetowej MKiŚ. Kampania podniosła wątki dotyczące m.in. zrównoważonej konsumpcji, przeciwdziałania marnotrawstwu żywności, idei ponownego użytkowania produktów, oszczędzania energii, zapobiegania powstawaniu odpadów. Materiały powstałe w ramach kontynuacji kampanii zamieszczone są na stronie www.naszklimat.gov.pl. Łączny zasięg działań zrealizowanych w ramach kampanii to 22,6 mln odbiorców.

Prace nad projektem Strategicznego Planu Działania w Zakresie Edukacji Ekologicznej - zadanie to zostało zapisane

w „Polityce Ekologicznej Państwa 2030 – strategii rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej” (PEP2030), przyjętej 16 lipca 2020 r. przez Radę Ministrów. Plan ten będzie prezentować ramy wdrożeniowe działań z obszaru edukacji ekologicznej i klimatycznej, uwzględniających treści dotyczące ochrony środowiska i klimatu ujęte w PEP2030.

Cele operacyjne:

1. Wprowadzenie usystematyzowanego i skoordynowanego działania w obszarze edukacji ekologicznej i klimatycznej;
2. Zaplanowanie efektywnego finansowania i koordynacja różnorodnych działań;

3. Określenie długoterminowych celów, sposobu ich realizacji i pomiaru skuteczności działań.

Kompleksowa edukacja ekologiczna i klimatyczne wymaga równoległego prowadzenia działań w zakresie edukacji formalnej, nieformalnej i pozaformalnej. Każdy z komponentów powinien być prowadzony w oparciu o aktualny stan wiedzy naukowej, nowoczesne metody i narzędzia nauczania, a także realizowany w dialogu i we współpracy z interesariuszami tych działań (m.in. organami administracji rządowej i samorządowej, instytucjami oświatowymi i naukowymi, instytucjami zarządzającymi obszarami cennymi przyrodniczo, mediami, organizacjami pozarządowymi oraz reprezentantami lokalnych społeczności).

W przyjętej ścieżce postępowania w 2023 r. zrealizowano następujące działania:

1. Analiza interesariuszy oraz przygotowanie wstępnego planu postępowania wobec interesariuszy zidentyfikowanych jako kluczowi;
2. Przegląd obowiązujących przepisów prawa i regulacji (wraz z analizą luk) dotyczących edukacji ekologicznej i klimatycznej;
3. Analiza krajowych planów i polityk w obszarze edukacji ekologicznej i klimatycznej krajów członkowskich UE opracowanych w latach 2012-2022.

Zespół do spraw edukacji ekologicznej, w tym klimatycznej

- zadaniem postawionym przed członkami zespołu było opracowanie definicji edukacji klimatycznej, określenie jej celów oraz zakresu merytorycznego, a także przygotowanie scenariuszy lekcyjnych dla szkoły podstawowej i szkół ponadpodstawowych. Członkami zespołu byli naukowcy, metodycy, nauczyciele, przedstawiciele organizacji pozarządowych, a także eksperci resortów środowiska i edukacji. Za koordynację prac powołanych w ramach zespołu grup roboczych odpowiadali przedstawiciele organizacji młodzieżowych - Młodzieżowego Strajku Klimatycznego, Młodzieżowej Rady Klimatycznej oraz Polskiej Rady Organizacji Młodzieżowych.

Przyjęte przez Zespół cele edukacji klimatycznej:

1. Przekazanie wiedzy o historii zmian klimatu na Ziemi, wpływie tej zmiany na różnorodność biologiczną oraz roli bioróżnorodności w procesach klimatycznych, w relacji czynników naturalnych do dobrostanu człowieka, oraz jego działalności i wpływie na zmiany klimatu oraz o skutki tych zmian;
2. Rozwijanie praktycznych i społecznych umiejętności w zakresie adaptacji i mitygacji zmian klimatu, w tym do wyzwań przyszłości wynikających ze zmian klimatu;
3. Budowanie idei współpracy i zaangażowania na rzecz ochrony klimatu;

4. Kształtowanie społeczeństwa odpowiedzialnego za podejmowane i zaniechane działania oraz świadomego priorytetów polityki klimatycznej i stojących przed nią wyzwań.

Cele te zgodne są z podejściem przyjętym w podstawach programowych oraz Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji, uwzględniają kontekst wiedzy, umiejętności i postaw społecznych w procesie uczenia się.

W scenariuszach zdefiniowano 220 efektów uczenia się, tzn. pożądanych umiejętności, wiedzy i postaw przekazywanych w procesie kształcenia, zgodnych z podstawą programową poszczególnych przedmiotów (przyroda, biologia, fizyka, geografia, godzina wychowawcza). Materiały definiują cele kształcenia, określają metody pracy, narzędzi i pomoce naukowe, a także wskazują linki do wiarygodnych źródeł wiedzy o klimacie. Scenariusze zostały pozytywnie zaopiniowane przez ówczesne Ministerstwo Edukacji i Nauki (MEiN). Trwają prace nad publikacją scenariuszy na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej: <https://zpe.gov.pl/>

MKIŚ prowadziło działania wspólnie z MEiN takie jak: organizacja warsztatów dla nauczycieli i uczniów „**Edukacja klimatyczna**”, opracowanie scenariuszy lekcyjnych wraz z materiałami wspomagającymi („**Przyjaciele klimatu**”, „**Lekcje dla klimatu**”, „**Bioróżnorodność**”), realizacja projektu „**Eko Eksperymentarium**”, który stanowił bezpłatną edukacyjną grę internetową i wystawę interaktywną.

Działania Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Jednym z priorytetów MRiRW jest tworzenie warunków dla rozwoju edukacji na obszarach wiejskich oraz ciągłego upowszechniania wiedzy wśród mieszkańców. Opracowano „**Strategię Kształcenia Rolniczego w szkołach prowadzonych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na lata 2023-2028**”. W dokumencie przyjęto 5 celów strategicznych:

- 1) Efektywne zarządzanie oświatą rolniczą na szczeblu ministerstwa i szkoły rolniczej.
- 2) Unowocześnienie procesu kształcenia i podniesienie jakości nauczania w szkołach rolniczych oraz dostosowanie oferty kształcenia do potrzeb gospodarstw rolnych i lokalnego rynku pracy.
- 3) Rozwój kształcenia ustawicznego.
- 4) Promocja i upowszechnianie oferty szkół rolniczych.
- 5) Promocja dziedzictwa kulturowego wsi.

W zespołach szkół rolniczych prowadzonych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi tworzone są centra kształcenia ustawicznego, których oferta jest uzupełnieniem i znacznym rozszerzeniem oferty oświatowej dla mieszkańców terenów

wiejskich. Kształcenie ustawiczne jest podstawowym czynnikiem warunkującym rozwój społeczno-gospodarczy, szczególnie w realiach gospodarki globalnej. Dlatego też głównym celem jest wyznaczenie kierunków rozwoju kształcenia ustawicznego w kontekście idei uczenia się przez całe życie i budowania społeczeństwa opartego na wiedzy. Kwalifikacyjne kursy zawodowe (KKZ) stają się coraz bardziej popularne, gdyż po ich ukończeniu słuchacz zdobywa uprawnienia, które pozwalają mu wystąpić o dofinansowanie w różnych programach pomocowych oferowanych rolnikom. Najbardziej popularnymi są kursy na kwalifikacje: *ROL.04. – Prowadzenie produkcji rolniczej* oraz

ROL.10. – Organizacja i nadzorowanie produkcji rolniczej. Obie wymienione kwalifikacje łącznie dają możliwość uzyskania tytułu zawodowego technika w zawodzie technik rolnik. Oprócz kwalifikacyjnych kursów zawodowych w zespołach szkół należących do Sieci Szkół Rolniczych realizowane są inne kursy umożliwiające uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych, których program nauczania nie odnosi się do podstawy programowej kształcenia ogólnego lub podstawy programowej kształcenia w zawodach. Zwiększa to ofertę kształcenia ustawicznego dla osób dorosłych, a tym samym przyczynia się do zwiększenia ich szans na rynku pracy.

Projekty strategiczne służące realizacji SDG 4

Nowoczesne kadry dla polskiego przemysłu – obejmuje działania dot. rozwoju kształcenia zawodowego podejmowane i planowane w latach 2017-2026 (m.in. wprowadzenie branżowej szkoły I i II stopnia, aktualizacja oferty kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego, działania na rzecz zwiększenia zaangażowania pracodawców w organizację praktycznej nauki zawodu, obowiązkowe zajęcia z doradztwa zawodowego). Inicjatorem projektu jest Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości.

Włączeni w edukację – projekt MEN zakłada upowszechnienie i wdrożenie w codziennej praktyce przedszkoli, szkół i placówek systemu oświaty edukacji włączającej wysokiej jakości. Ma ona zapewnić wszystkim uczącym się optymalne warunki do rozwoju, nabywania wiedzy i umiejętności niezbędnych do samodzielności w życiu dorosłym, w tym funkcjonowania na rynku pracy oraz pełnego udziału w życiu społecznym.

Reforma szkolnictwa wyższego – obejmująca m.in. projekty: program Doktorat Wdrożeniowy i program Studiuj i Pracuj w Polsce (realizowane przez Narodową Agencję Wymiany Akademickiej, NAWA).

Działania i inicjatywy regionów służące realizacji SDG 4

Zachodniopomorskie

RoboCampy to cykl 43 kursów w postaci warsztatów online dla młodzieży z terenu województwa zachodniopomorskiego, mających na celu rozwój kompetencji cyfrowych, informatycznych, podstawowych kompetencji naukowo-technicznych na przykład z dziedziny programowania, robotyki, cyberbezpieczeństwa, aplikacji mobilnych. Jest to inicjatywa Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego (UMWZ).

Każdy z kursów trwa 24 godziny i odbywał się na poziomie podstawowym lub rozszerzonym według zatwierdzonego harmonogramu (kursy weekendowe, popołudniowe, wakacyjne, feryjne, cotygodniowe) - dla zachowania efektywności nauki pojedyncza grupa składała się z max. 15 osób. Tematyka kursów obejmowała m.in. programowanie w najpopularniejszych językach (Python, Java, C#), tworzenie stron internetowych oraz bazy danych (SQL).

350 młodych osób wzięło udział w kursach i miało możliwość podniesienia swoich kompetencji informatycznych, które wpisują się w obszar kompetencji kluczowych. Grupą docelową była młodzież w wieku 14-19 lat, zamieszkała na terenie województwa zachodniopomorskiego - zrekrutowana z kilkudziesięciu różnych gmin regionu (w założeniu z min. 30 różnych - docelowo w czasie trwania

zadania zrekrutowano uczestników z 70 gmin regionu, w tym z 42 gmin zaliczanych do Specjalnej Strefy Włączenia). Zajęcia obok rozwijania umiejętności ściśle technicznych stymulowały także kreatywność i ćwiczyły logiczne myślenie, ale także wzmacniały odporność na niepowodzenia, rozwijały wytrwałość w dążeniu do celu, motywowały do próbowania różnych rozwiązań problemów oraz uczyły skutecznej komunikacji i pracy zespołowej.

Podlaskie

W 2023 r. Zarząd Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego przyznał stypendia w ramach **Regionalnego Programu Wspierania Edukacji Uzdolnionych Dzieci i Młodzieży Województwa Podlaskiego**. Mogą otrzymać je uczniowie szkoły podstawowej i ponadpodstawowej, zamieszkali na terenie województwa, uzyskujący w poprzednim roku szkolnym znaczące wyniki w nauce. Zadaniem Programu jest promowanie dzieci i młodzieży szczególnie uzdolnionej, motywowanie do podejmowania działań mających na celu odkrycie własnych uzdolnień oraz do ciągłej pracy nad rozwijaniem talentów i pogłębianiem wiedzy, stwarzanie pozytywnych wzorców dla społeczności uczniowskiej szkół, motywowanie rodziców do wspierania edukacji uzdolnionych dzieci, zwiększanie liczby

uczestników olimpiad i konkursów przedmiotowych oraz promocja Podlaskiego jako regionu przyjaznego uczniom szczególnie uzdolnionym.

Warmińsko-mazurskie

Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego (UMWWM) zrealizował projekt „**Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej**” w ramach Działania 2.1 Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2014-2020 (PO WiM 2014–2020). Celem było zwiększenie dostępności i jakości edukacji przedszkolnej w województwie warmińsko-mazurskim poprzez: tworzenie

nowych miejsc wychowania przedszkolnego, dofinansowanie udziału dzieci w edukacji przedszkolnej, a także wspieranie kompetencji kluczowych dzieci w wieku przedszkolnym w zakresie porozumiewania się w językach obcych oraz kompetencji społecznych, inicjatywności, przedsiębiorczości i kreatywności.

Od początku realizacji RPO WiM 2014–2020 do 31 grudnia 2023 r. dofinansowano utworzenie 1,9 tys. miejsc wychowania przedszkolnego dla dzieci z województwa warmińsko-mazurskiego, natomiast 13,9 tys. dzieci objęto dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej.

Działania i inicjatywy interesariuszy służące realizacji SDG 4

Energa S.A.

Inicjatywa: Planeta Energii

Planeta Energii to autorski program edukacyjny skierowany do najmłodszych, ale angażujący ich nauczycieli i rodziców. Projekt stawia na naukę poprzez zabawę i doświadczenia, wspólne wykonywanie zadań z rówieśnikami, włączanie społeczności szkolnej i lokalnej. Jego formuła sprawia, że nawet z pozoru niełatwe tematy, pobudzają u najmłodszych ciekawość do odkrywania świata, chęć aktywnego udziału w zajęciach poszerzających wiedzę i wpajających prawidłowe nawyki, postawy i zachowania. Dzięki programowi nauczyciele mogą skorzystać z przygotowanych przez ekspertów multimedialnych materiałów i ćwiczeń, scenariuszy zajęć i kart pracy. Mogą one pomóc w przeprowadzeniu nieszablonowych lekcji i udowodnieniu uczniom, że nauka może być wspaniałą przygodą, wspierać rozwój ich zainteresowań oraz zrozumienie otaczającego ich świata, a nawet pomóc w jego zmienianiu na lepsze.

Planeta Energii wspiera w procesie kształcenia dzieci zarówno nauczycieli jak i rodziców. Umożliwia wspólne zdobywanie wiedzy dzięki materiałom e-learningowym (filmom, quizom), zachęcającym m.in. do wspólnego podejmowania wyzwań jak poznawanie lokalnej przyrody i pomaganie jej.

Program składa się z 3 bloków tematycznych. "Kraina bioróżnorodności" dostarcza wiedzy nt. bioróżnorodności, podstawowych czynników zagrażających przyrodzie oraz sposobów ochrony bioróżnorodności, zwłaszcza w najbliższym sąsiedztwie swojego domu i szkoły. „Kraina prądu” uczy dzieci, czym jest prąd, skąd się bierze oraz jakie są źródła energii. Dzięki tej części programu dzieci poznają zasady bezpiecznego użytkowania urządzeń elektrycznych oraz prawidłowego zachowania się w pobliżu obiektów energetycznych. „Kraina odpadów” natomiast edukuje jak segregować odpady, co się dzieje z nimi po wyrzuceniu oraz uczy, jak zapobiegać ich niepotrzebnemu powstawaniu w codziennym życiu. W latach 2010-2023 w akcji wzięło udział 300 tys. dzieci i 7 tys. nauczycieli.

Fundacja to Proste

Inicjatywa: Kalendarz cyfrowy dla uczniów i nauczycieli

Opracowanie i testowanie kalendarza cyfrowego z ofertami edukacyjnymi dla dzieci w wieku 4-10 lat i ich nauczycieli – celem projektu jest stworzenie innowacyjnego, trwałego, stale poszerzającą swoją ofertę edukacyjną narzędzia – „e-Kalendarz Nauczyciela”, za pomocą którego minimum 20 tys. nauczycieli przedszkolnych i wczesnoszkolnych zainteresuje się tematyką rozwojową i rozpocznie prowadzenie sporadycznych, tematycznych zajęć dydaktycznych nawiązujących do celów zrównoważonego rozwoju.

Polska Izba Ubezpieczeń (PIU)

Inicjatywa: Webinaria o tematyce zrównoważonych finansów

W 2023 r. PIU zorganizowała szereg bezpłatnych webinarium dotyczących zrównoważonych finansów: „Sustainable finance z perspektywy zakładów ubezpieczeń”; „Komunikacja i ryzyka reputacyjne związane z ESG”; „Zarządzanie ryzykiem greenwashingu”; „Analiza ryzyk ESG w rezerwach”; „Zarządzanie ryzykiem przejścia”; „ESG w systemie zarządzania ryzykiem zakładów ubezpieczeń”; „Ujawnienia ESG dla zakładów ubezpieczeń z perspektywy funkcji zarządzania ryzykiem”; „Ryzyka ESG w zarządzaniu produktem”; „Emisja CO₂ przez zakłady ubezpieczeń – kwantyfikacja, ocena i wnioski”.

PIU współpracuje także z Uniwersytetem Warszawskim w zakresie Zrównoważonych finansów – Podyplomowego Studium Prawno-Finansowego.

Ceramika Paradyż

Inicjatywa: Branżowe Centra Umiejętności

Branżowe Centrum Umiejętności to przedsięwzięcie zrealizowane w ramach KPO, które jest realizowane dla branży płytek ceramicznych o charakterze działalności ogólnokrajowym w porozumieniu trójstronnym: Starostwo Powiatowe w Opocznie, Polska Unia Ceramiczna jako

partner branżowy, którego członkiem jest Ceramika Paradyż oraz Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie. Działanie jest ukierunkowane na uczniów, studentów, nauczycieli, wykładowców, pracowników, pracodawców, absolwentów szkół podstawowych i ponad podstawowych. Zapewni ono poprawę jakości i atrakcyjności w obecnym systemie oświaty oraz poprawę dostosowania szkolenia i kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy. Taka forma edukacji tworzy warunki do szerszego zaangażowania dorosłych w uczenie się i nabywanie umiejętności poza edukacją formalną. Działanie zwiększy jakość edukacji w zakresie specjalistycznej edukacji ściśle przygotowującej do podjęcia konkretnych zawodów. Z tej inkluzywnej oferty będą mogły skorzystać osoby zainteresowane z całej Polski, ponieważ

będzie to jedyne w kraju Branżowe Centrum Umiejętności o tym profilu.

Kostryńsko-Słubicka Specjalna Strefa Ekonomiczna (KSSSE)

Inicjatywa: Kształcenie dualne

KSSSE ściśle współpracuje z Akademią im. Jakuba z Paradyża w zakresie kształcenia dualnego oferowanego przedsiębiorcom strefowym (Kształcenie w zawodach elektryk, mechatronik, specjalista IT). Kierunki te są najbardziej pożądane na rynku pracy przez pracodawców.

Priorytety w zakresie realizacji SDG 5 na szczeblu krajowym

- Pełniejsza realizacja zasady równości kobiet i mężczyzn
- Aktywna polityka prorodzinna
- Zapewnienie warunków dla powrotu kobiet na rynek pracy po przerwie z tytułu urodzenia i opieki nad dzieckiem

Działania na szczeblu rządowym służące realizacji SDG 5

W ramach celu 5 rząd podejmuje szereg działań mających na celu wyrównywanie szans kobiet i mężczyzn, aktywnej polityki prorodzinnej oraz zapewnienia warunków dla kobiet powracających na rynek pracy po przerwie z tytułu urodzenia i opieki nad dzieckiem.

W 2023 r. kontynuowano wdrażanie do polskiego porządku prawnego *dyrektywy work-life balance*, mającej na celu zapewnienie elastycznych form organizacji pracy. 7 kwietnia 2023 r. weszła w życie ustawa, która wprowadziła pojęcie pracy zdalnej do Kodeksu Pracy¹¹. Natomiast 26 kwietnia 2023 r. weszły w życie przepisy, które wprowadziły zmiany w zakresie urlopów związanych z rodzicielstwem, a także rozszerzyły stosowanie elastycznej organizacji pracy. Wprowadzono regulacje prawne, które ułatwiają łączenie pracy z wychowywaniem dziecka, zwłaszcza pracownikom wychowującym dzieci do lat 8¹².

Przeciwdziałanie przemocy domowej

W 2023 r. na mocy zmian w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie¹³ wprowadzono rozwiązania, które zakładają m.in.:

1. Zmianę dotychczasowej nazwy ustawy: „o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie”, na „o przeciwdziałaniu przemocy domowej”, po to aby nie stygmatyzować rodziny i nie wskazywać, że tylko tam dochodzi do aktów przemocy;
2. Obok przemocy fizycznej, psychicznej i wykorzystywania seksualnego, wprowadzenie kolejnych form przemocy domowej, którym należy

przeciwdziałać tj. przemoc ekonomiczna i cyberprzemoc;

3. Rozszerzenie kręgu osób, na które będą oddziaływać przepisy zmienionej ustawy, zwłaszcza o byłego małżonka, byłego partnera lub innego członka rodziny, niezależnie od faktu zamieszkiwania z osobą stosującą przemoc domową;
4. Zwiększenie bezpieczeństwa i ochrony osób zagrożonych i doznających przemocy domowej, w szczególności poprzez bardziej indywidualne i podmiotowe podejście do procesu wsparcia i pomagania. W tym zakresie planuje się utworzenie w gminach grup diagnostyczno-pomocowych, składających się z pracownika socjalnego i policjanta, którzy będą pracować odpowiednio: z osobą doznającą przemocy domowej i z osobą tę przemoc stosującą;
5. Poprawę funkcjonowania systemu przeciwdziałania przemocy zarówno na szczeblu centralnym oraz na szczeblu jednostek samorządu terytorialnego;
6. Rozdzielenie zadań zespołów interdyscyplinarnych działających w samorządach gminnych od zadań grup diagnostyczno-pomocowych. Zespół interdyscyplinarny, to zadania o charakterze strategicznym – wyznaczającym kierunki działań „przeciwprzemocowych” w gminach. Grupa diagnostyczno-pomocowa – to działania prowadzone bezpośrednio z osobą doznającą przemocy domowej i tę przemoc stosującą.

Krajowy Program Działań na rzecz Równego Traktowania na lata 2022-2030 wyznacza cele i priorytety działań na rzecz równego traktowania. Program Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania obejmuje działania w zakresie:

- podnoszenia świadomości społecznej w zakresie równego traktowania, w tym na temat przyczyn i skutków naruszenia zasady równego traktowania,

¹¹ Ustawa z dnia 1 grudnia 2022 r. o zmianie ustawy - Kodeks pracy i niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r. poz. 240)

¹² Ustawa z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks pracy i niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 641)

¹³ Ustawa z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2023 poz. 535).

- przeciwdziałania naruszeniom zasady równego traktowania,
- współpracy z partnerami społecznymi, organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami w zakresie równego traktowania.

Program uzupełnia strategię Unii Europejskiej oraz krajowe polityki, w szczególności Uchwały: nr 190/2020 Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 2020 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Program integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021–2030”; nr 27 Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2021 r. w sprawie przyjęcia dokumentu *Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030* (M.P. 2021 poz. 218).

W ramach Programu w szczególności organizowane są konferencje naukowe, programy pilotażowe, przegląd orzecznictwa sądów oraz wydawane są wytyczne w zakresie przestrzegania zasady równego traktowania.

Od 2021 r. Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej na podstawie porozumienia z Ministerstwem Sprawiedliwości realizuje **Projekt Predefiniowanego Przeciwdziałania przemocy wobec osób starszych i niepełnosprawnych**, w

ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego na lata 2014-2021. Celem projektu jest poprawa funkcjonowania systemu przeciwdziałania przemocy wobec osób starszych i z niepełnosprawnościami, w szczególności poprawa jakości i efektywności przeciwdziałania zjawisku przemocy. Działania obejmują m.in. osoby starsze oraz osoby z niepełnosprawnościami, z uwzględnieniem kryterium płci. Planowane są dalsze działania na rzecz podniesienia świadomości społecznej, zwiększenia kompetencji służb, jak również wypracowany zostanie model wsparcia. Zakłada się, że długofalowym efektem projektu będzie nie tylko ograniczenie skali przemocy oraz poprawa jakości życia osób starszych i z niepełnosprawnościami doświadczających przemocy czy dostosowanie infrastruktury na szczeblu lokalnym do ich potrzeb, ale również wzrost świadomości społecznej na temat problemu przemocy, zwiększenie liczby przedstawicieli służb i instytucji właściwie przygotowanych do udzielania wsparcia osobom starszym i osobom z niepełnosprawnościami zagrożonym bądź doświadczającym przemocy. Realizacja projektu zakończy się w 2024 r.

Projekty strategiczne na rzecz realizacji SDG 5

Krajowy Program Działań na rzecz Równego Traktowania na lata 2022-2030 – program jest pierwszym, który objął tak długą perspektywę działań w zakresie polityki równego traktowania. Celem działań przewidzianych w programie jest wyeliminowanie dyskryminacji z życia społecznego w Polsce. Program będzie realizowany przez wszystkie ministerstwa, zgodnie z ich kompetencjami, we współpracy z urzędami wojewódzkimi, organizacjami pozarządowymi oraz partnerami społecznymi. Obejmie następujące kwestie: podnoszenie świadomości społecznej w zakresie równego traktowania; przeciwdziałanie naruszeniom zasady równego traktowania; współpraca z partnerami społecznymi, organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami w zakresie równego traktowania. Priorytety programu zostały zbudowane w oparciu o główne obszary życia społeczno-gospodarczego, dlatego większość zaplanowanych działań będzie adresowana do wszystkich grup narażonych na dyskryminację w danym obszarze życia społeczno-gospodarczego. Program obejmie szeroki zakres zadań administracji publicznej, które mają na celu skutecznie zapobiegać nierównemu traktowaniu i dyskryminacji oraz podnosić świadomość społeczną w tym zakresie.

Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2024-2030 – program przewiduje szczegółowe działania w zakresie: zapewniania ochrony i udzielania pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie; oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie; podnoszenia świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie; promowania metod wychowawczych bez użycia przemocy; upowszechniania informacji o formach udzielania pomocy osobom doświadczającym i stosującym przemoc w rodzinie. Działania określone w projekcie programu stanowią kontynuację działań w czterech ww. głównych obszarach, podejmowanych w ramach Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 oraz programów rocznych na lata 2021, 2022 i 2023. Istotne novum stanowi rozszerzenie sprawozdawczości stosownie do zmian zawartych w ustawach z 13 stycznia, 9 marca i 28 lipca 2023 r. w zakresie cyberprzemocy, przemocy ekonomicznej oraz ochrony małoletnich¹⁴.

¹⁴ Odpowiednio: 1) Ustawa z dnia 13 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2023 poz. 289); 2) Ustawa z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2023 poz. 535); 3) Ustawa z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2023 poz. 1606).

Działania i inicjatywy regionów służące realizacji SDG 5

Łódzkie

Program UMWŁ dot. polityki zdrowotnej z zakresu profilaktyki zakażeń wirusem brodawczaka ludzkiego (HPV) w latach 2022-2024 był skierowany do dziewczynek urodzonych w 2010 r. z powiatów: zgierskiego, m. Piotrkowa Tryb., tomaszowskiego i zduńskowolskiego, polegał na przeprowadzeniu badania lekarskiego kwalifikującego do szczepienia przeciwko brodawczakowi ludzkiemu (HPV), szczepienia ochronnego przeciwko HPV w schemacie dwudawkowym, edukacji zdrowotnej dla dziewczynek i ich rodziców/opiekunów prawnych.

Dolnośląskie

W ramach zadania **"Poprawa jakości opieki okołoporodowej na terenie województwa dolnośląskiego"** z inicjatywy UMWD zostały opracowane materiały edukacyjne dla kobiet (oraz ich rodzin) w ciąży i po porodzie na temat zachowania dobrostanu prowadzenia ciąży, dbania o zdrowie dziecka w okresie prenatalnym, przygotowania do porodu, opieki nad dzieckiem po porodzie, karmienia piersią.

Realizowano również **„Program polityki zdrowotnej w zakresie zachowania płodności u pacjentów leczonych onkologicznie na terenie województwa dolnośląskiego”**. Głównym celem działań Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego było stworzenie procedur związanych z zabiegami krioprezerwacji tkanki jajnika, preparacją, mrożeniem oraz przechowywaniem, a w kolejnym etapie autotransplantacja tkanki jajnika (po wyleczeniu pacjentki, gdy podejmie decyzję o macierzyństwie).

Mazowieckie

W ramach programu Samorządu Województwa Mazowieckiego **„Mazowsze dla Kół Gospodyń Wiejskich”** UMWMZ podejmował działania z zakresu aktywizacji i rozwoju kobiet oraz społeczności w środowisku wiejskim poprzez doposażenie organizacji pozarządowych, w których działają gospodynie aktywne społecznie.

Działania i inicjatywy interesariuszy służące realizacji SDG 5

Główny Urząd Statystyczny

Inicjatywa: Cyfrowy raport SDG „Kobiety na drodze zrównoważonego rozwoju”

W 2023 r. GUS opublikował kolejną edycję interaktywnego raportu z serii pt. [„Polska na drodze zrównoważonego rozwoju - Kobiety na drodze zrównoważonego rozwoju”](#). W najnowszej edycji postępy Polski w realizacji celów Agendy 2030 zostały zaprezentowane z perspektywy m.in. uczestnictwa kobiet w życiu społecznym i gospodarczym, stanowiącego jeden z istotnych aspektów zrównoważonego rozwoju. W Raporcie zawarto odpowiedzi na szereg pytań dotyczących sytuacji kobiet w Polsce, m.in.:

- czy kobiety, które częściej niż mężczyźni posiadają wyższe wykształcenie, równie często awansują?
- ile zarabiają kobiety w porównaniu z mężczyznami na podobnych stanowiskach?
- jaki jest odsetek kobiet pełniących funkcje kierownicze?
- czy kobiety, które wykonują częściej badania profilaktyczne, rzadziej od mężczyzn zapadają na choroby cywilizacyjne?
- jak kobiety dbają o aktywność fizyczną i czy są zadowolone z życia?

Priorytety w zakresie realizacji SDG 6 na szczeblu krajowym

- Zwiększenie dyspozycyjnych zasobów wód, poprawa ich stanu ekologicznego i jakości chemicznej
- Utworzenie mechanizmów prawno-finansowych sprzyjających racjonalnemu wykorzystaniu zasobów wodnych i wdrażaniu wodo-oszczędnych technologii, jak również budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków

Działania na szczeblu rządowym służące realizacji SDG 6

Dla zaadresowania określonych na poziomie krajowym priorytetów w zakresie celu 6 podejmowanych jest szereg działań. Istotną część inicjatyw realizowana jest w ramach programu *Fundusze Europejskie na Infrastrukturę Klimat Środowisko (FEnIKS)* na lata 2021-2027. Obejmują one wspieranie przedsięwzięć, związanych z budową:

1. **Nowej infrastruktury komunalnej do zbierania ścieków komunalnych, oraz budową, przebudową, rozbudową i remontem istniejącej infrastruktury komunalnej do ich oczyszczania**, w aglomeracjach o wielkości co najmniej 15 000 RLM.
2. **Samodzielnych przedsięwzięć związanych budową i modernizacją infrastruktury niezbędnej do ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji wody**, w tym m.in. działań związanych z ograniczaniem strat wody, jej odzyskiem, ponownym użyciem, zarządzaniem.
3. **Zapewnieniem właściwego bezpieczeństwa dostarczania wody dla gmin o liczbie ludności od 15 tys. mieszkańców**. W 2023 r. zakończono prace nad przygotowaniem dokumentów programowych niezbędnych do finansowania projektów ze środków unijnych w perspektywie finansowej 2021-2027 oraz uruchomiono pierwsze nabory wniosków.
4. **Wsparcie projektów dot. rozwoju infrastruktury wodnej** (infrastruktura przeciwpowodziowa i adaptacyjna w stosunku do zjawisk suszy). W ramach działania wspierane są m.in. zadania służące osiągnięciu dobrego stanu wód czy projekty dot. budowy, przebudowy lub remontu urządzeń wodnych przyczyniających się do zmniejszenia skutków powodzi i suszy. Podejmowane są również działania infrastrukturalne zabezpieczające wybrzeże morskie przed negatywnymi efektami zmian klimatu.

Realizacji priorytetów służą także programy priorytetowe Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW):

1. Program Priorytetowy **Moja Woda** – ma na celu ochronę zasobów wodnych oraz minimalizację zjawiska suszy w Polsce poprzez zwiększenie poziomu retencji na terenie nieruchomości z budynkiem mieszkalnym jednorodzinny oraz wykorzystywanie zgromadzonych wód opadowych lub roztopowych, m.in. poprzez rozwój zielono-niebieskiej infrastruktury.
2. **Adaptacja do zmian klimatu** – ma na celu wsparcie finansowe projektów z zakresu: zielono-niebieskiej infrastruktury, likwidacji powierzchni nieprzepuszczalnych, zrównoważonych systemów zagospodarowania wód opadowych i kanalizacji deszczowej oraz zabezpieczenia ludności w wodę do picia.
3. Program Priorytetowy **Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach** – celem programu jest poprawa stanu wód powierzchniowych i podziemnych poprzez oczyszczanie ścieków zgodnie z wymogami Dyrektywy Rady 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych. Program wspiera realizację przedsięwzięć ujętych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych, w tym budowę, modernizację, rozbudowę oczyszczalni ścieków komunalnych, także w zakresie osadów ściekowych oraz wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych wyłącznie na potrzeby własne operatora, tj. na działalność wodno-ściekową, jak również w zakresie przygotowania ścieków oczyszczonych do ponownego ich użycia, budowę lub modernizację zbiorczych systemów kanalizacji sanitarnej oraz budowę przyłączy. W przypadku realizacji kompleksowych przedsięwzięć w ich zakres może zostać włączona budowa i modernizacja systemów zaopatrzenia w wodę oraz budowa kanalizacji deszczowej.

4. **Gospodarka wodno-ściekowa w zakładach przemysłowych** – celem programu jest poprawa stanu wód powierzchniowych i podziemnych poprzez oczyszczanie ścieków zgodnie z wymogami Dyrektywy Rady 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych, ograniczenie presji na środowisko poprzez zmniejszenie zużycia wody oraz poprzez zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń trafiającego do środowiska wraz ze ściekami generowanymi przez przemysł spożywczy z sektorów określonych w ww. dyrektywie. Wsparciem finansowym objęte są przedsięwzięcia w określonych sektorach przemysłu spożywczego polegające na budowie nowych, rozbudowie i przebudowie oczyszczalni dla zakładów istniejących, prowadzących czynną produkcję, w tym wspólnie oczyszczających ścieki komunalne przyjmowane spoza terenu zakładu; budowie, rozbudowie i przebudowie istniejących podczyszczalni ścieków przemysłowych odprowadzających ścieki do oczyszczalni komunalnych.

Działania Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi

W 2023 r. MRiRW zakończyło realizację projektu „**Woda dla rolnictwa**”. Jego celem była poprawa stabilności i ciągłości produkcji rolniczej w warunkach okresowych niedoborów i nadmiarów wody, w tym przede wszystkim wsparcie gospodarstw rodzinnych w budowie, odbudowie i prawidłowym wykorzystaniu urządzeń melioracyjnych dla poprawienia warunków produkcji, powiększenia retencji wodnej oraz osiągnięcia efektów środowiskowych.

Działania Ministerstwa Infrastruktury

Ważnym elementem realizacji celu 6 jest podnoszenie świadomości społecznej w zakresie racjonalnego wykorzystania zasobów wodnych i oszczędzania wody. Cele te realizowane są poprzez:

1. Realizację projektu **"Działania informacyjno-promocyjne dotyczące Programu przeciwdziałania niedoborowi wody"**. W ramach projektu prowadzonego pod hasłem **"Zatrzymaj wodę"** w latach 2022-2023, zrealizowano m.in. badania ankietowe i fokusowe dotyczące zasobów wodnych i retencji wodnej, utworzono stronę internetową poświęconą retencji wodnej, zrealizowano i wyemitowano - w Internecie i telewizji ogólnopolskiej, spot dotyczący retencji oraz zorganizowano dwie ogólnopolskie konferencje dotyczące tej tematyki.

2. **Kampania edukacyjna - Dekalog IMGW-PIB "Oszczędzajmy wodę"**. Kampania zwraca uwagę na codzienne zachowania mieszkańców, które mają wpływ na stan otaczającego środowiska. Jest to zbiór 10 zasad, do których każdy powinien się stosować od

najmłodszych lat w celu ograniczenia problemów związanych z niedoborem wody. Dekalog Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej (IMGW) „Oszczędzamy wodę” to deklaracja świadomego korzystania z zasobów środowiska.

3. **Opublikowanie specjalnego pakietu materiałów dydaktycznych dla szkół podstawowych i średnich.**

Specjalny pakiet lekcji na temat m.in.: wody, powietrza jest darmowy i dostępny z głównej strony IMGW-PIB. W pakiecie znajdują się film edukacyjny (15 min), który edukuje o pogodzie oraz zachowaniach, jakie są niezbędne dla ochrony m.in. zasobów wodnych. Powstał również komiks dostępny online dla dzieci i młodzieży - Weatherman. Znajdują się w nim przygody superbohatera, który wie wszystko o pogodzie i zjawiskach (w tym o suszy) zachodzących w atmosferze.

4. **Organizowanie lekcji stacjonarnych i warsztatów dla szkół.**

Specjaliści IMGW-PIB informują o problemach związanych z meteorologią i hydrologią, w tym z suszą i powodzią. Lekcje prowadzone są w szkołach, w biurach regionalnych oraz na stacjach meteorologicznych na terenie całej Polski.

5. **Publikację magazynu drukowanego oraz portalu online pod nazwą Obserwator,**

będącego nowoczesnym magazynem popularno-naukowym wydawanym w formie drukowanej i publikowanym w Internecie.

Z kolei w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ) Główny Inspektorat Ochrony Środowiska prowadzi monitoring wód powierzchniowych i podziemnych, umożliwiając ocenę stanu wód. Klasyfikacja i ocena wskaźników, wykonane na podstawie danych PMŚ, są wykorzystywane do planowania działań naprawczych oraz oceny skuteczności przez odpowiednie organy.

IMGW-PIB odpowiada za realizację zadań państwowej służby hydrologiczno-meteorologicznej, w tym zapewnia ciągłą i całoroczną ostonę hydrologiczno-meteorologiczną kraju za pomocą sieci pomiarowo-obszerniczej państwowej służby hydrologiczno-meteorologicznej (PSHM), zgodnie z zapisami art. 376 ustawy o Prawie Wodnym¹⁵. W ramach hydrologicznej ostony kraju IMGW-PIB opracowuje szereg produktów hydrologicznych.

¹⁵ Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne (Dz.U. 2017 poz. 1566).

Projekty strategiczne na rzecz realizacji SDG 6

Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych (KPOŚK) – służy realizacji ujętych w nim inwestycji, których celem jest ograniczenie zrzutów niedostatecznie oczyszczanych ścieków z aglomeracji, a co za tym idzie – ochrona środowiska wodnego przed ich niekorzystnymi skutkami. W ramach VI aktualizacji KPOŚK (VI AKPOŚK) planowane inwestycje powinny zostać zrealizowane w perspektywie do 2027 r. Z planów inwestycyjnych przedstawionych przez aglomeracje wynika, że w ramach KPOŚK planowane jest wybudowanie 8 022 km sieci kanalizacyjnej i zmodernizowanie 3 173 km sieci, a także wybudowanie 60 nowych oczyszczalni oraz przeprowadzenie blisko 1 000 innych inwestycji na oczyszczalniach.

W ramach sprawozdawczości z realizacji KPOŚK w roku 2022¹⁶ na terenie aglomeracji wybudowano 2 201 km sieci kanalizacyjnej, w tym 1 688 km sieci grawitacyjnej. Zmodernizowano 331 km sieci istniejącej. W wyniku realizacji inwestycji związanych z budową sieci podłączono 58,2 tys. mieszkańców. Przeprowadzono również 285 inwestycji na oczyszczalniach ścieków, w tym wybudowano 4 nowe oczyszczalnie, dokonano modernizacji 143, dokonano modernizacji części osadowej na 68, przeprowadzono rozbudowę 10 obiektów oraz dokonano rozbudowy i modernizacji 56 oczyszczalni. Nakłady finansowe poniesione w roku 2022 na budowę, rozbudowę lub modernizację oczyszczalni ścieków oraz budowę i modernizację sieci kanalizacyjnej wyniosły około 5,2 mld zł, w tym 2,7 mld zł wydatkowano na budowę i modernizację sieci, 2,5 mld zł na inwestycje związane z oczyszczalniami.

Program przeciwdziałania niedoborowi wody na lata 2023-2027, z perspektywą do roku 2030 (PPNW)¹⁷ – służy priorytetowi krajowemu – Zwiększenie dyspozycyjnych zasobów wodnych. Jest to pierwszy dokument o charakterze strategicznym przedstawiający możliwości i niezbędne kierunki działań w zakresie rozwoju retencji wodnej. Głównym celem PPNW jest zwiększenie retencji wodnej w Polsce poprzez analizę i kompleksowe działania zwiększające retencję wody. Program jest komplementarny względem pozostałych dokumentów planistycznych z zakresu gospodarki wodnej – planów gospodarowania wodami, planów zarządzania ryzykiem powodziowym, planu przeciwdziałania skutkom suszy oraz programów rozwoju dróg wodnych, a działania z nim zawarte są uzupełnieniem zadań wynikających z tych dokumentów. Realizację wykonania Programu przewidziano do roku 2027.

Program Inwestycyjny Ministerstwa Infrastruktury w zakresie poprawy jakości i ograniczenia strat wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi – zawiera opis stanu i wykaz potrzeb polskiego systemu zaopatrzenia w wodę wraz z identyfikacją obszarów priorytetowych i oszacowaniem niezbędnych inwestycji, wymaganych w związku z wdrożeniem dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/2184 z dnia 16 grudnia 2020 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. Poprzez realizację uwzględnionych w Programie działań i inwestycji wzmocniona zostanie polityka zapewnienia bezpieczeństwa zdrowotnego konsumentów wody oraz ograniczone zostaną straty wody w infrastrukturze wodociągowej. Program stanowił podstawę spełnienia jednego z warunków wstępnych dla perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2021-2027 w zakresie funduszy strukturalnych i regionalnych oraz pozyskania unijnych środków do realizacji inwestycji wodno-ściekowych. W ramach działań mających na celu poprawę jakości wody dostarczanej odbiorcom oraz poprawy jakości usług zaopatrzenia w wodę prowadzone są prace legislacyjne zmierzające do wdrożenia dyrektywy (UE) 2020/2184 w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. W wyniku transpozycji przepisów dyrektywy, do polskiego porządku prawnego wprowadzony zostanie wymóg stosowania podejścia do bezpieczeństwa wody opartego na ryzyku. Zakładana jest także poprawa dostępu ludności do wody dobrej jakości, jak również wymóg bardziej oszczędnego korzystania z zasobów wodnych, poprzez ograniczenie strat wody w sieci dystrybucyjnej. Ponadto zmiany przyczynią się do lepszego informowania konsumentów o jakości i ilości wody pobranej.

¹⁶ Od 2018 r. minister właściwy do spraw gospodarki wodnej przedkłada co 2 lata Radzie Ministrów sprawozdanie z wykonania KPOŚK (art. 94 ustawy Prawo wodne). Następne sprawozdanie zostanie opublikowane w 2024 r.

¹⁷ Program został przyjęty uchwałą nr 152 Rady Ministrów z dnia 22 sierpnia 2023 r. (M.P. z 2023 r. poz. 1119).

Działania i inicjatywy regionów służące realizacji SDG 6

Dolnośląskie

UMWD realizował działania na rzecz zwiększenia efektywności i dochodowości w rolnictwie, poprawy jakości połączeń drogowych w terenach wiejskich oraz działania związane z poprawą warunków wodnych, przeciwerozwojnych i zwiększania bioróżnorodności na terenach rolniczych.

Samorząd Województwa Dolnośląskiego dotował działania samorządów gminnych i powiatowych w zakresie finansowania ochrony, rekultywacji i poprawy jakości gruntów rolnych. Działania te obejmowały m.in. budowę lub przebudowę: dróg transportu rolnego, zbiorników wodnych służących małej retencji, nasadzeń drzew, ze szczególnym uwzględnieniem drzew miododajnych.

Realizował również działania z zakresu scalania gruntów wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym. Celem scalenia gruntów jest tworzenie korzystniejszych warunków gospodarowania w rolnictwie i leśnictwie poprzez poprawę

struktury obszarowej gospodarstw rolnych, gruntów leśnych, racjonalne ukształtowanie rozłogów gruntów, dostosowanie granic nieruchomości do systemu urządzeń melioracji wodnych, dróg oraz rzeźby terenu. Zagospodarowanie poscaleniowe polega na: budowie lub przebudowie dróg dojazdowych do gruntów rolnych i leśnych, likwidacji zbędnych dróg oraz wykonywaniu zabiegów rekultywacyjnych umożliwiających uprawę mechaniczną gruntów, poprawie parametrów technicznych urządzeń melioracji wodnych, budowie lub przebudowie urządzeń wodnych mających na celu zwiększenie retencji wód.

Mazowieckie

Realizowano program Samorządu Województwa Mazowieckiego „*Mazowsze dla Melioracji*” wspierający spółki wodne działające na terenie województwa mazowieckiego w utrzymaniu wód i urządzeń wodnych.

7 CZYSTA I DOSTĘPNA ENERGIA

Priorytety w zakresie realizacji SDG 7 na szczeblu krajowym

- Poprawa efektywności energetycznej
- Tworzenie warunków dla stałego i zrównoważonego rozwoju sektora energetycznego
- Ograniczenie oddziaływania energetyki na środowisko
- Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego kraju

Działania na szczeblu rządowym służące realizacji SDG 7

Działania Ministerstwa Klimatu i Środowiska

Działania na rzecz poprawy efektywności energetycznej i OZE

W dążeniu do poprawy efektywności energetycznej i OZE w przedsiębiorstwach realizowane są działania mające na celu:

- ograniczenie konsumpcji energii końcowej oraz redukcję emisji gazów cieplarnianych poprzez zwiększanie efektywności energetycznej procesów przemysłowo-produkcyjnych przedsiębiorstw, obniżenie emisyjności przedsiębiorstw przemysłowych, w tym przedsiębiorstw sektora energetycznego, wzrost udziału niskoemisyjnych źródeł wytwarzania energii w przedsiębiorstwach poprzez inwestycje w OZE oraz niskoemisyjne i wydajne wykorzystanie wytworzonej energii;
- usprawnianie procesów przemysłowych i energetycznych w celu poprawy efektywności energetycznej i zmniejszenia energochłonności, prowadzące do zmniejszenia i racjonalizacji zużycia energii wraz z inwestycjami w odnawialne i niskoemisyjne źródła energii w przedsiębiorstwach.

W 2023 r. wprowadzono rozwiązania na rzecz rozwoju inteligentnego opomiarowania rynku energii:

- rozporządzenie w sprawie wymagań dla standardów komunikacji pomiędzy licznikiem zdalnego odczytu a urządzeniami odbiorcy energii w gospodarstwie domowym oraz dla tych urządzeń¹⁸;

- Zmiana ustawy o Prawie energetycznym¹⁹ – w ramach której wdrożono dyrektywę 2019/944 w sprawie wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej. W ustawie wprowadzono rozwiązania w zakresie m.in. umów z ceną dynamiczną energii elektrycznej, obywatelskich społeczności energetycznych, odbiorcy aktywnego czy usług elastyczności.

W ramach celu 7 podejmowano działania mające na celu wsparcie inwestycji w inteligentną sieć typu "smart grid" w celu zwiększenia możliwości przyłączenia OZE, a także zapewnienia stabilności dostaw energii do odbiorców. Dofinansowanie w ramach działania 2.1 **Dystrybucja energii realizowanego w Programie Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027 (FEPW)** może być przeznaczone na: linie napowietrzne i kablowe, stacje, rozdzielnie, transformatory, łączniki, automatykę i zabezpieczenia, systemy pomiarowe, systemy bezpieczeństwa, systemy komunikacji i systemy IT. W 2023 r. przeprowadzono pierwszy nabór wniosków.

Zmiany w ustawie o odnawialnych źródłach energii²⁰ zapewniają wdrożenie największej części dyrektywy OZE (REDII) i wprowadzają:

- zaktualizowane regulacje dot. ciepłownictwa i chłodnictwa;
- rozszerzenie gwarancji pochodzenia;
- utworzenie Krajowego Punktu Kontaktowego ds. odnawialnych źródeł energii (OZE);

¹⁸ Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 30 maja 2023 r. w sprawie wymagań dla standardów komunikacji pomiędzy licznikiem zdalnego odczytu a urządzeniami odbiorcy energii elektrycznej w gospodarstwie domowym oraz dla tych urządzeń na potrzeby komunikacji z licznikiem zdalnego odczytu (Dz. Dz.U. 2023 poz. 1142).

¹⁹ Ustawa z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy - Prawo energetyczne oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2023 poz. 1681).

²⁰ Ustawa z dnia 17 sierpnia 2023 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r. poz. 1762).

- ułatwienia w zakresie procedur administracyjnych (m.in. zwiększenie progu wymagania pozwolenia na budowę dla niektórych instalacji OZE z 50 kW na 150 kW mocy zainstalowanej);
- uregulowania dot. umowy sprzedaży energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii;
- wsparcie rozwoju wykorzystywania biometanu;
- nową koncepcję „prosumenta lokatorskiego”;
- ułatwienia dla funkcjonowania klastrów energii; - ułatwienia dla funkcjonowania spółdzielni energetycznych;
- wsparcie operacyjne (kontynuacyjne) dla instalacji OZE;
- wsparcie dla modernizacji instalacji OZE;
- nową definicję hybrydowych instalacji OZE;
- wsparcie dla rozwoju morskiej energetyki wiatrowej;
- możliwość współdzielenia infrastruktury przyłączeniowej – tzw. cable pooling.

Rozwój sektora morskiej energetyki wiatrowej

Wsparcie rozwoju sektora morskiej energetyki wiatrowej odbywa się przez zapewnienie dopasowanych do specyfiki tego sektora rozwiązań legislacyjnych i pozalegisacyjnych. Działania zmierzające do efektywnego i zrównoważonego rozwoju morskiej energetyki wiatrowej w Polsce obejmują kształtowanie ram regulacyjnych w obszarze projektowania, budowy, eksploatacji i likwidacji morskich farm wiatrowych, a także kształcenia kadr, budowania świadomości, budowania krajowego łańcucha dostaw materiałów i usług czy wydawania pozwoleń i uzgodnień, w tym środowiskowych. W 2023 r. znowelizowano tzw. ustawę offshore wind²¹:

- w ramach zmiany ustawy o Prawie energetycznym wprowadzono przepisy mające na celu wydłużenie terminu złożenia pierwszego sprawozdania dotyczącego realizacji planu łańcucha dostaw materiałów i usług oraz uregulowanie przepisów zabezpieczających informacje przekazywane Prezesowi URE objętych tajemnicą przedsiębiorstwa;
- w ramach zmiany ustawy o odnawialnych źródłach energii wprowadzono przepisy mające na celu zwiększenie wolumenu mocy i terminów aukcji dla morskiej energetyki wiatrowej.

W kwietniu 2023 r. zrealizowano upoważnienie zawarte w art. 25a ustawy o promowaniu wytwarzania energii elektrycznej w morskich farmach wiatrowych²² poprzez

wydanie obwieszczenia Ministra Klimatu i Środowiska w sprawie kursu wymiany euro, przyjętego do obliczenia ceny maksymalnej, oraz wysokości ceny maksymalnej w przeliczeniu na euro zgodnie z tym kursem²³.

W 2023 r. kontynuowano również prace w zakresie Porozumienia sektorowego na rzecz rozwoju morskiej energetyki wiatrowej w Polsce (Polish Offshore Wind Sector Deal).

Rozwój energetyki rozproszonej

W ramach programu "Energetyka rozproszona" kolejnym z działań mających na celu wspieranie obszarów zrównoważonych energetycznie na poziomie lokalnym jest ustawa zmieniająca ustawę o odnawialnych źródłach energii, która wprowadziła przejrzyste zasady współpracy w ramach klastrów energii, obejmujące usprawnienia administracyjno-prawne i dedykowany system wsparcia, a także regulacje prawne usprawniające tworzenie i współpracę w ramach spółdzielni energetycznych. Dodatkowo, na podstawie znowelizowanej ustawy o Prawie energetycznym wprowadzono ramy prawne do funkcjonowania obywatelskich społeczności energetycznych, w tym korzystających z OZE.

Rozwój sektora biogazu i biometanu

W 2023 r. ustawa o ułatwieniach w przygotowaniu i realizacji inwestycji w zakresie biogazowni rolniczych, a także ich funkcjonowaniu²⁴ wprowadziła przepisy ułatwiające powstawanie biogazowni rolniczych, zagospodarowanie substratów oraz nawozowe wykorzystanie produktu pofermentacyjnego.

Z kolei w ustawie o odnawialnych źródłach energii wprowadzono definicję biometanu oraz ustanowiono zasady i warunki wykonywania działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania biogazu wytworzonego na potrzeby wytwarzania biometanu lub wytwarzania biometanu z biogazu. Ustanowiono nowy system wsparcia dla wytwórców biometanu oparty o dopłatę do ceny gwarantowanej – tzw. feed-in premium (FiP).

energii elektrycznej w morskich farmach wiatrowych (Dz.U. 2024 poz. 182).

²³ Obwieszczenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 27 marca 2023 r. w sprawie kursu wymiany euro, przyjętego do obliczenia ceny maksymalnej, oraz wysokości ceny maksymalnej w przeliczeniu na euro zgodnie z tym kursem (M.P. 2023 poz. 370).

²⁴ Ustawa z dnia 13 lipca 2023 r. o ułatwieniach w przygotowaniu i realizacji inwestycji w zakresie biogazowni rolniczych, a także ich funkcjonowaniu (Dz.U. 2023 poz. 1597).

²¹ Ustawa z dnia 17 grudnia 2020 r. o promowaniu wytwarzania energii elektrycznej w morskich farmach wiatrowych (Dz. U. z 2024 r. poz. 182).

²² Ustawa z dnia 17 grudnia 2020 r. o promowaniu wytwarzania

W ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO)²⁵ realizowany jest program „**Instalacje OZE realizowane przez społeczności energetyczne**” (Inwestycja B2.2.2/obecnie G1.1.2 w KPO). Celem Inwestycji jest rozwój lokalnych odnawialnych źródeł energii poprzez wsparcie inwestycji społeczności energetycznych, w tym klastrów energii, spółdzielni energetycznych oraz społeczności energetycznych ze szczególnym uwzględnieniem roli samorządów. Wsparcie polega na bezpośrednim dofinansowaniu inwestycji ww. podmiotów w systemy wspomagające rozwój OZE wraz z niezbędną dokumentacją. Celem projektu jest również wsparcie przedinwestycyjne (doradztwo biznesowo-prawno-techniczne).

W związku z przyjęciem 8 grudnia 2023 r. przez Radę Unii Europejskiej decyzji w sprawie zmienionego polskiego KPO i nowego rozdziału REPowerEU (w rozdziale REPowerEU inwestycja B2.2.2 została oznaczona jako G1.1.2), liczba wybranych projektów została zwiększona ze 147 do 220.

19 września 2023 r. uruchomiono nabór w ramach części A inwestycji B2.2.2/G1.1.2 wsparcia przedinwestycyjnego, w ramach którego przyjmowanie wniosków prowadzone było w trybie ciągłym do 31 grudnia 2023 r. Obecnie trwa ocena złożonych wniosków.

Od 11 grudnia 2023 r. prowadzony jest nabór w ramach części B pn. „Demonstracyjne projekty inwestycyjne realizowane przez społeczności energetyczne”, którego nabór planuje się zakończyć w I kwartale 2024 r.

Przedmiotem wyboru przedsięwzięć w ramach części B inwestycji B2.2.2/G1.1.2 jest wsparcie inwestycyjne istniejących społeczności energetycznych. Wsparcie obejmuje finansowanie m.in.: źródeł wytwarzania energii; magazynów energii; systemów wspomagających planowanie lub zarządzanie społecznością energetyczną oraz energią; przebudowy lokalnych sieci dystrybucyjnych; zakupu i montażu urządzeń umożliwiających zwiększenie poziomu autokonsumpcji energii wyprodukowanej w prosumenckich OZE; analiz dot. przygotowania oraz wdrożenia inwestycji; działań informacyjno-promocyjnych. Odbiorcami wsparcia mogą być: klastry energii; spółdzielnie energetyczne; obywatelskie społeczności energetyczne OZE.

Działania na rzecz budowy energetyki jądrowej

MKIŚ kontynuuje prowadzenie działań wspierających realizację **Programu polskiej energetyki jądrowej (PPEJ)**. Działania w 2023 r. objęły m.in.:

- wejście w życie 13 kwietnia 2023 r. ustawy o zmianie ustawy o przygotowaniu i realizacji inwestycji w zakresie obiektów energetyki jądrowej oraz inwestycji towarzyszących oraz niektórych innych ustaw²⁶;
- zatwierdzenie w dniu 7 grudnia 2023 r. przez Ministra Klimatu i Środowiska krajowego „Planu rozwoju zasobów ludzkich na potrzeby energetyki jądrowej”;
- kontynuację rozpoczętej w 2022 r. ogólnopolskiej kampanii informacyjno-edukacyjnej „Poznaj Atomickich. Z energią jądrową na co dzień”;
- prowadzenie działań szkoleniowych dla krajowego przemysłu, w tym dwie edycje szkoleń „Polski Przemysł dla Energetyki Jądrowej” oraz warsztaty techniczne prezentujące zaawansowane techniki/technologie w sektorze jądrowym.

W zakresie działań inwestora pierwszej polskiej elektrowni jądrowej - spółki Polskie Elektrownie Jądrowe, osiągnięto następujące kamienie milowe:

- 19 września 2023 r. GDOŚ wydała decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach dla pierwszej elektrowni jądrowej (Lubiatowo-Kopalino),
- 27 września 2023 r. spółka Polskie Elektrownie Jądrowe oraz konsorcjum Westinghouse-Bechtel podpisały umowę na zaprojektowanie pierwszej elektrowni jądrowej w Polsce,
- 26 października 2023 r. wojewoda pomorski wydał decyzję o ustaleniu lokalizacji w lokalizacji Lubiatowo-Kopalino.

Rozwój geotermii

W 2023 r. weszła w życie nowelizacja ustawy Prawo geologiczne i górnicze²⁷, która wprowadziła nowe uregulowania w zakresie zatwierdzania projektów robót geologicznych dotyczących rekonstrukcji zlikwidowanych otworów celem wykorzystania ciepła Ziemi.

Programy priorytetowe NFOŚiGW

1. **Mój Prąd** – program zakłada zwiększenie produkcji energii elektrycznej z mikroinstalacji fotowoltaicznych. W jego ramach finansowany jest zakup i montaż instalacji fotowoltaicznych przez osoby fizyczne wytwarzające energię elektryczną na własne potrzeby. W okresie od 23 kwietnia do 12 grudnia 2023 r. prowadzono 5. nabór wniosków. Łącznie w pięciu

²⁵ Do 30 czerwca 2024 r. inwestycja realizowana przez Ministerstwo Rozwoju i Technologii. W związku z wejściem w życie ustawy z dnia 15 maja 2024 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem administracji rządowej - od 1 lipca 2024 r. inwestycja jest realizowana przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska.

²⁶ Ustawa z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o przygotowaniu i realizacji inwestycji w zakresie obiektów energetyki jądrowej oraz inwestycji towarzyszących oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2023 poz. 595).

²⁷ Ustawa z dnia 16 czerwca 2023 r. o zmianie ustawy - Prawo geologiczne i górnicze oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2023 poz. 2029).

edycjach programu dofinansowano ok. 3,5 GW nowych mocy fotowoltaicznych, na kwotę 3 mld zł.

2. **Udostępnianie wód termalnych w Polsce** - w 2023 r. kontynuowano realizację programu, który ma na celu udzielenie wsparcia finansowego na wykonywanie prac i robót geologicznych związanych z poszukiwaniem i rozpoznawaniem złóż wód termalnych w celu ich udostępnienia. Formy dofinansowania to dotacje w wysokości do 100% kosztów kwalifikowanych. Beneficjentami w programie mogą być jednostki samorządu terytorialnego lub związki jednostek samorządu terytorialnego. W 2023 r. rozstrzygnięto drugi nabór wniosków w tym programie. Ogółem do NFOŚiGW wpłynęły 52 wnioski,

z czego 30 przedsięwzięć zostało zaopiniowanych pozytywnie na łączną kwotę około 428 mln zł. Stwarza to możliwość znacznego zwiększenia liczby udokumentowanych złóż wód termalnych w Polsce oraz ujęcia wód termalnych na potrzeby ciepłownicze gmin, co w dalszej perspektywie pozwoli zwiększyć liczbę ciepłowni geotermalnych w Polsce i ograniczyć spalanie paliw kopalnych w ciepłowniach miejskich, a także przyczyni się do redukcji emisji szkodliwych gazów do atmosfery oraz poprawy warunków klimatycznych.

Projekty strategiczne służące realizacji SDG 7

Polityka energetyczna Polski do 2040 r. (PEP2040) – jest to kluczowy dokument strategiczny w obszarze rozwoju sektora energetycznego. PEP2040 wyznacza kierunki zmian w oparciu o trzy filary: sprawiedliwą transformację, zeroemisyjny system energetyczny oraz dobrą jakość powietrza. Zaplanowane cele i działania będą mieć wpływ na zrównoważony rozwój gospodarczy przy zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego i ochrony środowiska. Mając na uwadze zmiany na rynku energii na skutek napaści Rosji na Ukrainę, Rząd RP przyjął 29 marca 2022 roku założenia do aktualizacji PEP2040, które przewidują m.in. zwiększenie dywersyfikacji technologicznej i rozbudowę mocy opartych o źródła krajowe, w tym dalszy rozwój odnawialnych źródeł energii, konsekwentne wdrażanie energetyki jądrowej i poprawę efektywności energetycznej, ale także dalszą dywersyfikację dostaw i dostarczanie alternatyw dla ropy naftowej i gazu ziemnego.

Program polskiej energetyki jądrowej (PPEJ) – celem programu jest budowa oraz oddanie do eksploatacji w Polsce elektrowni jądrowych o łącznej mocy zainstalowanej od ok. 6 do ok. 9 GWe w oparciu o sprawdzone, wielkoskalowe wodne ciśnieniowe reaktory jądrowe generacji III(+). Uzasadnienie wdrożenia energii jądrowej w Polsce opiera się na bezpieczeństwie energetycznym, klimacie i środowisku oraz ekonomii.

Rozwój i wykorzystanie potencjału geotermalnego w Polsce – w 2023 r. kontynuowano realizację projektu, którego celem jest stworzenie warunków dla promocji oraz rozwoju energetyki odnawialnej, bazującej na źródłach geotermalnych, w taki sposób, aby wykorzystanie istniejącego potencjału geoenergetycznego zasobów geotermicznych Polski objęło możliwie jak największy obszar kraju. Projekt obejmuje realizację: 1) zadań państwowej służby geologicznej z dziedziny geotermii, które dostarczają ważnej dla rozwoju geotermii wiedzy o warunkach geologicznych i geotermalnych na obszarze Polski poprzez wykonywanie opracowań przeglądowych i baz danych, 2) zadań o tematyce geotermalnej wykonywanych w ramach współpracy z ekspertami z zagranicy w ramach Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego, 3) działań promocyjnych i informacyjnych na rzecz rozwoju geotermii w Polsce, w tym poprzez przygotowanie strony internetowej poświęconej geotermii (<https://www.gov.pl/web/klimat/geotermia>). Zakończenie projektu planowane jest na połowę 2024 r.

Wieloletni Program Rozwoju Wykorzystania Zasobów Geotermalnych w Polsce – w 2023 r. rozpoczęto przygotowywanie nowych projektów wynikających z Wieloletniego Rozwoju Wykorzystania Zasobów Geotermalnych w Polsce. Projekty te dotyczą m.in. wykorzystania niskotemperaturowych zasobów energii geotermalnej w dwu przedziałach do 45°C i powyżej 45°C oraz wykorzystania wysokotemperaturowych zasobów energii geotermalnej (powyżej 100°C) - instalacje kogeneracyjne wytwarzające energię elektryczną i ciepło.

Efektywność energetyczna budynków – MRiT prowadzi działania mające na celu poprawę efektywności energetycznej budynków wielorodzinnych poprzez długoterminową politykę wsparcia termomodernizacji i stopniowe odchodzenie od konwencjonalnych źródeł energii. W ramach tych działań wspierana jest również wymiana źródeł energii na OZE.

Działania i inicjatywy regionów służące realizacji SDG 7

Lubelskie

Wśród działań podjętych w 2023 r. przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego (UMWL) należy wymienić:

- wsparcie w rozwoju gospodarki niskoemisyjnej oraz OZE (upowszechnianie wiedzy, spotkania i konferencje, konsultacje udzielane przez Doradców Energetycznych);
- rozpoczęcie prac nad przygotowaniem dokumentu pn.: „Polityka energetyczna w województwie lubelskim w perspektywie 2030” mającej na celu określenie kierunków rozwoju tego obszaru z uwzględnieniem energetyki konwencjonalnej oraz źródeł odnawialnych, przy zachowaniu dążenia do neutralności klimatycznej;

- prowadzenie działań o charakterze informacyjno-promocyjnym i upowszechniającym wiedzę ekologiczną między innymi na temat rozwiązań technologicznych w ochronie środowiska z zakresu OZE, gospodarki odpadami, ekologii oraz walorów przyrodniczych województwa lubelskiego (kampania pn.: „Naturalnie Lubelskie”, w tym: „Lubelskie spotkania z przyrodą”, „Lubelskie dla środowiska”, „Lubelskie – wspólnie dla pszczoł”).

Realizowane były działania w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego 2014-2020 – dotyczące strategii niskoemisyjnych (m.in. zakup ekologicznego taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym, budowa ścieżek rowerowych oraz obiektów bike&ride i park&ride) oraz zwiększenie efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej.

Podkarpackie

Projekt Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego (UMWP) „**Dane satelitarne i infrastruktura Danych Przestrzennych (SDI) dla zarządzania regionalnego opartego na dowodach**” – SATDISFACTION jest finansowany ze środków Interreg Europa 2021-27. Celem projektu jest wykorzystanie danych satelitarnych i SDI (infrastruktury danych przestrzennych) w realizacji zadań publicznych. Projekt rozpoczęto w 2023 r., a jego efektem ma być zmiana przyjętego w 2014 r., zdezaktualizowanego dokumentu pn. *Wojewódzki program rozwoju odnawialnych źródeł energii dla województwa podkarpackiego*, poprzez włączenie jego zakresu w bardziej kompleksowy dokument, tzw. Strategię klimatyczną, czyli *Wojewódzki program przeciwdziałania zmianom klimatu i skutkom tych zmian z uwzględnieniem odnawialnych źródeł*

energii i gospodarki w obiegu zamkniętym. Doświadczenia i wiedza zdobyte dzięki realizacji projektu SATDISFACTION mają służyć uzupełnieniu strategii o elementy związane z wykorzystywaniem danych przestrzennych, w tym danych satelitarnych w obszarach objętych zakresem dokumentu. Zaktualizowana o dane przestrzenne Strategia ma służyć jako drogowskaz dla jednostek samorządu terytorialnego przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz miejskich planów adaptacji do zmian klimatu. Działania podejmowane w ramach projektu skoncentrują się na współpracy międzyregionalnej oraz identyfikacji najlepszych praktyk mogących przyczynić się do rozwoju narzędzi i programów rozwoju regionalnego. W ramach projektu rozpoznawane będą również przykłady podkreślające wartość infrastruktury danych przestrzennych (SDI) oraz informacji i usług satelitarnych dla rozwoju regionalnego i spójności.

Województwo podkarpackie jest również partnerem projektu „**Uwolnienie zielonej gospodarki wodorowej dla MŚP w Regionach Europejskich**” – UNLOCK. Projekt będzie realizowany w latach 2023-2027, a jego zakończenie zaplanowane jest na 31 maja 2027 r. Wiąże się to z podejmowaniem kroków w kierunku m.in. stworzenia gospodarki o obiegu zamkniętym. Projekt UNLOCK jest częścią działań podejmowanych przez regiony europejskie w zakresie rozwoju regionalnych gospodarek opartych na zielonym wodorze lub tzw. dolin wodorowych.

Warmińsko-mazurskie

UMWWM realizował projekt pn. „**Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych**” w ramach Priorytetu inwestycyjnego 4a Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014–2020 (RPO WiM 2014–2020). Celem działania było zwiększenie udziału OZE w ogólnym bilansie energetycznym regionu. Projekt był realizowany poprzez finansowanie inwestycji mających na celu wytwarzanie energii ze OZE wraz z podłączeniem do sieci dystrybucyjnej lub przesyłowej, a także dystrybucję ciepła z OZE (m.in. geotermia, pompy ciepła, kotłownie).

Od początku realizacji RPO WiM 2014–2020 dofinansowano 326 jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE oraz 866 jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE. W wyniku realizacji projektu dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej wyniosła 216,4 MW, a szacowany spadek emisji gazów cieplarnianych to niemal 187,5 tys. MG CO₂.

Działania i inicjatywy interesariuszy służące realizacji SDG 7

Federacja Konsumentów

Inicjatywa: Projekt STEP

Przeciwdziałanie ubóstwu energetycznemu (STEP-Solutions to Tackle Energy Poverty) to projekt realizowany razem z 10 organizacjami konsumenckimi z krajów o najwyższym w Europie wskaźniku ubóstwa energetycznego (Bułgaria, Cypr, Republika Czeska, Łotwa, Litwa, Polska, Portugalia, Słowacja i Wielka Brytania). Ma on na celu udzielanie bezpośredniej pomocy osobom ubogim energetycznie w oszczędzaniu energii i poprawie ich standardu życia oraz prowadzenie doradztwa w zakresie stosowania bardziej wydajnego zużycia energii, w celu zaoszczędzenia pieniędzy oraz poprawy zdrowia i dobrego samopoczucia. Służy on również rozpowszechnianiu najlepszych praktyk, które mogą złączyć problem ubóstwa energetycznego.

Heidelberg Materials Polska (wcześniej Grupa Górażdże)

Inicjatywa: Zakup zielonej energii

Nawiązano długofalową współpracę z RWE Supply & Trading GmbH i w ramach zawartej umowy spółka zakupi do 70 tys. MWh zielonej energii rocznie. Umowa PPA (Power Purchase Agreement) zawarta z RWE pozwoli uzyskać gwarancję pochodzenia energii elektrycznej. W prawie polskim jest to jedyny sposób na poświadczenie korzyści środowiskowych wynikających z unikniętej emisji gazów cieplarnianych. Określa ona również ilość energii elektrycznej wprowadzonej do sieci, która została wytworzona z odnawialnych źródeł energii (Art. 120 ust.1 Ustawy OZE). Współpraca między firmami została nawiązana na 10 lat. W tym czasie Heidelberg Materials Polska zakłada ograniczenie emisji dwutlenku węgla do atmosfery o ponad pół miliona ton, redukując tym samym udział energii konwencjonalnej o kilkanaście procent i nadając kierunek w ekologicznym rozwoju dla innych przedstawicieli branży. Zielona energia dla Heidelberg Materials Polska będzie pochodzić z farmy wiatrowej Polska III. Ta 132-megawatowa farma wiatrowa należy do spółki zależnej Stadtwerke München i znajduje się na północy Polski (70 km na południowy wschód od Gdańska).

Energa S.A.

Inicjatywa: Domy Dobrej Energii

Domy Dobrej Energii to projekt realizowany od 2021 r., którym objęto 18 placówek, w tym 15 domów dziecka, Dom dla Bezdomnych i Potrzebujących Towarzystwa Pomocy im.

Św. Brata Alberta w Gdańsku, Dom Pomocy Dla Matek z Dziećmi z Ukrainy w Gdańsku oraz szkołę w Sudanie Południowym w mieście Yirol w Stanie Jezior. Projekt realizowany jest we współpracy z Energa-Obrotem, wspiera go również Fundacja Energa. Czyste i dostępne źródła energii elektrycznej pozwalają tworzyć bardziej zrównoważone i inkluzywne społeczności, a jednocześnie umożliwiają ograniczanie skutków zmian klimatycznych. Również koszty użytkowania budynków zmniejszyły się, a zaoszczędzone w ten sposób środki można przeznaczać na potrzeby podopiecznych. Projekt nie ogranicza się jedynie do dostarczania energii, ale także ma na celu edukację i zwiększenie świadomości podopiecznych związanej z troską o środowisko oraz korzystaniem z energii elektrycznej. To pomaga społecznościom zrozumieć, że czyste źródła energii przyczyniają się do ochrony środowiska.

Ceramika Paradyż

Inicjatywa: Budowa instalacji fotowoltaicznych

W 2023 r. zrealizowano inwestycję z obszaru odnawialnych źródeł energii. Jednym z projektów w zakresie czystej energii oraz działań w dziedzinie klimatu było wybudowanie i uruchomienie instalacji fotowoltaicznej o wielkości 1300 kWp dla potrzeb Zakładu Produkcyjnego w Wielkiej Woli. Realizacja projektu znacznie wpłynęła na ograniczenie emisji m.in.: pyłów oraz dwutlenku węgla. Zakład zużywa na swoje potrzeby 100% energii wyprodukowanej z systemu urządzeń PV. Ponadto inwestycja zmniejszyła zużycie konwencjonalnych źródeł oraz pełni rolę edukacyjną w społeczności lokalnej, zwiększając świadomość na temat korzyści związanych z czystą energią. Poprzez to działanie Ceramika Paradyż w znaczący sposób wpłynęła na poprawę jakości powietrza oraz zmniejszenie zużycia surowców energetycznych. Precyzyjne pomiary uzyskanej energii, potwierdziły zwiększenie niezależności energetycznej zakładu oraz obniżenie kosztów. Co więcej, inwestycja zachęca innych przedsiębiorców i społeczność lokalną do innowacji oraz pozyskiwania czystej energii elektrycznej.

Kostrzyńsko-Słubicka Specjalna Strefa Ekonomiczna

Inicjatywa: Budowa farmy fotowoltaicznej

Zbudowano farmy fotowoltaiczne w Nowej Soli (2x50kW), Słubicach (2x 40kW) i w Kostrzynie (1mW). Farmy pokrywają zapotrzebowanie na energię do niezbędnego funkcjonowania infrastruktury w podstrefach.

Priorytety w zakresie realizacji SDG 8 na szczeblu krajowym

- Poszukiwanie nowych przewag konkurencyjnych opartych na zaawansowaniu technologicznym produktów, jakości i innowacyjności oferowanych produktów, jak również mechanizmów umiędzynarodowienia przedsiębiorstw
- Rozwój przedsiębiorczości (ułatwienia prawne w prowadzeniu działalności gospodarczej i dostęp do instrumentów finansowania)
- Zwiększanie wskaźnika zatrudnienia, w tym promowanie stabilnych form zatrudnienia
- Aktywizacja zawodowa osób młodych, kobiet, osób w wieku 50+, osób długotrwale bezrobotnych oraz osób z niepełnosprawnościami
- Rozwój odpowiedzialnej polityki migracyjnej

Działania na szczeblu rządowym służące realizacji SDG 8

Ministerstwo Rozwoju i Technologii podejmuje wysiłki na rzecz poprawy otoczenia prawnego firm i wsparcia przedsiębiorczości:

Polska Strefa Inwestycji (PSI) – to podstawowy instrument wsparcia przedsiębiorców, który oferuje możliwość uzyskania ulgi na nową inwestycję na terenie całego kraju. Decyzję o wsparciu wydaje odpowiednia terytorialnie Specjalna Strefa Ekonomiczna, w imieniu ministra ds. gospodarki. Obszar całego kraju podzielony jest na 14 obszarów zarządzających przez SSE. PSI skutecznie przyciąga inwestycje na terenie całego kraju, dając przedsiębiorcom dodatkowy impuls do rozwoju.

W 2023 r. wydano 536 decyzji o wsparciu na inwestycje o wartości 18,3 mld zł. Zadeklarowano utworzenie 7 175 nowych miejsc pracy. W porównaniu do 2022 r. w liczbie projektów zanotowano wzrost o 20%. Widoczny jest także zwiększony udział projektów z sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP). Udział polskiego MŚP w liczbie projektów wyniósł 56% w 2022 r., a w 2023 r. 67%. Udział deklarowanej wartości ich inwestycji to 12% w 2022 r., zaś w 2023 r. 19%. Udział polskiego sektora MŚP w liczbie nowych miejscach pracy na koniec 2022 r. wyniósł 15%, natomiast w całym 2023 r. zwiększył się do 17%. W sumie, od września 2018 r. do końca grudnia 2023 r., wydano łącznie 2 503 decyzji o wsparciu na inwestycje o wartości 116,9 mld zł. Zadeklarowano utworzenie 48 034 nowych miejsc pracy.

Dodatkowo, 27 grudnia 2023 r. zostało przyjęte rozporządzenie w sprawie pomocy publicznej udzielanej

przedsiębiorcom na realizację nowych inwestycji, które reguluje funkcjonowanie PSI²⁸.

Fundacja rodzinna – w 2023 r. została unormowana instytucja fundacji rodzinnej²⁹. Rozwiązanie opracowane przez MRiT pozwala na zbudowanie struktury organizacyjnej i zapewnienie kontynuacji biznesu oraz ochrony majątku w perspektywie dłuższej niż jedno pokolenie, bez osobistego zaangażowania następców prawnych. Fundacja pozwala też realizować świadczenia dla swoich beneficjentów bez zagrożeń dla integralności majątku rodzinnego i płynności finansowej spółek, w których posiada udziały.

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz powiatowe i wojewódzkie urzędy pracy podejmują działania z obszaru poprawy rynku pracy:

W szczególności podejmowane są działania mające na celu zwiększanie wskaźnika zatrudnienia, elastyczności w odniesieniu do metod organizacji i świadczenia pracy. Promowanie aktywnych form zatrudnienia oraz aktywizację zawodową osób młodych, kobiet, osób w wieku 50+, osób długotrwale bezrobotnych oraz osób z niepełnosprawnościami umożliwiają rozwiązania zawarte w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy³⁰.

²⁸ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie pomocy publicznej udzielanej niektórym przedsiębiorcom na realizację nowych inwestycji (Dz.U. 2023 poz. 2813).

²⁹ Ustawa z dnia 26 stycznia 2023 r. o fundacji rodzinnej (Dz. U. 2023 poz. 326).

³⁰ Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. 2023 poz. 735).

Osoby bezrobotne i poszukujące pracy zarejestrowane w powiatowym urzędzie pracy mogą skorzystać z bezpłatnych usług pośrednictwa pracy, poradnictwa zawodowego oraz z instrumentów rynku pracy takich jak np.: szkolenia, staże, prace interwencyjne, roboty publiczne, przygotowanie zawodowe dorosłych, dofinansowanie do działalności gospodarczej.

Dodatkowo pracodawcy, którzy zatrudnią osoby w wieku 50+, skierowane z urzędu pracy, mogą uzyskać przez okres 12 lub 24 miesięcy dofinansowanie wynagrodzenia za zatrudnienie bezrobotnego w wieku 50+, a także mogą uzyskać zwolnienie z opłacania składki na Fundusz Pracy za zatrudnione osoby powyżej 50 roku życia przez okres 12 miesięcy. Natomiast pracodawcy, którzy zatrudnią osoby młode do 30 roku życia mogą ubiegać się o refundację składek na ubezpieczenia społeczne za bezrobotnych do 30 roku życia przez okres do 12 miesięcy oraz mogą skorzystać ze zwolnienia z opłacania składki na Fundusz Pracy oraz składki na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za zatrudnionych bezrobotnych do 30 roku życia, które obejmuje okres 12 miesięcy.

Ponadto, zgodnie z art. 49 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy osoby bezrobotne w wieku 50 lat i powyżej, osoby długotrwale bezrobotne oraz osoby z niepełnosprawnościami są osobami w szczególnej sytuacji na rynku pracy i w związku z tym przysługuje im pierwszeństwo w skierowaniu do udziału w programach specjalnych.

W okresie 2022 - 2023 powiatowe oraz wojewódzkie urzędy pracy realizowały projekty pilotażowe pn. **„Stabilna praca-silna rodzina”**. Projekty te miały na celu przetestowanie nowych metod, narzędzi i sposobów pomocy osobom bezrobotnym, poszukującym pracy lub pracodawcom w celu przygotowywania rozwiązań o charakterze systemowym. Działania aktywizacyjne w projektach skierowane były w głównie do kobiet, szczególnie po okresie związanym z opieką nad dzieckiem oraz osób młodych. Obecnie trwa analiza przetestowanych rozwiązań, z których najefektywniejsze będą mogły zostać zaimplementowane do przepisów prawnych.

14 marca 2023 r. został ogłoszony nabór na projekty pilotażowe pn. **„Czas na młodych – punkty doradztwa dla młodzieży”** skierowany do powiatowych urzędów pracy (PUP) działających na terenie powiatów, w których udział osób młodych do 30 r. ż. w ogóle zarejestrowanych osób bezrobotnych jest wyższy od średniej dla kraju (tj. przekraczał 23,9% na koniec grudnia 2022 r.). Dofinansowanie otrzymało 76 PUP. Punkty doradztwa oferują osobom młodym dostęp do usług i informacji w co najmniej trzech obszarach: zatrudnienie, pomoc społeczna, wsparcie psychologiczne.

Projekt „Włączenie wyłączonej – aktywne instrumenty wsparcia osób niepełnosprawnych na rynku pracy” współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego. Celem projektu było przygotowanie kompleksowej propozycji wdrożenia do systemu prawnego nowych lub zmodyfikowanych instrumentów wspierania aktywności zawodowej – zatrudnienia i utrzymania się na rynku pracy osób z niepełnosprawnościami. W ramach projektu wypracowano 6 instrumentów przyjętych do wdrożenia do systemu prawnego – 6 propozycji z obszaru wsparcia osób niepełnosprawnych i pracodawców na rynku pracy.

Rozwój odpowiedzialnej polityki migracyjnej – w MRPiPS prowadzone są prace analityczne nad nowymi przepisami regulującymi dostęp cudzoziemców do polskiego rynku pracy. Celem prowadzonych prac analitycznych jest ograniczenie nadużywania zezwoleń na pracę w celu ułatwiania legalnego wjazdu i aktywności cudzoziemców „w szarej strefie” w Polsce lub w innych państwach obszaru Schengen oraz przyspieszenie postępowań administracyjnych pozwalających zatrudniać cudzoziemców posiadających odpowiednie umiejętności i kwalifikacje, zgodnie z potrzebami polskiego rynku pracy.

Działania Ministerstwa Sportu i Turystyki

Ministerstwo Sportu i Turystyki (MSiT) realizowało projekt **„Polskie Marki Turystyczne”** (PMT). Jednym z celów projektu była budowa wizerunku Polski na arenie międzynarodowej jako atrakcyjnej, bezpiecznej i otwartej destynacji turystycznej, opartej o bogate zasoby kulturowe i przyrodnicze poprzez stworzenie systemu promocji polskich marek turystycznych. Projekt realizowany jest od 2019 r. Według stanu na koniec roku 2023 wyłoniono 9 następujących Laureatów projektu „Polskie Marki Turystyczne”: Beskidy; Kraina Lessowych Wąwozów; Lublin; Śląsk Cieszyński; Toruń; Poznań; Łódź; EnoTarnowskie; Jura Krakowsko-Czestochowska.

„Kibice Razem” – program MSiT, którego celem jest poprawa organizacji i bezpieczeństwa imprez sportowych w Polsce poprzez budowę struktur dialogu i współpracy ze środowiskiem kibiców, zakłada wychowywanie kolejnych pokoleń kibiców innego formatu, którzy ewentualne problemy rozwiązywać będą w drodze rozmowy i dialogu, a nie przemocy i agresywnych zachowań. Program promuje niedyskryminację, kulturalne kibicowanie, szacunek wobec rywali i sędziów.

Działania Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Centrum Rozwoju Przemysłów Kreatywnych – ma na celu budowanie efektywnego systemu wsparcia publicznego adresowanego do polskich przemysłów kreatywnych; stwarzanie warunków umożliwiających wykorzystanie potencjału współpracy poszczególnych branż kreatywnych oraz współpracy polskich przemysłów kreatywnych z innymi

sektorami; upowszechnianie zrozumienia znaczenia potencjału przemysłów kreatywnych dla rozwoju społeczno-gospodarczego oraz kultury i dziedzictwa Polski; wspieranie polskich przemysłów kreatywnych w obliczu rosnącej konkurencji międzynarodowej oraz nadpodaży dóbr i usług kulturalnych.

W 2023 r. Centrum Rozwoju Przemysłów Kreatywnych realizowało dwa programy dotacyjne:

- "Program Wsparcia Gier Wideo" dedykowany rozwijaniu kulturowych rozgrywek w fazach "prototypowych". W 2023 r. w ramach projektu finansowanie uzyskało 17 projektów na łączną kwotę ok. 5 mln zł.
- Program "Rozwój Sektorów Kreatywnych" dedykowany tworzeniu projektów kulturowych i edukacyjnych, wideoklipów, badań lub narzędzi służących promocji zagranicznej polskich branż kreatywnych. W 2023 r. w ramach projektu finansowanie uzyskało 46 projektów na łączną kwotę ok. 7,5 mln zł

MKiDN w ramach *Pakietu dla przemysłów kreatywnych* wspierało *Inwestycje w nowe i nowoczesne instytucje sektora kreatywnego*, w tym:

- Europejskie Centrum Filmowe Camerimage, którego zadaniem jest wzmacnianie potencjału polskiego sektora filmowego m.in. poprzez prowadzenie działalności o charakterze wystawienniczym, kulturalnym, naukowym i edukacyjnym z zakresu sztuki autorów zdjęć filmowych, a także edukacji w dziedzinie dorobku polskiej i światowej kultury audiowizualnej. Budowa Centrum wypełni lukę, jaka istnieje w polskiej infrastrukturze kulturalnej. Inwestycja będzie realizowana w latach 2021-2025.
- Interaktywne Centrum Bajki i Animacji w Bielsku-Białej. Centrum ma być połączeniem interaktywnego i nowoczesnego muzeum z parkiem rozrywki. Inwestycja ma zostać zakończona w 2024 r. - Międzynarodowe Centrum Muzyki w Żelazowej Woli to wielofunkcyjny kompleks z salą koncertową i estradą. Centrum pozwoli na rozbudowanie i intensyfikację działalności artystycznej, edukacyjnej, konferencyjnej i szkoleniowej Narodowego Instytutu Fryderyka Chopina.

Projekty strategiczne służące realizacji SDG 8

„Program rządowy – Udział Polski w części COSME Programu na rzecz rynku wewnętrznego, konkurencyjności przedsiębiorstw, w tym małych i średnich przedsiębiorstw, dziedziny roślin, zwierząt, żywności i paszy, oraz statystyk europejskich (Programu na rzecz jednolitego rynku) w latach 2022–2028” – to wieloletni program ustanowiony uchwałą Rady Ministrów z 7 grudnia 2021 r. i stanowiący kontynuację programu COSME realizowanego w latach 2015-2021. Program wieloletni zapewnia ciągłość finansowania i funkcjonowania polskich ośrodków Europejskiej Sieci Przedsiębiorczości (EEN - Enterprise Europe Network) oraz punktu kontaktowego ds. instrumentów finansowych oferowanych w ramach inicjatyw i programów UE (KPK). Ośrodki EEN oferują przedsiębiorcom m.in. usługi z zakresu innowacji i transferu technologii, internacjonalizacji czy zrównoważonego rozwoju. KPK zapewnia m.in. informacje o dostępnym finansowaniu zewnętrznym w ramach programów unijnych.

„Gospodarstwo otwarte na ludzi” – celem projektu MRiRW jest zbudowanie systemu wsparcia instytucjonalnego i finansowego dla gospodarstw opiekuńczych. W jego ramach kontynuowane są prace zespołu ds. wdrożenia modelu gospodarstwa opiekuńczego.

Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030 – ustanawia całościowe ramy polityki krajowej na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Obejmuje osiem priorytetowych obszarów: niezależne życie, dostępność, edukacja, praca, warunki życia i ochrona socjalna, zdrowie, budowanie świadomości, koordynacja. Głównym celem strategii jest zwiększenie poziomu włączenia osób z niepełnosprawnościami w życie społeczne i zawodowe.

Gwarancje dla młodzi – projekt obejmuje szereg inicjatyw wspierających młodych ludzi na rynku pracy i jest realizowany przez MRPiPS, urzędy pracy, Ochotnicze Hufce Pracy, partnerów na rynku pracy oraz Bank Gospodarstwa Krajowego.

Pakiet dla przemysłów kreatywnych – projekt MKiDN obejmuje szereg mechanizmów mających na celu zniesienie barier rozwojowych, wsparcie rozwoju polskich branż kreatywnych oraz wzmacnianie ich konkurencyjności na arenie UE i poza nią.

Działania i inicjatywy regionów służące realizacji SDG 8

Zachodniopomorskie

Akademickie Piątki Przystani Nauki to cykl wydarzeń online skierowany do naukowców i kadry dydaktycznej zachodniopomorskich uczelni publicznych. Celem głównym organizacji wydarzenia było wsparcie zachodniopomorskich naukowców w kształtowaniu postaw biznesowych i innowacyjnych oraz wsparcie kadry dydaktycznej z zakresu nowoczesnych metod nauczania. W ramach zadania przeprowadzono łącznie 96 warsztatów on-line (418 przeszkolonych osób), w tym 12 w języku angielskim oraz 6 webinarów z uznanymi ekspertami (643 słuchaczy). Dzięki szerokiemu zakresowi poruszanych zagadnień, każdy uczestnik mógł ułożyć swój indywidualny plan szkolenia w czterech poniższych zakresach tematycznych: rozwoju osobistego, biznesu, innowacji oraz edukacji. Inicjatorem projektu jest Politechnika Morska w Szczecinie.

Akademia Innowacji to projekt UMWZ ukierunkowany na podniesienie kompetencji zawodowych osób z Pomorza Zachodniego, które w swojej codziennej pracy zajmują się wspieraniem procesów innowacyjnych oraz inicjowaniem współpracy pomiędzy nauką a biznesem. Grupą docelową byli przedstawiciele podmiotów wspierających rozwój inteligentnych specjalizacji Pomorza Zachodniego m.in. przedstawiciele instytucji otoczenia biznesu, klastrów, jednostek samorządu terytorialnego i centrów transferu technologii - łącznie w ramach zadania dyplom uzyskało 40 uczestników. Studia podyplomowe były też okazją do pracy nad przygotowaniem zespołowych projektów o charakterze praktycznym. Interdyscyplinarne zespoły wypracowały łącznie 8 innowacyjnych koncepcji, mających potencjał do dalszego rozwoju.

Warmińsko-mazurskie

UMWWM realizował projekt "**Zwiększenie zatrudnienia wśród osób bezrobotnych**" w ramach Działania 10.1 *Poprawa dostępu do zatrudnienia osób bezrobotnych i poszukujących pracy* (projekty pozakonkursowe realizowane przez powiatowe urzędy pracy w ramach RPO WiM 2014–2020) oraz Działania 10.2 *Aktywizacja zawodowa osób pozostających bez zatrudnienia* (projekty konkursowe w ramach RPO WiM 2014–2020 Regionalny rynek pracy). Zadaniem przedsięwzięcia było zwiększenie zatrudnienia wśród osób pozostających bez pracy, przy jednoczesnym wyposażeniu ich w niezbędne kwalifikacje. W tym celu oferowano pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy, podnoszeniu kwalifikacji zawodowych i zdobyciu doświadczenia, a także wspierano podejmowanie działalności gospodarczej.

W ramach RPO WiM 2014–2020 wsparciem objęto prawie 40 tys. osób bezrobotnych, z czego prawie 15 tys. to osoby długotrwale bezrobotne, a prawie 2 tys. to osoby bierne

zawodowo. Ponadto, 5,1 tys. osób otrzymało środki na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej.

Opolskie

W latach 2020-2023 realizowany był projekt edukacyjny "**Opolskie szkolnictwo zawodowe dla rynku pracy - 2**". Projekt zrealizowano w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014-2020. Był to wspólny projekt dwóch wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych: Opolskiego Centrum Edukacji i Opolskiego Centrum Rozwoju Gospodarki. Wsparciem objęto 57 zespołów szkół prowadzących kształcenie zawodowe, w tym 7 specjalnych. Działania miały na celu dostosowanie oferty szkół do wymogów zmieniającego się rynku pracy, doposażenie szkolnych pracowni kształcenia zawodowego i współpracę szkół z lokalnymi przedsiębiorcami. Realizowano m.in. staże zawodowe dla uczniów i nauczycieli, zajęcia laboratoryjne, warsztatowe i seminaria dla uczniów z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego, kursy pedagogiczne dla instruktorów praktycznej nauki zawodu, wyjazdy studyjne na specjalistyczne targi branżowe oraz kursy dla uczniów nadające dodatkowe kwalifikacje. W 2023 r. w ramach projektu wydatkowano łącznie kwotę 10,3 mln zł.

Opolskie Centrum Rozwoju Gospodarki wdraża dwa projekty własne związane z podnoszeniem kwalifikacji i kompetencji zawodowych mieszkańców województwa opolskiego. Projekty finansowane są ze środków Programu Fundusze Europejskie dla Opolskiego na lata 2021-2027. W ich ramach osoby dorosłe mogą starać się o dofinansowanie do kursów spośród szkoleń dostępnych w Bazie Usług Rozwojowych PARP:

Projekt "**Opolskie Kształcenie Ustawiczne**" adresowany był do osób od 15 roku życia zamieszkujących, pracujących, uczących się na terenie województwa opolskiego i zainteresowanych zdobyciem, uzupełnieniem lub podnoszeniem kompetencji lub kwalifikacji zawodowych. Wsparciem objęto w szczególności osoby: powyżej 55 roku życia, o niskich kwalifikacjach, z grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji w województwie opolskim czyli: osoby ubogie pracujące, kobiety, osoby młode (w wieku 15-29 lat), osoby z terenów wiejskich, osoby zamieszkujące na tzw. obszarach strategicznej interwencji. Organizatorem projektu jest Opolskie Centrum Rozwoju Gospodarki.

Projekt OCRG "**Adaptacyjność pracodawców i pracowników**" skierowany był do pracodawców i pracowników opolskich firm. Wsparciem objęto w szczególności: osoby powyżej 50 roku życia, osoby o niskich kwalifikacjach, –mikro i mali przedsiębiorcy.

Małopolskie

W latach 2019-2023 na obszarze województwa małopolskiego realizowano projekt pn. **SPIN Małopolskie Centra Transferu Wiedzy**. Celem projektu było zainicjowanie współpracy pomiędzy światem nauki i biznesu poprzez transfer innowacji za pośrednictwem Centrów Transferu Wiedzy do przedsiębiorstw. Projekt skierowany był do firm z sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw z siedzibą w Małopolsce. Przedsiębiorcy mogli liczyć na wsparcie ekspertów w Centrach Transferu Wiedzy, wyspecjalizowani w różnych dziedzinach. Usługi dla małopolskich przedsiębiorców były realizowane w ramach pomocy de minimis. Oznaczało to, że przedsiębiorcy

pokrywali jedynie równowartość 23% VAT ceny usługi. Przyjęto założenie, że Centra Transferu Wiedzy mają dotyczyć Regionalnych Inteligentnych Specjalizacji. W latach 2019-2023 ze wsparcia skorzystało 457 przedsiębiorców, którym udzielone zostało 1280 usług doradczych, w tym z obszarów Zrównoważonej Energii, GOZ, ograniczania negatywnego wpływu na środowisko i zmniejszania śladu węglowego. To przedsięwzięcie strategiczne zostało wpisane do Strategii Rozwoju Województwa "Małopolska 2030". Autorem projektu SPIN jest Centrum Zrównoważonego Rozwoju i Poszanowania Energii WGGiOŚ AGH w Miękinii.

Działania i inicjatywy interesariuszy służące realizacji SDG 8

Koalicja na rzecz Polskich Innowacji

Inicjatywa: Warsaw Booster

Konsorcjum trzech fundacji: Koalicji na rzecz Polskich Innowacji, Fundacji MOST oraz Startup Hub Poland wdrożyło w latach 2020-2023 program akceleracji startupów Warsaw Booster. Celem akceleratora jest wsparcie młodych projektów technologicznych w doskonaleniu kompetencji biznesowych. W 2023 r. organizatorzy przygotowali dla uczestników warsztaty i spotkania mentoringowe z ekspertami reprezentującymi partnerów biznesowych programu takich jak Intel i PKO BP oraz z trenerem komunikacji biznesowej. Zaprezentowano rozwiązania, które odpowiadają na współczesne wyzwania miejskie związane z: transportem i infrastrukturą komunikacyjną; jakością życia w mieście: planowanie miasta i dbanie o mieszkańców Warszawy; zasobami naturalnymi stolicy:

ochrona środowiska, zanieczyszczenie oraz zrównoważona energia, kapitałem miasta: usługi publiczne, zasoby oraz administracja.

Po zakończeniu programu, doświadczenia uczestników zostaną zebrane i opublikowane jako e-book, będący zestawieniem dobrych wzorców budowy miejskiej innowacyjności oraz działań zrealizowanych w ramach programu.

Warsaw Booster zapewnia wsparcie startupów, promuje innowacyjność, zwiększenie dostępu do ICT, zrównoważonego uprzemysłowienia oraz wzmocnienie finansowania inwestycji.

Inicjatorem programu jest Miasto St. Warszawa, które ufundowało nagrody dla zwycięskich startupów. Co roku w akceleracji brało udział ok. 40 startupów.

Priorytety w zakresie realizacji SDG 9 na szczeblu krajowym

- Wzrost innowacyjności, poprawa środowiska prawno-instytucjonalnego stymulującego podejmowanie działalności innowacyjnej
- Rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej, Internetu i technologii cyfrowych
- Umiędzynarodowienie przedsiębiorstw, a zwłaszcza MŚP, poprzez stworzenie instrumentów wsparcia dla polskich eksporterów i inwestorów
- Rozwój infrastruktury transportowej

Działania na szczeblu rządowym służące realizacji SDG 9

Na szczeblu rządowym w ramach celu 9 podejmowane są działania w następujących obszarach: wzrost innowacyjności firm (w tym wzmocnienie otoczenia prawno-instytucjonalnego przedsiębiorstw oraz zwiększenie koordynacji polityki innowacyjności), rozwój przemysłu, w tym przemysłu 4.0, wsparcie przedsiębiorstw w upowszechnianiu rozwiązań przyjaznych środowisku, wsparcie przedsiębiorstw w ekspansji na rynki zagraniczne, a także rozwój infrastruktury cyfrowej oraz transportowej.

Zgodnie z najnowszą informacją sygnałną GUS z końca 2023 r. nakłady krajowe brutto na działalność B+R (GERD) w 2022 r. wyniosły 44,7 mld zł i wzrosły w stosunku do poprzedniego roku o 18,6%. Wskaźnik intensywności prac B+R, stanowiący udział nakładów wewnętrznych na działalność B+R w PKB, wyniósł 1,46% (w 2021 r. – 1,43%). To kolejny rok, który charakteryzuje się wzrostem GERD, co świadczy o tym jest to stała i trwała tendencja.

Na obserwowany wzrost GERD mają wpływ działania polskiego rządu mające na celu wzmocnienie intensywności współpracy nauki z biznesem.

Pierwszym z nich jest utworzenie w 2019 r. **Sieci Badawczej Łukasiewicza** (SBŁ), która obecnie skupia 23 instytuty badawcze i dysponuje zapleczem technicznym i kadrowym do prowadzenia pełnoskalowej działalności naukowej oraz wdrożeniowej. Flagową ofertą SBŁ skierowaną do biznesu są **Wyzwania Łukasiewicza**. Przedsiębiorca może bezpłatnie zgłosić swoją potrzebę np. pomocy w znalezieniu innowacyjnego pomysłu lub rozwiązania problemu technologicznego, a naukowcy z Łukasiewicza w ciągu 15 dni zaproponują możliwości rozwiązania tego problemu. W 2023 r. w ramach Wyzwań Łukasiewicza otrzymano 922 wyzwania od 851 przedsiębiorstw, co oznacza niemalże podwojenie liczby przedsiębiorstw zgłaszających swój problem w stosunku do roku poprzedniego. SBŁ realizuje także **Programy Łukasiewicza**, tj. działania służące realizacji

takich projektów badawczych, które mają realne szanse na wdrożenie we współpracującym z Siecią przedsiębiorstwie w czasie nie dłuższym niż 2 lata. W ramach tego działania w 2023 r. kontynuowano projekty we współpracy z takimi przedsiębiorstwami jak: Amica S.A., Odlewnia Rafamet sp. z o.o., NEUCA S.A., EHN S.A. oraz Elektrorecykling S.A. Całkowity koszt projektów wynosi ponad 30 mln zł.

Kolejnym z działań, które ma na celu intensyfikację współpracy nauki z biznesem, są konkursy w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) oraz Funduszy Europejskich dla Nowoczesnej Gospodarki 2021-2027 (FENG) na budowę infrastruktury badawczej, do której mają mieć zapewniony dostęp także zainteresowani przedsiębiorcy. Program umożliwi realizację projektów infrastruktury naukowej i technologicznej, które będą w stanie wspierać rozwój nowych produktów, procesów i usług.

W ramach planowanych inwestycji finansowane będą:

- projekty infrastruktury naukowej, pochodzące z Polskiej Mapy Infrastruktury Badawczej,
- projekty infrastruktury technologicznej realizowane przez Sieć Badawczą Łukasiewicz.

Projekty realizowane na obszarze regionu warszawskiego stołecznego zostaną sfinansowane w ramach konkursu KPO. Konkurs ten zakończył się 31 stycznia 2024 r. W ramach naboru wpłynęło 27 wniosków na łączną kwotę 1 671 mln zł (jest to prawie cała kwota alokacji).

Dla pozostałych regionów Polski przewidziane jest analogiczne działanie w ramach programu FENG (FENG.02.04 BINGO: Badawcza Infrastruktura Nowoczesnej Gospodarki). Obecnie trwa nabór wniosków (do lipca 2024 r.). Konkursy zarówno w ramach KPO, jak i FENG są realizowane przez Ośrodek Przetwarzania Informacji – Państwowy Instytut Badawczy (OPI PIB).

W 2023 r. MRiT wprowadziło pakiet nowych ulg podatkowych wspierających innowacyjność - **ulgi na prototypy oraz robotyzację**. Był to pierwszy okres, w którym można było skorzystać z ulgi na prototypy i robotyzację w rozliczeniu za rok 2022.

Ulga na robotyzację jest przeznaczona dla wszystkich firm kupujących nowe roboty przemysłowe. Kosztem kwalifikowanym są nie tylko same roboty, ale także oprogramowanie nimi zarządzające, elementy BHP oraz szkolenie z obsługi zakupionych robotów. W pierwszym roku funkcjonowania ulgę zastosowało ok. 290 podatników, którzy odliczyli łącznie ok. 57 mln zł.

Ulga na prototyp skierowana jest do podatników opracowujących nowy produkt w ramach działalności B+R. Pozwoli to taniej wytworzyć prototyp, a następnie wdrożyć wynalazek do produkcji. Ulga pozwala na odliczenie od podstawy opodatkowania dodatkowych 30% kosztów związanych z produkcją próbną nowego produktu oraz wprowadzeniem nowego produktu na rynek. W pierwszym roku funkcjonowania wykorzystało ją ok. 120 podatników, którzy odliczyli łącznie ok. 19 mln zł.

W 2023 r. MRiT zakończyło realizację uruchomionego w 2021 r. projektu pilotażowego **Strefa Pomysłodawcy**. Był on skierowany do osób fizycznych – innowatorów, wynalazców, wizjonerów, studentów, badaczy i osób zainteresowanych postępowaniem technologicznym. Był on skierowany do osób fizycznych – innowatorów, wynalazców, wizjonerów, studentów, badaczy i osób zainteresowanych postępowaniem technologicznym. Pomysłodawcy otrzymali kompleksowe wsparcie, m.in. doradztwo sieci profesjonalnych ekspertów. Wsparcie pomysłodawców było ukierunkowane na to, aby przełożyć ich pomysły na konkretne efekty – produkty i technologie. Rezultaty projektu pilotażowego posłużyły do opracowania założeń działania "Laboratorium innowatora" w ramach programu FENG.

W ramach działań podejmowanych w MRiT wpisujących się w realizację **Polskiej Strategii Kosmicznej** w zakresie instrumentów wsparcia zwiększono udział krajowych przedsiębiorców i instytucji naukowych w programach opcjonalnych Europejskiej Agencji Kosmicznej (ESA) poprzez wystawienie 31 listów poparcia dla projektów, wnioskowanych przez polskie podmioty w 2023 r.

W 2023 r. Polska zwiększyła również swoje zaangażowanie w działania ESA. 28 czerwca 2023 r. Polska ogłosiła na Radzie ESA zwiększenie zaangażowania we współpracę z ESA na kwotę 360 mln euro w latach 2023- 2025. Zwiększenie składki przewidziane jest na: (i) program budowy satelitów obserwacyjnych – 85 mln euro, (ii) porozumienie dot. wsparcia polskiego sektora przez ESA – 7 mln euro, (iii) program stażowy dla Polaków w ESA – 3 mln euro, (iv) misję techniczno-naukową z udziałem polskiego astronauty – 65

mln euro oraz programy opcjonalne ESA – 200 mln euro. Środki polskiej składki do ESA przeznaczane są, w zasadniczej części, na realizację projektów polskich podmiotów sektora kosmicznego.

W MRiT kontynuowano także działania związane ze wsparciem innowacyjnych branż, które charakteryzują się największym potencjałem rozwojowym w skali kraju - tzw. **Krajowych Inteligentnych Specjalizacji** (KIS). Zapisy dotyczące krajowych inteligentnych specjalizacji, wynikające ze *Strategii Produktywności 2030*, określają 13 kluczowych gospodarczych obszarów: zdrowie, nowoczesne rolnictwo i gospodarka leśna, biotechnologie, zrównoważona energia, inteligentne budownictwo zeroemisyjne, transport, gospodarka obiegu zamkniętego, nanotechnologie, elektronika, robotyka, technologie informacyjne, przemysły kreatywne oraz technologie morskie. W 2023 r. zakończono realizację dwóch instrumentów na rzecz klastrów finansowanych ze środków Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014-2020 (PO IR).

W 2023 r. kontynuowano opracowywanie nowych instrumentów wsparcia w ramach programu FENG. Uruchomiono i przeprowadzono konkurs dla koordynatorów Krajowych Klastrow Kluczowych i koordynatorów ponadregionalnych klastrow wzrostowych w ramach działania 2.17 *Rozwój oferty klastrow dla firm*. Celem działania jest wzmocnienie potencjału oraz profesjonalizacji działalności koordynatorów klastra, w szczególności poprzez rozwój innowacyjnej oferty usługowej na rzecz członków klastra w zakresie B+R+I.

Działania promujące innowacyjność

- **„Umiejscowienie MŚP - Brand HUB”** (działanie 2.26 FENG) to projekt, który będzie realizowany w latach 2024-2029. Działaniami promocyjnymi zostanie objętych 15 kluczowych sektorów polskiej gospodarki, dla których zaplanowano organizację stoisk narodowych na najważniejszych wydarzeniach targowych na świecie. Działanie realizowane jest przez MRiT oraz partnerów: Polską Agencję Inwestycji i Handlu S.A., Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, Polską Agencję Kosmiczną oraz Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa.

- Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP), w ramach komplementarnego działania 2.25 FENG **„Promocja marki innowacyjnych MŚP”**, zorganizowała pierwszy konkurs dla przedsiębiorców i otrzymała 231 wniosków na łączną kwotę dofinansowania w wysokości ponad 92 mln zł. Do wsparcia wybranych zostało 136 projektów.

- **„Promocja gospodarki w oparciu o polskie marki produktowe – Marka Polskiej Gospodarki – Brand”**, poddziałanie 3.3.2 PO IR to projekt mający na celu realizację ogólnopolskiej kampanii informacyjno-promocyjnej w

Interne (w tym w social mediach) pn. „Polskie Marki Mają Moc”, podsumowującej jego efekty, promującej Portal Promocji Eksportu trade.gov.pl, a także nowe inicjatywy takie jak udział Polski w EXPO 2025 Osaka oraz projekt Brand HUB.

- W 2023 r. kontynuowano prace związane z przygotowaniem do **udziału Polski w Światowej Wystawie EXPO 2025 w Osace, Kansai w Japonii**. 7 marca 2023 r. Rada Ministrów podjęła uchwałę ustanawiającą program wieloletni dotyczący udziału w tym wydarzeniu. Realizatorem zadania została Polska Agencja Inwestycji i Handlu S.A (PAIH S.A.), która w 2023 r. rozstrzygnęła konkurs architektoniczny dotyczący Pawilonu Polski oraz podjęła działania mające na celu dokonanie wyboru jego wykonawcy. Dla przedsiębiorców przygotowano wiele inicjatyw, w tym m.in. program partnerski uruchomiony w październiku 2023 r.

Na szczeblu rządowym podjęto działania na rzecz umiędzynarodowienia polskich przedsiębiorstw:

Wsparcie MŚP w promocji marek produktowych – Go to Brand PO IR, poddziałanie 3.3.3 Wsparcie MŚP w promocji marek produktowych, w ramach którego przedsiębiorcy mogli uzyskać dofinansowanie do udziału w targach, wystawach, misjach gospodarczych lub konferencjach zagranicznych, kosztów usług doradczych dotyczącej promocji firmy za granicą. Wsparcie jest udzielane przez PARP w formie pomocy publicznej lub pomocy de minimis. W 2023 r. kontynuowano rozpoczęte projekty, weryfikowano i akceptowano wnioski o płatność oraz zmiany w projektach.

Wsparcie promocji oraz internacjonalizacji innowacyjnych MŚP, działanie 2.25 FENG Promocja marki innowacyjnych MŚP – realizowane w ramach programu FENG. Jednostką wdrażającą jest PARP. Dofinansowanie mogą otrzymać projekty obejmujące działania ukierunkowane na wzmocnienie potencjału eksportowego przedsiębiorców MŚP na rynkach międzynarodowych, w szczególności poprzez udział w wydarzeniach targowych wskazanych na liście wydarzeń targowych, na których będą realizowane stoiska narodowe dla sektora, w który wpisuje się projekt oraz wyjazdowych misjach gospodarczych, w celu promowania marki produktowej wnioskodawcy i Marki Polskiej Gospodarki. O wsparcie w ramach działania 2.25 mogą ubiegać się przedsiębiorcy z sektora MŚP prowadzący działalność eksportową i uzyskujący przychody z eksportu na poziomie co najmniej 30%. Wymagane jest także potwierdzenie innowacyjności firmy – ponoszenie wydatków na B+R lub wdrożenie innowacji produktowych lub w procesach biznesowych. Wsparcie jest udzielane przez PARP w formie pomocy publicznej lub pomocy de minimis. PARP zorganizowała w 2023 r. pierwszy nabór, który odbył

się w terminie 16 października - 30 listopada 2023 r. Do PARP wpłynęło 231 wniosków na łączną kwotę dofinansowania w wysokości ponad 92 mln zł. Dofinansowanie zostało przyznane dla 136 projektów.

Promocja gospodarki w oparciu o polskie marki produktowe – Marka Polskiej Gospodarki (MPG) – Brand, Poddziałanie 3.3.2 POIR – beneficjentem projektu jest MRIT. W 2023 r. kontynuowano realizację projektu – w ramach promocji MPG w 2023 r. przeprowadzono kampanię informacyjno-promocyjną w Internecie (w tym w social mediach). Kampania obejmowała działania, tj. przygotowanie spójnej koncepcji kampanii, zakup reklam, działania na profilach Facebook, LinkedIn i Twitter, tworzenie grafik, postów, moderacja profili, zakup artykułów sponsorowanych i natywnych.

Ponadto, w 2023 r. przeprowadzono badanie ewaluacyjne ex-post pn. „Ocena efektów realizacji projektu pozakonkursowego pn. „Promocja gospodarki w oparciu o polskie marki produktowe – Marka Polskiej Gospodarki – Brand” poddziałanie 3.3.2 POIR 2014 – 2020”. W 2023 r. złożono wnioski o dofinansowanie projektu pn. Umiędzynarodowienie MŚ - BRAND HUB, który jest kontynuacją projektu BRAND. Projekt będzie realizowany w latach 2024-2029.

Działania Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej

Partnerstwo publiczno-prywatne (PPP) jest formą zamówień publicznych, która może wnieść istotny wkład w rozwój SDG. Znacząca część inwestycji PPP realizowanych w Polsce spełnia warunek zrównoważonego rozwoju. Wśród inwestycji PPP realizowanych na polskim rynku można przykładowo wskazać 29 przedsięwzięć z obszaru efektywności energetycznej, 12 inwestycji z sektora telekomunikacyjnego, 11 inwestycji z gospodarki odpadami, 27 z infrastruktury wodnokanalizacyjnej, 26 z infrastruktury transportowej czy 24 z sektora sportu i turystyki. We wszystkich wymienionych wyżej sektorach SDGs są uwzględniane zarówno w specyfikacji projektowej, jak również w kryteriach udzielenia zamówień.

Od 2017 r. Centralna Jednostka do spraw PPP (CJ ds. PPP) w MFIPR zaangażowana jest we wdrażanie polityki, której celem jest podniesienie jakości i efektywności usług publicznych i infrastruktury publicznej. Lista zadań realizowanych w 2023 r. na rzecz szerszego wykorzystania PPP obejmuje:

- monitoring listy zamierzeń inwestycyjnych PPP oraz podpisanych umów PPP,
- upowszechnianie wiedzy na temat PPP poprzez prowadzenie działań edukacyjno-informacyjnych,
- ogłoszenie przetargu na wybór wykonawcy w zakresie aktualizacji wytycznych PPP,

- prowadzenie ciągłego naboru potencjalnych projektów PPP, które mogą uzyskać kompleksowe wsparcie (prawne, ekonomiczno-finansowe i techniczne),
- opiniowanie przez MFiPR projektów planowanych do realizacji w formule PPP, w celu potwierdzenia gotowości i zasadności wykorzystania PPP,
- przyjęcie Polityki Rządu w zakresie rozwoju partnerstwa publiczno-prywatnego do roku 2030,
- promowanie formuły hybrydowej (PPP z dofinansowaniem, głównie z funduszy UE).

Udzielane jest także wsparcie na rzecz projektów hybrydowych, głównie w obszarze efektywności energetycznej, w tym:

- stała współpraca z instytucjami zarządzającymi dla programów regionalnych w celu wypracowania dokumentacji naborów zawierającej preferencje dla projektów hybrydowych,
- poszukiwanie projektów hybrydowych, a następnie udzielanie im wsparcia merytorycznego,
- przygotowanie wytycznych dla projektów hybrydowych oraz dokumentacji wzorcowej, w tym przykładowej analizy potrzeb i wymagań dla projektów hybrydowych w obszarze efektywności energetycznej,
- koordynacja i nadzór merytoryczny nad pracą Konsultantów ds. PPP w 16 Punktach Informacyjnych Funduszy Europejskich (PIFE),
- wsparcie merytoryczne (m.in. interpretacje wytycznych horyzontalnych) dla instytucji zarządzających programami regionalnymi i krajowymi.

MFiPR realizuje projekt **Platformy startowe** dla nowych pomysłów, w ramach programu Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej na lata 2021-2027 (FEPW). Są to kompleksowe programy inkubacji innowacyjnych pomysłów na produkty, służące ich przekształceniu w perspektywiczny biznes oparty na zweryfikowanym rynkowo, rentownym modelu biznesowym. Podstawą każdej funkcjonującej Platformy startowej są stabilne i doświadczone ośrodki innowacji z potencjałem instytucjonalnym, kadrowym oraz technicznym. Należy podkreślić, że w każdym przypadku jest to partnerstwo kilku podmiotów doświadczonych w inkubacji, akceleracji i szeroko rozumianym wsparciu MŚP. Jest to kontynuacja wsparcia rozwoju Platform Startowych, zapoczątkowana w programie operacyjnym Polska Wschodnia 2014-2020. W 2023 r. odbył się pierwszy nabór ze środków FEPW na wsparcie dotacyjne dla startupów. Planowane są kolejne dwa nabory w 2024 r. W wyniku naboru w FEPW wybrano dotychczas 6 nowych Platform Startowych – przygotowują się one do rozpoczęcia procesu inkubacji (w I połowie 2024 r.).

W ramach działań promujących gospodarkę obiegu zamkniętego w MŚP przedsiębiorstwa uzyskują kompleksowe wsparcie na doradztwo – stworzenie strategii

wdrożenia innowacji, inwestycje oraz szkolenia. Uzyskane wsparcie przyczyni się do długookresowego zwiększenia innowacyjności MŚP. Dodatkowo Bank Gospodarstwa Krajowego rozpoczął realizację projektu polegającego na wspieraniu w formie pożyczek MŚP działających w branży turystycznej i branżach pokrewnych na obszarze Makroregionu Polski Wschodniej. Start dystrybuowania pożyczek zaplanowano na I kw. 2024 r.

Działania Ministerstwa Klimatu i Środowiska

MKiŚ oferowało wsparcie merytoryczne przedsiębiorców w realizacji inwestycji związanych z dostosowywaniem instalacji do konkluzji BAT (Best Available Techniques).

Wsparcie to obejmowało:

- zorganizowanie szkolenia pn. „Regulacje prawne związane z dostosowaniem pozwoleń zintegrowanych do Konkluzji BAT dla wspólnych systemów oczyszczania gazów odlotowych dla branży chemicznej (WGC).”
- zlecenie ekspertyzy pn. „Wytyczne w zakresie odstępstw od granicznych wielkości emisyjnych dla instalacji przemysłowych wymienionych w Aneksie I Dyrektywy IED”.
- realizację działań w zakresie prowadzonych przez KE prac w Technicznych Grupach Roboczych działających przy Burze IPPC w Sewilli, dotyczących najlepszych dostępnych technik BAT dla następujących branż: Rzeźnie (zakończenie prac), Kuźnie i Odlewnie (kontynuacja), Ceramiki (kontynuacja), Wielkotonażowa produkcja związków nieorganicznych (kontynuacja) oraz Powierzchniowa obróbka metali i materiałów z tworzyw sztucznych (kontynuacja)
- tłumaczenie „Dokumentu referencyjnego dla najlepszych dostępnych technik BAT dla wspólne systemów gospodarowania gazami odlotowymi i oczyszczania gazów odlotowych w sektorze chemicznym”, które umieszczono na stronie ekoportal.gov.pl.

Ponadto w ramach programu **GreenEvo - Akcelerator Zielonych Technologii** podejmowane są działania, które obejmują analizę rynków zagranicznych pod kątem popytu na technologie laureatów programu, przygotowanie firm do internacjonalizacji oraz promocję zagraniczną technologii. Technologie w programie obejmują szerokie spektrum rozwiązań wodno-ściekowych, sposobów zagospodarowania odpadów, budownictwa ekologicznego, ochrony powietrza i różnorodności biologicznej, rozwiązania w obszarze energetyki czy też związane z wykorzystaniem biomasy oraz technologie oszczędzające energię i związane z odnawialnymi źródłami energii. Udział w programie podnosi wiarygodność oraz prestiż firm i pozytywnie wpływa

na ich wizerunek wśród potencjalnych kontrahentów. Program bardzo dobrze pozycjonuje Polskę na arenie międzynarodowej. Bogata agenda misji gospodarczych GreenEvo daje przestrzeń dla prezentacji polskich osiągnięć w dziedzinie ochrony środowiska i klimatu oraz uwypuklenia sukcesów na drodze do zrównoważonego rozwoju. Realizacja programu GreenEvo stanowi jedno z wielu pomocnych narzędzi wsparcia przedsiębiorców mających w swojej ofercie opracowania przyczyniające się do ochrony klimatu i środowiska. Program ma charakter cykliczny. W każdej edycji programu można wyróżnić 3 zasadnicze etapy:

1. Przeprowadzenie konkursu, w tym nabór, ocena formalna i merytoryczna oraz wybór nowych technologii środowiskowych – laureatów GreenEvo.
2. Udzielenie laureatom wsparcia merytorycznego w postaci szkoleń, dotyczących m.in. skutecznej ekspansji zagranicznej oraz narzędzi wsparcia rozwoju MŚP.
3. Umożliwienie laureatom udziału w wydarzeniach mających na celu promowanie ich technologii w skali krajowej i międzynarodowej, w tym w szczególności w misjach gospodarczych, spotkaniach i forach biznesowych.

W odniesieniu do priorytetu dotyczącego rozwoju technologii cyfrowych, które mogą służyć innowacyjności, interoperacyjności oraz rozwojowi usług sieciowych warto wspomnieć o utrzymywaniu przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska (GIOŚ) węzła infrastruktury informacji przestrzennej GIOŚ INSPIRE. Obecne działania GIOŚ koncentrują się na utrzymaniu ww. węzła, aktualizacji zharmonizowanych zbiorów danych przestrzennych oraz na wypełnieniu obowiązków wynikających z dyrektywy 2007/2/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 marca 2007 r. ustanawiającej infrastrukturę informacji przestrzennej we Wspólnocie Europejskiej (INSPIRE).

Rozwój transportu kolejowego

Krajowy Program Kolejowy do 2030 roku z perspektywą do roku 2032 (KPK) obejmuje realizację inwestycji na liniach kolejowych. W efekcie dokończone zostaną prace na głównych ciągach, tworzących sieć bazową i kompleksową TEN-T, jak również stanowiących kolejowe korytarze transportowe. Usunięte zostaną występujące wąskie gardła, a także zaległości w rozbudowie, modernizacji i rewitalizacji infrastruktury transportowej. Połączone zostaną najważniejsze ośrodki wzrostu z obszarami o niższej dynamice rozwoju, co umożliwi włączenie ich w sieć transportu europejskiego.

Rządowy program budowy lub modernizacji przystanków kolejowych na lata 2021-2025 obejmuje zadania z zakresu infrastruktury punktowej przy liniach kolejowych zarządzanych przez PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. oraz zadania związane z dostępnością miejsc parkingowych dla podróżnych. Celem programu jest zwiększenie dostępu

lokalnych społeczności do transportu kolejowego. Zostaną wybudowane lub zmodernizowane przystanki kolejowe, a także sfinansowane zadania związane z dostępnością miejsc parkingowych dla podróżnych. Program przyczyni się do ograniczenia wykluczenia komunikacyjnego i zapewni ułatwienie dostępu do kolejowej komunikacji wojewódzkiej i międzywojewódzkiej.

Realizacja **Programu Uzupelnienia Lokalnej i Regionalnej Infrastruktury Kolejowej Kolej + do 2029 r.**, którego celem jest wyeliminowanie wykluczenia komunikacyjnego dzięki możliwości uzupełniania sieci kolejowej o nowe połączenia, które zapewnią pasażerom dostęp do transportu kolejowego. Dotyczyć to będzie głównie miejscowości liczących powyżej 10 tys. mieszkańców, które nie mają dostępu do kolei pasażerskiej lub towarowej.

Rozwój transportu lotniczego

W 2023 r. Rząd RP przyjął dokument pn. **Polityka rozwoju lotnictwa cywilnego w Polsce do 2030 r. (z perspektywą do 2040 r.)**, który definiuje główne założenia odnośnie do celów, kierunków i sposobów kreowania i realizacji rządowej polityki w zakresie transportu lotniczego.

Rozwój transportu śródlądowego

Krajowy Program Żeglugowy 2030 – to pierwszy dokument dla sektora żeglugi śródlądowej w Polsce. W jego zakresie przewidziane są działania mające na celu wsparcie działalności przedsiębiorstw, rozwój rynku żeglugowego oraz podniesienie konkurencyjności transportu wodnego śródlądowego. W dokumencie określono zadania inwestycyjne polegające na rewitalizacji istniejącej infrastruktury hydrotechnicznej oraz szereg zadań sektorowych, których realizacja pozwoli m.in. na cyfryzację sektora, modernizację floty i wzmocnienie jej odporności na zmiany klimatu, a także kształtowanie warunków na rzecz rozwoju terminali, rozwój i kształcenie kadr dla sektora.

Rozwojowi śródlądowych dróg wodnych winny służyć projekty:

- **Program Rozwoju Drogi Wodnej Rzeki Wisły** (obecnie Program wieloletni pn. Kompleksowe zagospodarowanie Dolnej Wisły) – ze względu na zmieniony zakres i nazwę (projekt Programu Wieloletniego pn. Kompleksowe zagospodarowanie Dolnej Wisły).

- **Program Rozwoju Odrzańskiej Drogi Wodnej** (obecnie Program wieloletni pn. Zagospodarowanie Odry środkowej) – ze względu na zmieniony zakres i nazwę (projekt Programu Wieloletniego pn. zagospodarowanie Odry środkowej). W IV kwartale 2023 r. podpisano umowę na wsparcie przy wykonaniu Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko dla projektu. Planowany termin zakończenia realizacji przedmiotu umowy przypada na III kwartał 2024 r.

Transport drogowy

Rządowy Program Budowy Dróg Krajowych do 2030 r. (z perspektywą do 2033 r.) (RPBDK2030) to średniookresowy dokument programowy, w którym została zaprezentowana lista inwestycji na drogach krajowych zaplanowanych do realizacji do 2033 r. RPBDK2030 określa cele polityki transportowej w zakresie budowy drogowej sieci TEN-T na terenie Polski oraz drogowych połączeń komplementarnych.

Celem RPBDK2030 jest stworzenie spójnej sieci dróg krajowych zapewniającej bezpieczne i efektywne funkcjonowanie drogowego transportu osobowego i towarowego w tym na cele mobilności militarnej. Zostaną dotrzymane unijne zobowiązania dotyczące budowy sieci TEN-T bazowej i kompleksowej, składającej się z połączeń priorytetowych, istotnych z punktu widzenia celów europejskiej polityki transportowej. Realizacja sieci TEN-T w najwyższych standardach umożliwi umieszczenie na sieci TEN-T stacji paliw alternatywnych, co umożliwi dynamizację procesu transformacji energetycznej transportu drogowego w kierunku zeroemisyjnym zgodnie z prawem UE w tym zakresie.

W ramach **Programu Wzmocnienia Krajowej Sieci Drogowej do 2030 roku** prowadzone są intensywne działania inwestycyjne na istniejącej sieci dróg krajowych. Program Ministerstwa Infrastruktury obejmuje zadania z priorytetowych obszarów, tj.:

- kompleksowe przebudowy/rozbudowy odcinków dróg krajowych do wymaganych przepisami parametrów;
- punktowe zadania ukierunkowane na poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego i wsparcie transportu publicznego oraz aktywnych form transportu;
- zmniejszenie presji funkcjonowania sieci dróg na środowisko (m.in. realizacja zabezpieczeń akustycznych, modernizacja systemów odwodnienia, wykonanie zielonych filtrów antysmogowych, wykorzystanie energii odnawialnej w procesie utrzymania infrastruktury drogowej);
- poprawę warunków i bezpieczeństwa ruchu przez zastosowanie dedykowanych rozwiązań teleinformatycznych (Krajowy System Zarządzania Ruchem, systemy łączności alarmowej).

Ponadto w celu zwiększenia bezpieczeństwa niechronionym uczestnikom ruchu w latach 2021 – 2024 na istniejącej sieci dróg krajowych realizowany jest **Program Bezpiecznej Infrastruktury Drogowej**. Osiągnięcie założonych w ramach Programu celów planuje się poprzez realizację inwestycji drogowych, m.in. takich jak:

- budowa chodników, ścieżek pieszo-rowerowych, ścieżek rowerowych,

- efektywne oświetlenie i doświetlenie przejść dla pieszych,
- przebudowa skrzyżowań,
- montaż znaków drogowych i/lub sygnalizacji świetlnej na skrzyżowaniach i przejściach dla pieszych.

Inwestycje w infrastrukturę dróg wojewódzkich zlokalizowanych na obszarze Polski Wschodniej realizowane są w ramach działania 4.1 **Infrastruktura drogowa** programu Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027 (FEPW). Projekty obejmują rozbudowę istniejących dróg wojewódzkich i budowę nowych odcinków, w tym obwodnic miast i mniejszych miejscowości. Wszystkie wynikają z Regionalnych Planów Transportowych. Realizacja inwestycji ma na celu poprawę powiązań drogowych Polski Wschodniej z pozostałymi regionami kraju i krajami ościennymi poprzez rozbudowę istniejącej sieci drogowej i doprowadzenie do jej integracji z siecią TEN-T. W 2023 r. przeprowadzono nabór wniosków i wybrano 9 projektów.

Program Mosty dla Regionów jest programem wieloletnim, koordynowanym przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Celem Programu jest uzupełnienie lokalnej infrastruktury drogowej o brakujące przeprawy mostowe w ciągach dróg będących w zarządzaniu jednostek samorządu terytorialnego (JST), a przez to poprawa wewnętrznej spójności komunikacyjnej regionów Polski przy wsparciu z budżetu państwa. Inwestycje w infrastrukturę transportową przyczynią się do poprawy jakości życia mieszkańców poprzez ułatwienie dojazdów do miejsc pracy czy szkół mieszczących się w większych ośrodkach miejskich. Na wsparcie finansowe zadań objętych Programem Rząd przeznaczył 2,3 mld zł. W Maju 2020 r. dzięki uchwale nr. 64/2020 Rady Ministrów wydłużono termin realizacji Programu do 2028 r.

Infrastruktura telekomunikacyjna

W ramach Narodowego Planu Szerokopasmowego realizowane są projekty, których celem jest eliminacja wykluczenia cyfrowego w kontekście dostępu do szybkiego Internetu, tj. wyeliminowania tzw. białych plam NGA. Oczekiwany efektem interwencji będzie pokrycie zasięgiem nowoczesnych usług obszarów najbardziej nieopłacalnych z punktu widzenia inwestycji komercyjnych, które wymagają wsparcia publicznego.

W 2023 r. została również przeprowadzona aukcja na 4 rezerwacje częstotliwości pasma 3,6 GHz, jednego z pasm pionierskich dla technologii 5G. W wyniku przeprowadzonej aukcji 4 operatorzy odebrali decyzje rezerwacyjne i tym samym od 2024 r. będzie możliwe świadczenie nowoczesnych bezprzewodowych usług szerokopasmowych w technologii 5G w ramach wyżej wymienionego pasma.

Projekty strategiczne służące realizacji SDG 9

Polska Strategia Kosmiczna - działania rządu w odniesieniu do sektora kosmicznego ukierunkowane są na wzrost jego konkurencyjności, w tym na zwiększenie jego udziału w obrotach europejskiego sektora kosmicznego. Istotnym elementem tych działań jest wkład w budowę gospodarki cyfrowej poprzez rozwój aplikacji zapewniający administracji oraz zainteresowanym podmiotom stały, szybki i pewny dostęp do danych satelitarnych.

Polityka Rządu w zakresie rozwoju partnerstwa publiczno-prywatnego – w Polityce PPP zostało podkreślone znaczenie zrównoważonego rozwoju. Zaleca się, aby w przygotowaniu i realizacji projektów PPP uwzględniać trwałość ich rezultatów i zorientowanie na społeczeństwo. Przedsięwzięcia PPP powinny przyczyniać się do rozwoju społecznego i zapewniać dostęp do infrastruktury publicznej oraz usług publicznych, w szczególności tam, gdzie dostęp ten jest utrudniony.

Rozwój transportu intermodalnego – program, którego celem podejmowanych działań jest umożliwienie wywiązywania się ze zobowiązań wobec UE w dziedzinie rozwoju transportu kolejowego obejmującego również przewozy intermodalne. Zobowiązania te, wyrażone w obowiązującej Białej Księdze UE z 2011 r., obejmują konieczność przeniesienia do roku 2030 ok. 30% dalekobieżnych drogowych przewozów towarowych (na odcinkach powyżej 300 km) na transport kolejowy, morski i śródlądowy. Do roku 2050, Biała Księga zaleca przeniesienie nawet ponad 50% wszystkich dalekobieżnych przewozów drogowych na inne środki transportu, w tym zwłaszcza na transport kolejowy. Aktualnie procedowane dokumenty dot. Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady, zmieniającej dyrektywę Rady 92/106/EWG dot. transportu kombinowanego w odniesieniu do ram wsparcia na rzecz transportu intermodalnego towarów oraz rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/1056 w odniesieniu do obliczania oszczędności kosztów zewnętrznych i generowania danych zagregowanych również służy wsparciu transportu intermodalnego.

Transport wodny śródlądowy - Projekt *Rozwój sektora żeglugi śródlądowej* jest projektem kompleksowym, w ramach którego realizowane są działania mające na celu rozwój żeglugi śródlądowej jako integralnej gałęzi zrównoważonego multimodalnego systemu transportowego w celu wzrostu udziału żeglugi śródlądowej w przewozach towarów w Polsce oraz społeczny i gospodarczy rozwój miejscowości i regionów leżących nad drogami wodnymi o istotnym znaczeniu transportowym do roku 2030. Od momentu przyjęcia przez Radę Ministrów „Krajowego Programu Żeglugowego do roku 2030” (uchwałą nr 180/2023 Rady Ministrów z dnia 3 października 2023 r.) – pierwszego dokumentu planistycznego, wyznaczającego cele dla żeglugi śródlądowej do 2030 r. - realizacja projektu *Rozwój sektora żeglugi śródlądowej* jest tożsama z realizacją celów, działań i kamieni milowych zawartych w Programie.

Działania i inicjatywy regionów służące realizacji SDG 9

Pomorskie

Województwo pomorskie realizowało projekty z zakresu **rozwoju infrastruktury kolejowej**:

- Budowa, przebudowa i modernizacja infrastruktury kolejowej dla regionalnego transportu zbiorowego: PKM etap I - Faza III - elektryfikacja LK248 i LK253, Faza IV – rozbudowa posterunku odgałęźnego Kiełpiniek, jako fragmentu trasy objazdowej w ramach modernizacji LK201, PKM II – Gdańsk Śródmieście - Gdańsk Południe – LK229 etap I (dokumentacja). Podjęto działania zmierzające do zwiększenia efektywności transportu kolejowego poprzez unifikację trakcji (zmiana napędu) na liniach komunikacyjnych dowozowych do aglomeracji.
- Realizowano pakiet przedsięwzięć w zakresie rozbudowy podstawowego układu dróg wojewódzkich dowiązujących region do węzłów drogowych TEN-T: odcinek drogi wojewódzkiej nr 221 (Jankowo – obwodnica Kościerzyny) - rozbudowanie 43,53 km drogi wojewódzkiej.

Łódzkie

Województwo łódzkie realizowało projekty z zakresu **rozwoju infrastruktury kolejowej obejmujące**:

- Modernizację i elektryfikację linii kolejowej nr 24 na odcinku Piotrków Tryb. - Bełchatów z wydłużeniem do Bogumiłowa - projekt obecnie realizowany w ramach Programu Uzupełniania Lokalnej i Regionalnej Infrastruktury Kolejowej - Kolej+ do 2029 r., który pozwoli na utworzenie połączenia kolejowego Bełchatowa z Łodzią.
- Budowę linii łączącej linię kolejową nr 131 (Chorzew Siemkowice) z linią kolejową nr 181 (Wieluń) - projekt obecnie realizowany w ramach Programu Uzupełnienia Lokalnej i Regionalnej Infrastruktury Kolejowej - Kolej+ do 2029 r., który pozwoli na utworzenie połączenia kolejowego Wielunia z Łodzią.
- Budowę linii łączącej Bełchatów z linią nr 131 - projekt planowany do zrealizowania przy wykorzystaniu środków pochodzących z programu Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021- 2027 we współpracy z PKP PLK S.A., który umożliwi likwidację wykluczenia komunikacyjnego w

południowo-zachodniej części województwa. Projekty promują kolej jako ekologiczny środek transportu.

Mazowieckie

Realizowano działania z zakresu rozwoju cyfrowych usług publicznych i infrastruktury. W ramach programu UMWMz „**Regionalna Platforma Informacyjna – Kultura na Mazowszu**” opracowano Platformę eKultura oraz Wirtualne spacery po instytucjach kultury Województwa Mazowieckiego.

W ramach zadania „**Informatyzacja bibliotek pedagogicznych na Mazowszu**” UMWMz opracował Portal Biblioteki pedagogiczne Mazowsza. Wdrożono także systemy back-office zapewniające standaryzację usług elektronicznych bibliotek pedagogicznych w całym województwie oraz automatyzację części procesów. Zarówno program jak i zadanie zostały przeprowadzone z inicjatywy Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie.

Działania i inicjatywy interesariuszy służące realizacji SDG 9

Koalicja na rzecz Polskich Innowacji

Inicjatywa: Europejski Hub Innowacji Cyfrowych

Koalicja na rzecz Polskich Innowacji jest koordynatorem projektu Europejskiego Hubu Innowacji Cyfrowych WaMa Innovation Hub (WAMA EDIH), który pokrywa swoimi usługami obszar Warmii i Mazur oraz Mazowsza i łączy wyzwania stojące przed Cyfrową Europą oraz specjalizacjami obu województw. Projekt skierowany jest do mikro, małych i średnich przedsiębiorstw (MMŚP) zatrudniających do 250 pracowników i działających na terenie Polski.

Działając jako punkt kompleksowej obsługi (one – stop – shop) WAMA EDIH oferuje zestaw usług pozwalający umieścić klientów EDIH w innowacyjnym cyfrowym ekosystemie, podnosić i rozwijać ich kompetencje, poznawać i testować najlepsze innowacyjne technologie i skorzystać z możliwości pozyskania środków finansowych na ich wdrożenie i dalszy rozwój.

Podnoszenie konkurencyjności przedsiębiorstwa poprzez cyfryzację to strategiczny krok, który może przynieść wiele korzyści. Cyfryzacja może wspomóc rozwój i konkurencyjność przedsiębiorstwa. Przy odpowiedniej implementacji, sztuczna inteligencja (AI/SI) może być bardzo przydatnym narzędziem nawet dla mikroprzedsiębiorstw, pomagając w efektywniejszym zarządzaniu zasobami,

zwiększaniu produktywności oraz lepszym zrozumieniu i obsłudze klienta.

Projekt WAMA EDIH poprzez wsparcie transformacji cyfrowej MMŚP promuje innowacyjność, zwiększenie dostępu do ICT, promocję zrównoważonego uprzemysłowienia oraz wzmocnienie finansowania inwestycji.

Ceramika Paradyż

Inicjatywa: Projekt „Wodór”

Jednym ze strategicznych działań Ceramiki Paradyż w zakresie innowacyjnego przemysłu i działań na rzecz klimatu jest uruchomiony w roku 2023 i kontynuowany w 2024 r. projekt pn. "Wodór". Obejmuje obszar pozyskania rozeznania rynku oraz pozyskania partnerów merytorycznych i wykonawczych w zakresie dostępnych rozwiązań dotyczących wykorzystania tzw. zielonego wodoru. Działania firmy zmierzają do wykorzystania innowacyjnej technologii w istniejącej infrastrukturze energetycznej zasilanej metanem. Obecnie prace ukierunkowane są na zaprojektowanie instalacji zawierającej elektrolizer o mocy 5MW, infrastruktury do blendingu 10% wodoru i 90% metanu do zasilania instalacji zakładów w Tomaszowie Mazowieckim.

Priorytety w zakresie realizacji SDG 10 na szczeblu krajowym

- Niwelowanie różnic w rozwoju społeczno-gospodarczym regionów, zapobieganie tworzeniu się nowych dysproporcji rozwojowych
- Tworzenie miejsc pracy w obszarach o mniej korzystnych uwarunkowaniach rozwojowych
- Zmniejszenie nierówności dochodowych
- Zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami społecznego i ekonomicznego włączenia oraz dostępności, w tym poprzez ograniczanie barier w dostępie do korzystania z infrastruktury

Działania na szczeblu rządowym służące realizacji SDG 10

Dla realizacji celu 10 istotne znaczenie mają fundusze unijne, których wykorzystanie umożliwi skuteczniejsze wyrównywanie szans rozwojowych i osiągnięcie spójności społeczno-gospodarczej w ujęciu terytorialnym.

Najważniejszym celem **Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS)** i **Europejskiego Funduszu Społecznego + (EFS+)** jest wspieranie zatrudnienia i integracji społecznej, z uwzględnieniem specyfiki wewnątrzregionalnej. Działania realizowane są zarówno na poziomie kraju (Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój – POWER, program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego na lata 2021-2027 - FERS), jak i poszczególnych regionów (regionalne programy operacyjne – RPO i programy regionalne na lata 2021-2027). Ukierunkowane są na wspieranie osób pozostających poza rynkiem pracy w podjęciu lub powrocie do zatrudnienia i utrzymaniu stałej pracy, poprzez instrumenty i usługi rynku pracy. Duży nacisk kładziony jest na udzielenie wysokiej jakości wsparcia realizowanego ze środków EFS/EFS+ poprzez indywidualną diagnozę potrzeb wspieranej osoby, co w efekcie ma prowadzić do poprawy sytuacji na rynku pracy. Ze środków EFS/EFS+ wspierane jest zakładanie (dotacje i pożyczki), prowadzenie i rozwijanie działalności gospodarczej przez osoby bezrobotne, poszukujące pracy i bierne zawodowo, zwłaszcza te, które znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku. Zgodnie z danymi na koniec 2023 r. wsparciem w ww. zakresie objęto ok. 2,04 mln osób.

W 2023 r. MFIPR kontynuowało projekt strategiczny **Centrum Wsparcia Doradczego (CWD)**, który stanowił kluczową inicjatywę projektową wspierającą współpracę JST. Celem projektu było wzmocnienie kompetencji samorządów lokalnych, w szczególności z obszarów strategicznej interwencji (OSI), tj. miast średnich tracących

funkcje społeczno-gospodarcze oraz obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją.

Od kwietnia 2022 r. do końca czerwca 2023 r. realizowana była kolejna edycja projektu CWD – pod nazwą CWD Plus. Wsparcie skierowane było do 77 partnerstw JST uczestniczących w pilotażu CWD (projekt realizowany w latach 2020-2022) oraz nowo powstałych partnerstw. W projekcie łącznie brało udział 800 samorządów, w tym 322 gmin należących do obszaru strategicznej interwencji i 55 miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze. Doradztwo obejmowało pomoc w przygotowywaniu strategii terytorialnej (przygotowano 11 strategii rozwoju ponadlokalnego, 16 strategii terytorialnych pod instrumenty terytorialne ZIT lub IIT) oraz ekspertyzy specjalistyczne dla projektów, niezbędne do dokumentacji projektowej. Ponadto w ramach projektu w celu wymiany wiedzy i doświadczeń nie tylko z partnerstwami samorządowymi uczestniczącymi w projekcie, ale również z samorządem województwa zorganizowano 4 Makroregionalne Fora Wymiany Doświadczeń, 36 Forów Wymiany Doświadczeń, 3 Regionalne Spotkania Sieciujące, 59 wizyt studyjnych oraz 2 Seminarium Sieciujące. Poza wymiarem praktycznym CWD, kluczowym efektem tego doradztwa było również wzmocnienie roli podejścia terytorialnego w kształtowaniu i realizacji polityki rozwoju, m.in. poprzez popularyzowanie modelu współpracy w partnerstwie samorządów lokalnych w poszukiwaniu rozwiązań wspólnych problemów, wspólnym świadczeniu usług, dostrzeganiu wspólnych potencjałów rozwojowych i wykorzystywaniu doświadczeń partnerów.

W celu dokończenia wybranych działań skierowanych do partnerstw, a także w związku z potrzebą kontynuowania sieciowania i wymiany wiedzy, podjęto decyzję o przedłużeniu projektu "CWD 2023". Projekt zrealizowano między 1 lipca a 31 grudnia 2023 r. W ramach CWD 2023 skierowanego do 75 partnerstw JST z 16 województw

przygotowano plany pracy partnerstw, aktualizowano i dostosowywano zapisy strategii do wymogów programów regionalnych, udzielano wsparcia w procesie konsultacji społecznych strategii, wykonano ewaluacje ex-ante, wspierano partnerstwa przy podpisywaniu porozumień z samorządem województwa oraz przy procesie tworzenia Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko. Dodatkowo przygotowano także dokumentację projektową, tj. analizy wykonalności, Opis Przedmiotu Zamówienia i wnioski o dofinansowanie wybranego przedsięwzięcia. Ponadto przy realizacji szkoleń i spotkań służących wymianie doświadczeń zorganizowano 2 Makroregionalne Fora Wymiany Doświadczeń w Olsztynie dla partnerstw z 7 województw i we Wrocławiu dla partnerstw z pozostałych 9 województw, które dotyczyły rozwoju ponadlokalnego w wybranych dziedzinach, tj. energetyka, turystyka, usługi społeczne, technologia. Partnerstwa uczestniczyły także w 22 wizytach studyjnych, 175 szkoleniach i warsztatach organizowanych w celu budowania relacji wewnątrz partnerstw, a także rozwijania potencjału kadr samorządowych w skali całego kraju.

W zakresie działań na rzecz społecznego i ekonomicznego włączenia osób z niepełnosprawnościami poprzez zwiększanie dostępności środowiska fizycznego, ICT, produktów i usług, w 2023 r. kontynuowano w ramach PO WER szkolenia pracowników sektora transportu zbiorowego dotyczące profesjonalnej obsługi osób o szczególnych potrzebach, w tym osób z niepełnosprawnościami. Beneficjentem projektu był Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Do końca 2023 r. przeszkolono 3,8 tys. osób.

W PO WER do końca 2023 r. zrealizowano również projekty zawierające szereg działań systemowo poprawiających sytuację osób z niepełnosprawnościami w zakresie społecznym i zawodowym, w tym:

- przygotowywanie i testowanie nowych i zmodyfikowanych instrumentów wspierania aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami, które pomogą zatrudniać osoby na otwartym rynku pracy;
- dokonano przeglądu i modyfikacji istniejących rozwiązań na rzecz włączenia społecznego osób z niepełnosprawnościami oraz stworzono nowe instrumenty w tym zakresie;
- wypracowano i przetestowano standard usług asystenckich;
- został opracowany i jest aktualnie testowany model kompleksowej rehabilitacji ułatwiający podjęcie lub powrót do aktywności społeczno-zawodowej osobom z niepełnosprawnościami;
- opracowano standardy funkcjonowania warsztatów terapii zajęciowej, co podniesie jakość i efektywność ich działań.

Wsparcie społeczno-zawodowe osób z niepełnosprawnościami było w 2023 r. realizowane także w programach regionalnych w formie kompleksowych programów aktywizacyjnych, składających się z komponentu społecznego, zawodowego, edukacyjnego i wdrożeniowego oraz poprzez wspieranie podmiotów reintegracyjnych takich jak warsztaty terapii zajęciowej czy zakłady aktywności zawodowej. Do końca 2023 r. wsparło w projektach aktywizacyjnych w programach regionalnych blisko 110,7 tys. osób z niepełnosprawnościami.

Ponadto, w ramach PO WER Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych realizował projekt, którego celem było zmniejszenie wykluczenia społecznego osób o ograniczonej mobilności, w tym szczególnie osób, które mają trudności w przemieszczaniu się. W ramach tego pilotażowego projektu, w 176 gminach wdrażane były usługi transportowe typu door-to-door. Uzupełniająco, w projekcie tym możliwe było sfinansowanie usprawnień infrastrukturalnych w budynkach wielorodzinnych, w których mieszkają osoby obejmowane usługą transportu door-to-door. Udało się zrealizować 171 takich usprawnień.

Biorąc pod uwagę pozostałe działania o charakterze włączającym, należy wskazać, że w PO WER realizowane były projekty, których celem był pilotaż w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, w wybranych gminach w Polsce³¹. Wejście w życie ustawy pozwoliło przenieść integrację usług społecznych na wyższy poziom, umożliwiając połączenie usług z wielu obszarów ważnych dla lokalnych społeczności i dając konkretną podstawę prawną oraz rozwiązania organizacyjne dla funkcjonowania centrów. Celem realizowanych projektów było upowszechnienie tego nowego rozwiązania z zakresu polityki społecznej - utworzenie Centrów Usług Społecznych (CUS) na terenie wybranych gmin w Polsce, dzięki czemu ich mieszkańcy uzyskają lepszy dostęp do usług. Wypracowane rozwiązania pozwolą stworzyć lepsze ramy organizacyjne i metodologiczne funkcjonowania CUS. Dzięki tym działaniom powstało 41 CUS, z których usług skorzystało prawie 23 tys. osób.

Rządowy program Dostępność Plus - program realizowany jest od 2018 r. przez MFiPR w sposób dwutorowy poprzez inwestycje i zmiany systemowe, w tym prawne. Efektem działań opisanych w programie są dwie ustawy tworzące

³¹ Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz.U. 2019 poz. 1818).

ramy legislacyjne dla rozwoju dostępności³². Wprowadzają one wymaganie stosowania dostępności w procesie świadczenia usług publicznych. Równolegle wdrażane są zmiany w innych przepisach prawa oraz tworzone standardy dla dostępności, których wdrażanie likwiduje bariery w dostępie do usług publicznych i przynosi poprawę w zakresie samodzielności funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami.

Drugim wymiarem działań programu są inwestycje (budowlane, transportowe, technologiczne) w istniejące budynki użyteczności publicznej i zasoby mieszkaniowe wielorodzinne, przestrzeń publiczną, środki transportu, strony internetowe czy usługi o charakterze powszechnym. Program to obecnie ponad 280 trwających, zakończonych i planowanych inicjatyw, których kwota szacowana jest na ponad 20 mld zł. Program będzie realizowany do 2025 r.

Od 1 października 2020 r. do 31 grudnia 2023 r. realizowany był **Projekt Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych**. Projekt realizowany był przez Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych w MRPiPS. Jego celem było przygotowanie kompleksowej propozycji wdrożenia do systemu prawnego nowych i zmodyfikowanych instrumentów w zakresie rehabilitacji społecznej osób z niepełnosprawnościami zapewniających możliwie samodzielne funkcjonowanie osób z niepełnosprawnościami w społeczeństwie, w tym m.in. wypracowanie, przetestowanie, wdrożenie i upowszechnienie standardu usług asystenckich świadczonych na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Od września 2021 r. do 31 grudnia 2023 r. realizowane były prace nad projektem ustawy wdrażającej Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych. Opracowano projekt ustawy o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami wraz z projektami aktów wykonawczych. Celem zaprojektowanych rozwiązań było lepsze wdrażanie Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych w Polsce. Projekt realizowany był w Partnerstwie z Polskim Forum Osób z Niepełnosprawnościami, Fundacją Instytut Rozwoju Regionalnego (z siedzibą w Krakowie), Uniwersytetem Warszawskim, Szkołą Główną Handlową w Warszawie oraz Fundacją Naukową Instytut Badań Strukturalnych. Produkty projektu dostępne są na stronie internetowej: <https://wyrownywnieszans.mriips.gov.pl/>.

Ważnym instrumentem wsparcia rozwoju społeczno-gospodarczego słabiej rozwiniętych obszarów Polski w jej wschodniej części jest **Program Polska Wschodnia 2014-2020 (POPW)**, za który odpowiada MFiPR. Obejmuje on 5 województw tj.: warmińsko-mazurskie, podlaskie, lubelskie, podkarpackie i świętokrzyskie. Głównym celem POPW jest wzrost konkurencyjności i innowacyjności w makroregionie poprzez wsparcie:

- małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) w zakresie innowacji;
- tworzenia warunków sprzyjających powstawaniu start-upów;
- tworzenia nowych modeli biznesowych w celu umiędzynarodowienia działalności MŚP;
- efektywności ciągów transportowych oraz zrównoważonego transportu w miastach wojewódzkich i ich obszarach funkcjonalnych;
- poprawy dostępności infrastruktury kolejowej.

W ramach POPW realizowanych było ok. 3,4 tys. projektów o wartości 13,9 mld zł, w tym 9,1 mld zł ze środków EFRR. Realizacja POPW zakończyła się 31 grudnia 2023 r. W kolejnej perspektywie finansowej UE wsparcie z funduszy unijnych o zbliżonym charakterze będzie realizowane w ramach programu *Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej na lata 2021-2027* (FEPW).

W ramach działań na rzecz społecznego i ekonomicznego włączenia osób z niepełnosprawnościami poprzez zwiększanie dostępności środowiska fizycznego, ICT, produktów i usług w 2023 r. MFiPR prowadziło prace nad ustawą o zapewnianiu spełniania wymagań dostępności niektórych produktów i usług przez podmioty gospodarcze³³. Ustawa służy wdrożeniu Europejskiego Aktu o Dostępności (EAA).

EAA to pierwsza horyzontalna i wielosektorowa regulacja unijna w dziedzinie dostępności, która wyznaczyła wspólne dla państw członkowskich UE wymogi dostępności dla najpowszechniejszych produktów i usług wykorzystywanych w życiu codziennym, takich jak komputery, telefony, tablety, bankomaty, terminale płatnicze i samoobsługowe, e-książki, e-handel, usługi bankowości detalicznej i usługi informacji cyfrowej w transporcie pasażerskim. Ustawa wdrażająca EAA określa wymagania dostępności, które mają zastosowanie do tych produktów i usług. Reguluje obowiązki podmiotów gospodarczych w zakresie spełniania tych wymagań oraz system, zasady i tryb sprawowania nadzoru rynku nad prawidłowością stosowania przepisów ustawy.

³² Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz.U. 2019 poz. 1696) oraz ustawa z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych (Dz.U. 2019 poz. 848).

³³ Ustawa z dnia 26 kwietnia 2024 r. o zapewnianiu spełniania wymagań dostępności niektórych produktów i usług przez podmioty gospodarcze (Dz.U. 2024 poz. 731).

Rozszerzanie zakresu projektu e-Urząd Skarbowy oraz projektu Twój e-PIT – projekt był realizowany przez MF. Wszystkie nowe udostępniane funkcjonalności w systemie są projektowane, budowane i testowane zgodnie z wytycznymi WCAG, a następnie regularnie audytowane. Udostępnione na stronie podatki.gov.pl w formie online formularze podatkowe oraz serwis e-Urząd Skarbowy są przystosowane do wypełniania z pomocą Czytnika Ekranu NVDA. Program, dzięki wbudowanej obsłudze syntezy mowy, pozwala osobom niewidomym oraz niedowidzącym wypełnić deklaracje podatkowe. Rozwiązanie jest zgodne z dyspozycjami ustawy o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych³⁴, w myśl której wszystkie strony internetowe i aplikacje mobilne podmiotów publicznych muszą być dostępne cyfrowo.

³⁴ Ustawa z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych (Dz.U. 2019 poz. 848).

Projekty strategiczne służące realizacji SDG 10

Polityka rodzinna i opieka nad dziećmi oraz Program „Rodzina 500+” - opis w części dotyczącej celu 1.

Krajowy Program Działań na rzecz Równego Traktowania na lata 2022-2030 – Program jest pierwszym, który obejmuje tak długą perspektywę działań w zakresie polityki równego traktowania. Celem działań przewidzianych w programie jest wyeliminowanie dyskryminacji z życia społecznego w Polsce. Program jest realizowany przez wszystkie ministerstwa, zgodnie z ich kompetencjami, we współpracy z urzędami wojewódzkimi, organizacjami pozarządowymi oraz partnerami społecznymi. Program obejmie następujące kwestie: podnoszenie świadomości społecznej w zakresie równego traktowania; przeciwdziałanie naruszeniom zasady równego traktowania; współpraca z partnerami społecznymi, organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami w zakresie równego traktowania. Priorytety programu zostały zbudowane w oparciu o główne obszary życia społeczno-gospodarczego, dlatego większość zaplanowanych działań jest adresowana do wszystkich grup narażonych na dyskryminację w danym obszarze życia społeczno-gospodarczego. Program obejmuje szeroki zakres zadań administracji publicznej, które mają na celu skutecznie zapobiegać nierównemu traktowaniu i dyskryminacji oraz podnosić świadomość społeczną w tym zakresie.

Działania i inicjatywy regionów służące realizacji SDG 10

Lubuskie

Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego podejmował **działania z zakresu ułatwienia uchodźcom z Ukrainy wdrożenia w polski system edukacji**. Do podejmowanych działań można zaliczyć m.in.: przygotowanie nauczycieli do pracy z uczniem migrantem, promowanie kultury pokoju i niestosowania przemocy, docenienie różnorodności kulturowej. Realizowano również działania z zakresu kształcenia umiejętności posługiwania się językiem polskim wśród dorosłych uchodźców z Ukrainy. Przeprowadzono m.in. szkolenia rad pedagogicznych pt. *Uczeń cudzoziemski w polskiej szkole – wychowawcze aspekty pracy nauczyciela*, *Uczniowie z Ukrainy w polskiej szkole* (7 szkoleń, 177 uczestników) oraz warsztaty: *Jak zwiększyć atrakcyjność zajęć językowych poprzez wprowadzanie elementów edukacji interkulturowej*, *Praca z klasą wielokulturową*, *Uczeń obcojęzyczny na lekcjach historii w SP*, *Uczeń z Ukrainy na lekcjach języka polskiego w kl. IV-VIII* (łącznie 27 uczestników).

Muzeum Ziemi Lubuskiej podjęło również działania mające na celu zwiększenie dostępności do pełnej oferty kulturalnej Muzeum osobom o szczególnych potrzebach. Muzeum zostało wyposażone w plany tyflograficzne umożliwiające poprzez dotyk oraz kontrastowe barwy orientację w przestrzeni muzealnej. Znajdują się one na każdej kondygnacji Muzeum. Wychodząc naprzeciw potrzebom osób niesłyszących i niedosłyszących zastosowano w Muzeum 3 rodzaje pętli indukcyjnych. Rozwiązania tego typu wzmacniają dźwięki i adresowane są do osób z aparatem słuchowym lub implantem. Dzięki pętlom indukcyjnym możliwe jest zwiedzanie Muzeum przez osoby niesłyszące oraz ich udział w wykładach, konferencjach, prezentacjach, koncertach itp. W ramach zadania udało się wykonać 8 wydruków 3D rzeźb będących w zasobach

Muzeum. Dzięki nim, osoby z dysfunkcją wzroku, poprzez dotyk, mogą poznać i podziwiać wybrane dzieła, a tym samym lepiej je zrozumieć lub samodzielnie ocenić. W Muzeum udostępniono również audioprzewodniki. Zamieszczone w nich teksty o obiektach muzealnych przygotowane zostały w sposób łatwy do zrozumienia. Są proste w obsłudze i poprzez nawigację oprowadzą po ekspozycjach stałych Muzeum - tworząc tym samym ścieżkę zwiedzania. W ramach projektu pracownicy Muzeum zostali przygotowani do obsługi osób z niepełnosprawnościami oraz przeszkoleni w zakresie pisania tekstów ETR i audiodeskrypcji.

Dolnośląskie

Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego realizował projekt **„Jesteśmy z Wami – Razem dla Ukrainy”** mający na celu zwiększenie intensywności współpracy polskich i czeskich instytucji na rzecz bezpośredniego wsparcia uchodźców z Ukrainy, którzy przebywają w polsko-czeskim regionie przygranicznym oraz stworzenie platformy do dyskusji i wypracowania mechanizmów rozwiązywania długofalowych aspektów kryzysu migracyjnego w przyszłości. Województwo Dolnośląskie koordynowało prace polsko-czeskich grup roboczych w 4 obszarach tematycznych: rynek pracy, edukacja, opieka zdrowotna oraz prawo i administracja.

Wśród efektów prac grup roboczych można wskazać na wypracowanie rekomendacji rozwiązań systemowych i mechanizmów na przyszłość we wskazanych obszarach tematycznych oraz na wymianę doświadczeń polskich i czeskich instytucji na pograniczu, które na co dzień zmagają się z problemami wynikającymi z kryzysu migracyjnego, a w szczególności jednostek samorządu terytorialnego wszystkich szczebli.

W ramach projektu przewidziano również doradztwo i konsultacje dla uchodźców w zakresie radzenia sobie z sytuacjami życiowymi związanymi z ich dłuższym pobytem w Polsce lub w Czechach, działania integracyjno-adaptacyjne

dla dzieci, kursy języka polskiego i czeskiego oraz działania edukacyjne w zakresie cyberbezpieczeństwa i odporności na dezinformację.

Działania i inicjatywy interesariuszy służące realizacji SDG 10

Krajowy Instytut Gospodarki Senioralnej (KIGS)

Inicjatywa: Internetowa szkoła dla seniora

Instytut zainicjował platformę edukacyjną - Internetową szkołę dla seniora ABCsenior.com jako miejsce, gdzie biznes edukuje dojrzałych klientów, aby dać im równe szanse w dostępie do produktów i usług, niezależnie od rozwoju nowoczesnych kanałów sprzedaży i kontaktu z klientami.

Internetowa forma szkoły sprawia, że seniorzy z terenów wiejskich oraz osoby niewychodzące z domu mogą również korzystać z zajęć, a często pomagają im w tym gminy, organizując uczestnictwo w grupie.

Frekwencja na każdych zajęciach on-line sięga ponad 2 tys. osób. Na platformie odbyło się ponad 200 zajęć.

Inicjatywa: Pracodawca Dialogu Pokoleń

KIGS we współpracy z Green and Grey realizuje program certyfikacji dla pracodawców pod nazwą „Pracodawca Dialogu Pokoleń”. Kryterium wieku w tym programie nie zamyka się na osobach 50+ a dotyczy osób w różnym wieku. Takie pojęcie inkluzywności wiekowej pozwala na równe traktowanie każdego pracownika bez względu na to czy jest osobą młodą czy starszą.

Audyt pracodawcy w programie „Pracodawca Dialogu Pokoleń” obejmuje 6 obszarów: 1. Poziom świadomości różnorodności wieku w organizacji; 2. Rekrutacja; 3. Edukacja i rozwój; 4. Wynagradzanie i docenianie; 5. Zdrowie i ergonomia pracy; 6. Przejście na emeryturę. W efekcie przejścia „Programu Dialog Pokoleń” organizacja osiąga następujące korzyści: wzmocnienie kompetencji liderów w zarządzaniu różnorodnymi wiekowo zespołami; podniesienie świadomości o przejawach ageizmu w pracy oraz praw osób dyskryminowanych z powodu wieku (podczas rekrutacji, dostępie do rozwoju, awansu, równego wynagradzania oraz programów wewnętrznych i zewnętrznych); stosowanie języka inkluzywnego; zatrzymanie talentów/mniejsza rotacja młodych osób; wzrost motywacji starszych pracowników (w szczególności

w okresie ochronnym przedemerytalnym); skuteczniejsze przekazywanie wiedzy; umiejętność wykorzystywania naturalnych zasobów pokoleń (symetryczny mentoring, tandemy międzypokoleniowe); skuteczniejsza rekrutacja w różnych grupach wiekowych; zmniejszanie luk pokoleniowych w strukturze wiekowej pracowników.

Jeżeli wynik audytu pozwoli, aby organizacja otrzymała prawo posługiwania się certyfikatem Pracodawca Dialogu Pokoleń, to jest on wykorzystywany podczas procesów rekrutacji, w komunikacji wewnętrznej oraz zewnętrznej budującej employer branding.

Główny Urząd Statystyczny

Inicjatywa: Pracodawca równych szans

GUS jest pracodawcą równych szans. Aplikacje o pracę rozważane są z równą uwagą bez względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę, narodowość, przekonania polityczne, przynależność związkową, pochodzenie etniczne, wyznanie, orientację seksualną czy też jakąkolwiek inną cechę prawnie chronioną. Materiały używane podczas naboru zostały dostosowane do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami. Ponadto osoba z niepełnosprawnością może skorzystać z pierwszeństwa w zatrudnieniu.

GUS co roku aktualizuje ulotkę „Prawa i przywileje osób z niepełnosprawnościami w GUS”, która zawiera informacje skierowane do pracowników urzędu oraz osób zainteresowanych podjęciem pracy w GUS posiadających orzeczenie o niepełnosprawności.

W procesie rekrutacji wykorzystywane są materiały dostosowane do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (np. większa czcionka w materiałach drukowanych), a aplikacja na stanowisko pracy jest możliwa w formie elektronicznej. Rozmowy kwalifikacyjne oraz testy wiedzy odbywają się w formie stacjonarnej i zdalnej. Wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w GUS w grudniu 2023 r. wyniósł 4,12%.

11 ZRÓWNOWAŻONE MIASTA I SPOŁECZNOŚCI

Priorytety w zakresie realizacji SDG 11 na szczeblu krajowym

- Wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do zrównoważonego rozwoju i tworzenia miejsc pracy oraz poprawy jakości życia mieszkańców poprzez uwzględnienie w planach zagospodarowania w miastach konieczności zwiększenia obszarów zieleni i wodnych korytarzy wentylacyjnych
- Wsparcie miast w radzeniu sobie z nagłymi zmianami, kryzysami, zarówno społeczno-gospodarczymi jak i natury środowiskowej oraz gwarantuje mieszkańcom bezpieczeństwo i wysokiej jakości życia
- Wsparcie sprawiedliwego oraz zrównoważonego terytorialnie wzrostu gospodarczego, poprzez dążenie do utrzymania policentrycznej i hierarchicznej struktury osadniczej kraju oraz tworzenie bardziej efektywnych powiązań sieciowych między miastami
- Budowa zrównoważonego, dostępnego dla każdego, bezpiecznego i przystępnego cenowo systemu transportowego, zwłaszcza poprzez rozwój i priorytetyzację transportu publicznego
- Zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych ludności miast dzięki budowie powszechnego i dostępnego rynku mieszkaniowego, w tym szczególnie poprzez rozwój mieszkalnictwa społecznego
- Poprawa jakości powietrza poprzez redukcję niskiej emisji (tj. do 40 m n.p.g.) pochodzącej m.in. z kotłowni domowych i transportu drogowego

Działania na szczeblu rządowym służące realizacji SDG 11

Miasta średnie, w tym tracące funkcje społeczno-gospodarcze to z jednej strony obszary doświadczające największych trudności społeczno-gospodarczych, ale także są to lokalizacje o dużym potencjale rozwojowym, który trzeba uaktywnić i rozwijać.

Działania Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej

W ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) została zaplanowana interwencja pn. **Zielona Transformacja Miast**. Instytucją odpowiedzialną za realizację inwestycji jest Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK). Jej głównym celem jest wsparcie zielonej transformacji poprzez zapewnienie środków na finansowanie określonych typów inwestycji wpływających na „zazielenienie” terenów miejskich, bardziej efektywne wykorzystanie zasobów, zmniejszenie poziomu zanieczyszczeń, czy przeciwdziałanie utracie różnorodności biologicznej.

W oparciu o środki z tego instrumentu będą mogły być prowadzone działania dotyczące poprawy jakości powietrza, zielono-niebieskiej infrastruktury, zwiększenia powierzchni biologicznie czynnej, inwestycji miejskich opartych na przyrodzie, rozwoju infrastruktury zeroemisyjnego transportu (pieszego i rowerowego), efektywności energetycznej budynków, tworzenia wielofunkcyjnych i otwartych przestrzeni publicznych itp.

Kluczowymi zadaniami realizowanymi w ramach **"Pakietu działań na rzecz wsparcia samorządów w programowaniu i realizacji rewitalizacji"** jest tworzenie i upowszechnianie systemu wsparcia rewitalizacji, m.in. przez konkursy dotacji zarówno dla samorządu województwa, jak i bezpośrednio gmin. Z końcem 2023 r. został zakończony projekt strategiczny w zakresie rewitalizacji.

W 2023 r. w MFIPR zaktualizowane zostały m.in. w zakresie rewitalizacji **„Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027”** oraz kontynuowane były prace nad nowelizacją ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji – ostatnia nowelizacja ustawy miała miejsce w ramach reformy systemu planowania przestrzennego³⁵. Z końcem 2023 r. zakończył się okres przejściowy wynikający z ustawy, tj. od 1 stycznia 2024 r. rewitalizacja będąca działaniem fakultatywnym gminy może być prowadzona tylko w oparciu o gminne programy rewitalizacji przygotowane zgodnie z trybem ustawowym.

Kontynuowana była promocja dobrych praktyk w zakresie rewitalizacji przede wszystkim poprzez **Krajowe Centrum Wiedzy o Rewitalizacji** – rządowy serwis informacyjno-edukacyjny nt. rewitalizacji. Portal w 2023 r. został

³⁵ Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2023 poz. 1688).

zaktualizowany, tj. zamieszczono podsumowanie oraz materiały wypracowane w zadania „Regiony Rewitalizacji – wzmacnianie zdolności gmin do programowania i wdrażania działań rewitalizacyjnych” (realizowanego w latach 2019-2022) oraz zaktualizowano informacje w poszczególnych zakładkach portalu:

- **„O rewitalizacji”** – w zakładce gromadzone są publikacje powstałe po 2015 roku związane z programowaniem i realizacją procesu rewitalizacji, tj. podręczniki, wyniki ewaluacji i monitorowania rewitalizacji, wyniki kontroli czy publikacje z dobrymi praktykami rewitalizacyjnymi.

- **„Program rewitalizacji – krok po kroku”** – w zakładce znajduje się definicja rewitalizacji oraz interaktywny schemat jak opracować gminny program rewitalizacji czyli podstawowe narzędzie prowadzenia rewitalizacji.

- **„Przepisy prawne”** – w zakładce znajdują się przepisy prawne dotyczące rewitalizacji, a także dokumenty związane z możliwościami finansowania rewitalizacji ze środków unijnych.

- **„Dowiedz się więcej”** – w zakładce gromadzone są odesłania do innych stron i portali internetowych, m.in. regionalnych serwisów o rewitalizacji, modułów dot. rewitalizacji w geoportalach regionalnych.

Ponadto w 2023 r. w MFIPR trwały przygotowania do uruchomienia nowych inicjatyw dotyczących wsparcia samorządów w programowaniu i realizacji rewitalizacji, tj. projekt pn. **„Regiony Rewitalizacji. Edycja 3.0”**, projekt pn. **„Centra Kompetencji ds. Rewitalizacji w Narodowym Instytucie Dziedzictwa”**.

W 2017 r. powołano **Krajowy Zasób Nieruchomości** (KZN), któremu powierzone zostały zadania w zakresie gospodarowania nieruchomościami gruntowymi przekazanymi do Zasobu Nieruchomości w celu wspierania budownictwa mieszkaniowego. W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2023 r. KZN powołał 14 społecznych inicjatyw mieszkaniowych. Spółki te zostały utworzone w sumie z udziałem 132 gmin. Do powołanych spółek KZN wniósł jako wkład niepieniężny prawa własności 47 nieruchomości o łącznej powierzchni 10,8292 ha. W 2023 r. kontynuowane było przez KZN zadanie w zakresie przyjmowania i rozpatrywania wniosków gmin o wsparcie ze środków Rządowego Funduszu Rozwoju Mieszkalnictwa (RFRM) oraz obsługi wypłat. Z RFRM łącznie wypłaconych zostało na rzecz gmin ponad 3,0 mld zł. We wrześniu 2023 r. nastąpiło kolejne zasilenie RFRM skarbowymi papierami wartościowymi o wartości nominalnej 700 mln zł.

Ponadto, MFIPR przygotowało projekt rozporządzenia Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej zmieniającego rozporządzenie w sprawie wykazu nieruchomości przekazywanego Krajowemu Zasobowi Nieruchomości. 18

grudnia 2023 r. zakończył się proces uzgodnień międzyresortowych i projekt został skierowany do rozpatrzenia przez komisję prawniczą³⁶.

Polsko-Szwajcarski Program Rozwoju Miast wpisuje się w realizację celu 11 w związku ukierunkowaniem na zmniejszenie nierówności społeczno-gospodarczych w średnich polskich miastach i pomiędzy nimi. Jest on realizowany w ramach drugiej edycji Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy (SPPW) w latach 2022-2029. Wsparcie kierowane jest do 139 miast średniej wielkości tracących funkcje społeczno-gospodarcze, wskazanych w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 jako obszar strategicznej interwencji. Stoją one w obliczu konieczności rozwiązania narastających latami problemów strukturalnych. Kierowane do nich środki finansowe SPPW pozwolą podnieść jakość życia mieszkańców i wzmocnić potencjał instytucjonalny miast w zakresie planowania strategicznego, planowania urbanistycznego i zarządzania.

Human Smart Cities - Konkurs „HUMAN SMART CITIES. Inteligentne miasta współtworzone przez Mieszkańców” – celem konkursu organizowanego przez MFIPR było kreowanie, przy użyciu inteligentnych rozwiązań, miasta jako przestrzeni przyjaznej do życia, za którą współodpowiedzialność ponoszą także mieszkańcy - jednocześnie biorący aktywny udział w zarządzaniu i współdecydowaniu o niej. Nabór zakończono w 2024 r. Efekty konkursu HSC: każde z miast przygotowało innowacyjne rozwiązania, które służą mieszkańcom i poprawiają jakość ich życia. W obszarze środowiska to np. systemy monitorowania jakości powietrza, system gospodarki odpadami z podziemnymi zbiornikami na odpady wraz z oprogramowaniem czy narzędzia pozwalające na wykrywanie zakłóceń akustycznych oraz zagrożeń hydrologicznych i elektromagnetycznych. W obszarze zrównoważonej mobilności jest to polityka parkingowa opracowana we współpracy z mieszkańcami miasta czy zaprojektowanie systemu ścieżek rowerowych. Rezultaty konkursu HSC to także serwisy otwartych danych niektórych miast-dotacjobiorców, połączone z narzędziami umożliwiającymi pozyskiwanie danych od mieszkańców (np. w zakresie identyfikacji barier architektonicznych dla osób z niepełnosprawnościami, dzikich wysypisk śmieci, barier w przemieszczaniu się po mieście pieszo lub rowerem). Na szczególną uwagę zasługuje w przypadku projektów HSC szerokie włączenie mieszkańców w proces decyzyjny, z wykorzystaniem różnorodnych narzędzi partycypacyjnych – kafejek partycypacyjnych, warsztatów, ankiet

³⁶ Rozporządzenie Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 5 marca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wykazu nieruchomości przekazywanego Krajowemu Zasobowi Nieruchomości (Dz.U. 2024 poz. 370).

internetowych, punktów mobilnych, do których mogła podejść każda zainteresowana osoba i wypowiedzieć się w kwestiach, jakie uznaje za istotne dla miasta, geoankiet czy aplikacji mobilnych z wykorzystaniem crowdsourcingu.

MFiPR realizuje wsparcie w ramach Działania 3.1 *Zrównoważona mobilność miejska wdrażane w ramach programu FEPW*, ukierunkowane na realizację zadań polegających na:

- zakupie bezemisyjnego taboru tramwajowego, trolejbusowego lub autobusowego (pojazdy z napędem elektrycznym lub wodorowym);
- budowie, przebudowie i modernizacji infrastruktury na potrzeby transportu miejskiego i komplementarnych form mobilności, przy uwzględnieniu m.in.: infrastruktura OZE, strefy czystego transportu, zastosowania zasady Do No Significant Harm (DNSH) oraz rozwiązań zgodnych z ideą inicjatywy Nowy Europejski Bauhaus, w tym dostosowanie tworzonej infrastruktury do potrzeb osób z ograniczoną możliwością poruszania się i osób z niepełnosprawnościami;
- digitalizacji systemu mobilności, poprzez finansowanie, np. ITS, wspólnego biletu, informacji i planowania podróży, powiązań z wdrażaniem integracji taryfowej oraz koncepcji „Mobilność jako usługa”.

Program przewiduje również możliwość wsparcia przygotowania oraz aktualizacji Planów Zrównoważonej Mobilności Miejskiej (SUMP).

MFiPR w ramach **Programu Rozwój Lokalny** realizuje kompleksowe projekty rozwojowe (infrastrukturalne i miękkie), w tym działania na rzecz wzmocnienia/podnoszenia zdolności administracji lokalnej, służące realizacji długookresowych, zintegrowanych celów rozwojowych miasta będące aktualnie w fazie realizacji i będą wdrażane do końca kwietnia 2024 r. (z możliwością realizacji niektórych działań do końca tego roku na warunkach wskazanych przez darczyńców). Każdy projekt zgodnie z założeniami Programu zawiera komponent inwestycyjny i nie inwestycyjny.

W ramach realizowanych projektów funkcjonuje 17 partnerstw bilateralnych (16 z partnerami samorządowymi z Norwegii i jedno z partnerem islandzkim).

Częścią Programu jest również projekt predefiniowany, który stanowi wsparcie merytoryczne i eksperckie miast realizujących projekty. W ramach tego projektu wypracowano i wdrażanych jest wiele rozwiązań użytecznych dla miast: Narzędzie samooceny JST (OECD), Monitor Rozwoju Lokalnego, Narzędzie do analizy finansowej budżetów JST, Narzędzia badań społecznych wspierające rozwój lokalny (badanie opinii obywateli), System Informacji Geograficznej Miast (M-GIS) do analizy i

monitorowania rozwoju lokalnego, Narzędzie do oceny potencjału inwestycyjnego nieruchomości i zarządzania nieruchomościami.

W realizację celu 11 wpisuje się również **Obserwatorium Polityki Miejskiej i Regionalnej** (OPMR) – projekt realizowany przez Instytut Rozwoju Miast i Regionów. Celem działania OPMR jest diagnoza stanu, analiza trendów i identyfikowanie najważniejszych wyzwań rozwojowych polskich miast i regionów oraz wsparcie procesu monitorowania postulowanych rozwiązań oraz określonych wyzwań w Krajowej Polityce Miejskiej 2030 (KPM 2030) oraz Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030). Ponadto, formułowanie rekomendacji dla polityk publicznych w tym zakresie oraz proponowanie nowych rozwiązań, które przyczynią się do lepszej realizacji strategicznych celów rozwojowych Polski w kontekście uwarunkowań wewnętrznych (krajowych) i zewnętrznych (europejskich i globalnych). Główne działania realizowane w ramach projektu obejmują: Badania rozwoju miast i regionów – diagnoza / trendy / uwarunkowania rozwoju; Integrację i udostępnianie danych – tworzenie zaplecza niezbędnego dla działalności badawczej i wizualizacja danych przestrzennych w ramach geoportalu OPMR; Upowszechnianie wiedzy, promocja i szkolenia – działania zapewniające jak najszersze wykorzystanie wyników i wniosków z części badawczej OPMR, wspierające wpływ i oddziaływanie rezultatów badawczych - działanie adresowane do szerokiego grona adresatów (decydenci i eksperci rządowi, samorządowi, środowisko eksperckie i naukowe, środowisko pozarządowe, podmioty prywatne i opinia publiczna).

Działania Ministerstwa Klimatu i Środowiska

Projekt MKiŚ **Miasto z Klimatem Doradztwo strategiczne** w ramach projektu Miasto z Klimatem to przedsięwzięcie mające na celu świadczenie wsparcia eksperckiego dla 15 miast wyróżnionych w inicjatywie „Miasto z Klimatem”, która organizowana jest przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska (MKiŚ). W wyniku realizacji projektu dla każdego z miast została opracowana *Mapa drogowa transformacji miasta w kierunku neutralności i odporności klimatycznej* (MDT). W ramach I etapu projektu „Doradztwa strategicznego MzK” przeprowadzono analizy i diagnozę miast oraz opracowano założenia do MDT. Opracowanie ostatecznej, pełnej postaci MDT, z uwzględnieniem wyników analiz realizowanych w ramach wsparcia eksperckiego, nastąpiło w rezultacie realizacji II etapu projektu. MDT stanowią odzwierciedlenie długoterminowej wizji działań prowadzących do osiągnięcia przez miasto neutralności i odporności klimatycznej. Zostały w nich wskazane cele i działania oraz ich priorytety w odniesieniu do 5 kategorii, tj. jakości powietrza, transformacji

energetycznej, zieleni miejskiej, retencji miejskiej oraz transportu zeroemisyjnego.

MKiŚ promuje również inicjatywę ***Koniec z betonem w centrach miast***, mającą na celu wymianę doświadczeń oraz tworzenie rozwiązań dotyczących ograniczenia betonu i asfaltu w centrach miast, nasadzenie drzew, krzewów oraz tworzenie mikroparków, zielonych ścian i dachów. Na podstawie przeprowadzonych spotkań warsztatowych z przedstawicielami miast dot. barier w odbetonowaniu i zazielenianiu przestrzeni publicznych w miastach (4 spotkania on-line) zorganizowano spotkanie podsumowujące a w kolejnym etapie w odpowiedzi na wskazane podczas webinarów zapotrzebowanie – podjęto się realizacji cyklu tematycznych spotkań z ekspertami i praktykami. W 2023 roku przeprowadzono 3 webinary na poniższe tematy: retencja, standardy zieleni i zieleń na terenach zabytkowych.

Ponadto w ramach inicjatywy oprócz spotkań z przedstawicielami samorządów i instytucji zainteresowanych MKiŚ podjęło się współpracy z ***Młodzieżową Radą Klimatyczną***. Dla członków MRK przeprowadzono spotkanie edukacyjne w siedzibie MKiŚ wraz ze spacerem terenowym. Przeprowadzono konkurs „Miasto z klimatem: Najlepszy zrealizowany projekt 2023” w kategoriach: Zakładanie terenów zieleni w gruncie na obszarach przemysłowych, powyrobiskowych oraz innych zdegradowanych terenach miejskich oraz Zatrzymanie wód opadowych w miejscu ich opadu. W ramach inicjatywy na finalizacji są prace dotyczące przygotowania merytorycznej treści publikacji pod roboczym tytułem „Gdzie zieleń? - Podręcznik dla samorządów miejskich wspomagający podejmowanie decyzji skutkujących zagospodarowaniem przestrzeni z większym wykorzystaniem zielonej i błękitnej infrastruktury”.

Analizowane są miejskie plany adaptacji do zmian klimatu.

Projekt MKiŚ dostarczy wiedzy o potrzebach adaptacyjnych miast w zakresie gospodarki wodnej i ochrony różnorodności biologicznej. Dokonano analizy wybranych 12 planów adaptacji miast do zmian klimatu (MPA), pod kątem wyboru działań adaptacyjnych z sektora szeroko rozumianej gospodarki wodnej oraz różnorodności biologicznej, zidentyfikowano działania priorytetowe dla miast i oceniono je pod kątem spójności z polityką UE i ich efektywności. W trakcie opracowania jest katalog kryteriów oceny projektów oraz wytyczne w zakresie optymalizacji procesów zarządzania gospodarką wodną w miastach. Projekt służy zwiększeniu liczby miast wdrażających plany dążące do łagodzenia skutków i przystosowania do zmian klimatu. Pośrednio poprzez położony największy nacisk na działania z zakresu błękitno-zielonej infrastruktury projekt sprzyja

realizacji zadania zapewnienia łatwego i powszechnego dostępu do bezpiecznych terenów zieleni.

Poprawa jakości powietrza oraz zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych nastąpiła poprzez wymianę źródeł ciepła i poprawę efektywności energetycznej budynków mieszkalnych jednorodzinnych w ramach ***programu Czyste Powietrze***. W ramach programu MKiŚ finansowana jest wymiana starych i nieefektywnych źródeł ciepła na paliwo stałe na nowoczesne źródła ciepła spełniające najwyższe normy, oraz przeprowadzenie niezbędnych prac termomodernizacyjnych budynku. Do lipca 2024 r. podpisano ponad 738 tys. umów o dofinansowanie na kwotę prawie 22,1 mld zł.

W celu realizacji priorytetu krajowego dotyczącego poprawy jakości powietrza ważna jest informacja o jego jakości. Dostarcza jej GIOŚ prowadząc ***monitoring jakości powietrza*** w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ). W ramach monitoringu wykonywane są badania poziomów substancji w powietrzu oraz oceny jakości powietrza w zakresie przestrzegania norm jakości powietrza. Monitoring jakości powietrza prowadzony jest m.in. w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców i aglomeracjach powyżej 250 tys. mieszkańców, w tym na potrzeby obliczania krajowego wskaźnika średniego narażenia na pył PM_{2,5}. Celem wykonywania badań i ocen jest m.in. dostarczenie wiedzy o jakości powietrza, koniecznej do podejmowania działań na rzecz ochrony powietrza. Sieć monitoringu jakości powietrza jest corocznie doposażania w kolejne urządzenia pomiarowe.

Dla zagwarantowania mieszkańcom wysokiej jakości życia ważne są działania ograniczające narażenie na hałas. GIOŚ prowadzi ***monitoring hałasu*** w ramach ***Państwowego Monitoringu Środowiska*** (PMŚ). W ramach PMŚ zbierane są wyniki pomiarów wykonanych przez Centralne Laboratorium Badawcze GIOŚ, zarządzających drogami, liniami kolejowymi i lotniskami, zarządców prowadzących instalację i użytkowników urządzeń, a także wyniki pomiarów wykonywanych przez starostwa powiatowe oraz urzędy marszałkowskie. Dodatkowo co roku w każdym województwie wykonywane są lokalne mapy hałasu. Zarówno pomiary jak i opracowania wykonane przez GIOŚ przekazywane są do odpowiednich starostw powiatowych, w celu przekazania informacji o stanie akustycznym środowiska. Co 5 lat zarządzający drogą, linią kolejową lub lotniskiem oraz Prezydent miasta o liczbie mieszkańców większej niż 100 tysięcy sporządza ***strategiczne mapy hałasu*** i przekazuje je Głównemu Inspektorowi Ochrony Środowiska oraz właściwemu marszałkowi województwa, który na ich podstawie sporządza program ochrony środowiska przed hałasem.

W ramach programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko na lata 2021-2027 (FENiKS) w 2023 r. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) prowadził szeroko zakrojone prace programowe oraz działania związane z uchwalaniem kryteriów wyboru projektów, jako niezbędne elementy przed uruchomieniem naborów wniosków o dofinansowanie. Przedmiotowe działania pozwoliły na ogłoszenie w 2023 r. naborów wniosków w działaniach:

- FENX.01.04 *Gospodarka odpadami oraz gospodarka o obiegu zamkniętym* - 2 nabory o łącznej alokacji 400 mln zł, dedykowane projektom z zakresu selektywnego zbierania odpadów oraz instalacjom zagospodarowania odpadów komunalnych.

- FENX.01.02 *Adaptacja terenów zurbanizowanych do zmian klimatu: Wsparcie zrównoważonych systemów gospodarowania wodami opadowymi z udziałem zieleni, zielono-niebieskiej infrastruktury, rozwiązań opartych na przyrodzie*. Alokacja wyniosła 500 mln zł. Nabór na ten typ projektów zakończył się 30 listopada 2023 r. Aktualnie trwa ocena wniosków o dofinansowanie.

- FENX.02.04 *Adaptacja do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom*.

- FENX.01.05 *Ochrona przyrody i rozwój zielonej infrastruktury. Zielona i niebieska infrastruktura wraz ze stosownym zapleczem*. W podtypie dotyczącym odbetonowania terenów miejskich nabór zakończył się, a aktualnie trwa ocena wniosków o dofinansowanie, zaś w przypadku podtypu 5 b. nabór zostanie ogłoszony w marcu 2024 r. łączna alokacja na oba nabory to 90 mln zł.

W ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020 (POIiŚ 2014-2020) NFOŚiG realizował projekt **„Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej i OZE”**, którego celem było podniesienie świadomości społeczeństwa w zakresie niskoemisyjnej gospodarki, w tym transportu i promocja działań służących podniesieniu komfortu życia w miastach – poprawa jakości powietrza. Usługi doradcze w formie szkoleń, webinarów, konsultacji i porad skierowanych do mieszkańców miast. Przeprowadzono szkolenia pracowników urzędów gmin w obszarze gospodarki niskoemisyjnej i efektywności energetycznej (Energetycy Gminni).

Za dostarczenie niezbędnej wiedzy w zakresie zmian klimatu i oceny ich skutków na rzecz poprawy skuteczności oraz efektywności działań adaptacyjnych w sektorach wrażliwych na zmiany klimatu odpowiada projekt **Klimada 2.0**. Jest to projekt realizowany przez multidyscyplinarny zespół ekspertów z Instytutu Ochrony Środowiska – Państwowy

Instytut Badawczy. W ramach projektu **„Baza wiedzy o zmianach klimatu i adaptacji do ich skutków oraz kanałów jej upowszechniania w kontekście zwiększania odporności gospodarki, środowiska i społeczeństwa na zmiany klimatu oraz przeciwdziałania i minimalizowania skutków nadzwyczajnych zagrożeń”** obrano za cel dostarczenie rzetelnej, kompleksowej wiedzy na temat zmian klimatu oraz ich prognozowanych skutków. Przykładowe działania które zostały zrealizowane w 2023 r., wspierające realizację SDG 11, objęły, m.in.:

- aktualizację podręcznika adaptacji do zmian klimatu dla miast,

- przygotowanie szkoleń z zakresu adaptacji do zmian klimatu dla samorządów.

W celu wsparcia samorządów i administracji publicznej w zakresie opracowania Miejskich Planów Adaptacji Instytut Ochrony Środowiska – Państwowy Instytut Badawczy organizował cykl bezpłatnych szkoleń z szerokiej tematyki adaptacji do zmian klimatu. Podczas szkoleń została przekazana praktyczna wiedza i umiejętności, które ułatwią tworzenie MPA oraz pozwolą na skuteczne reagowanie na zmiany klimatu. Tematyka szkoleń objęła: podstawy naukowe adaptacji do zmian klimatu, zarządzanie adaptacją do zmian klimatu na poziomie regionalnym i lokalnym główne obszary adaptacji do zmian klimatu w miastach, wprowadzenie do planu adaptacji do zmian klimatu.

Wsparcie projektów dotyczących łagodzenia zmian klimatu i ograniczenia narażenia na tego typu zmiany jest również realizowane w ramach funduszy norweskich. W ramach tego obszaru MKiŚ wspiera inwestycje w zakresie zielono-niebieskiej infrastruktury w miastach, działania mające na celu podnoszenie świadomości na temat łagodzenia zmian klimatu i adaptacji przeprowadzane przez szkoły oraz projekty dotyczące gospodarki o obiegu zamkniętym.

Również w ramach działania 2.2 *Adaptacja do zmian klimatu* programu Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej na lata 2021-2027 (FEPW) MKiŚ zaplanowało wsparcie w mikroregionie Polski Wschodniej miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz innych miast subregionalnych z podregionów z najwyższą kumulacją gmin zmarginalizowanych (w obu przypadkach z przedziału 20-100 tys. mieszkańców), a także gmin, na terenie których położone są uzdrowiska lub obszary ochrony uzdrowiskowej (przy czym współfinansowane będą projekty realizowane na obszarze uzdrowisk bądź obszarów ochrony uzdrowiskowej). Przewidziano współfinansowanie spójnych i zintegrowanych przedsięwzięć infrastrukturalnych, kompleksowo oddziaływujących na dostosowanie miast do ekstremalnych stanów pogodowych, w tym m.in. na udostępnianie przestrzeni publicznej, zachowującej funkcje przyrodnicze rozwój zielonej oraz zielono-niebieskiej

infrastruktury w miastach, zarządzanie wodami opadowymi i roztopowymi, a także likwidację miejskich wysp ciepła. Zaprojektowano również współfinansowanie opracowania/aktualizacji dokumentów planistycznych z zakresu adaptacji oraz wsparcie potencjału administracyjnego potencjalnych beneficjentów. Alokacja ww. działania to 255 mln euro. W 2023 r. przeprowadzono jeden nabór konkurencyjny.

Działania Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Zachowanie dziedzictwa materialnego miast i osiedli ma kluczowe znaczenie dla realizacji celu 11. W tym celu MKiDN realizuje zadania w zakresie ochrony zabytków. Kompetencje w jego imieniu wykonuje Generalny Konserwator Zabytków wspólnie z nadzorowanymi instytucjami, Narodowym Instytutem Dziedzictwa i Narodowym Instytutem Konserwacji Zabytków.

MKiDN w ramach programu Ochrona Zabytków realizował w 2023 r. prace konserwatorskie i restauratorskie oraz roboty budowlane, których celem była poprawa stanu zachowania i wyeksponowanie wartości artystycznej i historycznej zabytków, a jednocześnie stworzenie trwałych podstaw dla harmonijnego funkcjonowania obiektów zabytkowych we współczesnym, podlegającym dynamicznym, nierzadko nieodwracalnym zmianom otoczeniu.

Ukierunkowanie wsparcia inwestycji kulturalnych dla dużych miast oddziaływało na:

- tworzenie wysokiej jakości oferty kulturalnej, wpływającej na atrakcyjność inwestycyjną, turystyczną i osiedleńczą miast. W miastach/metropoliach zapewniona została bogata i zróżnicowana oferta kulturalna, dostarczana przez uznane instytucje kultury, funkcjonujące w nowoczesnych, w pełni wyposażonych obiektach;

- „ożywienie” przestrzeni miejskich poprzez różne formy ich zagospodarowania – poczynając od renowacji i nierzadko nadania nowych funkcji zabytkom, po zagospodarowanie współczesnych obiektów kultury;

- budowanie potencjału społecznego i integracji społecznej poprzez zwiększenie dostępu do kultury oraz wysokiej jakości oferty kulturalnej;

- podniesienie jakości oraz estetyki miejskich przestrzeni publicznych.

Ponadto, MKiDN realizuje zadania w zakresie udziału w kształtowaniu estetyki przestrzeni publicznej w zakresie architektury, urbanistyki i planowania przestrzennego (nadzoruje Narodowy Instytut Architektury i Urbanistyki).

Działania te służą także realizacji ustaleń deklaracji Baukultur podpisanej w 2018 r. przez ministrów kultury państw sygnatariuszy Europejskiej Konwencji Kulturalnej w Davos. W ramach ww. zadań realizowane są:

- prace dotyczące wdrażania rozwiązań wskazanych w KPM 2030, w zakresie kształtowania krajobrazu i wysokiej jakości przestrzeni publicznej, obejmującym ochronę kulturowego dziedzictwa miejskiego, ograniczanie chaosu wizualnego (reklamowego),

- wykorzystanie rozwiązań opartych na usługach ekosystemowych oraz adaptacji do zmian klimatu, dla wysokiej jakości środowiska zbudowanego.

Prace prowadzone są w ramach członkostwa ministra właściwego ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego w Radzie Wykonawczej do spraw wdrażania KPM 2030.

Narodowy Instytut Architektury i Urbanistyki realizuje projekty służące kształtowaniu świadomości społecznej w zakresie dóbr kultury z zakresu architektury i urbanistyki oraz ochrony dziedzictwa kulturowego (w tym dóbr kultury współczesnej) - odwołując się do Deklaracji z Davos i koncepcji Baukultur. Instytut wdraża cele głównie poprzez działania edukacyjne (prace Zespołu ds. Powszechnej Edukacji Architektonicznej, platforma edukacyjna Architektura dla Edukacji, udostępnianie materiałów edukacyjnych w zakresie architektury i urbanistyki, studia dla edukatorów architektonicznych) oraz popularyzatorskie (organizowanie wystaw i warsztatów, wydawnictwa).

Projekty strategiczne służące realizacji SDG 11

Program Rozwój lokalny – głównym celem programu Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej jest wsparcie małych i średnich miast w wypracowaniu i wdrożeniu przez nie zrównoważonego i systemowego podejścia do rozwoju lokalnego i tym samym do ograniczenia negatywnych zjawisk rozwojowych i podniesienia standardu życia ich mieszkańców. Program ma kompleksowy charakter jeśli chodzi o podejście do rozwoju miast i wykorzystanie ich potencjału także wpisuje się w ww. priorytety krajowe. Wartość programu wynosi 130,6 mln euro.

Krajowa Polityka Miejska 2030 (KPM 2030) – przyjęta przez Radę Ministrów 14 czerwca 2022 r. i zaprezentowana publicznie na Światowym Forum Miejskim w Katowicach w czerwcu 2022 r. KPM 2030 jest instrumentem prowadzenia polityki polskiego rządu wobec miast i miejskich obszarów funkcjonalnych. W 2023 r. formowały się ramy wdrażania KPM 2030. Kluczowym elementem systemu implementacji dokumentu było powołanie zarządzeniem nr 87 Prezesa Rady Ministrów z 25 kwietnia

2023 r. Rady Wykonawczej ds. wdrażania Krajowej Polityki Miejskiej 2030. Ma ona za zadanie optymalizację międzyresortowego zarządzania implementacją KPM 2030. Działania Rady opierają się na przyjętym przez nią 28 czerwca 2023 r. Planie Implementacji KPM 2030, który w szczególności określa zadania poszczególnych resortów wraz z harmonogramem i monitoringiem ich realizacji. Zakres zadań w Planie Implementacji KPM 2030 wynika z kompetencji poszczególnych resortów oraz stopnia ich powiązania z przewidzianymi w KPM 2030 rozwiązaniami.

Partnerska Inicjatywa Miast (PIM) – głównym celem jest wspomaganie zintegrowanego i zrównoważonego rozwoju polskich miast. PIM stanowi odpowiedź na zapotrzebowanie na wiedzę w zakresie wzmocnienia potencjału rozwojowego i unowocześniania polskich miast. Analiza dobrych przykładów, a także wymiana wiedzy i informacji pomiędzy uczestniczącymi w projekcie przedstawicielami miast, pozwala na wyciąganie wniosków i przygotowanie rozwiązań oraz działań do wykorzystania we własnym mieście w formie tzw. Miejskiej Inicjatywy Działania (MID). W trakcie PIM miasta współpracują w ramach sieci tematycznych, odpowiadającym ich potrzebom. Wyniki prac służą administracji centralnej do uwzględniania wypracowanych rozwiązań w prace legislacyjne w formie tzw. Planów Ulepszeń (PU). W 2023 r. zakończyła się realizacja 2. edycji PIM (tzw. PIM2), która rozpoczęła się w lutym 2022 r. (sam nabór do PIM2 odbył się w 2021 r.). PIM2 realizowany był we współpracy z Bankiem Światowym. W jego ramach funkcjonowały 3 sieci tematyczne: Miasto cyfrowe, Miasto inicjatyw PPP (Partnerstwa Publiczno-Prywatnego), Miasto zielone. W PIM2 uczestniczyło 30 polskich miast, zarówno dużych, średnich jak i małych. W sumie liczba mieszkańców miast uczestniczących w 1. i 2. edycji PIM objęła już 5,4 mln osób, a wliczając w to związki gminne nawet 6,6 mln osób, czyli ponad 17% mieszkańców Polski.

Program dla Śląska (PdŚ) – jego celem jest doprowadzenie w perspektywie długoterminowej (2030 r.) do zmiany profilu gospodarczego regionu i stopniowe zastępowanie tradycyjnych sektorów gospodarki, tj. górnictwo i hutnictwo, nowymi przedsięwzięciami w sektorach bardziej produktywnych, innowacyjnych i zaawansowanych technologicznie. W ramach PdŚ realizowanych jest 116 przedsięwzięć. Do końca III kw. 2023 r. zakontraktowano 97,7 mld zł w ramach realizacji programu, co jest kwotą znacząco przekraczającą pierwotnie szacowaną wartość PdŚ (62,3 mld zł). Inicjatorem programu jest Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej.

Instrument Zielonej Transformacji Miast (IZTM) – Komponent B „Zielona energia i zmniejszenie energochłonności”. Cel inwestycji: Wsparcie zielonej i energetycznej transformacji poprzez zapewnienie środków na finansowanie określonych typów inwestycji wpływających na „zazielenienie” terenów miejskich, łagodzenie zmian klimatu i adaptację do nich, bardziej efektywne wykorzystanie zasobów, zmniejszenie poziomu zanieczyszczeń, przeciwdziałanie utracie różnorodności biologicznej czy rewitalizację budynków i przestrzeni miejskich. Okres wdrażania: IV kw. 2022 r. – III kw. 2026 r. Budżet instrumentu: 8,9 mld euro. Ostatecznymi odbiorcami wsparcia IZTM będą: JST (miasta i obszary funkcjonalne, porozumienia międzygminne, stowarzyszenia gmin, powiatów oraz gmin i powiatów), związki komunalne, przedsiębiorcy, jednostki naukowo-badawcze, wspólnoty energetyczne (klastry energii, spółdzielnie energetyczne), wspólnoty mieszkaniowe, spółdzielnie mieszkaniowe, TBS, SIM, podmioty z udziałem JST posiadające osobowość prawną, instytucje kultury, szkoły wyższe, państwowe osoby prawne, w tym jednostki od nich zależne, podmioty spoza administracji publicznej (m.in. organizacje społeczne, pozarządowe, gospodarcze) a także inne podmioty zaangażowane w realizację projektów. Projekt realizowany jest w ramach Krajowego Planu Odbudowy przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej.

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami – wzmocnianie w ramach wykonywania celu szczegółowego nr 2 Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich. Pod koniec 2023 roku przyjęto kolejny Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023–2026, opracowany przez MKiDN. Łączna kwota środków na realizację Programu w całym okresie jego realizacji wynosi 55 796 050 zł. Nowa edycja programu podkreśla mocno obok merytorycznego wzmocnienia kadr konserwatorskich, zachowania dziedzictwa, jego promocji i roli rozwojowej dla miast i społeczności lokalnych, również kwestie klimatyczne.

Wdrożenie Premii Zabytkowej (w ramach Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami) – celem programu ma być wsparcie osób fizycznych – właścicieli zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się na obszarze wpisanym do rejestru zabytków. Premia zabytkowa polega na spłacie przez BGK części kredytu zaciągniętego przez inwestora w banku komercyjnym.

Program TERMO – wpieranie termomodernizacji, remontów i zmiany źródeł energii na OZE. Działania te mają pomóc w poprawie warunków mieszkaniowych, ale także przyczynić się do redukcji śladu węglowego budynków wielorodzinnych. Instrumenty wsparcia finansowane są w ramach programu rozwojowego (Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności - KPO) oraz Funduszu Termomodernizacji i Remontów zarządzanego przez BGK.

Działania i inicjatywy regionów służące realizacji SDG 11

Pomorskie

Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego podjął działania w zakresie promocji zrównoważonych miast i społeczności poprzez m.in. zagospodarowanie regionalnych, ponadregionalnych i międzynarodowych tras i szlaków turystycznych (Przedsięwzięcia Strategiczne: Pomorskie Trasy Rowerowe – etap 2, Pomorskie Trasy Rowerowe – etap 3 Trasa Subregionalna, Pomorska Turystyka Konna, Pomorskie Szlaki Kajakowe - etap 2). Kontynuowano dotychczasowe przedsięwzięcia w zakresie tras rowerowych i kajakowych oraz zrealizowano nowe działania związane z rozwojem turystyki konnej.

Te działania, poprzez udostępnianie wysokiej jakości tras, miały zachęcać do korzystania z niskoemisyjnych środków transportu rowerowego oraz sposobów spędzania czasu wolnego, mobilizować do aktywności przekładającej się na poprawę kondycji fizycznej i zdrowia, zachęcać do odwiedzania miejsc związanych z historią i kulturą regionu. Rozwój tras i szlaków turystycznych oraz wiążący się z nim wzrost liczby turystów może pozytywnie wpłynąć na rozwój gospodarczy regionu oraz lokalnych społeczności, aktywizować do podejmowania inicjatyw związanych np. z organizacją wydarzeń dla mieszkańców i turystów opartych o infrastrukturę turystyki aktywnej.

Pomorskie stawia na stymulowanie inicjatyw na rzecz wzmocnienia różnorodności kulturowej, współpracy międzyinstytucjonalnej, podnoszenie kompetencji kadr kultury, zaprezentowano ofertę e-kultury.

W ramach rozwoju infrastruktury kultury i zachowania dziedzictwa materialnego podjęto działania na rzecz poprawy dostępności i jakości infrastruktury przy jednoczesnym rozwoju społecznych funkcji kultury, wzmocnienia i rozwoju nowych technologii, przeciwdziałania i nadawania nowych funkcji społecznym obiektom zabytkowym.

Dolnośląskie

Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego zorganizował konkurs pn. „*Dolnośląski Fundusz Pomocy Rozwojowej 2023*”. Jego celem było wsparcie rozwoju gmin Dolnego Śląska o niskich dochodach podatkowych poprzez udzielenie dotacji celowej na realizację projektów z zakresu zadań własnych gminy wpisujących się w cele Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030, dotyczących podniesienia poziomu bezpieczeństwa drogowego. Udzielono dotacji 28 gminom na działania polegające m.in. na budowie oświetlenia drogowego, chodników, przebudowach układów drogowych, wykonaniu progów zwalniających i przejść dla pieszych, montażu sygnalizacji świetlnej. W przypadku montażu oświetlenia - stosowano energooszczędne lampy typu LED lub oświetlenie solarne.

Mazowieckie

W ramach programu pomocowego „*Mazowsze dla lokalnych centrów integracji*”, Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego przeznaczył środki na rozwój tzw. centrów integracyjno-kulturalnych takich jak świetlice wiejskie, gminne lub osiedlowe ośrodki kultury oraz domy kultury.

Wielkopolskie

Samorząd województwa wielkopolskiego realizował działania w zakresie programów ochrony powietrza (dla strefy aglomeracja poznańska; dla strefy miasto Kalisz; dla strefy wielkopolskiej). Wsparciem w tym zakresie był również projekt pn. *Rozwój publicznego transportu zbiorowego w Wielkopolsce poprzez zakup nowego i modernizację taboru dla wojewódzkich przewozów kolejowych*.

Działania i inicjatywy interesariuszy służące realizacji SDG 11

Główny Urząd Statystyczny

Inicjatywa: Statystyki eksperymentalne dla SDGs

GUS stale doskonali pomiar zrównoważonego rozwoju. W celu poszerzenia oferty informacyjnej w zakresie statystyk SDG, GUS stosuje do ich obliczenia nowatorskie metody i wykorzystuje nietradycyjne źródła danych (m.in. teledetekcję satelitarną). W 2023 r. GUS opracował w ten sposób wskaźniki eksperymentalne dla celów:

- SDG 9: Innowacyjność, Przemysł, Infrastruktura (dot. dostępu do dróg wśród ludności zamieszkałej na wsi),
- SDG 11: Zrównoważone miasta i społeczności (dot. dostępności do otwartych przestrzeni publicznych oraz zużycia gruntów w stosunku do tempa wzrostu liczby ludności), zapewniając monitorowanie zrównoważonego rozwoju na niższych poziomach terytorialnych. Umożliwia to analizę różnicowań regionalnych, co stanowi wsparcie informacyjne dla samorządów i administracji rządowej.

Statystyki te nie mają charakteru oficjalnych danych, ale uzupełniają wyniki tradycyjnych badań statystycznych. Dzięki wskaźnikom eksperymentalnym zyskujemy pełniejszy obraz realizacji celów zrównoważonego rozwoju w Polsce.

Wyniki dla wskaźników obliczonych w sposób eksperymentalny GUS udostępnia na specjalnej witrynie [statystyk eksperymentalnych dla SDGs](#). Jest to innowacyjne narzędzie, umożliwiające interaktywną prezentację wskaźników na mapach. Każdemu miernikowi towarzyszą najważniejsze informacje ułatwiające ich interpretację (opis metodologiczny, znaczenie dla zrównoważonego rozwoju oraz opis możliwości wykorzystania informacji przez decydentów). Dodatkowo, dla każdego wskaźnika opracowano zestaw wskaźników kontekstowych. Witryna będzie uzupełniana wynikami prac eksperymentalnych dla kolejnych wskaźników SDG.

Priorytety w zakresie realizacji SDG 12 na szczeblu krajowym

- Zwiększenie wydajności wykorzystania zasobów oraz zmiana podejścia do zasobów polegająca na odejściu od ich linearnego zagospodarowania, a także zmiana wzorców konsumpcyjnych
- Rozwój rolnictwa ekologicznego

Działania na szczeblu rządowym służące realizacji SDG 12

Dla realizacji celu 12 istotne znaczenie mają działania – również o charakterze edukacyjnym – zorientowane na zwiększenie wydajności wykorzystania zasobów, zmiany wzorców konsumpcji, dążenie do gospodarki o obiegu zamkniętym oraz rozwój rolnictwa ekologicznego.

Działania Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027

– obejmuje m.in. rozwój rolnictwa ekologicznego. Trwały i kompleksowy rozwój sektora rolnictwa ekologicznego, w tym oddziaływanie na wzrost powierzchni upraw rolnictwa ekologicznego, będzie realizowany poprzez działania bazujące m.in. na interwencjach i środkach finansowych Planu. Działania te obejmują wsparcie poszczególnych etapów łańcucha żywnościowego, począwszy od wsparcia produkcji surowców rolnych i przetwórstwa, poprzez działania wspierające inwestycje i potencjał rynkowy, również małych gospodarstw ekologicznych, skracanie łańcuchów dostaw, działania kształtujące popyt i zaufanie konsumentów do produkcji ekologicznej, aż po wsparcie integracji branży oraz krajowego doradztwa. Działania w ramach Planu Strategicznego pozwalają przewidywać wzrost zainteresowania systemem rolnictwa ekologicznego, a co za tym idzie stopniowy wzrost powierzchni użytków rolnych objętych systemem rolnictwa ekologicznego, prowadzący do osiągnięcia w 2030 r. poziomu 7%, tj. ponad miliona hektarów użytków rolnych objętych systemem rolnictwa ekologicznego. Wyznaczony cel jest ambitnym i znaczącym wkładem Polski w skali UE w realizację strategii „od pola do stołu” w zakresie rolnictwa ekologicznego.

Wpływ na dalszy rozwój sektora rolnictwa ekologicznego mają inwestycje wspierane w ramach Krajowego Planu

Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO). W szczególności do wspieranych inwestycji na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego w ramach KPO należy premiowanie realizacji przedsięwzięć związanych z wytworzeniem lub wprowadzeniem do obrotu żywności ekologicznej lub produktów ekologicznych w części naborów wniosków realizowanych w ramach inwestycji A1.4.1 KPO pn. *„Inwestycje na rzecz dywersyfikacji i skracania łańcucha dostaw produktów rolnych i spożywczych oraz budowy odporności podmiotów uczestniczących w łańcuchu”*.

Wsparcie GOZ było również realizowane w ramach KPO poprzez *„Inwestycje na rzecz dywersyfikacji i skracania łańcucha dostaw produktów rolnych i spożywczych oraz budowy odporności podmiotów uczestniczących w łańcuchu”*. Wprowadzono preferencje dla wsparcia projektów inwestycyjnych dotyczących gospodarki o obiegu zamkniętym, w tym działań związanych z zapobieganiem marnotrawstwa żywności. Wsparcie mogły uzyskać m.in.: organizacje charytatywne zajmujące się redystrybucją żywności na cele społeczne, MŚP, rolników czy rolno-spożywcze rynki hurtowe.

MRiRW przeprowadza od 2022 r. kampanie informacyjne pn. *„Nie marnuj żywności - szkoda planety!”*, celem których jest rozpowszechnianie właściwej postawy dotyczącej niemarnowania żywności wśród konsumentów, w tym w szczególności dzieci i młodzieży. Docelowe grupy edukuje się poprzez upowszechnienie zasady 4P (Planuj, Przetwarzaj, Przechowuj, Podziel się). Zmiana sposobu myślenia i nawyków konsumenckich przyczyni się w efekcie do zmniejszenia marnotrawstwa żywności.

Projekty strategiczne służące realizacji SDG 12

Polityka zakupowa państwa 2022-2025 – wyznacza cele i kierunki działalności zakupowej zamawiających. Stanowi instrument powiązania wydatków dokonywanych poprzez zamówienia publiczne z realizacją polityki oraz celów strategicznych państwa. Wsparcie rozwoju potencjału MŚP dokonywane jest poprzez dalsze otwieranie rynku zamówień publicznych na potrzeby i możliwości MŚP, co wpływa pozytywnie na wzrost liczby przedsiębiorców ubiegających się i pozyskujących zamówienia. Spojrzenie na procesy zakupowe z perspektywy MŚP stanowi istotny wyznacznik działań zamawiających należących do administracji rządowej. Większa liczba zamówień innowacyjnych oraz zrównoważonych, w ramach realizacji jednego z dwóch pozostałych priorytetów Polityki zakupowej państwa, odgrywa znaczącą rolę w zwiększaniu zainteresowania MŚP rynkiem zamówień publicznych. Do realizacji powyższego priorytetu przyczyni się m.in. wprowadzenie certyfikacji wykonawców zamówień publicznych, zobowiązanie zamawiających do kształtowania procesów zakupowych w sposób uwzględniający potrzeby i możliwość MŚP, wzmocnienie dedykowanych MŚP działań edukacyjno-informacyjnych w obszarze zamówień.

Polityka Surowcowa Państwa 2050 (PSP 2050) – głównym celem działań zaplanowanych w ramach PSP 2050 jest zapewnienie bezpieczeństwa surowcowego państwa poprzez zagwarantowanie dostępu do niezbędnych surowców (krajowych oraz importowanych) zarówno obecnie, jak i w perspektywie wieloletniej, uwzględniającej zmieniające się potrzeby przyszłych pokoleń. W ramach wdrażania PSP2050 podejmowane są działania w zakresie realizacji zapisów Mapy drogowej transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym. Działania takie zostały już zainicjowane przez państwową służbę geologiczną i prowadzone są systematycznie w poszczególnych obszarach kraju. Osiągniętym efektem działań jest utworzenie geobazy „Hałdy”, która klasyfikuje zinwentaryzowane obiekty w aspekcie możliwości ich wykorzystania.

W 2023 r. w ramach umowy pn. „Ocena środowiskowa składowisk mineralnych surowców odpadowych dla terenu całej Polski wraz ze wskazaniem możliwości ich wykorzystania” poddano ocenie środowiskowej ok. 800 nowych obiektów z geobazy HAŁDY w skali całej Polski, poddano je klasyfikacji w aspekcie potencjalnego wpływu na środowisko oraz możliwości gospodarczego wykorzystania odpadów.

Działania i inicjatywy regionów służące realizacji SDG 12

Dolnośląskie

Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego zrealizował projekt **„Rozwój Inteligentnych Specjalizacji Dolnego Śląska poprzez skoordynowane działania animacyjne w zakresie procesu przedsiębiorczego odkrywania”**. W ramach projektu przygotowano m.in. badanie dotyczące branży HoReCa (sektor hotelarski oraz gastronomiczny – restauracje, catering) obejmujące analizę jakościową i ilościową nadprodukcji oraz odpadów żywności wytwarzanych w dwóch wybranych hotelach w subregionie

jeleniogórskim. W czerwcu 2023 r. w Szklarskiej Porębie zorganizowano w ramach projektu konferencję, na której zaprezentowano m.in. wyniki badania oraz wysłuchano wykładów zaproszonych specjalistów na temat obecnej sytuacji dotyczącej stanu marnotrawstwa żywności w sektorze HoReCa na Dolnym Śląsku i w Europie. Uczestnicy wzięli również udział w warsztacie kulinarnym, gdzie mieli okazję zapoznać się z kuchnią w stylu zero waste.

Działania i inicjatywy interesariuszy służące realizacji SDG 12

LPP S.A.

Inicjatywa: Innowacyjna technologia chemicznego recyklingu odzieży poliestrowej w metodzie textile-to-textile

W 2022 r. LPP nawiązała współpracę z polskim start-upem Use Waste, której celem jest opracowanie technologii chemicznego recyklingu tkanin poliestrowych, a w konsekwencji skalowalna produkcja przędzy z odpadów tekstylnych. Opracowywana technologia textile-to-textile selektywnie rozkłada PET do surowców wyjściowych,

pozostawiając nienaruszone inne rodzaje włókien. Pozwala to na uzyskanie pełnowartościowej przędzy w jakości porównywalnej z produktami pierwotnymi i odpowiedniej do ponownej produkcji. Dzięki temu w produkcji odzieży zostanie wykorzystany nowy rodzaj przędzy z pełnego recyklingu tkanin poliestrowych, który pozwoli traktować zużyte ubrania nie jako odpady, lecz zasób. Docelowo recykling textile-to-textile przyczyni się do zamknięcia obiegu tekstyliów i jednoczesnego ograniczenia

wykorzystania surowców pierwotnych w procesie produkcji kolekcji LPP.

Federacja Konsumentów

Inicjatywa: Deklaracja Odpowiedzialnej Sprzedaży

Deklaracja Odpowiedzialnej Sprzedaży to projekt, zainicjowany przez instytucje finansowe, którego gospodarzem jest Federacja Konsumentów. Celem jest upowszechnienie m.in. najwyższych standardów etycznych w relacjach instytucji finansowych z klientami. Do grona Sygnatariuszy Deklaracji zapraszane są kolejne firmy, o ile przejdą audyt dotyczący m.in. zasad i reguł, konstrukcji oraz oferowania swojej oferty, a także przejrzystości komunikacji z klientami. Deklaracja Odpowiedzialnej Sprzedaży wyznacza ramy odpowiedzialności wobec konsumenta, promuje działania wykraczające poza wymagania określone prawem i zachęca do ciągłego doskonalenia się w tym obszarze. W ten sposób branża finansowa może zwiększyć pozytywny wpływ na otoczenie oraz lepiej służyć społeczeństwu i gospodarce.

Inicjatywa: Promocja certyfikatów ekologicznych-kampania edukacyjno-informacyjna

W ramach projektu na próbie 1026 konsumentów przeprowadzono badanie znajomości oznakowań środowiskowych. Celem badania było określenie znajomości znaków ekologicznych umieszczanych na etykietach produktów, diagnoza postaw i zachowań konsumentów w odniesieniu do produktów tak oznakowanych. Drugie

badanie przeprowadzone zostało wśród przedsiębiorców, których produkty posiadają znak Ecolabel. Celem było uzyskanie opinii na temat procesu ubiegania się o znak Ecolabel oraz powodów dla których przedsiębiorcy podjęli ten wysiłek. Oba badania zakończone zostały raportami. Przygotowano również poradnik dla przedsiębiorców, jak ubiegać się o certyfikat Ecolabel, a dla konsumentów infografiki co charakteryzuje produkty i usługi posiadające certyfikat ekologiczny. Odbyły się dwie debaty okrągłego stołu na temat certyfikowania środowiskowego.

ANWIL S.A.

Inicjatywa: Zagospodarowanie szlamów posolankowych

Obecnie projekt na etapie instalacji pilotażowej - w warunkach przemysłowych zakłada karbonizację zawiesziny przed prasami filtracyjnymi. Docelowo min. 50% strumienia szlamów posolankowych zostanie przekształcone w produkt. Działanie wpisuje się w założenia gospodarki o obiegu zamkniętym oraz hierarchię sposobów postępowania z odpadami. Obecnie ze względu na wysoką zawartość jonów chlorkowych oraz strukturę krystaliczną szlamy są odpadem przekazywanym uprawnionym odbiorcom zewnętrznym do unieszkodliwienia. Produkt w postaci skarbonizowanych szlamów z niską zawartością soli będzie mógł być ponownie wykorzystany jako surowiec do produkcji wapna nawozowego, środków poprawiających właściwości gleby lub betonów.

13 DZIAŁANIA W DZIEDZINIE KLIMATU

Priorytety w zakresie realizacji SDG 13 na szczeblu krajowym

- Efektywne zmniejszenie koncentracji CO₂ w atmosferze
- Wprowadzanie innowacyjnych technologii wykorzystania dostępnych źródeł energii, w tym rozwój geotermii
- Wzmocnienie roli adaptacji do zmian klimatu jako równoważnego z mitygacją środka walki ze zmianą klimatu
- Zwiększenie odporności kraju na skutki zmian klimatycznych
- Włączenie działań na rzecz przeciwdziałania zmianom klimatu do krajowych polityk, strategii i planów.
- Edukacja i zwiększanie świadomości w zakresie: zmian klimatu i sposobów minimalizowania ich skutków, wpływu inwazyjnych gatunków obcych oraz znaczenia i konieczności oszczędzania zasobów, szczególnie wody

Działania na szczeblu rządowym służące realizacji SDG 13

Działania Ministerstwa Klimatu i Środowiska

Kwestie klimatyczne stanowią bardzo ważną część strategii pn. **Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej**, za którą odpowiedzialne jest MKiŚ. W ramach kierunku interwencji: „Przeciwdziałanie zmianom klimatu” przewidziano m.in. zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych do powietrza; opracowanie polityki redukcji emisji gazów cieplarnianych z sektorów nieobjętych systemem handlu uprawnieniami do emisji (non-ETS); modyfikację zrównoważonej gospodarki leśnej w celu zwiększenia możliwości pochłaniania przez lasy CO₂ oraz opracowanie podstaw metodologicznych do zarządzania pochłanianiem CO₂ w leśnictwie w ramach realizacji polityki klimatycznej. W ramach kierunku interwencji: „Adaptacja do zmian klimatu i zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych” przewidziano szereg działań, w tym m.in.: wdrożenie planów zarządzania ryzykiem powodziowym (PZRP) dla obszarów dorzeczy, przeprowadzenie ich przeglądu i aktualizacji; wdrożenie aktualizacji PZRP oraz realizację prac na potrzeby kolejnej aktualizacji w 2027 r.; opracowanie i wdrożenie planu przeciwdziałania skutkom suszy; opracowanie i wdrożenie Programu Rozwoju Retencji, rozwój infrastruktury przeciwpowodziowej w oparciu o inwestycje o wysokim stopniu skuteczności i racjonalności ekonomicznej oraz odpowiednie planowanie przestrzenne, w tym budowa wielofunkcyjnych, spójnych funkcjonalnie, zbiorników małej i dużej retencji; ochrona przed erozją morską i powodzią od strony morza; zrównoważone oraz odporne na zmiany klimatu zarządzanie wodami opadowymi na obszarach zurbanizowanych poprzez różne formy retencji i rozwój infrastruktury zielonej; rozwój infrastruktury zielonej i błękitnej obszarów zurbanizowanych w celu zachowania łączności przestrzennej wewnątrz tych obszarów i z terenami otwartymi oraz wspomagania procesów adaptacji

do zmian klimatu; ograniczenie zajmowania gruntów oraz zasklepiania gleby oraz przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska.

W 2023 r. MKiŚ realizowało projekt pn. **„Wzmocnienie koordynacji polityki adaptacji do zmian klimatu między władzami lokalnymi, regionalnymi i krajowymi”**, z Instrumentu Wsparcia Technicznego Komisji Europejskiej. Celem projektu było zapewnienie skutecznej koordynacji wdrażania polityki adaptacji do zmian klimatu w Polsce. Projekt zakładał wsparcie w aktualizacji krajowej strategii adaptacji wraz z opracowaniem planu działań i mapy drogowej do 2050 r. oraz opracowanie skutecznych mechanizmów współpracy i koordynacji wdrażania działań adaptacyjnych przez podmioty odpowiedzialne.

MKiŚ podjęło też działania związane z opracowaniem Krajowej Strategii Adaptacji (KSA) oraz Planu Działań Adaptacyjnych (PDA). W ramach projektu „Budownictwo drewniane” (realizowanego w latach 2017-2020) oraz projektu „Dom z klimatem” (realizowanego w latach 2020-2023) zaplanowano działania, które miały na celu poprawę efektywności energetycznej budynków, ograniczenie średniego zużycia energii w gospodarstwach domowych oraz zwiększenie udziału zeroemisyjnych nośników energii w zużyciu energii finalnej w budynkach mieszkalnych.

W 2023 r. MKiŚ kontynuowało działania edukacyjne:

- przeprowadzono konkurs dla ogółu społeczeństwa pn. *Mój dom z klimatem*, którego celem była popularyzacja rozwiązań sprzyjających efektywności energetycznej budynków i rozwiązań bazujących na odnawialnych źródłach energii oraz wykorzystaniu ekologicznych materiałów;
- zorganizowano konferencję naukową pn. „Architektura i budownictwo w obliczu wyzwań klimatycznych”;
- aktualizowano stronę internetową domzklimatem.gov.pl, publikując informacje na temat ekologicznych rozwiązań w budownictwie;

- dystrybuowano przygotowany w 2022 r. poradnik z zakresu budownictwa drewnianego dla inwestorów, wykonawców i architektów.

Projekt **wprowadzenie materiałów naturalnych o zerowym śladzie węglowym, w tym drewna do gospodarki obiegu cyrkularnego w budownictwie**, ma na celu umożliwienie rozwoju sektora budownictwa naturalnego i drewnianego w Polsce poprzez pokonanie barier technicznych, rynkowych i edukacyjnych oraz implementacja GOZ w sektor budownictwa w Polsce.

W ramach projektu **"Las Energii"**, którego głównym celem jest przeciwdziałanie zmianom klimatu poprzez redukcję krajowych emisji gazów cieplarnianych do atmosfery główne działania służą transformacji energetycznej w dążeniu do samowystarczalności energetycznej Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe (PGL LP) oraz poprawy jego bezpieczeństwa energetycznego. Projekt PGL LP przyczyni się do zwiększenia udziału energii ze źródeł odnawialnych w krajowym miksie energetycznym, co stanowi wartość dodaną do podstawowej roli Lasów Państwowych jaką jest zachowanie trwałości ekosystemów leśnych w Polsce.

Do połowy roku 2023 w Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (GDOŚ) realizowano projekt **"Opracowanie zasad kontroli i zwalczania inwazyjnych gatunków obcych wraz z przeprowadzeniem pilotażowych działań i edukacją społeczną"**, którego głównym celem było: określenie i opisanie kluczowych gatunków inwazyjnych do zwalczania na terenie całego kraju, wskazanie gatunków najbardziej zagrażających rodzimej przyrodzie oraz opracowanie dla nich metodyk zwalczania lub kontroli. Z uwagi na rolę człowieka w celowym lub przypadkowym przenoszeniu gatunków inwazyjnych i tym samym przyczynianiu się do zwiększania niekorzystnego oddziaływania tych gatunków na gatunki rodzime i siedliska przyrodnicze w projekcie prowadzono szereg działań o charakterze informacyjno-edukacyjnym, służących podniesieniu poziomu świadomości społeczeństwa na temat zagrożeń jakie stwarzają inwazyjne gatunki obce dla człowieka, środowiska naturalnego i gospodarki.

W ramach **projektu CapaCITIES** MKiŚ ma na celu wspieranie, łączenie, wzmocnienie pozycji i inspirowanie władz krajowych, agencji finansujących i agencji odpowiedzialnych za przemiany miejskie w ich wysiłkach na rzecz stworzenia niezbędnych krajowych procesów zmian w polityce klimatycznej miast. Projekt CapaCITIES opiera się na wysiłkach krajowych i wypełnia lukę pomiędzy Misją Miast Europejskich, a procesami ciągłych zmian na poziomie

krajowym. CapaCITIES wspiera misję miast na poziomie krajowym poprzez:

- 1) ustanawianie sojuszu władz publicznych mający na celu wymianę informacji, uczenie się i wzajemne inspirowanie w procesie przechodzenia na miasta neutralne dla klimatu,
- 2) wsparcie w prototypowaniu innowacyjnych wielopoziomowych i międzysektorowych struktur zarządzania,
- 3) strategiczne synergie i dostęp do innych europejskich inicjatyw związanych z misją.

W realizację działań na rzecz celu 13 wpisują się też działania wpisujące się swoim zakresem w **Zieloną architekturę WPR, składającej się z następujących elementów:**

1. **Warunkowość** - od 2023 r. podstawowym elementem "zielonej architektury" jest warunkowość, która składa się z: norm dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska (normy GAEC) oraz wymogów podstawowych w zakresie zarządzania (wymogi SMR). Warunkowość jest obowiązkowa dla rolnika wnioskującego m.in. o przyznanie płatności bezpośrednich. Jest ona również bazą do określenia wymagań dla dodatkowo płatnych, dobrowolnych działań podejmowanych przez rolnika. Celem norm GAEC jest właściwe zarządzanie glebą, przeciwdziałanie erozji gleby, zwiększenie sekwestracji węgla, ograniczanie degradacji substancji organicznej, przeciwdziałanie zmianom struktury gleby, zarządzanie zasobami wodnymi w rolnictwie i ochroną wody. Wymogi SMR odnoszą się m.in. do ochrony środowiska, zdrowia publicznego, zdrowia roślin.

2. **Ekoschematy** - obowiązujący od 2023 r. prośrodowiskowy element systemu płatności bezpośrednich, wspierających realizację praktyk korzystnych m.in. dla środowiska i klimatu. Są to roczne, dobrowolne i dodatkowo płatne praktyki, służące m.in. ochronie zasobów gleby, wód, klimatu i różnorodności biologicznej w produkcji rolnej. Zgodnie z przepisami UE na ekoschematy należy przeznaczyć minimum 25% środków przeznaczonych na płatności bezpośrednie (ok. 872,5 mln euro/rok). Zarówno warunkowość, jak i ekoschematy w ramach systemu płatności bezpośrednich, wdrażane są w latach 2023-2027.

3. **Działania rolno-środowiskowo-klimatyczne** - działania w ramach II filaru WPR, które polegają na stosowaniu płatności rekompensujących poniesione dodatkowe koszty i utracone dochody rolnikom, którzy dobrowolnie stosują metody produkcji sprzyjające zachowaniu różnorodności biologicznej, krajobrazu oraz zasobów środowiska, przede wszystkim gleby i wody.

4. **Interwencje leśne i zadrzewieniowe** - działania II filaru WPR w ramach których można otrzymać wsparcie na: zalesianie gruntów rolnych, tworzenie zadrzewień śródpolnych, zakładanie systemów rolno-leśnych oraz zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych.

Interwencje leśne i zadrzewieniowe przyczyniają się do sekwestracji dwutlenku węgla, a tym samym do łagodzenia zmian klimatu. Mają również korzystny wpływ na gleby i warunki wodne poprzez m.in. zapobieganie erozji i zwiększenie retencji na obszarach wiejskich. Pełnią także ważne funkcje w zakresie ochrony bioróżnorodności i wzbogacania krajobrazu. Stanowią istotny element przeciwdziałania skutkom suszy, ograniczając straty wody z gleby oraz przyczyniając się do zmniejszenia spływu powierzchniowego wód.

Ponadto, realizacji SDG 13 w zakresie przeciwdziałaniu zmianom klimatu służy również szereg instrumentów, w tym w ramach inwestycji KPO B1.2.1 *Efektywność energetyczna i OZE w przedsiębiorstwach – inwestycje o największym potencjale redukcji gazów cieplarnianych*. Celem działania

inwestycyjnego MAP jest ograniczenie konsumpcji energii końcowej oraz redukcja emisji gazów cieplarnianych poprzez zwiększanie efektywności energetycznej procesów przemysłowo-produkcyjnych przedsiębiorstw, obniżenie emisyjności przedsiębiorstw przemysłowych, w tym przedsiębiorstw sektora energetycznego, wzrost udziału niskoemisyjnych źródeł wytwarzania energii w przedsiębiorstwach poprzez inwestycje w OZE oraz niskoemisyjne i wydajne wykorzystanie wytworzonej energii. Beneficjentami wsparcia są duże przedsiębiorstwa, w tym, przedsiębiorstwa objęte unijnym systemem handlu uprawnieniami do emisji (EU ETS). Wsparcie przyznawane będzie w formie wysoce preferencyjnych pożyczek na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych. Na inwestycję przewidziano kwotę 300 mln euro z części pożyczkowej KPO.

Projekty strategiczne służące realizacji SDG 13

Program TERMO - wspieranie termomodernizacji, remontów i zmiany źródeł energii na OZE. Działania te mają pomóc w poprawie warunków mieszkaniowych, ale także przyczynić się do redukcji śladu węglowego budynków wielorodzinnych. Instrumenty wsparcia finansowane są w ramach KPO oraz Funduszu Termomodernizacji i Remontów zarządzanego przez BGK.

Zmiany w zakresie podatków, w tym:

- (1) **Zwolnienie od podatku akcyzowego energii elektrycznej wytwarzanej z odnawialnych źródeł energii**, na podstawie art. 30 ust. 1 ustawy o podatku akcyzowym³⁷, zgodnie z art. 15 ust. 1 lit. b dyrektywy Rady 2003/96/WE z dnia 27 października 2003 r. w sprawie restrukturyzacji wspólnotowych przepisów ramowych dotyczących opodatkowania produktów energetycznych i energii elektrycznej.
- (2) **Obowiązywanie zerowej stawki akcyzy dla sprężonego gazu ziemnego CNG i skroplonego gazu ziemnego LNG przeznaczonego do napędu silników spalinowych oraz biogazu, wodoru i biowodoru**. Wprowadzenie zerowej stawki akcyzy dla sprężonego gazu ziemnego CNG i skroplonego gazu ziemnego LNG przeznaczonego do napędu silników spalinowych oraz biogazu, wodoru i biowodoru.
- (3) **Zwolnienie z opodatkowania podatkiem akcyzowym samochodów osobowych stanowiących pojazdy elektryczne, pojazdy napędzane wodorowe oraz pojazdy hybrydowe** w rozumieniu ustawy o elektromobilności i paliwach alternatywnych³⁸, w których energia elektryczna jest akumulowana z zewnętrznego źródła zasilania (tzw. hybrydy „plug-in”) o pojemności silnika spalinowego równej 2000 cm³ lub niższej.
- (4) **Obniżone stawki akcyzy dla samochodów hybrydowych**
- (5) **Ulga termomodernizacyjna** – możliwość odliczenia od podstawy opodatkowania wydatków poniesionych na realizację przedsięwzięcia termomodernizacyjnego (obowiązuje od 2019 r.).

³⁷ Ustawa z dnia 6 grudnia 2008 r. o podatku akcyzowym (Dz.U. 2009 nr 3 poz. 11).

³⁸ Ustawa z dnia 11 stycznia 2018 r. o elektromobilności i paliwach alternatywnych (Dz.U. 2023 poz. 875).

Działania i inicjatywy regionów służące realizacji SDG 13

Podkarpackie

„*Wojewódzki program przeciwdziałania zmianom klimatu i skutkom tych zmian z uwzględnieniem odnawialnych źródeł energii i gospodarki o obiegu zamkniętym*” stanowi lokalną odpowiedź na wyznaczone przez UE cele ilościowe w zakresie łagodzenia skutków zmian klimatycznych, wskazuje działania na rzecz ochrony klimatu, przeciwdziałania zmianom klimatu i skutkom tych zmian. Dokument został opracowany z uwzględnieniem zapisów dokumentów krajowych i unijnych oraz Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030. W ramach dokumentu przyjęto kierunki działania, które będą sprzyjać zmniejszeniu wrażliwości województwa na zmiany klimatu, przyczynić się do wzrostu efektywności wykorzystania lokalnego potencjału OZE oraz zmniejszeniu zużycia energii i poprawie efektywności energetycznej obiektów, a także zwiększaniu świadomości ekologicznej. Jednym z celów dokumentu jest wsparcie w pozyskaniu środków na realizację zadań wynikających z przepisów unijnych i prawa krajowego. Realizacja Strategii będzie wspierana m.in. ze środków Programu LIFE.

Podlaskie

Realizowano szereg działań z zakresu prowadzenia polityki **ochrony środowiska oraz realizacji ochrony zasobów środowiska**.

W 2023 r. realizowano zadania zaplanowane w *Programie Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego do 2030 r.* W ramach programu zapewniono wsparcie finansowe samorządom gminnym kwotą 4 050 000 zł w działaniach na rzecz ochrony klimatu i jakości powietrza, gospodarki wodno-ściekowej oraz zasobów przyrodniczych. Opracowano również „Raport z wykonania Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego do 2030 roku za lata 2021-2022”. Ponadto, przeprowadzono prace nad aktualizacją Planu Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2023-2028. Przyjęto także aktualizację *Programu ochrony powietrza dla strefy podlaskiej* w celu osiągnięcia poziomów dopuszczalnych, docelowych substancji w powietrzu lub pułapu stężenia ekspozycji, w strefach w których zostały przekroczone normy.

W 2023 r. Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego rozpoczął opracowanie *Programu ochrony środowiska przed hałasem dla obszaru województwa podlaskiego*. Działanie obejmowało także określanie standardów jakości środowiska, kontrolę ich osiągania i podejmowanie działań służących ich nieprzekroczeniu lub przywracaniu, a także zapobieganie lub ograniczanie wprowadzania do środowiska substancji lub energii, m.in.: wydawanie pozwoleń i zezwoleń: zintegrowanych, na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza, na emisję gazów cieplarnianych oraz w zakresie gospodarki odpadami; prowadzenie Bazy danych o

produktach i opakowaniach oraz o gospodarce odpadami; gromadzenie, weryfikację i redystrybucję: opłat za korzystanie ze środowiska, opłat produktowych oraz opłat i kar za usuwanie drzew i krzewów, będących realizacją zasady „zanieczyszczający płaci” oraz mechanizmem dyscyplinowania użytkowników środowiska do odpowiedzialności i oszczędniejszego gospodarowania zasobami środowiska; kontrolowanie działalności i monitorowanie przestrzegania prawa i udzielonych zezwoleń w stosunku do podmiotów korzystających ze środowiska oraz wprowadzających produkty, produkty w opakowaniach i gospodarujących odpadami.

Pomorskie

Pomorskie Forum Solidarności Klimatycznej skierowane było do przedstawicieli samorządów, ich instytucji i spółek, dla świata nauki, biznesu oraz społeczeństwa. Celem wydarzenia było zgromadzenie wiodących specjalistów, naukowców i decydentów z różnych dziedzin po to, aby wspólnie spróbować wypracować nowe rozwiązania, innowacyjne strategie, przyczyniające się do ochrony naszego środowiska naturalnego i do walki ze zmianami klimatycznymi. Głównymi organizatorami-inicjatorami rozmów byli: Miasto Gdańsk, Samorząd Województwa Pomorskiego oraz Związek Miast i Gmin Morskich. Wydarzenie składało się z następujących części: Pomorskie Forum Solidarności Klimatycznej im. Pawła Adamowicza; Pomorskie Eko Forum; Debata „Głos młodzieży dla klimatu” – debata Młodzieżowego Sejmiku Województwa Pomorskiego i Młodzieżowej Rady Miasta Gdańsk; Gdańskie Forum Zmian Klimatu – konsultacje społeczne Planu Adaptacji do Zmian Klimatu dla Miasta Gdańsk, warsztaty. Wydarzenie

Opolskie

W 2023 roku kontynuowano trwający od 2020 roku projekt pn. *Wdrożenie systemu zarządzania jakością powietrza w samorządach województwa* o wartości ponad 3 mln euro. Projekt finansowany jest ze środków UE w ramach Programu LIFE i współfinansowany przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Służy on poprawie zarządzania jakością powietrza w regionie - z jednej strony wprowadza w województwie opolskim jednolity, spójny system zarządzania programem ochrony powietrza oraz z drugiej strony przyczynia się do zwiększenia świadomości społecznej w dziedzinie ochrony powietrza poprzez budowę rozproszonej sieci monitoringu jakości powietrza. Projekt realizowany jest we współpracy z Politechniką Opolską i 42 samorządami gminnymi. W ramach projektu powstaje m.in.: model zarządzania programem ochrony powietrza mający na celu wyposażenie

miejsc pracy w niezbędne zasoby informacyjne – system informatyczny, baza danych; wojewódzki system informowania o stanie jakości powietrza w czasie rzeczywistym obejmujący co najmniej jeden punkt pomiarowy w każdej gminie, co pozwoli na poszerzenie dostępnych informacji o jakości powietrza poprzez integrację i rozszerzenie istniejącego systemu monitorowania jakości powietrza o dane pomiarowe, które są zbierane niemal w czasie rzeczywistym konsekwentnie w wielu miejscach; system informacji o środowisku w województwie opolskim; system informatyczny wspierający proces wymian źródeł ciepła oraz raportowanie realizacji zadań w ramach Programu Ochrony Powietrza (POP) i monitorowanie jej efektów; system współpracy zaangażowanych stron (platforma współpracy), tj. dzielenie się najlepszymi praktykami i informacjami między organami dla zapewnienia jakości powietrza; proces kampanii informacyjno-edukacyjnej w zakresie jakości powietrza (seminaria, konferencje, wyjazdy studyjne krajowe i zagraniczne).

Realizacja projektu LIFE już przynosi efekty. Edukacja i zwiększanie świadomości społecznej (działalność koordynatorów i kampania informacyjna w mediach) dało wymierne korzyści dla jakości powietrza w postaci zlikwidowanych lub wymienionych **ponad 12 tys.** nieekologicznych, nieefektywnych i pozaklasowych źródeł ciepła w całym województwie.

Łódzkie

Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego podejmował działania z zakresu edukacji ekologicznej osób w każdym wieku. **V Ekologiczny Wojewódzki Konkurs Ekologiczny** został skierowany do dzieci i młodzieży szkół podstawowych i ponadpodstawowych z terenu województwa łódzkiego. Jego celem była edukacja ekologiczna i podniesienie poziomu wiedzy uczniów w zakresie ochrony powietrza przed zanieczyszczeniami pochodzącymi z tzw. "niskiej emisji", sposobów dbania o jakość powietrza oraz podnoszenia poczucia odpowiedzialności za środowisko. **Wojewódzki Konkurs Ekologiczny EKO Designer Wnętrz** został skierowany do dorosłych mieszkańców województwa łódzkiego. Jego celem było zaangażowanie i zwiększenie świadomości potrzeby zmiany nawyków, poprzez wprowadzenie w życie zasad racjonalnego gospodarowania surowcami i odpadami, w tym przygotowania tych ostatnich do ponownego użycia.

Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego wdrożył również założenia **Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Województwa Łódzkiego**. Do końca 2023 r. ogłoszono 8 naborów projektów w ramach priorytetu 09. programu regionalnego FEŁ 2027 pn. Fundusze europejskie dla łódzkiego w transformacji w zakresie m.in.:

efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach, wsparcia infrastruktury B+R, kształcenia zawodowego, podnoszenia kwalifikacji dorosłych oraz OZE.

W województwie łódzkim działało również **Samorządowe Centrum Gospodarki Cyrkularnej i Umiejdzynarodowienia Przedsiębiorstw ŁÓDZKIE GREEN HUB**. Celem projektu było umożliwienie przedsiębiorstwom stworzenie oferty produktów konkurencyjnych na rynku międzynarodowym w kierunku gospodarki cyrkularnej oraz zwiększenie międzynarodowej rangi gospodarczej Województwa Łódzkiego.

Dolnośląskie

Projekt Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego **„Zrównoważony ekosystem edukacji klimatycznej – Polska, Niemcy, Republika Czeska”** miał na celu stworzenie modelu nowej edukacji klimatycznej, nastawionej na wspólne działanie, dzielenie się wiedzą i rozwiązywanie lokalnych oraz regionalnych wyzwań. Projekt był skierowany przede wszystkim do nauczycieli, dyrektorów szkół, władz samorządowych, organizacji pozarządowych oraz biznesu. Długofalowym celem projektu było włączenie edukacji klimatycznej do podstawy programowej na Dolnym Śląsku poprzez stworzenie modelu i podręcznika Edukacji Klimatycznej dla szkół, dzięki któremu nauczyciele będą mogli pracować z uczniami w tematyce zmiany klimatu rozwijając ich sprawczość i praktyczne umiejętności niezbędne na rynku pracy. Pod koniec 2023 r. zorganizowano konferencję końcową projektu, na której zaprezentowano finalną wersję podręcznika.

Małopolskie

Projekt LIFE miał za zadanie skuteczne wdrażanie *Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego*. Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego podejmował działania w ramach projektu w partnerstwie z 69 podmiotami. Celem projektu było przyspieszenie wdrażania działań służących poprawie jakości powietrza, które zostały zaplanowane w Programie. Jednym z najważniejszych działań projektu było przyjęcie tzw. uchwały antysmogowej, która zobowiązała mieszkańców do wymiany przestarzałych i nieefektywnych kotłów. W ramach Projektu utworzono również sieć ekodoradców w gminach Małopolski, którzy przeprowadzili ponad 11 tys. spotkań i warsztatów edukacyjnych dla ponad 690 tys. mieszkańców. Ekodoradcy w ramach pracy w biurze i w terenie, pomagali mieszkańcom, udzielając ponad 1,3 mln porad w zakresie uzyskania dotacji i przepisów antysmogowych. Rozdystrybuowali ok. 2,4 mln materiałów o ochronie powietrza. Przeprowadzili 2,7 tys. wizyt i analiz dotyczących poprawy efektywności energetycznej. Przebadanych zostało 6 tys. budynków kamerą termowizyjną. Ekodoradcy wraz ze strażami gminnymi dokonali ok. 39 tys. kontroli palenisk.

W ramach projektu LIFE utworzono również Centrum Kompetencji, w ramach którego opracowywane są narzędzia wspierające pracę ekodoradców. Centrum odpowiedzialne jest za: organizację szkoleń, warsztatów, konferencji; tworzenie bazy wiedzy dla samorządów lokalnych; przygotowanie analiz, ekspertyz i badań wspierających wdrażanie i aktualizowanie Programu ochrony powietrza.

Wśród najważniejszych inicjatyw podejmowanych w ramach programu można wymienić montaż 116 tablic i czujników jakości powietrza na szkołach oraz 1800 oczyszczaczy

powietrza w placówkach oświatowych, uruchomienie 3 edycji studiów podyplomowych z zakresu ochrony powietrza i energetyki (148 absolwentów) oraz 2 edycji szkoleń z zakresu kontroli palenisk domowych (prawie 1000 uczestników).

Powstało wiele narzędzi wspierających realizację Programu, w tym aplikacja Ekointerwencja, regionalna baza inwentaryzacji źródeł ciepła, aplikacja do zarządzania emisjami przemysłowymi, kalkulator emisji i kosztów ogrzewania.

Działania i inicjatywy interesariuszy służące realizacji SDG 13

Heidelberg Materials Polska (wcześniej Grupa Górażdże)

Inicjatywa: Cement o zerowej emisji dwutlenku węgla netto – evoZero

Nowy cement – evoZero – jako pierwszy na świecie uzyskał zerowy wskaźnik śladu węglowego netto, przy jednoczesnym utrzymaniu dotychczasowych parametrów użytkowych. To efekt wykorzystania technologii wychwytywania i składowania dwutlenku węgla (CSS), która po raz pierwszy w historii zostanie wdrożona na szeroką skalę w norweskim zakładzie w miejscowości Brevik. Z produktu już wkrótce będą mogły korzystać także firmy działające w Polsce.

Cement evoZero będzie dostępny w dwóch wersjach, w zależności od lokalizacji klienta. W Norwegii evoZero Carbon Captured Brevik będzie dostarczany bezpośrednio z zakładu CCS w Brevik, osiągając zerowy ślad węglowy netto w całym cyklu życia produktu. Klienci w innych krajach europejskich będą mogli korzystać z evoZero Carbon Captured, który będzie dostarczany z pobliskich zakładów, wykorzystując atrybuty redukcji emisji dwutlenku węgla realizowane w Brevik. evoZero Carbon Captured charakteryzować się będzie zerowym śladem netto do momentu dostawy.

W przypadku obu wariantów cementu evoZero proces wychwytywania dwutlenku węgla jest przejrzysty i w pełni policzalny, dzięki wykorzystaniu technologii blockchain. Po zakupie cementu evoZero klienci Heidelberg Materials otrzymają łatwy do weryfikacji dowód emisji dwutlenku węgla. Aby zachować pełną transparentność i wiarygodność technologii cały proces będzie na bieżąco weryfikowany przez zewnętrzne, autoryzowane podmioty.

W przypadku evoZero klienci Heidelberg Materials Polska skorzystają z bardziej zrównoważonego produktu, przy jednoczesnym utrzymaniu wysokiej wydajności produktu. Technologia CCS nie zmienia bowiem składu chemicznego i wydajności cementu. Obejmuje przy tym pełne portfolio cementów.

Inicjatywa: Beton niskoemisyjny – Ecocrete

Wdrożenie nowego typu niskoemisyjnego betonu to ważny krok w kierunku redukcji śladu węglowego, powstającego na różnych etapach prac budowlanych. Nowa linia rozwiązań EcoCrete to efekt wielomiesięcznej pracy inżynierów i naukowców z centrum badawczego koncernu oraz Centrum Badawcze Heidelberg Materials Polska. EcoCrete wykorzystuje najnowsze, globalne osiągnięcia spółki, stanowiąc odpowiedź na wyzwania związane z osiągnięciem neutralności klimatycznej w 2050 roku.

Produkt wykorzystuje także najnowsze osiągnięcia w dziedzinie domieszek do betonu i występuje w dwóch odmianach – z 50 % oraz 60 % redukcją emisji CO₂ na metr sześcienny betonu w stosunku do produktów bazowych opartych o CEM I. EcoCrete wytwarzany jest w zakładach należących do Heidelberg Materials Polska, które uzyskały certyfikat produkcji Concrete Sustainability Council (CSC) i spełniają wymogi międzynarodowego systemu standaryzacji zrównoważonego zarządzania zasobami w cyklu produkcyjnym betonu. Proces weryfikacji w przypadku CSC oparty jest na profesjonalnym audycie, który koncentruje się m.in. na transparentności produkcji, dbałości o względy ekonomiczne, socjalne oraz trosce o środowisko naturalne w całym łańcuchu dostaw.

Generalna Dyrekcja Lasów Państwowych

Inicjatywa: Leśne Gospodarstwa Węglowe

Leśne Gospodarstwa Węglowe to projekt realizowany przez PGL LP w latach 2017-2026. Dotyczy promowania działalności dodatkowej w gospodarce leśnej, wspomagającej pochłanianie CO₂ (główny gaz cieplarniany) i udoskonalenie sposobu raportowania pochłaniania CO₂ w lasach polskich. Projekt realizowany jest na obszarze 12 tys. ha, w zasięgu 23 jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych. W latach 2017-2022 zrealizowano działania dodatkowe na obszarze 5 561,35 ha lasów. W ramach projektu realizowana jest usługa badawcza: „Osłona naukowa nad realizacją Pilotażowego Projektu

Rozwojowego pn. „Leśne Gospodarstwa Węglowe” i trwać będzie do 2024 r. W 2023 r. realizowano działania dodatkowe w wydzieleniach drzewostanowych zgodnie z założonym harmonogramem prac (ok. 972 ha).

W dalszym ciągu realizowana była usługa badawcza „Osłona naukowa nad realizacją Pilotażowego Projektu Rozwojowego pn. „Leśne Gospodarstwa Węglowe” w latach 2021-2024”.

Polska Izba Ubezpieczeń

Inicjatywa: Raport „Klimat rosnących strat. Rola ubezpieczeń w ochronie klimatu i w transformacji energetycznej”

W 2023 r. PIU we współpracy z firmą EY przygotowała raport dotyczący zrównoważonego rozwoju i ESG: „Klimat rosnących strat. Rola ubezpieczeń w ochronie klimatu i w transformacji energetycznej”. Jak wynika z raportu, zakłady ubezpieczeń odgrywają istotną rolę w zielonej transformacji energetycznej poprzez oferowanie produktów ubezpieczeniowych zabezpieczających inwestycje. Ubezpieczyciele pełnią też szczególną funkcję inwestorów instytucjonalnych, kierując przepływy finansowe do przedsiębiorstw oraz na realizację projektów, które przyczyniają się do walki ze zmianami klimatycznymi. W latach 2016–2021 zakłady ubezpieczeń zgłosiły do Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego (UKNF) 273 zdarzenia, które oceniły jako katastroficzne. Wypłaciły z ich tytułu 3,622 mld zł odszkodowań. Największe zniszczenia były spowodowane przez deszcze nawalne, podtopienia, burze, gradobicia i huragany. W Polsce ubezpieczenia osób fizycznych od ryzyk katastrof naturalnych są stosunkowo powszechne. 71% budynków jednorodzinnych ubezpieczonych jest od huraganu, a 63% od ryzyka powodzi.

Grupa Kęty

Inicjatywa: Program sugestii pracowniczych

Zielona Grupa to program sugestii pracowniczych, w ramach którego Grupa Kapitałowa Grupy Kęty zaprosiła pracowników do wspólnych działań w zakresie realizacji Polityki Klimatycznej Grupy. W 2023 r. wpłynęło 27 takich

sugestii, a w styczniu 2024 r. odbyło się wręczenie nagrody za sugestię II półrocza w programie „Zielona Grupa”.

Nagrodzony projekt polegał na utworzeniu programu do obsługi frezarki CNC wykorzystywanej do przygotowania w CBR prób do badań atestowych z odcinków próbnymi pobieranymi w procesie wyciskania. Nowy program umożliwił pominięcie etapu używania piły i frezarki tradycyjnej (przygotowanie prób do badań za pomocą jednej maszyny, zamiast trzech). Dzięki temu zredukowano zużycie energii, ilość wytwarzanych odpadów w postaci wiórów aluminium oraz skrócono czas potrzebny na wykonanie próby do 54 sekund.

Realizacja projektu znacząco obniżyła zużycie energii w procesie przygotowania prób do badań, zredukowała ilość powstających odpadów oraz zwiększyła efektywność procesu. Ograniczenie zużycia energii elektrycznej to m.in. niższe emisje gazów cieplarnianych z zakresu 2 (tj. emisje pośrednie związane z wykorzystaniem energii zużywanej przez przedsiębiorstwo do użytkowania obiektów, zarówno własnych, jak i dzierżawionych).

Główny Urząd Statystyczny

Inicjatywa: Projekt termomodernizacji budynku

W 2023 r. zakończony został projekt termomodernizacyjny, którego celem było poprawienie efektywności energetycznej siedziby GUS. Zrealizowano wszystkie zakładane w projekcie wskaźniki jakości, dzięki czemu obniżono jednostkową energię pierwotną budynku GUS do 50,3% wartości przed modernizacją.

Ponadto, GUS organizuje i włącza się w różnorodne akcje prośrodowiskowe, aby budować świadomość ekologiczną pracowników. W 2023 r. przygotowano informator o sposobach oszczędzania energii elektrycznej oraz w ramach Dnia bez Opakowań Foliowych przekazano pracownikom torby wielokrotnego użytku.

Przeprowadzono 2 kampanie prośrodowiskowe: Dzień bez Opakowań Foliowych oraz akcję informacyjną „Energia elektryczna – nie marnuję, oszczędzam!”.

W pokojach socjalnych wyznaczono miejsca zbiórki zużytych baterii.

14 ŻYCIE POD WODĄ

Priorytety w zakresie realizacji SDG 14 na szczeblu krajowym

- Efektywne i zrównoważone wykorzystanie zasobów morskich dla różnych celów społecznych i gospodarczych, przy jednoczesnym zapewnieniu trwałości nieodnawialnych zasobów i procesów przyrodniczych w perspektywie obecnego i kolejnych pokoleń
- Zapewnienie koordynacji działań podmiotów i sposobów wykorzystania morza, spójnego zarządzania obszarami morskimi i nadmorskimi, w tym zasobami Morza Bałtyckiego
- Zwiększenie udziału sektora gospodarki morskiej w PKB oraz wzrostu zatrudnienia w gospodarce morskiej
- Wzmocnienie pozycji polskich portów morskich, zwiększenie konkurencyjności transportu morskiego oraz zapewnienie bezpieczeństwa morskiego

Działania na szczeblu rządowym służące realizacji SDG 14

W Polsce wdrażany jest **Krajowy Program Ochrony Wód Morskich** (KPOWM) składający się z listy 55 działań mających na celu osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu Bałtyku. Zgodnie z Ramową Dyrektywą w sprawie Strategii Morskiej (RDSM), program ten jest poddawany cyklicznej aktualizacji, która pozwala analizować efektywność wdrożonych działań i planowanie dodatkowych w kolejnych cyklach.

Istotnym działaniem wpisującym się w realizację celu 14 jest **realizacja programu wieloletniego utrzymania dróg wodnych w rejonie ujścia Odry w latach 2019-2028**, którego celem jest utrzymanie bezpiecznego dostępu od strony morza do portów o podstawowym znaczeniu dla gospodarki położonych w rejonie ujścia Odry. W celu zapewnienia

bezpiecznej i niezakłóconej żeglugi konieczne jest zapewnienie bezawaryjnego działania systemów bezpieczeństwa tj. system VTS, system monitorowania kontroli i synchronizacji świateł nawigacyjnych znaków stałych i pływających, stałe i pływające oznakowanie nawigacyjne i łączność światłowodowa Świnoujście-Szczecin.

Realizowany **jest Program wieloletni budowy drogi wodnej łączącej Zalew Wiślany z Zatoką Gdańską w latach 2016-2024**, w efekcie którego powstanie droga wodna umożliwiająca wpływanie do portu morskiego w Elblągu jednostek o parametrach morskich, tj. zanurzeniu 4,5 m, długości do 100 m (zestaw barek 180m), szerokości do 20 m.

Projekty strategiczne służące realizacji SDG 14

Program rozwoju polskich portów morskich do 2030 r. – w celu dalszego usprawnienia funkcjonowania polskich portów morskich, wzmocnienia procesu ich rozwoju, a także wykorzystania w pełni potencjału, jakim one dysponują - wypracowano strategiczny dokument rządowy pn. „Program rozwoju polskich portów morskich do 2030 roku”. Program określa cele i priorytety rozwojowe portów, wskazuje najważniejsze kierunki ich rozwoju, a także wyznacza konkretne przedsięwzięcia inwestycyjne do realizacji. Celem głównym programu jest trwałe umocnienie polskich portów morskich jako liderów wśród portów morskich basenu Morza Bałtyckiego, pełniących rolę kluczowych węzłów globalnych łańcuchów dostaw dla Europy Środkowo-Wschodniej, oraz zwiększenie ich udziału w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju. W programie kompleksowo uregulowano problematykę rozwoju polskich portów i przystani morskich. Oprócz działań ściśle związanych z inwestycjami w infrastrukturę portową zdefiniowano w nim również działania dotyczące rozwoju infrastruktury dostępowej do portów morskich od strony morza i lądu, w tym rozwój korytarzy drogowych i kolejowych oraz szlaków rzecznych, zapewniających lepszą dostępność transportową do portów morskich, a także wskazano działania służące ochronie środowiska i poprawie bezpieczeństwa uczestników ruchu portowego. Na wszystkie inwestycje wskazane w planie finansowym programu trzeba będzie przeznaczyć blisko 40 mld zł. Wśród najważniejszych inwestycji ujętych w programie znajduje się m.in.: Budowa Portu Centralnego w Gdańsku, Budowa Portu Zewnętrzny w Gdyni, Budowa Terminala Kontenerowego w Świnoujściu. Od IV kwartału 2019 r. Program znajduje się w fazie realizacji. Do końca jego trwania (2030 rok) realizowane będą różne działania o charakterze inwestycyjnym i pozainwestycyjnym, które będą służyć osiągnięciu przyjętych celów programowych.

Działania i inicjatywy regionów służące realizacji SDG 14

Pomorskie

W 2023 r. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej zorganizował **Edukacyjne Targi Kariery EDU OFFSHORE WIND** w Gdańsku. Jest to unikalne i wyjątkowe w takiej formule i skali wydarzenie edukacyjne w Polsce skierowane do młodzieży, które ma na celu przybliżenie przyszłego rynku pracy w morskiej energetyce wiatrowej oraz sektorach związanych z transformacją energetyczną. Jest to doskonała okazja do zaprezentowania w sposób kompleksowy możliwości rozwoju zawodowego jakie daje nie tylko branża morskiej energetyki wiatrowej, ale również inne zielone sektory, jak m.in. wodór, magazyny energii, fotowoltaika czy energetyka jądrowa, ważne z perspektywy zapewnienia niezależności energetycznej kraju. Targi poprzedzono kilkumiesięcznym programem edukacyjnym prowadzonym w szkołach ponadpodstawowych, który trwa nieprzerwanie od listopada 2022 r. Dzięki zaangażowaniu liderów grup roboczych działających w ramach Pomorskiej Platformy Rozwoju Morskiej Energetyki Wiatrowej na Bałtyku, którą koordynuje Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego, udało się dotrzeć do ponad 120 szkół w

regionie, przeprowadzając bezpośrednie spotkania i wykłady z uczniami i studentami. Łącznie przeprowadzono 500 warsztatów w szkołach, przygotowano 10 lekcji online na kanale YouTube oraz utworzono specjalną platformę edukacyjną. Dzięki temu młodzież może w sposób ciągły korzystać z dostępnej wiedzy oraz rozwijać swoje kompetencje.

Łódzkie

Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego uczestniczył w projekcie **Doskonalenie polityk w zakresie ponownego wykorzystania wody dla oszczędzania zasobów w regionach europejskich AQUARES** (Interreg Europa). Jego celem była promocja rozwiązań w obszarze odzysku wody i jej ponownego wykorzystania poprzez identyfikację realnych strategii ponownego wykorzystania wody w celu przeciwdziałania nieefektywnemu wykorzystaniu wody, zabezpieczeniu ochrony zbiorników wodnych, a także promowaniu publicznego dialogu w tym zakresie.

15 ŻYCIE NA LĄDZIE

Priorytety w zakresie realizacji SDG 15 na szczeblu krajowym

- Ochrona i poprawa stanu jakości środowiska poprzez ochronę różnorodności biologicznej, w tym obszarowych form ochrony przyrody, poprawę jakości i ochronę czystości wód
- Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni i systemów kanalizacyjnych, a także ochrona powietrza (likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń lub zmniejszenie ich oddziaływania)
- Ochrona i zrównoważone użytkowanie gleb oraz przywracanie gleb zdegradowanych do stanu właściwego poprzez ich remediację i rekultywację

Działania na szczeblu rządowym służące realizacji SDG 15

W 2023 r. podejmowane były działania, które miały na celu utrzymanie zasobów przyrody, m.in. poprzez **wyznaczenie obszarów ochrony przyrody**: form ochrony przyrody w rozumieniu ustawy o ochronie przyrody³⁹. W tym zakresie w 2023 r. Komisja Europejska w ramach decyzji zatwierdziła 3 kolejne siedliskowe obszary Natura 2000 na obszarze Polski, a regionalni dyrektorzy ochrony środowiska ustanowili 11 nowych rezerwatów przyrody.

Ponadto, kontynuowano prace nad ustanowieniem w ramach rozporządzeń Ministra Klimatu i Środowiska **specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000**. W związku z tym w 2023 r. przekazano do Ministerstwa w celu dalszego procedowania łącznie 97 projektów rozporządzeń.

Ważna dla utrzymania zasobów przyrody jest informacja o jego stanie. Dostarcza jej monitoring przyrody oraz monitoring chemizmu gleb ornych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (PMS), realizowanego przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska (GIOŚ). Monitoring przyrody umożliwia ocenę stanu ochrony, w tym m.in. niektórych parametrów populacyjnych gatunków roślin i zwierząt oraz struktury i funkcji siedlisk przyrodniczych wymienionych w załącznikach dyrektywy siedliskowej; umożliwia także uzyskanie informacji na temat określonych wskaźników (i ich trendów) populacji wybranych gatunków ptaków określonych w dyrektywie ptasiej. Ponadto monitoring przyrody zapewnia informacje o stanie zdrowotnym lasów i procesach powodujących odkształcenia w ich strukturze i funkcjonowaniu, a także o aktualnym stanie i tendencjach przemian wybranych geosystemów. Monitoring chemizmu gleb ornych ma na celu obserwację zmian szerokiego zakresu cech gleb użytkowanych rolniczo, w szczególności właściwości

chemicznych gleb. Dokonywana jest ocena stanu zanieczyszczenia i zmian właściwości gleb w wymiarze czasowym i przestrzennym, zachodzących pod wpływem rolniczej i pozarolniczej działalności człowieka.

Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska (GDOŚ) zrealizowała 4 projekty w ramach programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020 (POLiŚ) mające na celu ochronę bioróżnorodności. Jeden z nich to **Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000**. Główny cel projektu zakładał opracowanie planów zadań ochronnych dla 299 obszarów Natura 2000, przy jednoczesnym stworzeniu warunków społecznych, umożliwiających i ułatwiających wdrożenie tych planów w życie. Projekt realizowany we współpracy z 12 rdoś.

Z kolei w ramach projektu realizowanego przez Regionalne Dyrekcje Ochrony Środowiska (RDOŚ) pn. **Ochrona siedlisk i gatunków terenów nieleśnych zależnych od wód**, którego główny cel skupiał się na poprawie stanu ochrony lub zahamowaniu negatywnego trendu zmian na wytypowanych siedliskach przyrodniczych i siedliskach gatunków chronionych na obszarach Natura 2000, realizowane były działania ochrony czynnej wynikające z obowiązujących planów zadań ochronnych związane w szczególności z regulacją stosunków wodnych oraz powstrzymaniem sukcesji i zarastania siedlisk. Zrealizowane działania ochrony czynnej objęły 3 621,67 ha siedlisk zlokalizowanych w 92 obszarach Natura 2000. Projekt realizowany był we współpracy z 11 Regionalnymi Dyrekcjami Ochrony Środowiska (RDOŚ).

³⁹ Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 2004 nr 92 poz. 880).

Projekt realizowany przez RDOŚ *Inwentaryzacja cennych siedlisk przyrodniczych kraju, gatunków występujących w ich obrębie oraz stworzenie Banku Danych o Zasobach Przyrodniczych* ma eliminować luki w procesie zarządzania zasobami przyrodniczymi w kraju poprzez zlikwidowanie problemu braku pełnej informacji przyrodniczej oraz stworzenie systemu informatycznego, który będzie źródłem informacji o danych przyrodniczych w Polsce. W projekcie przeprowadzono inwentaryzacje przyrodnicze (1372 inwentaryzacji dotyczących 186 gatunków oraz 735 inwentaryzacji dotyczących 55 typów siedlisk), mające na celu uzupełnienie wiedzy dotyczącej rozmieszczenia siedlisk i gatunków oraz stanu ich zachowania w wybranych 275 obszarach Natura 2000 oraz stworzono system informatyczny – Banku Danych o Zasobach Przyrodniczych (BDZP), który umożliwi zebranie dostępnej w kraju informacji przyrodniczej w jednolitym standardzie technicznym. Projekt realizowany we współpracy z 14 RDOŚ.

Kolejny projekt GDOŚ *Opracowanie zasad kontroli i zwalczania inwazyjnych gatunków obcych (IGO) wraz z przeprowadzeniem pilotażowych działań i edukacją społeczną* miał na celu: określenie i opisanie kluczowych

gatunków inwazyjnych do zwalczania na terenie całego kraju, wskazanie gatunków najbardziej zagrażających rodzimej przyrodzie oraz opracowanie dla nich metodyk zwalczania lub kontroli. W projekcie wykonano analizę dróg przenoszenia inwazyjnych gatunków obcych, a dla dróg priorytetowych opracowano koncepcję planów działań. W ramach projektu dokonano również weryfikacji w środowisku naturalnym skuteczności metod wskazanych do eliminacji 19 wybranych IGO.

W 2023 r. zakończył się nabór wniosków do programu priorytetowego Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej „*Ogólnopolski program regeneracji środowiskowej gleb poprzez ich wapnowanie*”. Celem Programu NFOŚiGW było wsparcie działań regeneracyjnych gleb zakwaszonych.

Wpływ na realizację SDG 15 w Polsce mają również opracowywane na podstawie obowiązujących przepisów w UE *plany strategiczne dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027*, które obejmują następujące elementy konstruujące tzw. zieloną architekturę (*szerszy opis ujęty w SDG 13*).

Projekty strategiczne służące realizacji SDG 15

Realizacja projektu pn. "Masz prawo do skutecznej ochrony przyrody", finansowanego ze środków Programu LIFE oraz ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – celem projektu było podwyższenie poziomu świadomości i wiedzy organów zaangażowanych w prawne aspekty ochrony przyrody, poprawa koordynacji ich działań oraz ułatwienie egzekwowania prawa w zakresie ochrony przyrody. Cel został osiągnięty poprzez realizację pilotażowych działań edukacyjnych i informacyjnych skierowanych do tych podmiotów.

Poprawa stanu środowiska na wielkoobszarowych terenach zdegradowanych – efektem działań, podjętych w oparciu o ustawę o wielkoobszarowych terenach zdegradowanych⁴⁰ ma być usunięcie, zagospodarowanie lub zabezpieczenie odpadów stwarzających zagrożenie oraz oczyszczenie wielkoobszarowych terenów zdegradowanych.

Programy w ramach polityki spójności: Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS 2021-2027) oraz Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej (FEPW 2021-2027) - w roku 2023 zakończono prace nad przygotowaniem dokumentów programowych niezbędnych do finansowania projektów ze środków unijnych w perspektywie finansowej 2021-2027 oraz uruchomiono pierwsze nabory wniosków. W ramach działania 2.3 *Bioróżnorodność* programu FEPW 2021-2027 interwencja będzie obejmowała przede wszystkim działania z zakresu czynnej ochrony przyrody, zgodnie z Priorytetowymi Ramami Działania (PAF) dla sieci Natura 2000 w Polsce na lata 2021-2027, tj. udrażnianie i przywracanie ciągłości korytarzy ekologicznych o znaczeniu ponadregionalnym oraz tworzenie infrastruktury, ukierunkowującej ruch turystyczny, w celu zmniejszenia antropopresji na obszary chronione.

⁴⁰ Ustawa z dnia 16 czerwca 2023 r. o wielkoobszarowych terenach zdegradowanych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1719).

Działania i inicjatywy regionów służące realizacji SDG 15

Lubelskie

Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego prowadził działania o charakterze informacyjno-promocyjnym i upowszechniającym wiedzę ekologiczną, m.in. na temat rozwiązań technologicznych w ochronie środowiska z zakresu OZE, gospodarki odpadami, ekologii oraz walorów przyrodniczych województwa lubelskiego (*kampania pn.: „Naturalnie Lubelskie”, w tym: „Lubelskie spotkania z przyrodą”, „Lubelskie dla środowiska”, „Lubelskie – wspólnie dla pszczół”*).

Podkarpackie

Samorząd Województwa Podkarpackiego realizował projekt *„Zrównoważone obszary chronione jako kluczowa wartość dla dobrobytu człowieka” – GREENHEALTH*. Projekt został rozpoczęty w 2023 r. i uzyskał dofinansowanie ze środków Interreg Europa 2013-2027. Celem projektu jest wzmacnianie związków między ochroną bioróżnorodności, a

zdrowiem i dobrym samopoczuciem ludzi (zgodnie z celem Strategii UE na rzecz różnorodności biologicznej na rok 2030), poprzez poprawę zarządzania europejskimi obszarami chronionymi. Obszary te powinny być wykorzystywane do poprawy dobrostanu turystów i mieszkańców, ale bez uszczerbku dla realizacji celów środowiskowych na tych terenach. Powyższy cel zostanie osiągnięty dzięki międzyregionalnym działaniom edukacyjnym w regionach europejskich oraz wymianie najlepszych praktyk i doświadczeń.

Mazowieckie

Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego realizowało projekt *PLUS Change*. Jego celem była identyfikacja strategii i procesów decyzyjnych dotyczących użytkowania gruntów mogących stanowić efektywną odpowiedź na wyzwania związane ze zmianami klimatu i potrzebą zachowania bioróżnorodności, przy jednoczesnym zapewnieniu godnych warunków życia.

Działania i inicjatywy interesariuszy służące realizacji SDG 15

ANWIL S.A.

Inicjatywa: „Pan Karp zarybia Wisłę”

Celem akcji, w której wzięło udział ponad 400 dzieci ze szkół podstawowych i przedszkoli, jest podniesienie poziomu wiedzy i troski o środowisko. Proekologiczne zamiłowania dzieci mogą wyrazić poprzez przeprowadzenie akcji społecznej poprawiającej stan środowiska lub przygotowanie prac plastycznych z tematyką ekologii. Zwieńczeniem akcji jest zaangażowanie dzieci we wspólne zarybianie Wisły. W 2023 r. Wisłę zasilono ponad 150 tys. sandaczy, które trafiły do rzeki na wysokości miejscowości Gąbinek/Kucierz koło Włocławka.

Inicjatywa: „W bioróżnorodności szansa dla przyszłości planety”

W ramach inicjatywy ANWIL realizuje warsztaty pt. „Pszczoły dla zdrowia”, których celem jest przedstawianie zależności panujących w przyrodzie oraz kształtowanie postaw sprzyjających zachowaniu bioróżnorodności na obszarach wiejskich. W 2023 r. w 13 warsztatach wzięło udział blisko 500 uczestników - członków Kół Gospodyń Wiejskich i Stowarzyszeń na terenach wiejskich. Przybliżone zostały zagadnienia związane ze znaczeniem pszczoły miodnej i produktów pszczelich w gospodarce człowieka.

Inicjatywa: „Oblatani w pomaganiu”

W 2023 r. ANWIL zorganizował II edycję projektu „Oblatani w pomaganiu”. Celem akcji było promowanie zachowań proekologicznych oraz wzbudzenie zainteresowania środowiskiem naturalnym, jakie otacza uczniów. Opiekunowie grup wraz z uczniami mieli za zadanie przygotować projekt hotelu dla zwierząt, a następnie na

stronie konkursowej dodać jego skan lub zdjęcie. W projekt zaangażowało się 1 647 uczniów, którzy zbudowali 106 hoteli dla zwierząt.

Inicjatywa: „Restytucja Sokoła Wędrownego w Polsce”

Projekt dotyczy odbudowy populacji sokoła wędrownego - gatunku zagrożonego wyginięciem w Polsce. Na terenie zakładu produkcyjnego ANWIL-u zlokalizowane jest jedno z najstarszych stanowisk lęgowych tego gatunku w kraju. Od 1999 r. na terenie elektrociepłowni oraz instalacji polichloru winylu wykuło się ponad 40 młodych sokołów.

Lasy Państwowe

Inicjatywa: Utrzymanie i poprawa stanu ochrony zagrożonych gatunków nietoperzy w regionie Europy Środkowo-Wschodniej

Od 2021 r. Lasy Państwowe realizują na obszarach Natura 2000 projekt pt.: „LIFE PODKOWIEC PLUS: powrót do lasu – ochrona siedlisk rozrodzonych nietoperzy w ujęciu całościowym” LIFE20 NAT/PL/001427. Misją projektu jest utrzymanie i poprawa stanu ochrony zagrożonych gatunków nietoperzy w regionie Europy Środkowo-Wschodniej.

W wyniku antropopresji znaczna część europejskich nietoperzy utraciła naturalne schronienia i korzysta z budynków oraz krajobrazów kulturowych, ukształtowanych przez człowieka. Zmiany w środowisku nadal jednak postępują, co przekłada się na coraz mniejszą dostępność schronień. Coraz silniejsze jest też oddziaływanie barier

ograniczających możliwość korzystania z bezpiecznych i zasobnych żerowisk.

Projekt ma na celu zabezpieczenie istniejących siedlisk, ale też tworzy alternatywę dla tych, które już wkrótce mogą zostać utracone, poprzez realizację poniższych działań, m.in: budowę wież i towarzyszącej im infrastruktury, zakup sprzętu służącego wyznaczaniu tras przelotów nietoperzy i opracowanie wytycznych dotyczących sposobu zabezpieczenia drewna wykorzystanego przy budowie schronień dla nietoperzy.

Projekt ma charakter międzynarodowy, gdyż obszar objęty działaniami obejmuje również tereny Czech, Słowacji i Rumunii. W Polsce działania koncentrują się na terenie regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych we Wrocławiu, Katowicach, Krakowie oraz Krośnie przy koordynacji ze strony NGO - "Polskiego Towarzystwa Ochrony Przyrody pro Natura".

Inicjatywa: Ochrona populacji głuszca i cietrzewia

W 2023 r. kontynuowano realizację "Programu czynnej ochrony populacji głuszca i cietrzewia na gruntach będących w zarządzie PGL LP". Za najważniejszy efekty działań ochronnych prowadzonych przez PGL LP na rzecz głuszca i

cietrzewia należy uznać spowolnienie spadkowego trendu liczebności cietrzewia w Polsce, uzyskanie wzrostowego trendu liczebności głuszca, odtworzenie populacji w kilku dawnych miejscach występowania głuszca i cietrzewia, utworzenie 4 ośrodków hodowli dających stabilne źródło ptaków do corocznych wsiedleń.

Inicjatywa: Kompleksowa ochrona żubra w Polsce

W 2023 r. zakończono realizację projektu ukierunkowanego na działania o charakterze dobrych praktyk, związane z kompleksową ochroną żubra w Polsce. Projekt ten otrzymał dofinansowanie z Funduszu Spójności Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020. W ramach projektu realizowano zadania związane z utrzymaniem stad wolnościowych i hodowli zamkniętych oraz opieką weterynaryjną. Podejmowano działania wspierające poprawę warunków bytowania (łąki, wodopoje, sady, poletka). Utworzono dwa nowe stada wolnościowe w Nadleśnictwach: Janów Lubelski i Gołdap. W ramach projektu w 2023 r. zrealizowano budowy nowych zagród pokazowych w Nadleśnictwie Supraśl i Nadleśnictwie Dwukoły.

Priorytety w zakresie realizacji SDG 16 na szczeblu krajowym

- Zwiększenie skuteczności państwa i instytucji służących wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu;
- Poprawa jakości stanowionego prawa i jego stosowania
- Większe wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w zarządzaniu państwem i komunikacji z obywatelami (w tym z przedsiębiorcami)
- Lepsze gospodarowanie środkami publicznymi, w tym efektywne wykorzystanie środków z UE
- Zintegrowanie zarządzania bezpieczeństwem narodowym, w tym kierowanie obroną państwa oraz budowanie zdolności adaptacyjnych
- Podniesienie odporności państwa na zagrożenia poprzez tworzenie systemu obrony powszechnej
- Podniesienie poziomu odporności na cyberzagrożenia oraz zwiększenie poziomu ochrony informacji w państwie, a także promowanie wiedzy i dobrych praktyk umożliwiających obywatelom lepszą ochronę ich informacji

Działania na szczeblu rządowym służące realizacji SDG 16

Promocja praw człowieka, demokracji oraz zasad dobrego rządzenia jest jednym z priorytetów polskiej polityki zagranicznej. Działania w tym obszarze sprzyjają budowie pokojowych i inkluzywnych społeczeństw opartych na zasadach praworządności i dobrego rządzenia zgodnie z SDG 16. Priorytetowe traktowanie praw człowieka oraz agendy demokratycznej jest szczególnie istotne nie tylko ze względu na wdrażanie Agendy 2030, ale również przez wzgląd na historię naszego kraju, który dokonał głębokiej transformacji politycznej, ekonomicznej i społecznej, osiągając sukces w budowie stabilnego systemu demokratycznego.

Widocznymi efektami tych aktywności było podnoszenie przez Polskę kwestii sytuacji praw człowieka i dążeń demokratycznych w Europie Wschodniej i państwach Partnerstwa Wschodniego. Z uwagi na wojnę na Ukrainie od 2022 r. działania te stały się podwójnie istotne.

Polska realizowała wskazany priorytet w bieżących pracach wspomnianych gremiów poprzez: prowadzenie negocjacji rezolucji; podejmowanie działań lobbingsowych na rzecz wprowadzenia do tekstów rezolucji, decyzji i innych przyjmowanych dokumentów istotnych z punktu widzenia polskiej polityki zagranicznej kwestii oraz wygłaszanie wystąpień narodowych.

Dostrzegając znaczenie współzależności między rozwojem i bezpieczeństwem, Polska w 2023 r. aktywnie włączyła się w działania na forum ONZ. Jest także zdecydowanym orędownikiem przestrzegania prawa międzynarodowego, w tym międzynarodowego prawa humanitarnego i praw człowieka, jako kluczowego elementu dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju. Działania Polski skupiają się także na mechanizmach mających za zadanie ochronę grup i

osób szczególnie narażonych podczas konfliktów zbrojnych, takich jak kobiety, dzieci, osoby z niepełnosprawnościami.

Podstawowym zadaniem Ministerstwa Spraw Zagranicznych (MSZ) w ramach realizacji SDG 16 jest włączanie kwestii wdrażania Agendy 2030 do wystąpień przedstawicieli Polski wygłaszanych na forach organizacji systemu Narodów Zjednoczonych (m.in. Zgromadzenia Ogólnego NZ, Rady Praw Człowieka, Międzynarodowej Organizacji Pracy, Światowej Organizacji Zdrowia, Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa) oraz innych gremiów. MSZ stara się również uwzględnić wagę SDG 16 i pozostałych celów rozwojowych w stanowisku prezentowanym przez delegacje Polski podczas konsultacji z partnerami zagranicznymi.

Działania Ministerstwa Sprawiedliwości

Ministerstwo Sprawiedliwości (MS) w ramach projektu ***Upowszechnienie alternatywnych metod rozwiązywania sporów poprzez podniesienie kompetencji mediatorów, utworzenie Krajowego Rejestru Mediatorów (KRM) oraz działania informacyjne***, zakończonego 31 grudnia 2023 r., dążyło do upowszechnienia mediacji. Działania te skierowane były do obywateli zainteresowanych skorzystaniem z postępowania mediacyjnego, organów wymiaru sprawiedliwości jako podmiotów, kierujących sprawy do mediacji, mediatorów oraz osób, chcących uzyskać uprawnienia mediacyjne. Szkolenia przeznaczone były do osób, które chcą zostać mediatorami oraz dla mediatorów już funkcjonujących na rynku.

W ramach projektu prawie 900 mediatorów podniosło kompetencje w zakresie mediacji zgodnie ze standardami Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji, 1630 uczestniczyło w

szkoleniach lub w studiach podyplomowych z zakresu prowadzenia mediacji.

Biorąc pod uwagę, że prace legislacyjne mające na celu wprowadzenie do porządku prawnego centralnej bazy mediatorów w postaci Krajowego Rejestru Mediatorów nie zostały zakończone (ustawa wprowadzająca Krajowy Rejestr Mediatorów została objęta dyskontynuacją prac parlamentarnych) system teleinformatyczny Krajowego Rejestru Mediatorów nie został formalnie oddany do użytku publicznego w roku 2023 r. Z tego względu zdecydowano o podjęciu działań pilotażowych (pilotaż rozpoczęto w styczniu 2024 r.).

W ramach projektu **"Zapewnienie dostępności do wymiaru sprawiedliwości dla osób z niepełnosprawnościami"**, współfinansowanego ze środków pochodzących z bezzwrotnej pomocy zagranicznej w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 (PO WER) osiągnięcie celu szczegółowego było możliwe poprzez opracowanie standardów funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości w obszarze dostępności, przez podniesienie kompetencji kadr sektora sprawiedliwości oraz wdrożenie usprawnień z zakresu dostępności architektonicznej i informacyjno-komunikacyjnej w budynkach sądów projektowych. Przedmiotowy cel został zrealizowany poprzez wykonanie w projekcie trzech głównych zadań:

- opracowanie Modelu Dostępnego Sądu,
- doposażenie wybranych do projektu 35 sądów oraz przeprowadzenie prac adaptacyjno-budowlanych,
- przeprowadzenie szkoleń dla 4060 pracowników wymiaru sprawiedliwości.

Projekt realizowany był w terminie od 8 czerwca 2021 r. do 31 grudnia 2023 r.

MS realizuje również szereg innych projektów wpisujących się w SDG 16:

- **„Realizacja idei wymiaru sprawiedliwości przyjaznego małoletnim oraz wzmocnienie praw osób pokrzywdzonych”** - projekt realizowany jest w okresie od 1 marca 2023 r. do 31 marca 2024 r. na podstawie porozumienia zawartego pomiędzy Funduszem Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci (UNICEF), MS i Krajową Szkołą Sądownictwa i Prokuratury (KSSiP). Celem przedsięwzięcia jest urzeczywistnienie zasady dobra dziecka oraz polepszenie sytuacji osób pokrzywdzonych przestępstwami o charakterze seksualnym, a także dotkniętych przemocą domową poprzez organizację szkoleń dla grupy blisko 5 000 prawników, w ramach 246 edycji szkoleń. Adresatami szkoleń są sędziowie, asesory sądowi, asystenci sędziego, referendarze sądowi, prokuratorzy, asesory prokuratury, asystenci prokuratora, kuratorzy sądowi, a także radcy prawni i aplikanci radcowskich.

- **„Zorganizowana przestępczość transgraniczna ze szczególnym uwzględnieniem metod zabezpieczania i odzyskiwania mienia pochodzącego z przestępstw”** - projekt realizowany był w okresie od 1 lipca 2021 roku do 30 czerwca 2023 r. Głównym jego celem było podniesienie poziomu specjalistycznej wiedzy prawniczej u 875 uczestników rekrutujących się z sędziów, asesorów sądowych, asystentów sędziów, prokuratorów, asystentów prokuratorów oraz asesorów prokuratury, poprzez realizację 35 grup szkoleniowych.

- **„Sądowa współpraca międzynarodowa w sprawach cywilnych i karnych”** - projekt realizowany był w okresie od 1 lipca 2019 r. do 30 czerwca 2023 r. Jego celem było podniesienie specjalistycznej wiedzy prawniczej z zakresu międzynarodowej współpracy sądowej w sprawach cywilnych i w sprawach karnych na tle obrotu gospodarczego oraz doskonalenie praktycznych umiejętności zawodowych u 200 pracowników sądów powszechnych. Projekt skierowany był w szczególności do: sędziów koordynatorów do spraw współpracy międzynarodowej i praw człowieka w sprawach cywilnych, sędziów koordynatorów do spraw współpracy międzynarodowej i praw człowieka w sprawach karnych, urzędników pełniących funkcje punktów kontaktowych Europejskiej Sieci Sądowej w sprawach cywilnych i handlowych (EJN) oraz inspektorów obrotu zagranicznego pracujących w sądach okręgowych a także pracowników sądów powszechnych, realizujących zadania związane ze sprawami z elementem zagranicznym. Do projektu przystąpiło 210 osób, w tym 88 sędziów, 2 referendarzy sądowych, 10 urzędników pełniących funkcje punktów kontaktowych Europejskiej Sieci Sądowej w sprawach cywilnych i handlowych (EJN) oraz 110 urzędników (pracowników sądów powszechnych realizujących zadania związane ze sprawami z elementem zagranicznym). W ramach projektu kompetencje podniosło 197 osób. W trakcie projektu zorganizowano łącznie 72 szkolenia, podzielone na 8 cykli szkoleniowych składających się z 9 szkoleń każdy.

KSSiP realizuje także następujące projekty wypełniające cele Agendy 2030:

- 1) Provision of seminars to train judges and legal practitioners on EU gender equality and non-discrimination legislation;
- 2) Prawo UE dla sędziów pełniących w sądzie funkcję koordynatora ds. współpracy międzynarodowej i praw człowieka;
- 3) Prawo ochrony środowiska UE;
- 4) Training court staff and bailiffs in cross-border civil and criminal law procedures;
- 5) Nowe wyzwania popandemiczne w sprawach z zakresu prawa karnego w UE;

- 6) Judicial training to prepare criminal justice professionals to #digitalisation and #AI (cyfryzacja i sztuczna inteligencja);
- 7) Konferencja w ramach współpracy państw Grupy Wyszehradzkiej, organizowana przez DWM w dniach 25-26/03/24 – pt;” Human Trafficking – current problems” (Handel ludźmi - aktualne problemy)”;
- 8) stała współpraca z programem HELP Rady Europy, poprzez organizację i koordynowanie szkoleń dla kadr wymiaru sprawiedliwości z zakresu ochrony praw człowieka.

Działania legislacyjne

Krajowy Plan Przeciwdziałania Przestępstwom Przeciwko Wolności Seksualnej i Obyczajności na Szkodę Małoletnich na lata 2023-2026 został przyjęty przez Radę Ministrów 17 października 2023 r. Celem planu jest zintensyfikowanie działań profilaktycznych w obszarze przeciwdziałania przestępczości przeciwko wolności seksualnej i obyczajności na szkodę osób małoletnich, podnoszenie społecznej świadomości na temat istniejących zagrożeń ww. przestępczością w stosunku do małoletnich. Plan obejmuje zadania związane z przeciwdziałaniem wykorzystywaniu usług społeczeństwa informacyjnego do realizowania zachowań stanowiących przestępstwa, czyny zabronione przeciwko wolności i obyczajności na szkodę małoletnich, profilaktykę ogólnospołeczną, wsparcie i ochronę osób pokrzywdzonych i ich rodzin.

Opracowano rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 maja 2023 r. zmieniającego rozporządzenie - Regulamin urzędowania sądów powszechnych oraz rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 maja 2023 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie sposobu przygotowania przesłuchania przeprowadzanego w trybie określonym w art. 185a-185c Kodeksu postępowania karnego.

Wprowadzono następujące regulacje prawne:

- wprowadzono system monitorowania organizacji i wyposażenia pomieszczeń przeznaczonych do przeprowadzania przesłuchań małoletnich świadków i pokrzywdzonych przestępstwami przeciwko wolności i obyczajności seksualnej,
- przesłuchania w trybie określonym w art. 185a-185c k.p.k. przeprowadza się w odpowiednio przystosowanych pomieszczeniach w siedzibie sądu lub poza jego siedzibą,
- określono warunki jakim powinny odpowiadać pomieszczenia przeznaczone do przeprowadzania takich przesłuchań, w tym ich wyposażenie techniczne.

Celem powyższych uregulowań jest zapewnienie swobody wypowiedzi, poczucia bezpieczeństwa osób przesłuchiwanym, zapobieżenie ich powtórnej traumatyzacji oraz minimalizowanie ich dyskomfortu

psychicznego związanego z udziałem w czynności dowodowej.

Ustawa z dnia 13 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw⁴¹ wprowadziła następujące instrumenty:

- a) szczegółowy kwestionariusz indywidualnej oceny dotyczący indywidualnych potrzeb pokrzywdzonego i świadka w celu przygotowania procedur prawnych w sposób uwzględniający osobistą sytuację pokrzywdzonego i świadka;
- b) obowiązek sporządzania pouczeń i wyjaśnień w sposób zrozumiały przez osoby niekorzystające z pomocy obrońcy lub pełnomocnika, osoby nieporadne ze względu na wiek lub stan zdrowia, osoby które nie ukończyły 18 lat, dostosowany do wieku, stanu zdrowia, w tym zdrowia psychicznego i stanu rozwoju umysłowego osób przesłuchiwanym, które mogą być opisowe lub graficzne;
- c) obowiązek sporządzenia informacji dla osób przesłuchiwanym w trybach szczególnych o przebiegu, sposobie i warunkach przesłuchania,
- d) wprowadzenie obowiązku zagwarantowania osobom odnośnie do których istnieje wątpliwość co do ich stanu psychicznego, stanu rozwoju umysłowego, zdolności postrzegania lub odtwarzania przez nie postrzeżeń, przyjaznych warunków przesłuchania, dostosowanych do ich potrzeb i metod porozumiewania się z otoczeniem.

Ustawą z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, ustawy - Prawo ustroju sądów powszechnych, ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw⁴² w szczególności rozszerzono zakres funkcjonowania Portalu Informacyjnego Sądów Powszechnych na sprawy karne, co spowoduje przyspieszenie doręczeń pism na etapie jurysdykcyjnym i pozytywnie wpłynie na sprawność postępowań sądowych oraz ułatwi działania zawodowych pełnomocników. Do k.p.c. wprowadzono m. in. możliwość przeprowadzenia posiedzenia jawnego przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających jego przeprowadzenie na odległość (posiedzenie zdalne), jak też możliwość przeprowadzenia dowodu (w tym przesłuchania świadka) na odległość w ramach posiedzenia zdalnego. Również w tej formie mediator będzie mógł przeprowadzać posiedzenia mediacyjne. Ponadto na stałe wprowadzona zostanie do

⁴¹ Ustawa z dnia 13 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2023 poz. 289).

⁴² Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2023 poz. 1860).

k.p.c. możliwość doręczania pism sądowych pełnomocnikom zawodowym z wykorzystaniem portalu informacyjnego, a w związku z tym również obowiązek posiadania przez adwokatów, radców prawnych i rzeczników patentowych oraz biegłych sądowych, a także Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej, konta w portalu informacyjnym.

Ponadto zmiany dotyczą zagadnienia właściwości sądu orzekającego o pozbawieniu wolności w trybie tzw. „policji sesyjnej” oraz realizacji prawa ukaranego do skutecznej drogi odwoławczej w związku z tym ukaraniem i stanowią realizację postulatów wyrażonych w wyroku z dnia 6 grudnia 2018 r. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, w sprawie Słomka przeciwko Polsce, skarga nr 68924/12. Wprowadzone zostały zmiany mające na celu wyeliminowanie obawy co do bezstronności sądu oraz zapobiegnięcie sytuacjom, w których następuje kumulacja ról pokrzywdzonego i sędziego. Zmiany przepisów miały także na celu zapewnienie bezpieczeństwa w budynkach sądu poprzez wprowadzenie uprawnień dla pracowników ochrony sądu do podejmowania czynności mających na celu zwiększenie bezpieczeństwa uczestników postępowań sądowych – przy jednoczesnym zapewnieniu zgodności projektowanych regulacji z zasadą proporcjonalności i poszanowania praw i wolności podlegających ochronie konstytucyjnej, wyrażonych w art. 31, art. 41 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Powyższe zmiany prawa weszły w życie z dniem 28 września 2023 roku.

Działania w zakresie nieodpłatnej pomocy prawnej

Pierwszym z działań jest utrzymywanie w 2023 r. - wypracowanych w 2022 r. - rozwiązań ułatwiających dostęp do systemu nieodpłatnej pomocy prawnej oraz nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego uchodźcom (ze szczególnym uwzględnieniem osób z Ukrainy).

Kolejne działanie objęło prowadzenie na terenie kraju dyżurów nieodpłatnej pomocy w językach obcych, co umożliwia dostęp do systemu nieodpłatnej pomocy bez bariery językowej, z jednoczesnym udostępnieniem wszystkich informacji o systemie w języku angielskim oraz udostępnieniem publicznej strony do zapisów na porady w języku ukraińskim.

Ułatwienie dostępu do nieodpłatnej pomocy osobom małoletnim (poniżej 18 roku życia), ale również osobom starszym oraz prowadzenie na terenie kraju dyżurów specjalistycznych, ukierunkowanych m.in. na zapewnienie specjalistycznej pomocy osobom z grup szczególnie wrażliwych, tj. osobom z niepełnoprównościami, ofiarom przemocy domowej, cudzoziemcom to kolejne działania odnoszące się do zapewnienia nieodpłatnej pomocy prawnej.

Prowadzenie były również na terenie kraju działania edukacyjne oraz promujące system nieodpłatnej pomocy.

W 2023 r. kontynuowano administrowanie stroną internetową ***"Stop uprowadzeniom dzieci"***, do której obywatel ma dostęp z dowolnego miejsca, przez całą dobę. Strona zawiera istotne z punktu widzenia obywatela informacje, specjalnie opracowane broszury, a także wzory pism i formularzy (także w kilkunastu językach). Sama zaś strona jest prowadzona w języku polskim, angielskim oraz niemieckim (co wpływa na przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, barierom językowym, dostęp do wiedzy, równy dostęp do instytucji publicznej / wymiaru sprawiedliwości).

MS podejmuje działania mające na celu wyeliminowanie naruszeń Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności w polskim porządku prawnym poprzez upowszechnianie standardów wynikających z orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, w szczególności informowanie sądów powszechnych, Centralnego Zarządu Służby Więziennej i innych komórek organizacyjnych MS o naruszeniach Konwencji, stwierdzonych w ich działalności lub działalności jednostek im podległych.

W 2023 r. MS przeprowadziło procedurę wyłonienia polskich kandydatów do Europejskiego Komitetu ds. Przeciwdziałania Torturom i Innemu Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT). Nabór był prowadzony zgodnie z art. 4 ust. 2 Europejskiej Konwencji o zapobieganiu torturom oraz niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu z 26 listopada 1987 r.

W 2023 r. MS jako organ wiodący, we współpracy z innymi resortami i instytucjami (m.in. Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwem Zdrowia, Ministerstwem Rodziny i Polityki Społecznej, Centralnym Zarządem Służby Więziennej, Służbą Graniczną, Policją) przygotował VIII raport okresowy Polski z wykonywania postanowień Konwencji ONZ w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania. Raport został przekazany Komitetowi Przeciwko Torturom w sierpniu 2023 r.

Prokuratura Krajowa włączona jest w realizację ***Krajowego Planu Działań Przeciwko Handlowi Ludźmi na lata 2022 – 2024*** i w tym zakresie prowadzi współpracę z organami rządowymi i instytucjami państwowymi zaangażowanymi w przeciwdziałanie handlu ludźmi.

W 2023 r. wyspecjalizowane Wydziały Prokuratury Krajowej kontynuowały działania polegające na kształtowaniu prawidłowej praktyki śledczej w zakresie

określonych kategorii zorganizowanej przestępczości ekonomicznej, z którymi wiązały się nielegalne przepływy finansowe. Kształtowanie wskazanej praktyki realizowane było w drodze zaleceń opisujących najlepsze praktyki w ściganiu tego rodzaju przestępczości, które skierowane zostały do wszystkich prokuratorów prowadzących lub nadzorujących postępowania przygotowawcze.

W 2023 r. podobnie jak w latach ubiegłych Prokuratura Krajowa zbierała i analizowała informacje oraz materiały dotyczące przestępczości korupcyjnej i na tej podstawie opracowywała sprawozdania, w których dokonywano oceny kierunków i dynamiki tej przestępczości. W reakcji na przeprowadzoną przez Grupę Roboczą OECD do Spraw Korupcji Zagranicznej, ewaluację polskiego systemu przeciwdziałania korupcji, przekazano do stosowania prokuratorom, szczegółowe wytyczne dotyczące metodyki prowadzenia postępowań przygotowawczych o czyny czynnego i biernego przekupstwa, ze szczególnym uwzględnieniem korupcji zagranicznych funkcjonariuszy publicznych.

Jednostki polskiej prokuratury w 2023 r. angażowały się w liczne inicjatywy, które stanowiły formy współpracy międzynarodowej. Na szczeblu Rady Europy przedstawiciele Departamentu do Spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji Prokuratury Krajowej brali aktywny udział w pracach Komitetu do Spraw Oceny Środków Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy i Finansowania Terroryzmu - „MONEYVAL” oraz Grupy Ekspertów Rady Europy ds. Działań przeciwko Handlowi Ludźmi - „GRETA”. Podobnie na forum Organizacji Współpracy Ekonomicznej i Rozwoju (OECD) oraz Biura Narodów Zjednoczonych do Spraw Przestępczości i Narkotyków (UNODC), prokuratorzy Departamentu do Spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji Prokuratury Krajowej zaangażowani byli w prace grup roboczych oceniających standardy ścigania przestępczości korupcyjnej.

Współpraca międzynarodowa prowadzona w Prokuraturze Krajowej polega również na współdziałaniu z polskim przedstawicielem w EUROJUST, Europejskim Urzędem do Spraw Zwalczenia Przestępstw Finansowych na szkodę Unii Europejskiej (OLAF) oraz punktami kontaktowymi Europejskiej Sieci Sądowej (EJN).

W dniu 5 stycznia 2024 r. Minister Sprawiedliwości-Prokurator Generalny RP skierował do Komisji Europejskiej (KE) notyfikację o przystąpieniu Polski do Prokuratury Europejskiej. Notyfikacja ta w dniu 29 lutego 2024 r. została przyjęta przez KE, która podjęła decyzję potwierdzającą udział Polski w Prokuraturze Europejskiej.

Prokuratura Europejska będzie prowadziła śledztwa dotyczące popełnionych w Polsce czynów zabronionych

naruszających interesy finansowe Unii, a w tym przestępstw korupcyjnych, skarbowych oraz prania pieniędzy.

W Polsce będzie działać 24 delegowanych prokuratorów europejskich, odpowiedzialnych za prowadzenie śledztw dotyczących wskazanych kategorii przestępstw, zaś w Urzędzie Centralnym Prokuratury Europejskiej Polska będzie reprezentowana przez Prokuratora Europejskiego wybranego przez Radę Unii Europejskiej spośród kandydatów wyłonionych w zakończonym w dniu 29 maja 2024 r. konkursie.

Ocena Skutków Regulacji (OSR) a cele zrównoważonego rozwoju

Aby wypełnić zobowiązania związane z Agendą 2030, a także rekomendacje KE dotyczące adresowania celów zrównoważonego rozwoju w krajowych ocenach skutków regulacji, **MRIIT podjęło działania zmierzające do uwzględnienia tych celów w ramach przeprowadzanej w rządowym procesie legislacyjnym analizie wpływu regulacji.** W ramach tych prac przyjęto założenie, że formularz OSR - formalny dokument towarzyszący rządowemu projektowi aktu normatywnego, który stanowi część jego uzasadnienia - powinien umożliwić odzwierciedlenie dokonywanej w toku prac legislacyjnych analizy związanej z realizacją poszczególnych wymiarów zrównoważonego rozwoju. Przyjęto również, że osiągnięcie założonych celów implementacyjnych SDGs w polskiej metodyce przygotowywania OSR będzie następowało metodą "małych kroków", aby wyeliminować potencjalne trudności techniczne związane z taką implementacją. Pierwszy etap to modernizacja formularza OSR. W pracach uwzględniono istniejące obszary badane już w ramach OSR, wskaźniki krajowe gromadzone przez GUS oraz doświadczenia implementacyjne w innych krajach - na podstawie bieżącej wymiany informacji w ramach takich formatów jak Komitet Polityki Regulacyjnej OECD, a także projektu finansowanego przez KE i Niemcy pt. Project Peer to Peer for Sustainability in Impact Assessment, który zobowiązało się kontynuować OECD.

W efekcie prac zaproponowano utworzenie części formularza OSR zatytułowanej „Wpływ horyzontalny”, a w jej ramach uwzględnienie sześciu grup tematycznych, obejmujących 17 celów zrównoważonego rozwoju - według następującego układu:

- a) Dobrobyt: SDG 1 – koniec z ubóstwem, SDG 2 – zero głodu;
- b) Jakość życia i potencjał obywateli: SDG 3 – dobre zdrowie i jakość życia, SDG 4 – dobra jakość edukacji, SDG 5 – równość płci, SDG 10 – mniej nierówności;
- c) Różnorodność biologiczna i czyste środowisko: SDG 6 – czysta woda i warunki sanitarne, SDG 7 – czysta i dostępna

energia, SDG 13 – działania w dziedzinie klimatu, SDG 14 – życie pod wodą, SDG – życie na lądzie;

d) Odpowiedzialna konsumpcja i zrównoważone społeczności: SDG 11 – zrównoważone miasta i społeczności, SDG 12 – odpowiedzialna konsumpcja i produkcja;

e) Wzrost gospodarczy: SDG 8 – wzrost gospodarczy i godna praca, SDG 9 – innowacyjność, przemysł, infrastruktura;

f) Silne instytucje i partnerstwo: SDG 16 – pokój, sprawiedliwość i silne instytucje, SDG 17 – partnerstwa na rzecz celów;

Powyższa propozycja została zawarta w dwóch projektach formularzy: formularzu OSR projektu ustawy oraz formularzu oceny funkcjonowania aktu normatywnego (OSR ex post). Przygotowane projekty formularzy były przedmiotem organizowanych przez MRiT uzgodnień międzyresortowych i procesu opiniowania (na przełomie lipca i sierpnia 2023 r.). Otrzymała się również konferencja uzgodnieniowa (12 października 2023 r.), w wyniku której dokonano dalszych redakcji. W lutym 2024 r., Koordynator Oceny Skutków Regulacji przekazał projekty formularzy do ponownych uzgodnień i opiniowania.

W 2023 r. Ministerstwo Finansów (MF) kontynuowało projekt **e-Urząd Skarbowy** poprzez udostępnianie kolejnych usług cyfrowych, mających na celu stworzenie narzędzi ułatwiających wywiązywanie się z obowiązków podatkowych. Szczególną uwagę należy zwrócić na stworzenie możliwości korzystania z e-usług już nie tylko przez osoby fizyczne, ale także organizacje oraz udostępnienie przedsiębiorcom szczegółowego raportu o ich sytuacji podatkowej.

Zapewniany jest dostęp do aktualnych danych, również danych z działalności gospodarczej, informacji o indywidualnym rachunku podatkowym, tzw. mikrorachunku podatkowym, historię płatności, historię logowania, informacji o udzielonych pełnomocnictwach. Nieustannie trwają prace nad nowymi usługami w serwisie Twój e-Urząd Skarbowy. W serwisie są udostępnione takie usługi jak:

- Twój e-PIT (czyli zeznanie podatkowe),
- Zakładkę eDeklaracje (w ramach serwisu e-Urząd Skarbowy składanie formularzy podatkowych w wersji elektronicznej jest możliwe dla zalogowanych użytkowników konta osoby fizycznej, w przyszłości udostępnimy tę funkcjonalność dla konta jednostki organizacyjnej),
- API e-US dla komorników zakresie udzielania komornikom sądowym informacji o dłużnikach i w zakresie zajęć wierzytelności,
- e-mikrofirma (bezpłatną aplikację do generowania i wysyłania JPK),

- Mandaty - wykaz mandatów karnych użytkowników,
- Płatności online (w tym za pomocą BLIK),
- Zwroty podatków,
- Akty notarialne,
- Historia deklaracji,
- Pełnomocnictwa,
- Rozliczenia.

Platforma zapewnia również pełną transakcyjność (m.in. przez elektroniczne płatności online) dla wszystkich udostępnianych e-usług, funkcjonalności. Uruchamiane w e-Urzędzie Skarbowym nowe rozwiązania znacząco rozszerzają zakres możliwych działań podejmowanych przez użytkowników i ułatwiają im kontakt z organami Krajowej Administracji Skarbowej (KAS).

Projektowane rozwiązania spowodowały, że do e-Urzędu Skarbowego zalogowano się już ponad 86 mln razy, użytkownicy wysłali około 2 mln dokumentów, otrzymali około 1,5 mln pism, automatycznie wydano około 0,6 mln zaświadczeń. Satysfakcja ze świadczonych w serwisie usług w 2023 r. wzrosła o 20% i wynosi 70%.

Działania informacyjne

MF prowadziło działania informacyjne, które dotyczyły:

- **Platformy Usług Elektronicznych Skarbowo-Celnych (PUESC)**

Działania realizowane były w mediach społecznościowych (posty na profilach KAS i MF Facebook, Twitter, filmy opublikowane w kanale YouTube KAS w dedykowanej PUESC playliście) i dotyczyły m.in. e-usług publicznych, AES/ECS 2 PLUS, NCTS 2 PLUS, możliwości sprawdzenia jakie wyroby akcyzowe wymagają oznaczenia banderolą i czy dany wyrób jest bezpieczny i legalnie wprowadzony do obrotu, promocji nowych funkcjonalności na portalu PUESC, wyszukiwarki EORI, Single Window – pojedyncze okno w obrocie towarowym z zagranicą, AEO - uzyskania statusu upoważnionego przedsiębiorcy, EORI – uzyskania numeru identyfikacyjnego dla potrzeb importu i eksportu towarów;

- **Kampanii e-Urząd Skarbowy**

Celem kampanii była promocja serwisu i nowych funkcjonalności uruchamianych w e-Urzędzie Skarbowym. Realizowane działania: promocja w Internecie, mediach i mediach społecznościowych mająca na celu wzmocnienie świadomości o serwisie oraz jego funkcjach, tak by użytkownicy potrzebujący skorzystać z usług urzędu skarbowego korzystali z e-usług.

- **Kampania towarzysząca rozliczeniom rocznym i promocji usługi Twój e-PIT**

Kampania Twój e-PIT prowadzona była od 15 lutego do 2 maja 2023 r. Przedstawiła e-Urząd Skarbowy jako serwis, który zapewnia dostęp do szeregu informacji podatkowych i e-usług jak np. Twój e-PIT. Podjęte działania to m. in.: współpraca z mediami, informacja na landing page podatki.gov.pl; działania w social media, publikacja wideo, broszury, kampanie telewizyjne, radiowe, outdoorowe, w prasie.

• HUB Paragonowy

Akcja edukacyjno-informacyjna mająca na celu wyjaśnienie podatnikom/konsumentom kwestii związanych z uruchomieniem od 15 września 2023 r. HUBa paragonowego, poinformowanie o etapie rozwoju usługi oraz wskazanie w jakim zakresie HUB paragonowy i aplikacja e-Paragony przydatne są już dziś. Zaplanowane działania informacyjne miały na celu wyjaśnienie, że wdrożenie tych rozwiązań przez MF jest pierwszym etapem. Kolejne wymagają zaangażowania po stronie producentów kas i oprogramowania, następnie sklepów i zakładów usługowych oraz konsumentów. Zakłada się, że usługa z uwagi na jej dobrowolność, zyska na popularności w perspektywie najbliższych dwóch lat.

Aby zwiększyć poprawność realizowania obowiązków podatkowych, a także obniżyć koszty poboru podatków MF dąży do rozszerzenia wachlarza niewładczych form nadzoru, które mogą skutecznie oddziaływać na zachowania podatników. Dlatego w 2023 r. MF podjęło działania mające na celu **rozpoczęcie prac nad wdrożeniem systemu nadzoru nad strategiami podatkowymi**. System ten ma na celu zapewnić realny rozwój transparentności podatkowej, która jako jedna z form nierepresyjnego nadzoru, zapewnia zwiększenie poprawności realizowania obowiązków podatkowych dzięki lepszej kontroli społecznej. Wdrożenie systemu nadzoru nad strategiami podatkowymi ma nie tylko zapewnić lepszy nadzór nad rzetelnością informacji publikowanych na temat strategii podatkowych, ale i zapewnić odpowiednie wsparcie dla podatników przy realizacji obowiązków w tym zakresie, m.in. poprzez określenie w przepisach prawa jasnych wymogów jakie powinny spełniać strategia podatkowa oraz sprawozdanie z jej realizacji. Dodatkowo w celu ułatwienia realizacji obowiązków w zakresie strategii podatkowej planowane jest opracowanie objaśnień oraz wytycznych dotyczących wdrożenia i stosowania strategii podatkowej oraz sporządzania sprawozdania z jej realizacji. W ramach prac nad wdrożeniem ww. systemu w 2023 r. zostały uruchomione prekonsultacje podatkowe, aby poznać opinie interesariuszy zewnętrznych m.in. na temat preferowanych przez nich kierunków zmian oraz problemów, z którymi obecnie się mierzą, a także ich potrzeb w zakresie oczekiwanego wsparcia MF przy realizacji obowiązków

dotyczących strategii podatkowej. W 2023 r. rozpoczęto również prace nad opracowaniem wymagań biznesowych i architektury systemu do obsługi obowiązków w zakresie strategii podatkowych

Od 1 lipca 2020 r. realizowany jest **Programu Współdziałania** – jako nowa forma relacji pomiędzy przedsiębiorcami a KAS. Współpraca w ramach Programu opiera się na wzajemnym zaufaniu i zrozumieniu oraz transparentności wykraczającej poza ustawowe obowiązki. Celem Programu jest podjęcie wspólnych działań zmierzających do zapewnienia przestrzegania prawa podatkowego ze szczególnym uwzględnieniem indywidualnych potrzeb i oczekiwań kluczowych podatników w celu zapewnienia lepszych warunków do prowadzenia aktywności gospodarczej w Polsce. W ramach pilotażu Programu przewidziano możliwość ograniczenia uczestników do 20 podmiotów, do końca grudnia 2023 r. zawarto 11 umów o współdziałanie. W latach 2021-2023 przeprowadzona została, przy współpracy z KE i Akademią Leona Koźmińskiego, ewaluacja pilotażu Programu Współdziałania. Na podstawie wyników z przeprowadzonej ewaluacji w 2024 r. planowane jest podjęcie działań legislacyjnych i organizacyjnych mających na celu usprawnienie zasad funkcjonowania Programu oraz rozszerzenie populacji podmiotów, do których jest on adresowany, na całe grupy kapitałowe.

W 2021 r. zakończono realizację projektu "**Opracowanie systemu zarządzania wiedzą w obszarze cen transferowych w KAS**". W 2023 r. kontynuowano realizację produktów projektu, przede wszystkim poprzez realizację szkoleń wewnętrznych dla pracowników KAS z zakresu cen transferowych.

Działania podjęte w ramach Projektu: (i) Usprawnienie działań KAS (lepsza obsługa, skuteczna egzekucja) oraz (ii) Zapewnienie stabilizacji personalnej kadr administracji publicznej, podnoszenie ich kompetencji, wiedzy i umiejętności oraz wprowadzenie odpowiednich systemów motywacyjnych. Wskazane były one w ramach kierunku interwencji – „Zwiększenie sprawności funkcjonowania instytucji państwa, w tym administracji”, w obszarze „Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem”, w ramach celu szczegółowego III.

Na podstawie przeprowadzonych badań ilościowych i jakościowych KAS opracowała **strategię i model zarządzania relacjami z klientem KAS w ramach projektu CRM**, obejmujący opracowanie katalogu świadczonych usług, kanałów komunikacji i innych działań na styku z klientem KAS.

W sierpniu 2023 r. zakończony został projekt pt. „Zarządzanie relacjami z klientem KAS”, w ramach którego powstała strategia i model zarządzania relacjami z klientem

KAS oraz system CRM, tj. narzędzie teleinformatyczne wspierające relacje i zadania backoffice KAS bezpośrednio związane z klientami i ich obsługą.

Narzędzie posiada m.in. możliwość pozyskania danych z różnych źródeł (integracja systemów IT) oraz wstępnej analizy informacji o kliencie KAS.

Ministerstwo Obrony Narodowej (MON) w ramach podejmowanych działań mających na celu kształtowanie postaw patriotycznych realizowało następujące działania:

- Program „**Oddziały Przygotowania Wojskowego (OPW)**” – w roku szkolnym 2023/2024 funkcjonują 484 oddziały przygotowania wojskowego, w których naukę pobiera łącznie 25 810 uczniów.

- Program ochotniczego szkolenia wojskowego studentów „**Legia Akademicka**” – w roku akademickim 2022/2023 w ramach VI edycji programu przeszkolono łącznie 978 studentów.

- Program „**Strzelnica w powiecie**” - zawarto łącznie 166 umów dotacyjnych (w tym: 152 umowy na strzelnice wirtualne, 13 umów na strzelnice pneumatyczne oraz 1 umowę na strzelnicę klasyczną).

- Program „**CYBER.MIL z klasą**” - w roku szkolnym 2023/2024 w 16 szkołach ponadpodstawowych utworzono klasy o profilu „Cyberbezpieczeństwo i nowoczesne technologie informatyczne. W ramach projektu naukę pobiera 670 uczniów w 45 klasach.

- Program „**Certyfikowane Wojskowe Klasy Mundurowe**” – w roku szkolnym 2023/2024 w V edycji programu uczestniczy 30 szkół ponadpodstawowych, w których naukę pobiera 910 uczniów.

Proces budowy **Wojsk Obrony Terytorialnej (WOT)** realizowany jest przez MON zgodnie z założonymi przez Dowództwo Wojsk Obrony Terytorialnej (DWOT) planami wynikającymi z „Koncepcji utworzenia Wojsk Obrony Terytorialnej” oraz decyzji organizacyjnych Ministra Obrony Narodowej.

W 2023 r. kontynuowano:

- proces optymalizacji struktur Dowództwa Wojsk Obrony Terytorialnej (DWOT);

- pozyskiwanie infrastruktury, formowanie oraz szkolenie pododdziałów brygad etapów I, II, III oraz IV etapu;

- proces budowy zdolności operacyjnych jednostek WOT, w tym pozyskiwanie SpW oraz budowy oprzyrządowania systemu szkolenia WOT (dokumenty doktrynalne, podręczniki, etc.);

- prace związane z Koncepcją Rozwoju Garnizonów;

- utworzenie po jednym dodatkowym batalionie lekkiej piechoty w 8, 13, 18, 19, 20 BOT oraz JWDN GRYF;

- formowanie struktur organizacyjnych Komponentu Obrony Pogranicza (KOP) WOT poprzez rozmieszczenie batalionów obrony pogranicza (bOP) w 19 i 20 BOT.

Ponadto:

- kontynuowano działania zmierzające do realizacji *Decyzji nr Z-92 Ministra Obrony Narodowej w sprawie zmian organizacyjnych w Wojskach Obrony Terytorialnej*;

- kontynuowano proces optymalizacji struktur brygad rozwijanych w ramach etapów III oraz IV.

W związku z kryzysem migracyjnym na granicy, wydzielone pododdziały Brygad Obrony Terytorialnej (BOT) kontynuowały działania w ramach operacji pk. GRYF oraz w ramach Zgrupowania Zadaniowego Czarna (ZZ CZARNA) realizowanego przez siły i środki 1 Podlaskiej BOT i Zgrupowania Zadaniowego Biała (ZZ Biała) realizowanego przez siły i środki 2 Lubelskiej BOT, których zasadniczym celem jest wsparcie Straży Granicznej oraz jednostek wojsk operacyjnych w zabezpieczeniu granicy państwowej, a także demonstracja obecności i wsparcie ludności cywilnej. Działalność szkoleniową WOT w 2023 r. zrealizowano w pełnym zakresie. WOT brały udział w planowaniu zamierzeń szkoleniowych organizowanych przez Dowództwo Operacyjne RSZ, Dowództwa RSZ, organy terenowej administracji wojskowej i samorządowej, uczelnie wojskowe oraz w procesie przygotowania ćwiczeń organizowanych w celu integracji WOT z wojskami operacyjnymi.

Udział WOT w przedsięwzięciach szkoleniowych wojsk operacyjnych oraz układu pozamilitarnego pozwolił m.in. na:

- wzrost poziomu wyszkolenia i budowy zaufania pomiędzy pozostałymi RSZ, układem pozamilitarnym a WOT;

- wypracowanie procedur wsparcia wojsk operacyjnych podczas działań bojowych;

- doskonalenie zasad współdziałania ze Strażą Graniczną w zakresie wsparcia w ochronie granicy państwowej;

- wypracowanie wariantów wsparcia organów administracji państwowej i samorządowej;

Ponadto prowadzono szkolenia żołnierzy WOT pełniących Terytorialną Służbę Wojskową w ramach szkoleń podstawowych, wyrównawczych oraz rotacyjnych. Siły i środki wydzielone przez WOT realizowały zadania z zakresu zarządzania kryzysowego oraz utrzymują gotowość do działania zgodnie z Planem Zarządzania Kryzysowego RON (PZK RON).

W 2023 r. Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej (MFIPR) w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 (PO WER) – działania 2.16 Usprawnienie procesu stanowienia prawa realizowało 3 projekty pozakonkursowe, tj.:

- przeprowadzenie szkoleń dla pracowników administracji publicznej z zakresu konsultacji publicznych;

- szkolenia i podręczniki dla legislatorów oraz dla organizacji pozarządowych i partnerów społecznych
- przeprowadzenie szkoleń dla pracowników administracji publicznej z zakresu analizy danych w ramach oceny skutków regulacji.

Dodatkowo MFIPR w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS) – działania 04.03 *Dialog społeczny w zakresie adaptacyjności* w czerwcu 2023 r. ogłosiło konkurs przewidujący wzmocnienie potencjału instytucjonalnego organizacji partnerów społecznych do realizacji zadań statutowych związanych z ich uczestnictwem w procesie stanowienia i monitorowania prawa.

MFIPR podejmuje działania w zakresie promocji i upowszechniania standardów dot. odpowiedzialnego biznesu poprzez działalność **Krajowego Punktu Kontaktowego OECD ds. odpowiedzialnego biznesu** (KPK OECD).

Szczególnym zadaniem polskiego KPK OECD jest upowszechnianie standardów odpowiedzialnego biznesu wśród przedsiębiorców m.in. poprzez publikację polskich wersji językowych dokumentów wypracowanych przez OECD. W związku z aktualizacją dokumentu przez OECD dokonaną w 2023 r. KPK OECD opublikował polską wersję językową Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych dotyczących odpowiedzialnego prowadzenia działalności biznesowej.

KPK OECD dysponuje unikalnym mechanizmem skargowym, który pozwala na składanie zawiadomień o potencjalnych naruszeniach przez przedsiębiorstwa Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych.

W 2023 r. polski KPK OECD zorganizował wiele wydarzeń dot. promocji zasad odpowiedzialnego biznesu w obszarach ESG związanych ze zrównoważonym rozwojem. Wśród nich można wymienić organizację webinarium we współpracy z grupami roboczymi Zespołu ds. Zrównoważonego Rozwoju i Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw.

Projekty strategiczne służące realizacji SDG 16

Zapewnienie dostępu obywateli do właściwie zorganizowanego wymiaru sprawiedliwości – poprawa funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości i instytucji wpływających na jego kształt w taki sposób, że realizowany będzie w większym stopniu postulat dostępu obywateli do wymiaru sprawiedliwości, w tym pozasądowych metod rozwiązywania sporów.

Polityka Karna – przygotowanie i wdrożenie zharmonizowanych rozwiązań ustawowych i organizacyjnych poprawiających funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości w obszarze prawa karnego.

Wyższe kompetencje pracowników sądów i prokuratur – podniesienie kompetencji w zakresie usprawnienia procesów zarządzania i komunikacji, obsługi interesanta oraz poziomu wiedzy w dziedzinie prawa gospodarczego, mediacji, informatyki śledczej, planowania przestrzennego, ochrony konsumenta, prawa upadłościowego, prawa własności intelektualnej, prawa celnego.

Strategia Rozwoju Rynku Kapitałowego (SRRK) – została przyjęta 1 października 2019 r. przez Radę Ministrów i była wdrażana w latach 2020-2023. Podstawowym celem SRRK było zwiększenie finansowania polskich przedsiębiorstw poprzez rynek kapitałowy, wzmocnienie zaufania do rynku poprzez większą ochronę inwestorów, zwłaszcza indywidualnych, przy pomocy lepszej jakości regulacji i skutecznego nadzoru. Celem Strategii było również podniesienie konkurencyjności rynku kapitałowego i jego zdolności do finansowania największych wyzwań dla realnej gospodarki, takich jak transformacja klimatyczna. SRRK zawierała 90 szczegółowych działań, przy pomocy których te cele miały zostać zrealizowane. 65 działań zostało zrealizowanych w pełni, a 18 częściowo.

Działania i inicjatywy regionów służące realizacji SDG 16

Lubelskie

W ramach **Sieci Regionów Trójmorza** realizowano następujące zadania:

- udział w projekcie **Centrum Wsparcia Doradczego (CWD)** prowadzonym przez MFIPR mającego na celu wsparcie w przygotowaniu strategii terytorialnych oraz wzmocnienie sprawności administracyjnej jednostek samorządu terytorialnego (gmin i powiatów), w tym

przede wszystkim poprawa ich kompetencji do zarządzania strategicznego rozwojem lokalnym oraz inicjowania i realizacji kompleksowych przedsięwzięć rozwojowych. Przykładem współpracy i sieciowania samorządów z terenu województwa w celu rozwoju funkcjonalnego danego obszaru jest między innymi Partnerstwo „Roztocze Środkowe”, Partnerstwo „Zielona Brama Roztocza”; „Partnerstwo z obszaru

Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego” oraz Chełmski Obszar Funkcjonalny, Miejski Obszar Funkcjonalny Krasnegostawu, Partnerstwo Gminy Powiatu Biłgorajskiego dla rozwoju gospodarczego, Miejski Obszar Funkcjonalny Opola Lubelskiego;

- Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego przygotował projekt **programu Rozwoju Roztocza** mającego na celu uszczegółowienie zapisów zawartych w „Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku” odnośnie zakresu wsparcia i interwencji na Obszarze Strategicznej Interwencji Roztocze, między innymi poprzez budowanie szerokiego partnerstwa i realizację kompleksowych przedsięwzięć rozwojowych w celu bardziej efektywnego wykorzystania potencjału tej części regionu;

- realizacja projektów we współpracy transgranicznej, czego przykładem jest między innymi projekt pn. **„Utworzenie Transgranicznych Centrów Badań Profilaktycznych na Lubelszczyźnie i Wołyniu”** przygotowany przez Wojewódzki Ośrodek Medycyny Pracy Centrum Profilaktyczno-Lecznicze w Lublinie w partnerstwie ze Szpitalem Matki i Dziecka w Łucku (Ukraina).

Dolnośląskie

Dolnośląski Ośrodek Polityki Społecznej wspólnie z 11 instytucjami z Europy Centralnej od 1 kwietnia 2023 r. realizował projekt 3P4SSE pn. **„Partnerstwo publiczno-prywatne na rzecz ekonomii społecznej i solidarnej”**. Miał on na celu zniwelowanie różnic w UE w podejściu instytucjonalnym do spójności społecznej i regionalnej. Zakładał on również stworzenie europejskiej wielopoziomowej sieci interesariuszy funkcjonujących w obszarze ekonomii społecznej i solidarnej, wymianę najlepszych praktyk, transfer umiejętności w zakresie wdrażania i zarządzania inicjatywami zintegrowanymi terytorialnie, zaprojektowanie innowacyjnych metodologii zarządzania i strategii skoncentrowanych na ekonomii społecznej i solidarnej oraz testowanie modeli zarządzania za pomocą działań pilotażowych.

Wśród oczekiwanych rezultatów projektu należy wymienić: (1) Wspólną strategię i plany działań podejmowane na rzecz zrównoważonego rozwoju terytorialnego na obszarze Europy Środkowej; (2) Transgraniczną współpracę organizacji nawet po zakończeniu projektu, poprzez utworzenie sieci współpracy; (3) Stworzenie platformy wymiany wiedzy.

Działania i inicjatywy interesariuszy służące realizacji SDG 16

Fundacja To Proste

Inicjatywa: Mapuj Pomoc

Mapuj Pomoc to inicjatywa Fundacji To Proste (dawniej CultureLab) na rzecz współpracy sektora NGO. Ma ona na celu wzmocnienie koordynacji pomocy humanitarnej i współdziałania organizacji społecznych. Fundacja tworzy największą bazę punktów pomocowych w Polsce i Ukrainie, tak aby zrzeszone w sieci organizacje mogły w pełni korzystać z dostępnych zasobów, poszerzać swoją wiedzę i zwiększać skuteczność swoich działań. Fundacja monitoruje sytuację polityczną, prawną i społeczną dotyczącą uchodźstwa w Polsce.

Działania w ramach inicjatywy obejmują m.in.: aktualizowanie i mapowanie pomocy w Polsce i Ukrainie; porady i wsparcie informacyjne dla osób uchodźczych z Ukrainy; organizację platformy wymiany wiedzy i doświadczeń dla organizacji społecznych z Polski i Ukrainy; tworzenie bazy kontaktów dla wolontariuszy, pracowników punktów informacyjnych czy ośrodków pomocy społecznej; szkolenia edukacyjne dla pracowników punktów pomocowych; promocję inicjatyw małych i średnich organizacji; rzecznictwo, monitoring i koordynację działań humanitarnych.

17 PARTNERSTWA NA RZECZ CELÓW

Priorytety w zakresie realizacji SDG 17 na szczeblu krajowym

- Wspieranie rozwoju krajów partnerskich „Polskiej pomocy”, a w szczególności krajów priorytetowych (Białoruś, Etiopia, Gruzja, Kenia, Liban, Mołdawia, Palestyna, Senegal, Tanzania i Ukraina)
- Wspieranie rozwoju w obszarach tematycznie priorytetowych ze szczególnym uwzględnieniem założeń następujących celów zrównoważonego rozwoju: SDG 16. Pokój, sprawiedliwość i silne instytucje, SDG 4. Dobra jakość edukacji, SDG 8. Wzrost gospodarczy i godna praca, SDG 10. Mniej nierówności, SDG 3. Dobre zdrowie i jakość życia, SDG 6. Czysta woda i warunki sanitarne, SDG 11. Zrównoważone miasta i społeczności oraz SDG 13. Działania w dziedzinie klimatu
- Promowanie uwzględniania kwestii związanych z równością szans oraz ochroną klimatu we wszystkich działaniach „Polskiej pomocy”
- Zwiększenie mobilizacji krajowych środków państw rozwijających się poprzez wsparcie techniczne i merytoryczne tych państw w poprawie ściągalności podatków
- Wzmocnienie globalnego partnerstwa na rzecz zrównoważonego rozwoju w zakresie dzielenia się wiedzą i technologią w zakresie podatków w celu wsparcia w realizacji SDGs.
- Wdrożenie skutecznych metod zwalczania przestępczości gospodarczej oraz jej prewencji w państwach, będących zarazem beneficjentami projektów pomocowych
- Zwiększanie spójności polityk na rzecz zrównoważonego rozwoju

Działania na szczeblu rządowym służące realizacji SDG 17

Minister Spraw Zagranicznych (MSZ) koordynuje współpracę rozwojową. Na mocy ustawy przy MSZ ustanowiona została Rada Programowa Współpracy Rozwojowej⁴³, która jest ciałem doradczym i konsultacyjnym. Jej rola ma kluczowe znaczenie m.in. w dążeniu do spójności polityki na rzecz rozwoju. *Polska pomoc* jest również powiązana instytucjonalnie z Fundacją Solidarności Międzynarodowej, której rolą jest promowanie demokracji i wzmacnianie społeczeństwa obywatelskiego.

Współpraca na rzecz rozwoju od 19 stycznia 2021 r. prowadzona jest w ramach „**Wieloletniego programu współpracy rozwojowej 2021–2030. Solidarność dla rozwoju**”. MSZ przygotowuje roczne plany współpracy rozwojowej, które wskazują między innymi konkretne alokacje Oficjalnej Pomocy Rozwojowej (ODA) dla wybranych priorytetowych krajów i programów.

Według wstępnych danych, Polska Oficjalna Pomoc Rozwojowa (ODA) wyniosła w 2023 r. 10,94 mld zł. Udział ODA w Dochodzie Narodowym Brutto wyniósł 0,34%. Na całokształt polskiej współpracy rozwojowej wpływają w szczególności udział Polski w finansowaniu Oficjalnej Pomocy Rozwojowej UE (707,3 mln USD), rezerwa celowa

MSZ na działania dwustronne i prowadzone za pośrednictwem organizacji międzynarodowych w krajach rozwijających się (142,5 mln zł), stypendia i koszty kształcenia studentów z państw rozwijających się finansowane przez MEN (487 mln zł), kredyty pomocy związanej finansowane przez MF (37,4 mln zł) oraz działania szeregu innych instytucji publicznych zaangażowanych we współpracę rozwojową, których przykłady opisane są w dalszej części raportu.

W 2023 r. MRiT w ramach polskiej pomocy rozwojowej przeznaczyło środki na poniższe cele: OECD (organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju) - 80.000 euro jako składka dobrowolna na kontynuację projektu rozwojowego dla Ukrainy pn. "Establishing Ukraine Country Desk" mającego na celu finansowanie powołania zespołu ekonomistów odpowiedzialnych za przygotowanie przeglądu gospodarczego Ukrainy, w tym przede wszystkim oceny skutków wojny oraz kosztów i kierunków odbudowy, a także przygotowanie mapy drogowej członkostwa Ukrainy w OECD; UNIDO (Organizacja Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju Przemysłowego) - 936 251,00 euro jako obowiązkowa składka członkowska Polski.

MF uczestniczy w negocjacjach kolejnych uzupełnień funduszy Międzynarodowego Stowarzyszenia Rozwoju (MSR) oraz towarzyszących dokumentów programowych.

⁴³ Ustawa z dnia 16 września 2011 r. o współpracy rozwojowej (Dz. U. z 2021 poz. 1425).

Zadeklarowany w grudniu 2021 r. udział Polski w 20. Uzupelnieniu Funduszy MSR wynosi 18,77 mln euro. W 2023 r. Polska wpłaciła na rzecz MSR 6,66 mln euro i 0,29 mln SDR. Należy także wspomnieć o inicjatywie MSR umorzenia długów najbardziej potrzebujących pożyczkobiorców MSR (z tego w 2023 r. wpłacono 1,8 mln zł). **Ponadto, w 2023 r. MF zrealizowało wpłaty na podniesienie kapitału statutowego międzynarodowych instytucji finansowych, wpłat składek lub wpłat na rzecz funduszy ustanowionych w ramach tych instytucji:**

- Europejski Bank Inwestycyjny: 312,4 mln euro (kapitał), 8 mln euro (gwarancje dla Paneuropejskiego Funduszu Gwarancyjnego, którego głównym celem jest finansowanie operacji o wysokim profilu ryzyka);
- Międzynarodowa Korporacja Finansowa: 16,9 mln USD (kapitał);
- Bank Rozwoju Rady Europy: 38,5 tys. euro (składka do budżetu RE);
- Międzynarodowy Fundusz Walutowy: 9 mln zł (wpłata na inicjatywę subsydiowania Poverty Reduction and Growth Trust – PRGT, która jest funduszem powierniczym udzielającym wsparcia finansowego krajom o niskim dochodzie).

MF realizowało **Program Solidarności Podatkowej:**

- Program Solidarności Podatkowej dla Tanzanii – projekt dofinansowany ze środków rezerwy celowej MSZ w ramach „Polskiej Pomocy”. Realizacja projektu zakończyła się w 2023 r. W ramach działań projektowych przeprowadzono serię webinarium z zakresu tematyki VAT (uszczelnianie systemu podatkowego, nowoczesne technologie podatkowe, przeciwdziałanie oszustwom transgranicznym). Przygotowano również obszerny przewodnik (tzw. Tax Guide), który stanowi opis polskich narzędzi uszczelniających, przedstawia globalne trendy w zakresie VAT i zawiera praktyczne rekomendacje dla administracji podatkowych państw rozwijających się. Odbiorcami projektu byli przedstawiciele resortu finansów i administracji skarbowej Tanzanii.
- Program Solidarności Podatkowej dla Etiopii – projekt dofinansowany ze środków rezerwy celowej MSZ w ramach „Polskiej Pomocy”. Realizacja projektu zakończyła się w 2023 r. W ramach działań projektowych przeprowadzono szkolenia w Etiopii. Tematyką szkoleń był VAT (uszczelnianie systemu podatkowego, nowoczesne technologie podatkowe, przeciwdziałanie oszustwom transgranicznym). Przygotowano również obszerny przewodnik (tzw. Tax Guide), który stanowi opis polskich narzędzi uszczelniających, przedstawia globalne trendy w zakresie VAT i zawiera praktyczne rekomendacje dla administracji podatkowych państw rozwijających się. Odbiorcami projektu byli przedstawiciele resortu finansów i administracji skarbowej Etiopii.

- Program Solidarności Podatkowej dla Ukrainy - projekt dofinansowany ze środków rezerwy celowej MSZ w ramach „Polskiej Pomocy”. Realizacja projektu zakończyła się w 2023 r. W ramach działań projektowych przeprowadzono dwie wizyty studyjne w Warszawie oraz serię webinarium. Szkolenia miały na celu przedstawienie zagadnień z zakresu unijnego prawa podatkowego w obszarze podatku VAT oraz polskiej transpozycji przepisów unijnych. Projekt ma na celu wsparcie Ukrainy w dążeniu do harmonizacji prawa podatkowego zgodnie z wymogami unijnymi. Odbiorcami projektu byli przedstawiciele resortu finansów i administracji skarbowej Ukrainy.

- Tax Inspectors Without Borders (TIWB) dla Bhutanu – MF realizuje projekt z zakresu cen transferowych dla administracji podatkowej Bhutanu. TIWB jest inicjatywą wspólną OECD oraz UNDP. W ramach projektu w 2023 r. przeprowadzono szkolenia na miejscu w Bhutanie.

MFIPR w 2023 r. zakończyło realizację 3-letniego projektu finansowanego ze środków polskiej pomocy rozwojowej MSZ na rzecz Ukrainy pn. **„Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości i konkurencyjności ukraińskich regionów”**. Misją projektu była odbudowa i rozwój ukraińskich regionów, wspieranie rozwoju przedsiębiorczości na Ukrainie i postaw przedsiębiorczych wśród obywateli Ukrainy oraz wsparcie dla ukraińskich MŚP w szczególności firm w fazie start-up’ów. Projekt stanowił kontynuację dotychczasowej współpracy i koncentrował się na wspieraniu administracji ukraińskiej szczebla centralnego, regionalnego i lokalnego w implementacji polityki rozwoju regionalnego i rozwoju przedsiębiorczości głównie poprzez realizację działań szkoleniowych i eksperckich. W 2023 r. celem realizacji projektu MFIPR na rzecz Ukrainy było wsparcie ukraińskich partnerów w obszarach tematycznych związanych z rozwojem zdolności instytucjonalnej ukraińskich instytucji zaangażowanych w rozwój regionalny, rozwój przedsiębiorczości, przyciąganiem inwestorów w szczególności poprzez wzmacnianie Agencji Rozwoju Regionalnego i budowanie potencjału beneficjentów w tym zakresie.

MFIPR w 2023 r. zakończyło realizację 3-letniego projektu finansowanego ze środków polskiej pomocy rozwojowej MSZ RP na rzecz Gruzji pn. **„Wzrost konkurencyjności gruzińskich regionów i rozwój przedsiębiorczości”**. Celem projektu było wspieranie budowania zdolności administracyjnej na poziomie lokalnym, regionalnym i centralnym w zakresie rozwijania konkurencyjności gruzińskich regionów, rozwoju przedsiębiorczości oraz pozyskiwania i utrzymywania inwestycji.

MFIPR od 2021 r. realizuje 3-letni projekt finansowany ze środków polskiej pomocy rozwojowej MSZ RP na rzecz Ukrainy pn. **„Wsparcie administracji publicznej na Ukrainie**

w *implementacji Państwowej Strategii Rozwoju Regionalnego na lata 2021-2027 w obszarze rozwoju i rewitalizacji obszarów miejskich - kontynuacja*". Projekt wspiera administrację ukraińską w procesie odbudowy wspólnot terytorialnych w Ukrainie dotkniętych skutkami działań wojennych. Projekt przebiega na trzech poziomach administracyjnych i ma charakter systemowy. Wyniki projektu mają przyczynić się do stworzenia w Ukrainie takich rozwiązań systemowych (administracyjnych, prawnych i finansowych) na poziomie krajowym, które umożliwią prowadzenie procesu odbudowy i modernizacji terytoriów ukraińskich przez władze regionalne i lokalne w sposób skuteczny, z zaangażowaniem lokalnej społeczności oraz zgodnie z zasadą "build back better".

MFiPR w 2023 r. zakończyło realizację rocznego projektu finansowanego ze środków polskiej pomocy rozwojowej MSZ pn. *Wsparcie administracji publicznej w Mołdawii w procesie integracji z UE w obszarze zarządzania funduszami europejskimi*. Projekt wspierał administrację mołdawską w przygotowaniach związanych z procesem integracji europejskiej i wzmocnieniem jej zdolności instytucjonalnych poprzez budowę kadr, struktur administracji i procedur do absorpcji funduszy europejskich zgodnie z unijnymi zasadami i regulacjami obowiązującymi przy ich wdrażaniu. W ramach projektu zrealizowano cykl szkoleń w Republice Mołdawii i wizytę studyjną w instytucjach UE w Brukseli, które miały na celu podnieść wiedzę dot. systemu decyzyjnego i zasad programowania funduszy europejskich na poziomie UE, a także przedstawić dobre praktyki i sprawdzone rozwiązania w zakresie organizacji systemu realizacji polityki spójności i funduszy europejskich w Polsce. Szkolenia umożliwiły zdobycie kompetencji i umiejętności w zakresie przygotowania odpowiednich rozwiązań systemowych dotyczących systemu programowania i wdrażania środków europejskich w Mołdawii. Pozyskana

wiedza ma pozwolić administracji mołdawskiej w pierwszej kolejności na efektywne pozyskanie i wykorzystanie środków z przedakcesyjnych instrumentów finansowych UE. Szkoleniami objęci zostali pracownicy administracji centralnej z poszczególnych ministerstw sektorowych i instytucji podległych zaangażowanych w prace sektorowej grupy roboczej polityka regionalna i instrumenty finansowe. W ramach projektu przeszkolono 67 przedstawicieli mołdawskiej administracji centralnej, odpowiedzialnych za zapewnienie przygotowania wdrożenia mechanizmu koordynacji instrumentów strukturalnych UE w obszarze polityki regionalnej, polityki społecznej i zatrudnienia, transportu, ochrony środowiska i finansów oraz agencji rozwoju regionalnego, odpowiedzialnych za planowanie strategiczne i wdrażanie projektów rozwoju regionalnego i lokalnego.

Jako najważniejsze przedsięwzięcia Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury (KSSiP) na rzecz realizacji SDG 17 można wskazać projekt *„Ekonomia i finanse dla kadr wymiaru sprawiedliwości”*, którego głównym celem była aktualizacja i podniesienie poziomu specjalistycznej wiedzy z zakresu ekonomii i finansów wśród 800 przedstawicieli grupy docelowej: sędziów, asesorów sądowych, referendarzy, asystentów sędziego, prokuratorów, asesorów prokuratorskich, asystentów prokuratora. Kolejną inicjatywą jest projekt *„Prawo ochrony środowiska dla kadr wymiaru sprawiedliwości”*. Jego głównym celem była aktualizacja i podniesienie poziomu specjalistycznej wiedzy prawniczej z obszaru prawa ochrony środowiska kadr wymiaru sprawiedliwości poprzez opracowanie dedykowanych programów szkoleń wraz z obudową metodyczną oraz realizacją szkoleń.

Projekty strategiczne służące realizacji SDG 17

„Wieloletni program współpracy rozwojowej na lata 2021-2030. Solidarność dla rozwoju” – realizowany od stycznia 2021 roku. W jego ramach do 2030 r. Polska będzie dążyła do zwiększenia oficjalnej pomocy rozwojowej do poziomu 0,33% dochodu narodowego brutto.

Działania i inicjatywy regionów służące realizacji SDG 17

Lubelskie

Sieć Gospodarcza Regionów Trójmorza stanowi format bezpośredniej współpracy między samorządami z dwunastu państw Inicjatywy Trójmorza. Deklaracja o utworzeniu Sieci, zwana Deklaracją Lubelską, została podpisana podczas Samorządowego Kongresu Trójmorza 29 czerwca 2021 r. Kluczowym elementem rozwijania i realizacji założeń Sieci jest organizowany cyklicznie w Lublinie *Samorządowy Kongres Trójmorza*. Podczas III Kongresu (16-17 maja 2023

r.) Sieć zyskała trwałą podstawę w postaci umowy określającej zasady jej funkcjonowania.

Sygnatariuszami umowy byli marszałkowie pięciu polskich województw: lubelskiego, mazowieckiego, podkarpackiego, podlaskiego i świętokrzyskiego oraz szefowie regionów z państw należących do Inicjatywy Trójmorza. Aktualnie Sieć skupia 25 regionów z 7 krajów Europy Środkowej i Wschodniej. Współpraca w takiej formule pozwoli na realizację wspólnych projektów z różnych dziedzin:

gospodarki, infrastruktury, ochrony środowiska, cyfryzacji oraz edukacji i nauki. Warto podkreślić, że regiony z Ukrainy mają możliwość przyłączenia się do Sieci na zasadzie partnerów stowarzyszonych.

Łódzkie

Działania i inicjatywy interesariuszy służące realizacji SDG 17

Polskie Stowarzyszenie ESG

Inicjatywa: Edukacja biznesu i promocja celów Agendy 2030 w ramach dwóch wydarzeń: Forum Innowatorów ESG i ESG & Sustainability Forum Go to the Future!

Polskie Stowarzyszenie ESG wspiera biznes w realizacji celów związanych ze zrównoważonym rozwojem oraz aktywnie wspiera realizację celów Agendy 2030. Dwa razy w roku Stowarzyszenie organizuje dwa duże wydarzenia:

„Forum Innowatorów ESG” oraz “ESG&Sustainability Forum Go to the Future”. Oba wydarzenia skupiają corocznie kilkuset uczestników stacjonarnie i około 2000 online. Są wśród nich przedstawiciele korporacji, spółek giełdowych, spółek skarbu państwa, samorządów, administracji rządowej, agend rządowych. W trakcie wydarzeń toczą się dyskusje z ekspertami, przedstawicielami biznesu, administracji rządowej o zrównoważonym rozwoju, ESG, poruszając szeroko tematy związane z celami Agendy 2030 - w szczególności: SDG 3, SDG 5, SDG 7, SDG 8, SDG 9, SDG 12, SDG 13. Ponadto, Stowarzyszenie organizuje cyklicznie webinaria i warsztaty, CAMP ESG - trzydniowe wyjazdowe szkolenie, dla biznesu, w których poruszane są tematy celów Agendy 2030, wyzwań stojących przed biznesem, społeczeństwami, krajami w związku z Agendą 2030.

Inicjatywa: Konkurs „Innowator ESG”

Konkurs jest skierowany do biznesu i promuje najlepsze praktyki z zakresu zrównoważonego rozwoju. W 2023 r. w konkursie wzięło udział 150 dużych firm, które podejmują działania, które nie tylko transformują same organizacje, ale też wspierają realizację celów Agendy 2030, m.in. wspierają redukcję śladu węglowego, recykling zużytych materiałów: ubrań, opakowań, inwestują w nowe technologie, np. dotyczące energooszczędnego budownictwa, rozwoju energetyki wiatrowej w Polsce, a także realizują projekty społeczne dotyczące profilaktyki raka piersi czy zakupu leków dla dzieci uciekających przed wojną z terenów Ukrainy. Projekty ocenia niezależna kapituła, która składa się z najlepszych ekspertów na rynku z zakresu ESG, zarządzania organizacjami, klimatu i środowiska. W grudniu 2023 r. odbyła się uroczysta Gala, w której wzięli udział przedstawiciele 100 firm.

Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego uczestniczył w projekcie **Sprawiedliwa transformacja w Europie Środkowej JETforCE** (Interreg Europa Środkowa 2021-2027). Jego celem było wypracowanie cyfrowych rozwiązań służących szerszemu zaangażowaniu mieszkańców w proces sprawiedliwej transformacji regionów węglowych w Europie Środkowej oraz ocenie stosowanej technologii z perspektywy sprawiedliwej transformacji.

Polska Izba Ubezpieczeń (PIU)

Inicjatywa: Udział w pracach Platformy ds. Zrównoważonych Finansów

W 2023 r. PIU uczestniczyła w pracach Platformy ds. Zrównoważonych Finansów działającej przy MF. Przedstawiciele PIU brali udział w pracach 3 grup roboczych: Grupy Roboczej ds. raportowania niefinansowego (w tym raportowanie MŚP, Data Hub, dostępność, porównywalność i wysokiej jakości dane ESG); Grupy Roboczej ds. zrównoważonego rozwoju rynku długu (w tym rozwój i stymulacja rynku, redukcja kosztów emisji, emisja zielonych obligacji przez samorządy); Grupy Roboczej ds. badania, edukacji i szkoleń (w tym edukacja uniwersytecka, kompetencje w zakresie ESG w przedsiębiorstwach).

Perspektywa uczelni wyższych w realizacji celów zrównoważonego rozwoju

Rozdział prezentuje wybrane działania oraz inicjatywy uczelni wyższych w Polsce wpisujących się w realizację 17 celów zrównoważonego rozwoju. Podmioty reprezentujące sektor szkolnictwa wyższego są nie tylko zaangażowane w realizację SDG 4 (Dobra jakość edukacji), ale również w szereg innych celów związanych ze społecznym oraz środowiskowym wymiarem zrównoważonego rozwoju.

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Inicjatywa: *Wsparcie finansowe dla studentów oraz zaangażowanie w akcje charytatywne*

Podstawą wsparcia dla studentów są stypendia socjalne. Stypendium socjalne przysługuje osobom w trudnej sytuacji materialnej. Uczelnia nie zwalnia z opłat za miejsce w domach studenckich, jednakże studenci będący jednocześnie mieszkańcami domów studenckich i posiadający uprawnienia do pobierania stypendium socjalnego otrzymywały to stypendium w zwiększonej wysokości. W 2023 r. 1836 osób pobierało stypendia socjalne, w tym w zwiększonej kwocie 1314 osób (łącznie na kwotę 28 mln zł). Dodatkowo stypendium Rektora, z utworzonego Funduszu Stypendialnego, pobierało 1515 studentów.

Innym rodzajem wsparcia były zapomogi, które przyznano studentom w przejściowo trudnej sytuacji życiowej (zdarzenia losowe, śmierć członka rodziny, choroba).

Ponadto, w 2023 r. UMCS zrealizował szereg akcji wspierających najuboższych, m.in.: zbiórkę darów dla kombatantów w ramach akcji "Rodacy bohaterom". Paczki zostały przekazane kombatantom i osobom represjonowanym z 27 Wpłyńskiej Dywizji Piechoty AK; zbiórkę finansową "Pomóżmy im odbudować przyszłość" na rzecz doktoranta UMCS, którego dom rodzinny został spalony; zbiórkę ubrań i środków czystości dla osób w kryzysie bezdomności - „Ludzie bezdomni – powieść a rzeczywistość”.

Politechnika Morska w Szczecinie

Inicjatywa: *Jadłodzielnia – koniec marnowania żywności*
Inicjatywa, która umożliwia społeczności akademickiej dzielenie się żywnością i budowanie wspólnoty na terenie Osiedla Akademickiego. Ideą jadłodzielni jest stworzenie miejsca, w którym każdy może przekazać niepotrzebne mu produkty spożywcze, w myśl zasady „zero waste”. W ramach jadłodzielni każdy, kto ma nadwyżki żywności, może umieścić te produkty w wyznaczonych miejscach w domach studenckich. Mogą to być produkty spożywcze, owoce, warzywa czy produkty wędliniarskie. O tym jak korzystać z jadłodzielni informują umieszczone obok nich tablice. Interesariusze wewnętrzni uczelni, którzy chcieliby skorzystać z takiej inicjatywy, mogą odwiedzić jadłodzielnię i zabrać ze sobą to, czego potrzebują, lub zostawić to czym chcą się podzielić, aby przeciwdziałać marnowaniu żywności.

Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie

Inicjatywa: *Działania na rzecz realnych zmian w systemie produkcji żywności*

WSliZ prowadzi szeroko zakrojone działania na rzecz realnych zmian w systemie produkcji żywności. Uczelnia edukuje i inicjuje procesy wpływające na zmianę postaw i nawyków różnych grup społecznych, zaczynając od siebie i członków społeczności akademickiej.

W 2023 r. podjęto szereg działań na rzecz SDG 2:

- organizacja Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Perspektywy rozwoju polskiej wsi w kontekście zrównoważonego rozwoju”. W konferencji, która odbyła się 19 kwietnia, wzięło udział 120 uczestników;
- organizacja I Ogólnopolskiej Debaty „Nasza planeta – nasza wspólna przyszłość”, podczas której o niezbędnych dla rolnictwa i klimatu rozwiązaniach dyskutowali zaproszeni naukowcy, aktywiści, politycy, samorządowcy, przedstawiciele sektora rolniczego, ekolodzy oraz młodzież. W konferencji, która odbyła się 5 grudnia, wzięło udział ponad 200 uczestników;
- Wykłady on-line w ramach autorskiego cyklu pt. „Przybij piątkę nauce”, które zebrały 23 tys. wyświetleń;

1. Jak dbać o klimat, jeść zdrową żywność i nie głodować? (17 maja);
 2. Co i dlaczego musimy zmienić w systemie produkcji żywności? (21 czerwca);
 3. Nie będzie żywności bez bioróżnorodności (20 września);
- studenci wszystkich kierunków studiów I stopnia uczestniczyli w wykładach Wyzwania cywilizacyjne (przedmiot ogólnouczelniany), w których jeden z modułów poświęcony był skutkom, jakie dla środowiska i człowieka przynosi przemysłowy system produkcji żywności;
 - jako wyraz świadomości potrzeby ograniczania spożycia mięsa na rzecz produktów roślinnych w trosce o klimat, w ofercie punktów gastronomicznych WSiLZ sukcesywnie zwiększana jest oferta dań wegetariańskich i wegańskich (do 55% w 2023 r.). A powstała w czerwcu uczelniana pasieka ma również zwrócić uwagę społeczności akademickiej na rolę i znaczenie pszczół dla ekosystemu i życia człowieka.

Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu

Inicjatywa: Rolnictwo Wspierane Społecznie (RWS)

RWS to inicjatywa wspólnego, odpowiedzialnego, zrównoważonego sposobu produkowania żywności na terenach podmiejskich. Produkty dostarczane są do lokalnych odbiorców. Sezonowo żywność dostarczana jest do pracowników w ramach RWS oraz sezonowej sprzedaży owoców i kiszonek.

Stworzenie społeczności konsumenckiej dla krótkiego łańcucha dostaw żywności to inicjatywa pracowników Instytutu Gospodarki Przestrzennej zaangażowanych w projekt Horyzont 2020 FoodSHIFT2030 oraz Katedry Ogrodnictwa. Uczelnia podnosi w ten sposób poziom samowystarczalności żywnościowej pracowników uczelni, zagospodarowania i wykorzystania możliwości produkcyjnych stacji badawczych w Psarach i Samotworze oraz uwrażliwienia na sezonowość produkcji żywności. Warzywa i owoce uprawiane są zgodnie z zasadami zrównoważonego ogrodnictwa, bez zbędnej chemii oraz przy minimalizacji zużycia energii i produkcji odpadów. UPWr współpracuje także z lokalnymi producentami żywności w ramach umów komercyjnych oraz z absolwentami Uczelni, np. odbiór jabłek (spadów) do produkcji soków czy sprzedaży miodu.

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego

Inicjatywa: Promocja zrównoważonej żywności

Zrealizowano projekt „Przeprowadzenie badań naukowych z zakresu żywienia dzieci i młodzieży oraz opracowanie i wdrożenie programu edukacji żywieniowej uczniów klas I-VI szkół podstawowych. Akronim: Junior – Edu-Żywnienie (JEŻ), finansowanego ze środków MEiN.

Główne działania obejmowały opracowanie i wdrożenie wieloaspektowego programu edukacji żywieniowej dla uczniów szkół podstawowych.

W SGGW prowadzona jest także Wszechnica Żywieniowa, która jest jedną z form upowszechniania wiedzy o prawidłowym żywieniu człowieka, a jej geneza sięga 1994 roku. Wykłady Wszechnicy mają charakter popularnonaukowy i odbywają się co miesiąc podczas roku akademickiego, są darmowe i dostępne dla wszystkich chętnych zarówno w formie stacjonarnej jak i zdalnej.

Politechnika Lubelska

Inicjatywa: Wspomaganie kształcenia w cukrzycy typu I wśród młodzieży - aplikacja mobilna T1DCoach

Projekt realizowany w ramach dyscypliny: Informatyka Techniczna i Telekomunikacja. Politechnika Lubelska realizując badania interdyscyplinarne opracowuje aplikację mobilną T1DCoach (Type 1 Diabet Coach mobile application) wspomagającą edukację pacjenta (a także jego opiekuna i lekarza) poprzez kształtowanie poprawnych nawyków zachowania się pacjentów chorych na cukrzycę typu I. Aplikacja będzie wykorzystywać ulepszony w wyniku badań przemysłowych model symulacyjny (dyskretny symulator metaboliczny T1DDS). Opracowana aplikacja będzie swoistym systemem coachingowym dedykowanym osobom młodocianym z cukrzycą typu 1 ograniczającym konieczność kontaktu bezpośredniego z lekarzami i opiekunami. W trakcie realizacji projektu:

- istniejący symulator będzie zmodyfikowany w oparciu o dane historyczne przebiegów choroby i rezultaty symulacji,
- opracowana będzie aplikacja mobilna T1DCoach,
- aplikacja T1DCoach będzie przetestowana pod kątem jakości interfejsu i zwalidowana w warunkach klinicznych,
- aplikacja T1DCoach będzie udostępniona w serwisach internetowych do bezpłatnego pobierania,
- rezultaty projektu będą upowszechnione w środowisku zainteresowanych osób i organizacji.

Grupą docelową projektu są młodociani chorzy na cukrzycę typu I, ich opiekunowie oraz lekarze, edukatorzy młodzieży. Aplikacja mobilna wykorzystywać będzie elementy grywalizacji, co powinno zwiększyć

zaangażowanie młodocianych pacjentów w prawidłowy tryb życia z cukrzycą typu I. Podstawowym celem jest podniesienie jakości życia młodych osób chorych na cukrzycę typu I oraz zmniejszenie kosztów społecznych ich edukacji i leczenia.

Politechnika Śląska

Inicjatywa: *Europejskie Centrum Innowacyjnych Technologii dla Zdrowia (EHTIC)*

Działalność EHTIC, nowoczesnego ośrodka naukowo badawczego, działającego przy Wydziale Inżynierii Biomedycznej Politechniki Śląskiej, wspierającego procesy generowania, rozwijania oraz wdrażania nowych technologii dla zdrowia, mających zastosowanie w medycynie, rehabilitacji oraz sporcie. Jest to jednostka dająca możliwość międzynarodowej kooperacji i uczestniczenia w europejskiej oraz światowych platformach technologicznych. W jej strukturach utworzono takie laboratoria, jak m.in.: Laboratorium wizji komputerowej oraz wirtualnej rzeczywistości, Laboratorium planowania zabiegów operacyjnych, Laboratorium szybkiego prototypowania, Laboratorium badań struktury implantów, Laboratorium inżynierskiego wspomagania w stomatologii, Laboratorium badań narządu ruchu człowieka.

Głównym celem działania EHTIC jest organizowanie współdziałania podmiotów działających w obszarze technologii dla zdrowia, kreowanie, rozwijanie i wdrażanie innowacyjnych technologii medycznych w celu poprawy profilaktyki, diagnostyki oraz leczenia chorób. W ramach działalności centrum prowadzone są badania w takich obszarach jak bioinformatyka, biomechtronika, biomateriały oraz przetwarzanie sygnałów biomedycznych. Zespoły naukowo-badawcze EHTIC uczestniczą w opracowaniu nowych metod badawczych oraz udoskonalaniu metod już istniejących.

Jednym ze strategicznych celów działania EHTIC jest budowanie ekosystemu biznesowego w partnerstwie z otoczeniem społeczno-gospodarczym, m.in. poprzez organizowanie współdziałania podmiotów działających w obszarze technologii dla zdrowia, a także kreowanie, rozwijanie i wdrażanie innowacyjnych technologii medycznych w celu poprawy profilaktyki, diagnostyki oraz leczenia chorób.

Równie ważnym elementem działalności centrum jest transfer wiedzy i technologii do społeczeństwa, realizowany m.in. poprzez organizowanie szkoleń i seminariów lub udostępnianie wyników swoich badań.

Warszawski Uniwersytet Medyczny

WUM realizuje zadania, które adekwatnie do potrzeb zdrowotnych, wpisują się w strategię zrównoważonego

rozwoju, poprzez m.in. badania naukowe i prace wdrożeniowe:

- Projekt Europejskiej Agencji Wykonawczej ds. Zdrowia i Cyfryzacji Budowa Unijnej platformy genomiki raka i zdrowia publicznego.

- Program unijny EU4Health był Europejskim planem walki z rakiem (The Europe's beating cancer plan - EBCP), poruszała zagadnienia całego szlaku wyzwań dotyczących choroby nowotworowej — od profilaktyki (wczesne wykrywanie choroby), po poprawę jakości życia pacjentów z rakiem i osób, które przeżyły i na końcu ułatwienie dostępu do diagnozy i leczenia.

- National Institute of Health; 5NIH5 COVID-19 Neuro Databank/Biobank "NeuroCOVID study" projekt miał charakter w pełni zanonimizowanego badania, które polegało na wprowadzeniu do międzynarodowej bazy danych informacji dotyczących przebiegu powikłań neurologicznych i psychiatrycznych COVID – 19 („mgły covidowej”).

- Abiomed Europe GmbH National registry of Impella Abiomed assisted high risk percutaneous coronary Interventions” (IMPELLA-PL) 5ABIOMED/1WR.

Uczelnia, ponadto aktywnie włącza się w działalność na rzecz popularyzacji zasad zdrowego stylu życia:

- Szpital Pluszowego Misia – akcja mająca na celu oswajanie dzieci w wieku przedszkolnym z ochroną zdrowia oraz zmniejszenie lęku przed szpitalem i białym fartuchem,

- Lekcja kontra infekcja – akcja skierowana do dzieci w wieku przedszkolnym, w trakcie której przedszkolaki uczą się właściwego mycia rąk i dbania o czystość,

- Zdrowe odżywianie dzieci – nauczanie poprzez zabawę zdrowych nawyków żywieniowych,

- Zaburzenia odżywiania – zajęcia przeprowadzane w szkołach w celu profilaktyki zaburzeń odżywiania, - Edukacja rówieśnicza – projekt ukierunkowany na poszerzanie wśród uczniów warszawskich liceów wiedzy z zakresu zdrowia reprodukcyjnego.

Uniwersytet Dolnośląski

Inicjatywa: *Promowanie dobrostanu psychicznego i psychoonkologii*

Działania Uniwersytetu na rzecz promocji zdrowia psychicznego rozpoczęły się w 2020 r. i obejmują wsparcie psychologiczne związane z pandemią, a od 2022 r. również prowadzenie Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego dla osób poszkodowanych katastrofą wojenną.

Sfinansowany ze środków uczelnianego programu Akademia Umiejętności film Koła Naukowego Studentów Psychologii "Flow" pt. "Psychoonkologia DSW - Początek" zapoczątkował działania na rzecz osób zmagających się z chorobą nowotworową. W 2023 r. we współpracy z

fundacją onkologiczną La Vie La Vie i pod patronatem Dolnośląskiego Centrum Onkologii, Pulmonologii i Hematologii uruchomiony został dla pacjentów onkologicznych i ich rodzin projekt „Linia wsparcia”, w którym studenci psychologii, zdobywając kompetencje w praktyce, pracują z osobami w kryzysie, udzielając im fachowego i holistycznego wsparcia, niwelując psychologiczne skutki walki z nowotworami.

Uniwersytet angażuje się aktywnie w działania na rzecz dobrostanu psychospołecznego dzieci i młodzieży. W 2023 r. 4 wykładowców brało udział jako ekspertki zewnętrzne z zakresu pedagogiki specjalnej i edukacji inkluzywnej w projekcie ogólnopolskiego pilotażu funkcjonowania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą.

Badacze z Uniwersytetu partycypują w doskonaleniu polskiego systemu zdrowia psychicznego, badając funkcjonowanie Centrów Zdrowia Psychicznego. W artykule z 2023 r. dokonali opartej na wskaźnikach ewaluacji skuteczności realizacji świadczeń psychiatrycznych w Polsce.

Akademia Handlowa Nauk Stosowanych w Radomiu

Inicjatywa: Koło Naukowe Zrównoważonego Rozwoju

Działania w ramach Koła Naukowego Zrównoważonego Rozwoju AHNS w Radomiu w roku akademickim 2022/2023 obejmowały:

- Udział członków Koła Naukowego w debacie w ramach Światowego Tygodnia Przedsiębiorczości, wygłoszenie przez opiekuna Koła Naukowego referatu nt. „Przedsiębiorczość w koncepcji zrównoważonego rozwoju”;
- Udział członków Koła Naukowego w II Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Przedsiębiorczość na obcasach”, udział opiekuna Koła Naukowego w Komitecie Naukowym Konferencji;
- Współorganizacja przez członków Koła Naukowego debaty eksperckiej pt. „Prawne aspekty bezpieczeństwa w ruchu drogowym”, wygłoszenie przez dwóch członków Koła referatu nt. „Skutki wypadków drogowych w Unii Europejskiej”;
- Udział w organizacji warsztatu mającego miejsce w Komendzie Miejskiej Policji w Radomiu, np. nowoczesnych metod rekrutacji i selekcji pracowników.

- Tworzenie przez opiekuna Koła Naukowego publikacji naukowych o tematyce związanej z celami zrównoważonego rozwoju.

Politechnika Morska w Szczecinie

Inicjatywa: Przerzutka na SDG - Akademicka kampania na rzecz zrównoważonego rozwoju

Kampania dedykowana społeczności akademickiej miasta Szczecin, w ramach której odbyło się wydarzenie edukacyjno-informacyjne. Składało się ono z prelekcji i dyskusji przedstawicieli zaproszonych środowisk. Stanowiło platformę wymiany wiedzy i doświadczeń w zakresie zrównoważonego rozwoju. Celem spotkania było umacnianie poczucia odpowiedzialności społecznej oraz propagowanie wzorców i postaw proekologicznych.

Sama kampania była wstępem do przedsięwzięcia jakim jest stworzenie proekologicznej przestrzeni rowerowej na osiedlu akademickim Politechniki.

Warszawski Uniwersytet Medyczny

Inicjatywa: Mistrzowie Dydaktyki

W projekcie uczestniczyło 9 wykładowców WUM-u, którzy prowadzili zajęcia z wykorzystaniem metody tutoringu dla 27 wybranych studentów. W ramach projektu dofinansowane było wynagrodzenie dla nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia w ramach normalnego toku studiów ze studentami z wykorzystaniem metody tutoringu oraz na przygotowanie materiałów dydaktycznych. Zajęcia były prowadzone podczas niepełnego cyklu kształcenia przez 3 semestry. Forma prowadzenia zajęć wynikała z opracowanego i udostępnionego uczelniom modelu tutoringu, z wykorzystaniem wiedzy zdobytej podczas zagranicznych wizyt studyjnych oraz będzie uwzględniała autonomiczne podejście uczelni. Wprowadzenie tutoringu pozwoliło na podniesienie jakości kształcenia, ale także indywidualnego podejścia do studenta. Wdrożony model tutoringowy będzie mógłby być wykorzystany jako tutoring dydaktyczny (np. podczas opracowywania i przygotowania zagadnień w ramach prac dyplomowych), ale także podczas diagnozowania i doskonalenia umiejętności psychospołecznych i naukowych studentów.

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

Inicjatywa: Rozwój oferty dydaktycznej na rzecz zrównoważonego rozwoju

Działanie obejmuje tworzenie nowych przedmiotów i kierunków studiów (stacjonarnych i niestacjonarnych I stopnia oraz II stopnia, a także podyplomowych) związanych ze zrównoważonym rozwojem, społeczną odpowiedzialnością i ESG.

To również wsparcie działalności kół naukowych i organizacji studenckich działających na rzecz

zrównoważonego rozwoju oraz zwiększenie kompetencji związanych ze zrównoważonym rozwojem wśród studentów poprzez wielokierunkową edukację.

Konferencje i sympozja organizowane przez UEK, w których biorą udział studenci i doktoranci, gromadzą przedstawicieli rządu i samorządów, są otwarte dla uczestników ze wszystkich szczebli rządowych i politycznych, a także świata nauki i biznesu.

Uczelnia Łazarskiego

Inicjatywa: Rozwój oferty dydaktycznej na rzecz zrównoważonego rozwoju

Podczas studiów, w tym studiów podyplomowych oraz MBA, Uczelnia zapewnia słuchaczom moduły podnoszące kompetencje w zakresie promowania zrównoważonego rozwoju, praw człowieka, równości płci, poszanowania środowiska, odpowiedzialności biznesu. Kształcą nowe kadry specjalistów odpowiedzialnych za prowadzenie biznesu zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Ponadto, od października 2024 r. Uczelnia planuje również rozszerzyć programy studiów magisterskich o komponent zrównoważonego rozwoju. Obecnie jest w trakcie opracowania projektu nauczania zrównoważonego rozwoju w formie kursu online, aby webinary mogły trafić zarówno do studentów, jak i pracowników różnych firm. Dziekani różnych wydziałów Uczelni nawiązują także współpracę z zagranicznymi ośrodkami naukowymi w celu zapewnienia dostępu do najwyższego poziomu edukacji w przystępnej cenie. Priorytetem jest kształcenie młodych, odpowiedzialnych i sprawczych specjalistów w zakresie zrównoważonego rozwoju.

Uniwersytet Łódzki

Inicjatywa: Uniwersytet Zawsze Otwarty

Jest to program współpracy Uniwersytetu Łódzkiego ze szkołami. Ma on na celu upowszechnianie oferty edukacyjnej Uczelni wśród uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych. W 2023 r. z programu korzystało ponad 2000 uczniów z Łodzi oraz miejscowości z województwa łódzkiego. Zorganizowano ponad 60 spotkań z uczniami.

Inicjatywa: Program „Zdolny uczeń, świetny student”

Program jest skierowany do młodych pasjonatów, wykazujących się zainteresowaniami naukowo-badawczymi, uczestników olimpiad i konkursów przedmiotowych oraz przede wszystkim uczniów ciekawych otaczającego świata. Celem programu jest rozwój pasji i zainteresowań uczniów szkół średnich w zakresie różnych dyscyplin naukowych. Z programu skorzystało ponad 550 uczniów z prawie 80 szkół regionu łódzkiego.

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

Inicjatywa: Ekonomia dla Liceum i Technikum (ELiT)

ELiT to bezpłatny program edukacji ekonomicznej dla uczniów szkół ponadpodstawowych. To autorski projekt Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, który ma na celu popularyzowanie wiedzy i budowanie świadomości ekonomicznej wśród młodzieży. Zajęcia odbywają się w poniedziałki, w systemie semestralnym, z których każdy obejmuje minimum 6 spotkań w formie interaktywnych wykładów i warsztatów trwających 90 - 120 minut.

Spotkania prowadzone są zarówno przez wykładowców Uczelni, jak również przez zaprzyjaźnionych specjalistów i praktyków biznesu, czy przedstawicieli takich instytucji jak Narodowy Bank Polski. Problematyka zajęć koncentruje się wokół zagadnień z zakresu zarządzania, ekonomii, marketingu, historii gospodarczej, psychologii, etyki biznesu, a także rozwoju osobistego i realizacji projektów. W trakcie zajęć dla młodzieży eksperci prowadzą także wykłady dla rodziców i opiekunów.

Inicjatywa: Uniwersytet Ekonomiczny Trzeciego Wieku w Katowicach (UETW)

UETW powstał w marcu 2012 roku. Zajęcia odbywają się przez dwa semestry każdego roku akademickiego. Słuchacze uczestniczą w wykładach i seminariach oraz zajęciach dodatkowych, tj. zajęciach komputerowych, sportowych, tanecznych i lektoratach. W każdym semestrze wygłoszonych zostaje ok. 16 wykładów o różnej tematyce, poruszane są tematy ekonomiczne, transportu zbiorowego, historia literatury, marketing, historia sztuki i podróże. Słuchacze uczestniczą również w wydarzeniach kulturalnych, tj. koncertach, seminariach i konferencjach, biorą czynny udział w zajęciach organizowanych w Muzeum Śląskim w Katowicach oraz Filharmonii Śląskiej. Każdego roku uczestniczą w Olimpiadzie Uniwersytetów Trzeciego Wieku "Trzeci Wiek na Start" w łazach startując w różnych dyscyplinach sportowych oraz biorąc udział w licznych wycieczkach.

Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Inicjatywa: Rozwiązania informatyczne wspierające dobrej jakości edukację

W 2023 r. Biuro Karier Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza-Modrzewskiego wprowadziło nowoczesne rozwiązania informatyczne, które mają na celu wspieranie procesów podnoszenia jakości edukacji. Szczególnie istotne jest umożliwienie diagnozowania kompetencji studentów oraz aktywne wsparcie w procesach wejścia na rynek pracy. Wdrożono system informatyczny do obsługi procesów Akademickiego Biura Karier, który istotnie przyczynia się do rozwoju kompetencji studentów. Biuro Karier nawiązało współpracę z różnymi podmiotami oraz

organizacjami zewnętrznymi, w tym z pracodawcami, celem diagnozowania kompetencji studentów oraz przygotowywania ich do udziału w procesach rekrutacyjnych.

Politechnika Lubelska

Inicjatywa: POLLUB zieloną transformację

Projekt ma na celu podniesienie jakości kształcenia w Politechnice Lubelskiej z uwzględnieniem potrzeb branży energetyki odnawialnej oraz transportu poprzez:

- modyfikacje programów studiów I stopnia na kierunkach elektrotechnika, inżynieria odnawialnych źródeł energii, inżynieria logistyki, transport we współpracy z pracodawcami przy uwzględnieniu trendów rozwojowych gospodarki;
- wsparcie procesu dydaktycznego dzięki przygotowaniu materiałów edukacyjnych dla branży związanej z zieloną transformacją;
- uzupełnienie kompetencji kadry dydaktycznej;
- uatrakcyjnienie studiów dzięki wizytom studyjnym, dodatkowym kursom, szkoleniom.

Projekt przewiduje realizację działań jedynie na kierunkach studiów kształcących na potrzeby wybranych branż kluczowych dla rozwoju gospodarki, tj. energetyka odnawialna, transport.

Projekt obejmuje poniższe rodzaje działań:

- modyfikacja istniejących programów kształcenia we współpracy z pracodawcami, praktykami lub podmiotami funkcjonującymi w otoczeniu społeczno-gospodarczym z branż: energetyka odnawialna, transport. Do programu kształcenia na kierunkach objętych wsparciem włączane będą zagadnienia dotyczące m.in. zmian klimatycznych, aspektów środowiskowych, energii odnawialnej, efektywności energetycznej i zrównoważonego rozwoju;
- realizacja dodatkowych elementów kształcenia, podnoszących kompetencje studentów, tj. kursy, szkolenia, wizyty studyjne, zajęcia dodatkowe prowadzone przez praktyków;
- realizacja działań zmierzających do ograniczenia zjawiska przedwczesnego kończenia nauki – zajęcia wyrównawcze,
- rozwój kompetencji kadry zaangażowanej w dydaktykę.

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego

Inicjatywa: Promowanie zaangażowania kobiet w ramach działalności organizacyjnej, naukowej i dydaktycznej

W 2023 r. SGGW kontynuowała realizację projektu „FemLibrary in Science”, którego celami są m.in. umożliwienie dostępu do najnowszych publikacji autorstwa kobiet naukowców SGGW, podkreślanie ważnych osiągnięć kobiet naukowców, czy inspirowanie innych kobiet do zaangażowania się w naukę i badania poprzez prezentację inspirujących historii sukcesu. W 2023 r. opublikowano łącznie 15 postów nt. osiągnięć kobiet naukowców związanych z uczelnią.

W marcu 2023 r. została utworzona grupa networkingowa dla doktorantek „JesteśMY”. Jej celem jest włączanie doktorantek w sieci kontaktów z kobietami naukowcami, które odniosły sukcesy naukowe, wymiana doświadczeń w zakresie skutecznego wnioskowania o granty i awansowania oraz publikowania. W ramach grupy organizowane są spotkania, na które zapraszane są doktorantki i kobiety zajmujące się pracą naukową z różnych dziedzin nauki, połączone z wykładami.

Kolejną inicjatywą ukierunkowaną na zwiększenie zaangażowania kobiet, w szczególności w działalnością naukową jest „Women’s Lab – Laboratorium Kobiet”. W jego ramach organizowane są webinaria, których prelegentkami są kobiety sukcesu powiązane z nauką i/lub biznesem. W trakcie spotkań dzielą się one swoimi doświadczeniami związanymi z rozwojem ich kariery zawodowej, podpowiadają jak planować karierę naukową lub zawodową oraz wskazują jak łączyć swoje obowiązki zawodowe z życiem prywatnym. W 2023 r. zorganizowano 4 webinaria.

Z kolei 18 grudnia 2023 r. został zapowiedziany konkurs im. prof. Marii Joanny Radomskiej. Jego celem jest docenienie i promowanie kobiet pracujących w SGGW, które mają szczególne osiągnięcia w obszarze naukowym i organizacyjnym.

Uniwersytet Warszawski

Inicjatywa: Sieć Doktorantek na UW

Inicjatywa wspiera kobiety na wczesnych etapach karier naukowych (aplikowanie o granty, wyjazdy zagraniczne, rozmowy o byciu kobietą w świecie nauki). Od marca 2022 r. wsparto ponad 80 doktorantek UW. Sieć jest częścią pionierskiego Planu Równości Płci UW, przyczyniła się do odnowienia wyróżnienia „HR Excellence in Research” przez UW. Integruje społeczność po pandemii Covid-19, umożliwia przepływ informacji, wzmacnia kariery naukowe oraz umiędzynarodowienie poprzez komunikację w j. polskim i j. angielskim.

Uczelnia Łazarskiego

Inicjatywa: Kształtowanie postaw liderkich wśród kobiet
Eksperti i wykładowcy biorą udział w programach mentoringowych (np. Fundacja Liderki Biznesu przy EY) w roli mentorów w celu wspierania kobiet, które

przygotowują się do pełnienia roli przywódczych. Prowadzimy również studia podyplomowe, które przygotowują kobiety do roli liderki. Uczelnia bierze czynny udział w promowaniu inicjatyw w zakresie zapewniania kobietom pełnego i efektywnego udziału w funkcjach przywódczych (30% Club, UNGC - Ring the Bell, współpraca z zespołem DEI przy Związku Banków Polskich, która wspiera kobiety z sektora bankowego w drodze do objęcia najwyższych funkcji w bankach). Również w strukturach Uczelni rolę Dziekanów pełnią kobiety.

Politechnika Łódzka

Inicjatywa: Gender Equality Plan

Plan równości płci w Politechnice Łódzkiej (GEP - Gender Equality Plan) to dokument będący wyrazem wsparcia dla całej społeczności akademickiej uczelni, przygotowany w trosce o poszanowanie wartości jaką jest równość płci. Obejmuje swoim zakresem wszystkie grupy pracowników i studentów. Całość działań ujętych w Planie służy temu, aby uczelnia stała się jeszcze lepszym miejscem pracy i studiowania. Przyjęte rozwiązania, wypracowane na podstawie diagnozy sytuacji, są dostosowane do specyfiki Politechniki Łódzkiej. GEP obejmuje pięć obszarów wskazanych przez Komisję Europejską jako najważniejsze dla osiągnięcia równowagi płci w organizacji: równość płci w procesie rekrutacji i rozwoju kariery, równowaga płci w kadrze zarządzającej, włączenie kwestii płci do badań i realizacji projektów, zapewnienie równowagi między życiem zawodowym i prywatnym oraz podjęcie działań przeciwko przemocy ze względu na płeć. Wszystkie te aspekty zostały uwzględnione w GEP w ramach 28 działań przyporządkowanych do czterech obszarów: (1) Infrastruktura instytucjonalna; (2) Równowaga płci w przywództwie, podejmowaniu decyzji i badaniach naukowych; (3) Równość płci w rekrutacji i rozwoju kariery; (4) Równowaga między życiem zawodowym a prywatnym i kultura organizacyjna. W związku z realizacją GEP w Politechnice Łódzkiej podjęto cały szereg działań - powołano między innymi Pełnomocników ds. równości. Są to osoby, których zadaniem jest wspieranie społeczności akademickiej w rozwiązywaniu konfliktów, prowadzenie mediacji oraz postępowań wyjaśniających w sprawach skarg. Pracownicy, doktoranci i studenci mogą zgłosić się do przypisanych dla swoich jednostek pełnomocników ds. równości z każdą sprawą z zakresu dyskryminacji, mobbingu lub molestowania, która zostanie rozpatrzona z poszanowaniem zasady poufności i bezstronności.

Warszawski Uniwersytet Medyczny

W WUM został powołany Pełnomocnik ds. Równego Traktowania, który stoi na straży przeciwdziałania działań

antydiskryminacyjnych i ich ewaluacji. Wprowadzono również Plan na rzecz Równouprawnienia na WUM-ie.

Z kolei 14 grudnia 2023 r. Uczelnia podpisała Kartę Różnorodności, która jest zobowiązaniem do stosowania idei poszanowania ze względu m.in. na płeć, wiek, rasę, narodowość oraz do wprowadzenia polityki równego traktowania i strategicznego zarządzania różnorodnością. Jest też narzędziem edukacyjnym zawierającym szereg wskazówek dla pracodawców oraz platformą wymiany doświadczeń i współpracy pracodawców zainteresowanych budowaniem włączających organizacji.

Uniwersytet Gdański

Inicjatywa: Kompleksowe działania na rzecz równości płci

Kompleksowe działania na rzecz równości płci otwiera raport „Kobiety w nauce – zarządzanie różnorodnością i równouprawnienie płci w społecznej odpowiedzialności Uniwersytetu Gdańskiego” (2020), który określił potrzeby i cele szczegółowo opisane w „Planie wdrażania polityki równości płci w Uniwersytecie Gdańskim. Działania równościowe na lata 2022-2023”. Dokument jest jednym z instrumentów realizacji Strategii Uniwersytetu Gdańskiego na lata 2020-2025, w zakresie przeciwdziałania dyskryminacji i nierówności społecznej, a także opracowania i wdrożenia spójnego systemu monitorowania polityki równości płci. Od 2021 r. funkcjonuje Biuro Rzecznika ds. Równego Traktowania i Przeciwdziałania Mobbingowi, które m.in. monitoruje równość szans płci na Uczelni. Na Uniwersytecie Gdańskim obowiązuje Polityka przeciwdziałania mobbingowi i dyskryminacji.

Realizowane są międzynarodowe projekty badawcze o tematyce równości płci, np. Horyzont 2020: Wspieranie organizacji badawczych we wdrażaniu Planów Równości Płci; Modifying Institutions by Developing The Gender Equality Plans, wcześniejsze projekty STARBIOS 2, ResBios czy ACTonGender. W ramach projektu MINDtheGEPs zorganizowano szereg działań zmierzających do podniesienia świadomości kadry akademickiej w zakresie realizowania polityki równych szans kobiet i mężczyzn.

1 września 2019 r. działalność rozpoczęło powołane przez Uczelnię Przedszkole Uniwersyteckie, dedykowane przede wszystkim dzieciom pracowników, doktorantów i studentów. Od stycznia 2023 r. placówka mieszcząca się na terenie uczelni, zyskała status przedszkola publicznego, co pozwoliło na zredukowanie opłat.

Uniwersytet Łódzki

Inicjatywa: Działania na rzecz równego traktowania

Uniwersytet Łódzki podejmuje szereg działań wpisujących się w SDG 5.

Przykładem jest udział w projekcie RESET (Redesigning Equality and Scientific Excellence Together) – Uniwersytet

Łódzki wraz z 6 dużymi multidyscyplinarnymi uniwersytetami z całej Europy (University of Bordeaux, Aristotle University of Thessaloniki, University of Porto, Ruhr-University Bochum, University of Oulu, Sciences Po Paris) działa na rzecz równości płci, różnorodności i inkluzywności społeczności naukowej w instytucjach badawczych.

Uniwersytet Łódzki przyjął również Gender Equality Plan (Plan na rzecz równych szans), który został opracowany w zgodzie ze strategią Uniwersytetu Łódzkiego (na lata 2021–2030). Dokument odnosi się do potrzeb budowania akademickiej jedności na gruncie równości i różnorodności. Plan ma na celu promowanie, monitorowanie i ocenę równości oraz różnorodności w obrębie wspólnoty akademickiej, a także włączenie tych kwestii do podstawowych zasad funkcjonowania Uniwersytetu.

Powołano także Radę ds. Równego Traktowania, której celem jest promowanie i monitorowanie równości w środowisku akademickim. Jej utworzenie jest związane z przystąpieniem Uniwersytetu Łódzkiego do projektu RESET i ma na celu ułatwienie wprowadzania właściwych procedur i zmian w Uniwersytecie Łódzkim, wspomagając zarazem definiowanie działań na rzecz równości prowadzących do zinstytucjonalizowania uniwersyteckiej polityki antidyskryminacyjnej.

Wdrożenie działań prewencyjnych oraz służących niwelowaniu skutków stwierdzonych przypadków niechcianych zachowań poprzez wypracowanie procedury antidyskryminacyjnej i antymobbingowej oraz powołanie odpowiednich organów – Koordynatora ds. Przeciwdziałania Dyskryminacji i Mobbingowi, Komisji Antymobbingowej, Zespołu ds. Przeciwdziałania Dyskryminacji.

Politechnika Gdańska

Inicjatywa: *Elektrownia gazowa o ujemnej emisji CO₂*

Celem realizowanego na Politechnice Gdańskiej międzynarodowego projektu badawczego NEGATIVE-CO₂-PP jest m.in. opracowanie nowatorskiej technologii wraz z budową instalacji demonstracyjnej, pozwalającej na wykorzystanie osadów ściekowych do produkcji energii elektrycznej z uzyskaniem jednocześnie pozytywnego wpływu na środowisko naturalne. Nowe podejście ma na

celu uzyskanie produkcji energii o ujemnej emisji CO₂ poprzez zastosowanie innowacyjnego obiegu energetycznego w połączeniu z CCS w celu przetwarzania osadów ściekowych. W proponowanej instalacji nie stosuje się sorbentu, lecz zamiast tego proponuje się zgazowanie przy użyciu pary jako środka, a następnie spalanie tlenowe w turbinie gazowej z dodatkiem wody do procesów chłodzenia w komorze spalania. Następnie woda zostanie skroplona w oryginalnej konstrukcji skraplacza w oparciu o bezpośrednią kondensację, a wytrącony CO₂ można zagospodarować do użytecznego produktu końcowego bądź przetransportować do podziemnego składowania. Paliwo powstałe z osadów ściekowych jest uważane za paliwo odnawialne i w efekcie jego wykorzystanie spowoduje, że bilans CO₂ w instalacji będzie ujemny.

Politechnika Morska w Szczecinie

Inicjatywa: *Koniec z plastikowymi butelkami do wody*

W 2023 r. zostały zainstalowane źródła wody pitnej w budynkach należących do Politechniki Morskiej. Dzięki instalacji takich źródełek na terenie uczelni, studenci i pracownicy ograniczają zapotrzebowanie na wodę butelkowaną.

Uniwersytet Szczeciński

Inicjatywa: *Czysta energia oparta na systemach wodorowo-metalowych" (CleanHME)*

Od sierpnia 2020 r. do lipca 2024 r. uczelnia realizuje projekt, który ma na celu stworzenie czystych, bezpiecznych, kompaktowych i bardzo wydajnych źródeł energii opartych na systemach wodorowo-metalowych i plazmowych. To nowe źródło energii może być wykorzystywane zarówno jako mały system mobilny, jak i alternatywnie jako samodzielny generator ciepła i energii elektrycznej. W ramach projektu, realizowanego przez 17 instytucji naukowych i firm komercyjnych rozmieszczonych w 9 krajach Europy, współpracujących z naukowcami z USA i Kanady, zbudowany został kompaktowy reaktor do testowania technologii HME podczas długoterminowych eksperymentów i zwiększania poziomu gotowości technologicznej. Główne cele projektu to: zwiększenie produkcji ciepła, opracowanie lepszych materiałów aktywnych i zdobycie wiedzy na

temat ważnych parametrów ich wykorzystania, połączenie eksperymentów akceleratorowych i eksperymentów z ładowaniem gazu przeprowadzanych w specjalnych reaktorach w temperaturze pokojowej i podwyższonej temperaturze oraz rozpoznanie potencjalnych zastosowań uzyskanych wyników.

Akademia WSB

Inicjatywa: „Prace badawczo - rozwojowe w celu opracowania inteligentnego systemu do zarządzania flotą pojazdów elektrycznych i stacji ładowania w celu optymalizacji kosztów utrzymania i wprowadzenia transportu niskoemisyjnego przez przedsiębiorstwa”

Projekt polegał na opracowaniu modelu zarządzania stacjami ładowania oraz systemem ładowania pojazdów elektrycznych z uwzględnieniem potrzeb biznesowych klientów. W ramach projektu opracowano model podejmowania decyzji dotyczącej przejścia i inwestowania w systemy ładowania samochodów wraz z modelem biznesowym, analizami ekonomicznymi, które pomagają w podejmowaniu decyzji biznesowych dotyczących utrzymania i/lub rozwoju lub odejścia od inwestowania w systemy ładowania. System jest elementem stymulowania podejmowania decyzji w zakresie zakupu samochodów elektrycznych przez przedsiębiorstwa posiadające floty samochodowe i wykorzystujące je w swojej działalności gospodarczej w sposób racjonalny z uwzględnieniem potrzeb przedsiębiorstwa. Projekt był realizowany w partnerstwie z firmą Kotrak S.A.

Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej

Inicjatywa: *Green Heat*

W 2023 r. zakończono realizację projektu, który miał na celu przyczynienie się do eliminacji stosowania kotłów na paliwa kopalne w Polsce, poprzez opracowanie skutecznych scenariuszy dekarbonizacji systemów grzewczych w skali gospodarstw domowych.

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego

Inicjatywa: *Ograniczanie zużycia energii i promowanie alternatywnych źródeł energii*

W 2023 r. w SGGW:

- Utworzone zostało laboratorium energetyki odnawialnej w Instytucie Inżynierii Produkcji;
- Zainstalowano pompę ciepła (powietrze – powietrze dla C.W.U) w budynku administracji terenów zielonych;
- Zainstalowano instalację fotowoltaiczną na dachach budynków o łącznej mocy 20kW;
- Wprowadzono automatyczne sterowanie węzłami cieplnymi na terenie nowego kampusu, obniżając temperaturę w porze nocnej o 2 stopnie Celsjusza;

- Dokonano termomodernizacji budynków na tzw. "Starym Kampusie" (wymiana stropów, uszczelnienie drzwi i okien);
 - Wprowadzono wydruk centralny dla administracji Uczelni;
 - Zainstalowano 3 stacje do ładowania pojazdów elektrycznych;
 - Wymieniono rodzaj oświetlenia na technologię LED w ciągach komunikacyjnych oraz toaletach budynków uczelnianych, uwzględniając domy studenckie;
 - Dokonano zmiany sposobu zarządzania oświetleniem w korytarzach, w ciągu dnia oświetlenie nocne z punktowym doświetleniem, zainstalowano czujniki ruchu dla oświetlenia w toaletach, ograniczono moc oświetlenia terenu zewnętrznego o 70% dla kampusów, obiektów na terenie kampusu Wolica oraz Rakowiecka, nie tracąc przy tym odpowiednich parametrów dla bezpieczeństwa użytkowników.
- Wdrożone działania przyniosły oszczędność zużycia energii na poziomie 1,5 mln kWh w skali roku kalendarzowego.

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

Inicjatywa: *Zielony i zrównoważony kampus – ekomodernizacja kampusów UKSW w Warszawie*

Działanie miało na celu przeprowadzenie wymiany oświetlenia na energooszczędne LED oraz projektu audyty prac termomodernizacyjnych na podstawie optymalnego wariantu energetycznego dla kampusów Uczelni. W efekcie, doprowadzono do zmniejszenia zużycia energii poprzez docieplenie obiektów i wykorzystanie elementów OZE.

Uniwersytet Łódzki

Inicjatywa: *Wzmacnianie potencjału zawodowego studentów na rynku pracy*

Uniwersytet Łódzki (UŁ) w ramach Biura Karier UŁ dba o uzupełnianie kompetencji przyszłych absolwentów oraz umożliwia znalezienie oferty spełniającej wzajemne oczekiwania osoby podejmującej pracę oraz pracodawcy. Realizuje szereg projektów, które mają za zadanie wzmocnić potencjał zawodowy studentek i studentów UŁ na rynku pracy.

1. **Projekt Mentorski UŁ** - skierowany do studentów UŁ. Absolwenci UŁ, którzy są ekspertami w swojej dziedzinie dzielą się wiedzą z uczestnikami projektu. Celem jest wsparcie studentów w odnajdywaniu własnej ścieżki dla realizacji własnych zamierzeń. Absolwenci VIP pomagają uczestnikom w rozwijaniu poczucia własnej wartości zawodowej i osobistej oraz kompetencji interpersonalnych. W projekcie rocznie bierze udział ponad 30 Absolwentów VIP UŁ i ponad 40 studentów
2. **Akademia Kompetencji** to cykl szkoleń, podczas których studenci i absolwenci mają okazję skorzystać z szerokiej gamy bezpłatnych warsztatów prowadzonych przez przedstawicieli firm i instytucji wielu branż. Udział wzięło 450 osób.
3. **Uniwersyteckie Targi Pracy** to spotkania studentek i studentów oraz absolwentów z firmami poszukującymi kandydatów do pracy, praktyk i staży. Spotkania w ramach doradztwa zawodowego są bezpłatne i prowadzone przez zatrudnionego w jednostce psychologa. W ramach doradztwa zawodowego można wziąć udział w szkoleniach lub spotkaniach indywidualnych. Doradztwo zawodowe, coaching kariery umożliwia sprawdzenie kompetencji, doszlifowanie CV i przećwiczenie rozmowy kwalifikacyjnej. Udział wzięło ok. 5400 osób.
4. **Łódzkie Dni Informatyki** to największy event z obszaru ICT w województwie łódzkim. ŁDI to szereg bezpłatnych wykładów, warsztatów oraz targi pracy dedykowane tylko i wyłącznie branży IT. Inspirujący prelegenci, zawsze aktualna wiedza przekazywana przez praktyków z największych firm z branży oraz praktyczne warsztaty obejmujące wszystkie aktualnie trendujące technologie. Udział wzięło 1100 osób.

Uniwersytet Dolnośląski

Inicjatywa: opracowanie Dolnośląskiej Strategii Rozwoju Edukacji Zawodowej

Uniwersytet Dolnośląski w okresie 1.02.2022-31.01.2024 był liderem projektu zakładającego wypracowanie Dolnośląskiej Strategii Rozwoju Edukacji Zawodowej (DSREZ) w ramach współpracy instytucjonalnej na rzecz poprawy jakości i lepszego dopasowania kształcenia i szkolenia zawodowego. Projekt został zrealizowany w partnerstwie z Urzędem Marszałkowskim Województwa Dolnośląskiego oraz Dolnośląskim Wojewódzkim Urzędem Pracy sfinansowany w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Projekt odpowiada na potrzebę rozwijania i wzmocnienia kapitału ludzkiego na Dolnym Śląsku oraz stanowi działanie na rzecz zmniejszania różnic ekonomicznych i społecznych. Opracowanie założeń strategicznych poprzedzone zostało analizą kluczowych dokumentów międzynarodowych i krajowych oraz uwarunkowań

gospodarczych, demograficznych, oświatowych funkcjonowania edukacji zawodowej (VET).

Strategia została wypracowana w drodze dialogu społecznego z kluczowymi interesariuszami (przedstawiciele sektora oświaty – dyrektorzy szkół, instytucji rynku pracy, przedsiębiorcy) w ramach cykli warsztatów strategicznych w subregionach (jeleniogórski, legnicki, wałbrzyski, wrocławski). W ramach głównych konferencji zorganizowanych 30.11.2022, 24.04.2023 i 11.01.2024 prezentowano syntezę rozwiązań dla budowania DSREZ na Dolnym Śląsku, co poparte było także licznymi konsultacjami społecznymi i eksperckimi. Do rezultatów projektu zaliczyć należy: 1) Raport porównawczy "Istniejące rozwiązania strategiczne w zakresie VET w perspektywie międzynarodowej (UE, OECD) i krajowej; 2) Raport "Uwarunkowania funkcjonowania edukacji zawodowej na Dolnym Śląsku"; 3) Strategia Rozwoju VET dla Dolnego Śląska; 4) Wytoczne wdrożeniowe dla Strategii Rozwoju VET dla Dolnego Śląska.

Strategia opracowana w projekcie ma przyczynić się do podnoszenia świadomości znaczenia edukacji zawodowej i promowania VET z uwzględnieniem m.in. dualnego systemu nauczania oraz współpracy instytucji kształcenia zawodowego z pracodawcami.

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

Inicjatywa: Nauka i szkolnictwo wyższe a PKB - raport

W 2023 r. przygotowano raport na zlecenie Konferencji Rektorów Uczelni Ekonomicznych przez zespół badaczy wywodzących się z 5 najważniejszych publicznych Uniwersytetów Ekonomicznych: w Katowicach, Krakowie, Poznaniu, we Wrocławiu i Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie. W raporcie przedstawione zostały wnioski w obszarach, takich jak m.in.: prorozwojowa rola sektora nauki i szkolnictwa wyższego, finansowanie nauki i szkolnictwa wyższego a wzrost PKB, społeczne korzyści wynikające z wyższego wykształcenia oraz wizje uniwersytetu: między ideałami Humboldta a fabryką publikacji i dyplomów.

Uniwersytet Szczeciński

Inicjatywa: Personal Branding Week

Personal Branding Week to wydarzenie organizowane przez Akademickie Biuro Karier Uniwersytetu Szczecińskiego, Samorząd Studencki US oraz UNIWIZJI Telewizji Uniwersytetu Szczecińskiego. Jest to seria tygodniowych, bezpłatnych szkoleń i warsztatów mających na celu zdobycie praktycznej wiedzy oraz umiejętności pomocnych w odnalezieniu swojego miejsca na rynku pracy. Uczestnicy uczą się jak: zbudować markę osobistą i zadbać o jej autentyczność; sprawdzić swoje umiejętności miękkie i twarde oraz nauczyć się je

rozwijać; skutecznej komunikacji i nawiązywania dobrych relacji.

Powyższe umiejętności i wiedza pomagają im m.in. w zdobywaniu i utrzymaniu pracy. Personal Branding Week to projekt doceniony na ogólnopolskim forum studenckim. Został nagrodzony Laurem Uniwersyteckim w kategorii Rozwój Kompetencji Studentów przez Forum Uniwersytetów Polskich.

Akademia WSB

Inicjatywa: „IN SITU - Intergenerational Social Innovation Support Scheme”

Celem projektu było stworzenie i wdrożenie w województwie śląskim strategii rozwoju innowacji społecznych ukierunkowanych na aktywizację zawodową długotrwale bezrobotnych mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem osób wchodzących na rynek pracy oraz obywateli w wieku 50+. Uczelnie, regiony oraz podmioty społeczne z Europy Środkowej wypracowały międzynarodowy ekosystem innowacji społecznych oparty o założenia przedsiębiorczości społecznej, programy treningowe oraz mentoring.

Politechnika Lubelska

Inicjatywa: *Nowoczesne dodatki zeolitowo-tlenkowe do zastosowań w technologii produkcji mieszanek mineralno-asfaltowych o zwiększonej odporności na działanie czynników środowiskowych*

Projekt dotyczy opracowania technologii produkcji mieszanek mineralno-asfaltowych odpornych na szkodliwe działanie czynników środowiskowych. Efektem realizacji projektu będzie opracowanie technologii produkcji mieszanek mineralno-asfaltowych z zastosowaniem dwufunkcyjnych dodatków zeolitowo-tlenkowych. Będą one działały na dwóch płaszczyznach: (1) obecne w ich strukturze nanocząstki tlenków metali (MONPs) będą hamowały/ograniczały procesy starzenia lepischer asfaltowych oraz (2) system kanałów i komór obecny w matrycach zeolitycznych będzie umożliwiał produkcję mieszanek mineralno-asfaltowych w obniżonej temperaturze zagęszczania.

Projekt obejmuje syntezę matryc zeolitycznych oraz ich modyfikację za pomocą MONPs, modyfikację komercyjnego asfaltu drogowego 35/50 za pomocą dwufunkcyjnych dodatków zeolitowo-tlenkowych,

zbadanie efektu spieniania asfaltu za pomocą dwufunkcyjnych dodatków oraz ocenę ich wpływu na kohezję i adhezję asfaltu do wybranych kruszyw mineralnych i właściwości uzyskanych mieszanek mineralno-asfaltowych. Realizacja projektu przyczyni się do opracowania technologii produkcji nawierzchni drogowych o wydłużonym okresie eksploatacji, co niesie za sobą korzyści środowiskowe i ekonomiczne.

Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach

Inicjatywa: *Proces mentorski w ramach Centrum Transferu Technologii Śląskiego Uniwersytetu Medycznego (SUM)*

Proces mentorski w ramach Centrum Transferu Technologii Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach polega na świadczeniu wsparcia i doradztwa przez doświadczonych brokerów technologii dla naukowców, badaczy oraz studentów uczelni, którzy rozwijają innowacyjne technologie medyczne. Brokerzy wspierają uczestników w różnych aspektach związanych z komercjalizacją i transferem technologii, włączając w to opracowanie strategii biznesowej, identyfikację rynków docelowych, pozyskiwanie finansowania oraz budowanie sieci kontaktów w sektorze biznesowym.

Proces mentorski promuje rozwój innowacyjnych przedsiębiorstw oraz transfer technologii, co przyczynia się do wzrostu innowacji i zwiększenia inwestycji w sektorze technologicznym. Promuje on także współpracę między sektorem naukowym a biznesem, co jest istotne dla efektywnego transferu technologii i komercjalizacji innowacji.

Politechnika Białostocka

Inicjatywa: *Międzynarodowa Interdyscyplinarna Szkoła Letnia „Budownictwo energooszczędne, przyjazne użytkownikom i środowisku”*

Międzynarodowy projekt Politechniki Białostockiej pozwala promować województwo podlaskie, jako obszar atrakcyjny pod względem architektonicznym, kulturalnym, historycznym i przyrodniczym, a także – wdrażający nowoczesne technologie, przyjazne środowisku w budownictwie. Program koncentruje się wokół budownictwa energooszczędnego, które jest odpowiedzią na potrzebę wprowadzania ekologicznych i tanich w eksploatacji rozwiązań przyjaznych dla człowieka i środowiska. W proces dydaktyczny, poza ekspertami Politechniki Białostockiej, włączani są uznani specjaliści z zagranicznych uczelni. Studenci zagraniczni z siedmiu uczelni: İzmir Institute of Technology oraz İstanbul Üniversitesi – Cerrahpaşa (Turcja), Universitat Politècnica de València oraz Universidad de Córdoba (Hiszpania), Sapienza Università di Roma oraz Università di Bologna (Włochy), Université de technologie de Belfort-

Montbéliard (Francja) zdobywają wiedzę i umiejętności na temat tworzenia budynków niskoenergetycznych. Obok stacjonarnych zajęć na kampusie Politechniki Białostockiej, odbywają się również wizyty studyjne w przedsiębiorstwach branżowych, w których studenci zdobywają wiedzę praktyczną. Praca odbywa się w zespołach interdyscyplinarnych. Na zajęciach spotkają się studenci z takich specjalizacji jak: architekt, konstruktor, inżynier instalacji sanitarnych, energetyk, inżynier instalacji elektrycznych, automatyk. Przedsięwzięcie jest doskonałą okazją do podniesienia kwalifikacji pracowników, wymiany doświadczeń i nawiązania kontaktów zagranicznych. Efekty realizacji projektu przekładają się na podniesienie jakości kształcenia oraz wzrost umiędzynarodowienia.

Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Inicjatywa: Programy wsparcia psychologicznego i programy na rzecz podnoszenia świadomości nt. osób ze szczególnymi potrzebami

Uczelnia zapewnia wsparcie psychologiczne (w paradygmacie interwencji kryzysowej): studentom, doktorantom oraz pracownikom (tj. kadra administracyjna, dydaktyczna, kierownicza oraz zarządzająca). Do października 2023 r. w Uczelni odbywały się szkolenia oraz fakultety dot. wsparcia/podnoszenia świadomości nt. osób ze szczególnymi potrzebami - kadry dydaktycznej KAAF, mianowicie: (1) „Student w kryzysie psychicznym”, szkolenie dla kadry dydaktycznej; (2) „Współpraca wykładowcy ze studentem niepełnosprawnym” (ogólnouczelniane wykłady fakultatywne dla 53 pracowników dydaktycznych); (3) „Tworzenie dostępnych dokumentów i treści strony internetowej”, szkolenie dla kadry administracyjnej (w tym dla pracowników Biblioteki) oraz kadry kierowniczej (zarządzającej); (4) „Savoir-vivre wobec osób z niepełnosprawnościami”, szkolenie dla kadry administracyjnej, dydaktycznej oraz kierowniczej (zarządzającej); 5. „Świadomość niepełnosprawności: osoby niewidome, osoby niesłyszące, osoby z niepełnosprawnością ruchową, zespół Aspergera”, szkolenie dla kadry dydaktycznej.

Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych KAAF, współorganizowało m.in. otwarty wykład pn. „Teatr

dostępny. Audiodeskrypcja i poznanie dotykowe”, prowadzony przez audiodeskrypcję (z Fundacji Pełni Kultury) i konsultanta audiodeskrypcji, eksperta dostępności cyfrowej) oraz wykłady pn. „Lista kontrolna dostępnych spotkań i wydarzeń”, „Turystyka dostępna”, prowadzone przez ekspertkę ds. nowych technologii.

Uczelnia dysponuje w pełni wyposażoną salą terapeutyczną dla grup warsztatowych, która również jest miejscem przeznaczonym do odbywania konsultacji psychologicznych (BON KA) oraz spotkań grupy wsparcia (koordynowanej przez Władze WPPiNH). Niebagatelną formą wsparcia jest również tworzenie skutecznych strategii prewencyjnych i interwencyjnych, które stanowią odpowiedź na potrzeby studentów związanych z kryzysami zdrowia psychicznego.

Inicjatywa: Likwidacja barier architektonicznych

Uczelnia jest przystosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz szczególnymi potrzebami. Przykładowo, dysponuje dwiema mobilnymi rampami podjazdowymi, które pozwalają osobie z niepełnosprawnością ruchową dostać się chociażby na podwyższenie znajdujące się w sali wykładowej podczas konferencji, czy konieczności wygłoszenia referatu.

Uniwersytet Szczeciński

Inicjatywa: Uniwersyteckie Centrum Wiedzy o Dostępności w Szczecinie

Centrum Wiedzy o Dostępności Uniwersytetu Szczecińskiego prowadzi działalność badawczą, w tym wdrożeniową, szkoleniową oraz informacyjno-promocyjną w zakresie stosowania i upowszechniania zasad projektowania uniwersalnego w obszarze kształcenia na poziomie wyższym, a także rozwijania i propagowania wiedzy o dostępności we współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym uczelni. W swojej działalności Centrum kładzie duży nacisk na działania szkoleniowe i edukacyjne promujące równość praw osób z niepełnosprawnościami oraz zwiększenie ich udziału w życiu społecznym. Centrum prowadzi działania edukacyjne między innymi poprzez organizację testu wiedzy o dostępności dla uczniów szkół ponadpodstawowych. Podejmowało również takie inicjatywy jak: stworzenie wideo kursów i cyklu filmów animowanych mających za zadanie upowszechnienie wiedzy na temat dostępności, opracowanie podręczników dobrych praktyk, przeprowadzenie cyklu wykładów dotyczących aktualnych problemów z zakresu dostępności zarówno w ujęciu prawnym, jak i psychologicznym czy społecznym.

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

Inicjatywa: Udoskonalanie systemu wsparcia dla pracowników i studentów z niepełnosprawnościami

Biuro ds. Osób z Niepełnosprawnościami stale rozwija swoją ofertę wsparcia, zapewniając szeroki zakres usług, w tym pomoc w rekrutacji, studiowaniu, egzaminach, zakwaterowaniu, doradztwo, organizację wydarzeń dla społeczności uniwersyteckiej, a także udział w wydarzeniach zewnętrznych.

Działania podjęte w ostatnich latach przez UEK: dostosowanie infrastruktury uczelni do potrzeb osób z niepełnosprawnościami; rozbudowanie bazy procedur uczelnianych odnoszących się do wsparcia osób z niepełnosprawnościami; utworzenie pracowni tyfloinformatycznej; zakup i montaż pętli indukcyjnych w salach dydaktycznych; montaż nowej dostępnej windy; remont wejścia i toalet w jednym z budynków na kampusie; stworzenie systemu ewakuacji dla osób z niepełnosprawnościami oraz zakup ewakuacyjnych wózków inwalidzkich; stworzenie systemu nawigacji głosowej oraz wirtualnego spaceru po kampusie; działalność naukowa think-tanku zajmującego się tematyką niepełnosprawności; działania edukacyjne i szkoleniowe skierowane do pracowników; rozbudowa Centrum Wsparcia Psychologicznego; tworzenie strategicznych dokumentów dotyczących społecznej odpowiedzialności Uczelni; podniesienie dostępności stron internetowych www uczelni, w szczególności strony Biura ds. Osób z Niepełnosprawnościami; organizacja specjalistycznych zajęć na basenie wspólnie z sekcją osób niepełnosprawnych AZK UEK oraz Stowarzyszeniem Integracyjnym Klub Sportu Druga Strona Sportu; współpraca z Biblioteką Główną w zakresie ułatwień dla studentów i pracowników z niepełnosprawnością korzystających z biblioteki oraz przystosowanie materiałów do ich potrzeb; współpraca i współorganizacja Sympozjum GAP wraz ze studentami z niepełnosprawnościami; ścisła współpraca ze Zrzeszeniem Studentów Niepełnosprawnych UEK; wdrożenie i koordynacja unikalnego systemu certyfikacji: Uczelnia Przyjazna Osobom Niepełnosprawnym.

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Inicjatywa: Wyrównywanie szans studentów z niepełnosprawnościami

W ramach polityki równego dostępu Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II powołał Centrum Aktywizacji Osób z Niepełnosprawnością (KUL CAN), które koordynuje działania Uczelni na rzecz usuwania barier architektonicznych oraz wsparcia studentów i pracowników z niepełnosprawnością. W zakresie usuwania barier architektonicznych przeprowadzono niezbędne prace w większości budynków KUL. W zakresie

wsparcia studentów KUL CAN organizuje transport na zajęcia dydaktyczne dla osób z niepełnosprawnością ruchową (uczelnia ma samochód wyposażony w windę, przystosowany do przewozu osób poruszających się na wózku). Osoby mające trudności w poruszaniu się w budynkach i między budynkami KUL mogą liczyć na pomoc asystentów. Dotyczy to również studentów niewidomych w pierwszych miesiącach (do czasu ukończenia kursu orientacji przestrzennej) i zawsze w sytuacjach wymagających takiej pomocy. Uniwersytet posiada pracownię komputerową ze specjalistycznym oprogramowaniem (linijki brajlowskie). W ramach wsparcia dla studentów niewidomych i niedowidzących uczelnia adaptuje podręczniki i inne materiały dydaktyczne (brajl, wersja cyfrowa, pdf). KUL CAN przygotowuje również grafikę dotykową (modele 3D, udźwiękowiona grafika dotykowa, grafika dotykowa wykonana metodą termograficzną). Ponadto przy Katedrze Pedagogiki Specjalnej KUL istnieje Centrum Edukacji Niesłyszących i Słabosłyszących, które oferuje pomoc w zakresie dostępności treści wykładów i ćwiczeń. Pomoc organizowana jest indywidualnie, w zależności od rzeczywistych potrzeb studenta. Niektóre wykłady prowadzone są z zastosowaniem prezentacji multimedialnych oraz sprzętu wspomagającego słyszenie FM Solaris.

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Inicjatywa: Działania na rzecz osób niepełnosprawnych

UMCS zrealizował szereg szkoleń dot. integracji osób niepełnosprawnych i zapobiegania nierównościami, m.in.: (1) „Savoir-vivre wobec osób z niepełnosprawnościami”. Szkolenie dotyczyło podstaw asystowania osobom z niepełnosprawnością wzroku oraz nawiązywania kontaktów z osobami z niepełnosprawnościami; (2) „Interwencja kryzysowa”. Podczas szkolenia uczestnicy dowiadywali się m.in. jak się objawia kryzys, jak reagować i komunikować się z osobą w kryzysie; "Student ze spektrum autyzmu". Celem szkolenia było dostarczenie wiedzy na temat potrzeb studentów ze spektrum autyzmu oraz możliwych dostosowań w cyklu kształcenia; (4) „Kurs polskiego języka migowego”. Łącznie przeszkolono 406 osób.

Inicjatywa: Integracja poprzez sport

W 2023 r. odbył się VI Akademicki Turniej o Puchar JM Rektora „Boccia Cup 2023”. Głównym celem zawodów była rywalizacja sportowa osób z niepełnosprawnościami. Turniej służył też integracji dzieci, młodzieży z niepełnosprawnościami ze społecznością akademicką.

Inicjatywa: *Działania charytatywne na rzecz niepełnosprawnych*

UMCS zorganizował świąteczną zbiórkę ogólnouniwersytecką na rzecz Dziennego Ośrodka Adopcyjnego dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną. Placówka ta pomaga dzieciom i młodzieży m.in. z zespołem Downa, mózgowym porażeniem dziecięcym, autyzmem, epilepsją, niedosłyszającym. Zbiórka objęła podstawowe środki do pracy i funkcjonowania ośrodka.

Inicjatywa: *Zwiększanie dostępności uczelni*

W 2023 r. powołany został Zespół ds. dostępności. Zespół odpowiada za realizację Strategii Uniwersalnego Projektowania na UMCS, zakładającą wprowadzenie kompleksowych działań w projektowaniu środowiska uniwersyteckiego dostępnego dla każdego - na poziomie obsługi administracji, polityki informacyjnej i dydaktyki.

Inicjatywa: *Zakup dedykowanego sprzętu*

Pętle indukcyjne recepcyjne – 10 szt. i pętle przenośne – 7 szt.; łącznie na kwotę 29 397zł. Sprzęt służy wzmocnieniu dźwięku dla osób niedosłyszających.

Uniwersytet Dolnośląski

Inicjatywa: *Inkluzja osób z niepełnosprawnościami jako działanie na rzecz życia bez barier*

Uniwersytet od wielu lat czynnie działa na rzecz wyrównywania szans i inkluzji osób z niepełnosprawnością (OzN) w społeczeństwie. W strukturze uczelni działa Pełnomocnik Rektora ds. OzN oraz specjalistki w Biurze Karier i Praktyk oraz Bibliotece. Oferowane jest wsparcie w procesie edukacji, jak: indywidualna organizacja studiów, tłumacz j. migowego, alternatywny tryb egzaminów oraz asystent edukacyjny, a także psychologiczne i materialne.

W 2023 r. na Uczelni realizowane były 2 projekty zwiększające dostępność uczelni dla OzN: (1) pt. „Studia? Nie ma przeszkód! Uczelnia przyjazna OzN” pozwolił na podniesienie kompetencji kadry (50 osób) przez udział w szkoleniach dot. metod kształcenia i obsługi OzN, dostosowanie i usuwanie barier architektonicznych oraz infrastrukturalnych, a także zwiększenie komfortu studiowania dla OzN. Uczelnia wyposażona została w technologie sprzyjające edukacji: powiększalnik, czytniki, tablet, literaturę w j. brajla, specjalne komputery; (2) projekt pt. „Przystosowanie środowiska VR do potrzeb osób z dysfunkcją wzroku”, realizowany był w okresie IV.2022-III.2023 w programie Studenckie koła tworzą innowacje. Odpowiadał na potrzeby osób, które nie mogą korzystać z wirtualnej rzeczywistości z powodu wady wzroku. Efektem były dwie realizacje środowisk wirtualnych, określające skalę udogodnień, wpływającą

na pozytywny odbiór technologii VR przez osoby z dysfunkcją wzroku. Projekt został upowszechniony w ramach Podcastowni Uczelni. W maju 2023 r. pierwszy raz obchodzono Dzień Godności Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną. Dialog OzN intelektualną, praktyków – terapeutów i badaczy dotyczył godności osoby, jej codzienności, jak też refleksji o podmiotowości, decyzyjności, odpowiedzialności, wyzwaniach, aktywizacji. Działania Uczelni zaowocowały certyfikatem „Wrocław bez Barrier” w kategorii „Miejsce dostępne dla wszystkich” przyznany 30.09.2023 r. przez Urząd Miasta Wrocławia.

Politechnika Gdańska

Inicjatywa: *Kampania „Rowerem na uczelnię”*

Na teren kampusu Politechniki Gdańskiej codziennie dojeżdża kilka tysięcy pracowników i studentów. Transport stanowi dużą część emisji dwutlenku węgla, dlatego Uczelnia podejmuje działania edukacyjne, aby poprawić komfort całej społeczności akademickiej podczas codziennych dojazdów do pracy i na zajęcia.

Od 2022 r. w ramach Związku Uczelni im. Daniela Fahrenheita w Gdańsku realizowana jest kampania Rowerem na Uczelnię, która poprzez edukację i elementy rywalizacji ma na celu zachęcenie do zmiany nawyków transportowych społeczności akademickiej Uczelni. Kampania skierowana jest do całej społeczności PG: do pracowników, studentów i doktorantów i corocznie gromadzi wielu uczestników. Podczas dwóch dotychczasowych edycji kampanii uczestnicy przejechali na rowerach i hulajnogach łącznie 221 tys. km, co odpowiada 5,5-krotnemu okrążeniu Ziemi. Pozwoliło to na niewyemitowanie do atmosfery ok. 40 ton CO₂ w porównaniu do podróży autem osobowym.

Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Szczecinie

Inicjatywa: *Rowerem po zdrowie szlakiem Green Velo*

Propagowanie prozdrowotnych postaw spędzania wolnego czasu, a także promocja zdrowego stylu życia i zrównoważonej turystyki rowerowej to cele, które postawiono przy organizacji pierwszego Rajdu Tour de WSliZ - Rowerem po zdrowie szlakiem GreenVello. Pośrednim celem organizacji wydarzenia było promowanie roweru jako środka transportu, dzięki któremu można płynnie poruszać się po zatłoczonych

miastach, aktywnie wypoczywać, a w konsekwencji skutecznie ograniczać emisję CO₂. Rajd odbył się w sobotę, 13 maja 2023 r. Wzięło w nim udział ponad 100-osobowe międzynarodowe i międzypokoleniowe grono, z aktywną rolą władz uczelni (m.in. rajd poprowadził Rektor Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie). Uczestnicy rajdu pokonali ponad 20-kilometrową trasę, która wiodła istniejącymi w mieście ścieżkami rowerowymi oraz Wschodnim Szlakiem Rowerowym GREEN-VELO. Na mecie na uczestników czekały m.in. atrakcje w ramach zorganizowanego z tej okazji EkoPikniku.

Rajd nie miał charakteru zmagania sportowych, a jego celem była zachęta do korzystania z roweru jako środka transportu, promocja szlaku GREEN-VELO oraz wspieranie zdrowego trybu życia i aktywności fizycznej. Organizacja rajdu wpisuje się w realizowaną przez WSliZ w Rzeszowie tzw. Zieloną Strategię, która kładzie nacisk na budowanie świadomości ekologicznej oraz działania na rzecz zrównoważonego rozwoju. Inicjatywa będzie kontynuowana w 2024 roku.

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Inicjatywa: *Zachowanie i promocja dziedzictwa kulturowego*

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II prowadzi szeroko zakrojone działania na rzecz zachowania i promocji kultury – w wymiarze narodowym oraz lokalnym. Jest to jeden z celów strategicznych obowiązującej Strategii Rozwoju KUL. Realizując ten cel, Uniwersytet finansuje działalność licznych inicjatyw kulturalnych, m.in.: (1) Muzeum KUL, (2) Chóru Akademickiego KUL, (3) teatru „Scena Plastyczna KUL”, (4) galerii Sceny Plastycznej KUL, (5) teatru ITP, (6) teatru Enigmatic, (7) Zespołu Pieśni i Tańca KUL, (8) Chóru Duszpasterstwa Akademickiego KUL. Według danych za 2022 rok wskazane jednostki zorganizowały 101 inicjatyw kulturalnych na Uniwersytecie oraz 37 poza Uniwersyteciem, na zaproszenie podmiotów zewnętrznych.

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

Inicjatywa: *UEK Sztuka*

Uczelnia kreuje postawy oparte na dialogu, odpowiedzialności, zaufaniu, kreatywności i wrażliwości na sztukę oraz pomoc w podnoszeniu atrakcyjności turystycznej i oferty kulturalnej Krakowa i Małopolski. W realizacji projektu UEK współpracuje ze wszystkimi krakowskimi uczelniami artystycznymi (Akademia Sztuk Pięknych, Akademia Sztuk Teatralnych, Akademia Muzyczna im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie). W ramach tego komponentu odbywają się wydarzenia

kulturalne m.in. takie jak koncerty, przedstawienia teatralne, wystawy i wernisaże.

Politechnika Śląska

Inicjatywa: *URECA-PRO - European University Alliance on Responsible Consumption and Production*

Inicjatywa „URECA_PRO - Europejski Uniwersytet” ma na celu wzmocnienie wymiaru badań i innowacji oraz przyszłego potencjału transformacyjnego z wizją stworzenia wirtualnego uniwersytetu do 2040 r. w zakresie odpowiedzialnej konsumpcji. Konsorcjum tworzy 9 uniwersytetów z Europy: Politechnika Śląska, University of Leoben w Austrii – lider konsorcjum, Technical University Freiberg w Niemczech, University of Petrosani w Rumunii; University of Leon w Hiszpanii, Technical University of Crete w Grecji, Mittweida University of Applied Sciences w Niemczech, Hasselt University w Belgii oraz University of Lorraine we Francji.

Konsorcjum jest globalnym centrum edukacyjnym oraz interdyscyplinarnym liderem badań i innowacji w zakresie rozwoju środowiska i społeczeństwa na rzecz zrównoważonej konsumpcji i produkcji towarów. Obejmuje aspekty technologiczne, ekologiczne, gospodarcze, społeczne i polityczne. Międzynarodowa współpraca wzmacnia system szkolnictwa wyższego w Europie, wpływając na mobilność, zaangażowanie obywatelskie, wspólne wartości i podejście do odpowiedzialnego projektowania systemów.

Połączenie w konsorcjum uczelni umożliwi studentom, naukowcom i pracownikom kształcenie oraz prowadzenie badań w zakresie odpowiedzialnej konsumpcji i produkcji. EURECA-PRO ma podwójną misję społeczną. Dzięki swojemu nowatorskiemu podejściu, z jednej strony, w sposób holistyczny przyczynia się do bardzo aktualnej kwestii zrównoważonej konsumpcji i produkcji w ramach SDG 12, a z drugiej strony skutecznie przyczynia się do rozwoju Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego zgodnie z SDG 4.

W kolejnej fazie projektu (2023-2027) sojusz skupi się na pogłębieniu współpracy z przemysłem i politykami a także społeczeństwem. EURECA-PRO będzie nadal promować innowacyjne nauczanie, badania interdyscyplinarne, innowacje naukowe i transfer wiedzy do społeczeństwa.

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego

Inicjatywa: Upowszechnianie wiedzy nt. zrównoważonej produkcji żywności

W 2023 r. w SGGW powadzano zarówno badania jak i zajęcia dydaktyczne ściśle związane ze zrównoważoną, w tym ekologiczną produkcją żywności. Wykłady i ćwiczenia w tym zakresie realizowano na kierunkach studiów: ekologiczne rolnictwo i produkcja żywności, inżynieria ekologiczna oraz żywienie człowieka i ocena żywności. Opracowano także program dla nowego kierunku studiów, sustainable horticulture (pl. zrównoważone ogrodnictwo). Prowadzono szerokie badania związane z wytwarzaniem żywności w dwóch zakładach doświadczalnych z certyfikowaną produkcją ekologiczną. Wdrożone zostały także systemy uprawy roślin oparte o rolnictwo precyzyjne. Wyniki uzyskanych badań były upowszechniane m.in. we wspólnych działaniach z CDR w Brwinowie, oddział w Radomiu oraz z PODR w Boguchwale poprzez demonstracje polowe i szkolenia dla służby rolnej i rolników i szerszych grup społecznych, np. gospodyń wiejskich i młodzieży. Materialnym efektem tych działań była sezonowa sprzedaż produktów odzwierzęcych, owoców, warzyw i ziół dla pracowników i studentów.

Politechnika Łódzka

Inicjatywa: RACE to Zero

Politechnika Łódzka przyłączyła się do wspieranej przez ONZ inicjatywy „Race to Zero”, której celem jest zmniejszenie o połowę emisji gazów cieplarnianych do 2030 r., a osiągnięcie neutralności klimatycznej (Net-Zero) w 2050 r. PŁ jako uczelnia, która od lat kreuje innowacje i rozwój technologiczny, ma świadomość tego, że podobnie jak wiele innych instytucji, przyczynia się do wzrostu globalnego ocieplenia poprzez emisję gazów cieplarnianych związanych ze swoją działalnością. Uczelnia opracowała plan działania w ramach inicjatywy Race To Zero, który ma na celu ograniczenie emisji gazów cieplarnianych, zgodnie z założeniami Porozumienia paryskiego. Działania Uczelni w kierunku zmniejszenia śladu węglowego są opisywane w rocznych raportach w poczynając od 2022 roku, raporty zawierają między innymi dane dot. śladu węglowego. Uczelnia nie ustaje w wysiłkach zmierzających do dalszej redukcji śladu węglowego zgodnie z założonym celem, podejmując

liczne działania w ramach współpracy z innymi uczelniami, instytucjami i przemysłem. Realizacją inicjatywy Race to Zero zajmuje się powołany przez rektora Zespół ds. zrównoważonego rozwoju, który koordynuje i prowadzi działania w obszarze celów dot. Zielonego i zrównoważonego kampusu. Zespół ma charakter multidyscyplinarny i został powołany spośród ekspertów z różnych dyscyplin naukowych oraz z jednostek organizacyjnych odpowiadających za relacje uczelni z otoczeniem. Celami zespołu są między innymi: podejmowanie i promowanie działań, które mają na celu zmniejszenie negatywnego wpływu Uczelni na środowisko naturalne, zwiększenie świadomości ekologicznej wśród społeczności akademickiej oraz proponowanie inicjatyw na rzecz zmniejszania śladu węglowego.

Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu

Inicjatywa: RACE to Zero

Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu, dołączając do kampanii w listopadzie 2022 r., zobowiązał się do aktywnego udziału w tych globalnych wysiłkach. Przystąpienie do "Race to Zero" podkreśla zaangażowanie Uczelni w działania na rzecz zrównoważonego rozwoju i edukacji ekologicznej, stając się częścią szerokiej koalicji instytucji dążących do zmiany w kierunku bardziej zrównoważonej przyszłości.

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

Inicjatywa: UEK Ekologia

Projekt ma na celu kształtowanie świadomości ekologicznej i nowych nawyków poprzez popularyzację i wdrażanie rozwiązań proekologicznych wśród członków Społeczności Uczelni, dzięki czemu ma bezpośredni wpływ na zrównoważony rozwój. W ramach tego komponentu organizowane jest cykliczne wydarzenie Sustainability Days, nagrywane są podcasty, a także wprowadzane są rozwiązania ekologiczne takie jak źródelka wody pitnej, eko-pudełko, stojaki na rowery, czy Sharebox UEK stanowiący punkt wymiany rzeczy.

Akademia WSB

Inicjatywa: Projekt SHORE

Akademia WSB pełni rolę partnera w projekcie "SHORE: EmpOweR Students as the agents of cHangeE", który został

wybrany do finansowania przez Komisję Europejską w ramach międzynarodowego programu badawczego Horizon Europe (Zgłoszenie: Działania na rzecz wdrożenia misji: Przywróćmy naszemu oceanowi i wodom do 2030 roku). Zadania badawcze i działania projektu dotyczą zanieczyszczenia mórz i oceanów. SHORE obejmie Morze Bałtyckie, Morze Czarne, Morze Śródziemne oraz obszary Dunaju i Renu.

Akademia WSB pełni rolę koordynatora polskiego "Niebieskiego HUBA", miejsca, które będzie poświęcone promowaniu wiedzy na temat znaczenia oraz sposobów przeciwdziałania zanieczyszczeniu mórz i oceanów. W ramach projektu organizowane są wystawy, warsztaty, szkolenia, seminaria, kampania "Znajdź Niebieskie" oraz konkursy dla uczniów szkół. W projekt zaangażowano 100 szkół z całej Europy.

Politechnika Białostocka

Inicjatywa: Akcja „Niech się zieleni”

W ramach „Strategii Rozwoju Politechniki Białostockiej na lata 2021-2024 z perspektywą przedłużenia do 2030r.” Uczelnia opracowała i rozpoczęła proces wdrażania strategii zrównoważonego rozwoju pod nazwą „Moja Zielona Politechnika”. Jednym z celów operacyjnych jest Zielony kampus. W Uczelni podjęto działania nakierowane na realizację tego celu poprzez dostosowanie infrastruktury komunikacyjnej i transportowej do potrzeb zrównoważonego rozwoju, poprawę systemów bezpieczeństwa i dostępności infrastruktury kampusu, a także poprawę funkcjonalności zielonej i błękitnej infrastruktury, w tym zwiększenie różnorodności biologicznej na kampusie. Te ostatnie działanie przybrało kształt akcji nasadzeń roślinności na terenie Uczelni. Cała społeczność akademicka oraz społeczność Akademickiego Liceum Ogólnokształcącego Politechniki Białostockiej przyłączyła się do przedsięwzięcia pod nazwą „Niech się zieleni”. Przedsięwzięciu towarzyszyły ciekawe wydarzenia o tematyce ekologicznej, prowadzone przez ekspertów uczelni. Akcję zainaugurował wykład pt. „Ekologia i akupunktura miasta”. W ramach wykładu zaprezentowano najważniejsze cechy urbifery i urbicenozy, a także strukturę i funkcje systemu przyrodniczego miasta. Przybliżone zostały dylematy związane z przewietrzaniem miasta oraz sposoby zagospodarowania wód opadowych na terenach

zurbanizowanych. Jednym z prezentowanych zagadnień było także znaczenie terenów zielonych, zwłaszcza drzew, w rozwiązywaniu niektórych problemów współczesnych aglomeracji. Dodatkowo odbył się wykład „Zielone patio – od historii do współczesności”. Uczestnicy wykładu dowiedzieli się czym jest patio i dlaczego zielone patio to bardzo atrakcyjna przestrzeń zarówno domu, jak i szkoły, uczelni, miejsca pracy czy centrum handlowego. W trakcie wykładu zaprezentowano i omówiono przykłady budynków zawierających zielone patio i pochodzące z różnych epok historycznych, od starożytności do przykładów do współczesności.

Inicjatywa: Towards Sustainable Land-use Strategies in the Context of Climate Change and Biodiversity Challenges in Europe (LAND USE)

Politechnika Białostocka jest partnerem w projekcie finansowanym z programu HORIZON EUROPE. Projekt LAND-USE skupia się na integracji nauk przyrodniczych i społecznych w celu określenia, opracowania, przetestowania i wdrożenia zintegrowanych narzędzi mających na celu usprawnienie procesu decyzyjnego dotyczącego zagospodarowania terenu, oraz budowania świadomości i zaangażowania interesariuszy w przeciwdziałanie skutkom zmian klimatu i pokonywanie wyzwań wynikających ze zmniejszania się różnorodności biologicznej w Europie. W ramach projektu przewidziano 7 pakietów roboczych, w ramach których badacze z 12 krajów mają zebrać wzorce użytkowania gruntów w Europie, zbadać świadomość kluczowych interesariuszy na temat zmian klimatu i różnorodności biologicznej, zebrać dane na temat pokrycia i użytkowania terenu oraz zaproponować holistyczne i systemowe podejście do wykorzystania terenów rolniczych w Europie.

Uniwersytet Szczeciński

Inicjatywa: Pasieka IMMUNO

Założenie Pasieki IMMUNO na terenie zespołu dworsko-parkowego w Kulicach, w którym mieści się Międzynarodowy Ośrodek Badań Interdyscyplinarnych (MOBI) Uniwersytetu Szczecińskiego. W skład pasieki wchodzi 5 uli, które zamieszkują pszczoły linii Buckfast. Linia Buckfast została sztucznie stworzona przez człowieka w wyniku krzyżowania wielu ras europejskich i afrykańskich celem uzyskania najbardziej pożądanых cech w hodowli. Ograniczenie populacji pszczoł, stanowiących jeden z najważniejszych elementów utrzymania bioróżnorodności i życia na ziemi. Ich rozmnażanie oraz przekazywanie wiedzy, jak je wspierać odpowiada na problem dbania o bioróżnorodność. Osiągnięte rezultaty w ramach praktyki - przeprowadzenie wykładów otwartych dla społeczności lokalnej i warsztatów edukacyjnych dla młodzieży ze szkół

podstawowych i dzieci z przedszkoli. Utworzenie strony internetowej Pasięka IMMUNO, promującej wiedzę o podjętej inicjatywie, pszczołach oraz podjętych badaniach naukowych nad oceną zdolności immunomodulacyjnych i antynowotworowych jadu pszczelego.

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Inicjatywa: *Monitoring stanu środowiska oraz ochrona bioróżnorodności i ekosystemów*

W 2023 r. UMCS prowadził stały monitoring hydrologiczny (wody powierzchniowe i podziemne Lubelszczyzny) i meteorologiczny. Monitorowane jest m.in. występowanie zdarzeń ekstremalnych jak: fale upałów i chłódów, opady nawalne, ekstremalnie niskie i wysokie stany wód, susze itp. zjawiska, które są efektem szeroko pojętych zmian klimatu.

Wśród projektów proekologicznych zrealizowanych przez UMCS w 2023 r. wskazać można m.in. projekt „Czego potrzebują zapylacze? – edukacja ekologiczna na rzecz zachowania różnorodności owadów i roślin”. W ramach projektu przeprowadzone były zajęcia w formie warsztatów/szkoleń uzupełniające teoretyczną wiedzę, przekazywaną na różnych poziomach kształcenia, na temat konsekwencji wynikających ze zmian klimatu, utraty siedlisk oraz kryzysu zapylaczy.

Innym działaniem była organizacja Światowego Dnia Mokradeł. Wydarzenie składało się z dwóch części: naukowej i popularno-naukowej przeznaczonej dla uczniów i osób zainteresowanych tematyką obszarów podmokłych. W jego ramach przeprowadzono 13 warsztatów tematycznych, np. Torfowisko pod mikroskopem, Bóbr – architekt mokradeł, zorganizowano wystawę malarską „Wszystko jest z wody II” oraz fotograficzną „W krainie bagien i moczarów” i „Rok z życia żurawia”.

W 2023 r. UMCS włączył się także w obchody Światowego Dnia Ziemi. W programie znalazły się wykłady (np. Geoarcheologia, Wodniczka, Meteosymulacja), konkursy i loterie. W realizację celu SDG15 wpisują się również liczne inicjatywy podejmowane przez Ogród Botaniczny UMCS, m.in.: Dzień Pszczół, Dzień Drzewa, Święto Botaniki, Dzień Roślin.

Uniwersytet Szczeciński

Inicjatywa: *Katedra Zrównoważonego Rozwoju Społecznego*

Na Uniwersytecie Szczecińskim przy Szkole Doktorskiej i we współpracy z samorządem województwa została utworzona Katedra Zrównoważonego Rozwoju Społecznego pod egidą UNESCO. Katedra za główny obszar swojej działalności podejmuje szeroko rozumianą problematykę społeczną między innymi wyrównywanie szans, integracji społecznej, dialogu międzykulturowego, praw człowieka oraz otwartej edukacji w społeczeństwie demokratycznym. Jej główne cele to wspólne działania na rzecz zrównoważonego rozwoju społecznego na rzecz kultury i edukacji oraz nawiązywanie współpracy w ramach projektów transgranicznych. Prace Katedry opiniuje i nadzoruje Międzynarodowa Rada Doradcza. Katedra organizuje seminaria i konferencje o zasięgu międzynarodowym.

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Inicjatywa: *Kształcenie studentów osadzonych w Areszcie Śledczym w Lublinie*

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II prowadzi w trybie stacjonarnym studia dla osadzonych w Areszcie Śledczym w Lublinie. W 2022 r. otwarte zostało Centrum Studiów KUL dla Osadzonych przy Areszcie Śledczym w Lublinie. Ponadto na mocy porozumienia z władzami penitencjarnymi w Areszcie Śledczym w Lublinie KUL realizuje programy resocjalizacyjne, dotyczące przeciwdziałania agresji, przemocy oraz uzależnieniom, zapobiegania negatywnym skutkom izolacji oraz kształtowania umiejętności społecznych. Kształcenie, po spełnieniu kryteriów rekrutacyjnych oraz za zgodą władz penitencjarnych, możliwe jest dla kandydatów z całej Polski, którzy w tym celu przenieszeni są do odbywania kary w Areszcie Śledczym w Lublinie. Badanie losów absolwentów, którzy ukończyli studia w Areszcie Śledczym w Lublinie, wskazuje na wysoką skuteczność tak prowadzonej resocjalizacji.

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

Inicjatywa: *UEK Pomaga*

Działanie ma na celu wzmocnienie wrażliwości społecznej i poczucia odpowiedzialności, a także stworzenie platformy wymiany wiedzy i doświadczeń z podmiotami

zewnątrznymi. Projekt ten koncentruje się na budowaniu wspólnoty Uczelni, a także na wpływie społecznym. W ramach tego komponentu organizowane są działania dedykowane pracownikom uczelni, zbiórki żywności dla potrzebujących w lokalnej społeczności, wsparcie dla schronisk dla zwierząt, a także działania edukacyjne (dla społeczności UEK i lokalnych społeczności).

Uniwersytet Warszawski

Inicjatywa: "Uniwersytet Warszawski dla Ukrainy"

Jest to inicjatywa wspierająca osoby z Ukrainy przybyłe do Polski wskutek ataku Federacji Rosyjskiej na Ukrainę w 2022 r. W okresie od października 2022 do grudnia 2023 r. wsparciem w ramach projektu zostało objętych ponad 10 tys. obywateli Ukrainy. Interdyscyplinarny i kompleksowy charakter wsparcia pozwolił zrealizować następujące działania: kursy języka polskiego jako języka obcego, kursy języka angielskiego i innych języków obcych, mentoring i wsparcie wysoko wykwalifikowanych migrantów, warsztaty i wsparcie psychologiczne, wsparcie prawne, międzykulturowe, warsztaty aktywizacyjne w zakresie planowania kariery zawodowej czy przedsiębiorczości, a także liczne spotkania adaptacyjne dla dzieci i młodzieży realizowane na Uniwersytecie Warszawskim, jak również w placówkach opiekuńczych, w których zakwaterowano domy dziecka przeniesione z terenów Ukrainy objętych wojną. Wyjątkowy ze względu na swoją skalę oraz krótki termin realizacji projekt został wykonany dzięki zaangażowaniu Wydziału Nauk Ekonomicznych.

Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie

Inicjatywa: STAND WITH UKRAINE

Od momentu wybuchu wojny w Ukrainie Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie prowadzi szeroko zakrojone działania solidarnościowe obywatelami Ukrainy. W 2023 r. były to m.in.: zakup i przekazanie 6 generatorów prądotwórczych w ramach kampanii Parlamentu Europejskiego „Generatory Nadziei”. Urządzenia pomagają Politechnice Lwowskiej i Lwowskiemu Uniwersytetowi Narodowemu przetrwać przerwy w dostawach prądu wynikających z rosyjskich ataków na infrastrukturę energetyczną Ukrainy. Realizacja przez WSiIZ i Cisco Networking Academy, Programu Start IT – Cisco4Ukraine zaprojektowanego z myślą o ukraińskich uchodźcach, którzy chcą budować swoje umiejętności cyfrowe. Celem programu jest przeszkolenie 10 000 osób w latach 2023-2024. Kursy obejmują obszary: Cyberbezpieczeństwo i Programowanie, prowadzone są bezpłatnie w języku ukraińskim za pośrednictwem platformy Skills For All. Za wdrożenie programu WSiIZ otrzymała nagrodę Golden Bridge Award.

Promowanie istnienia pokojowych i inkluzywnych społeczeństw to również wskazywanie na budujące przykłady, fenomeny rodzące się w bardzo trudnych okolicznościach. Takiego zadania podjął się międzynarodowy zespół badawczy złożony z pracowników WSiIZ w Rzeszowie, Uniwersytetu Łódzkiego, Charkowskiego Uniwersytetu Narodowego im. Wasyla Karazina oraz Université de Montréal, który od stycznia 2023 r. realizuje projekt naukowy pt. „Doświadczenia przyjmowania ukraińskich uchodźców we własnym domu. Socjologiczna analiza fenomenu polskiej gościnności.” Wyniki badań prezentowane były m.in. podczas XX Światowego Kongresu Socjologii w Australii (2023).

Inicjatywa: Centrum Zrównoważonego Rozwoju

Uniwersytet Gdański utworzył Centrum Zrównoważonego Rozwoju. Centrum jest ogólnouczelnianą, pozawydziałową jednostką, której głównym zadaniem jest wspieranie, koordynowanie i podejmowanie działań upowszechniających cele Agendy 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju wśród społeczności akademickiej i w otoczeniu społeczno-gospodarczym. We współpracy z nauczycielami akademickimi opracowywane są programy edukacyjne, na wszystkich szczeblach kształcenia w uczelni, uwzględniające metody wdrażania SDG w praktyce oraz monitorowania i doskonalenia sposobów realizacji SDG na uczelni oraz w jej otoczeniu. Centrum opracowało i uruchomiło 3 programy studiów podyplomowych realizowanych na uczelni i związanych bezpośrednio z celami zrównoważonego rozwoju, tj.: Edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju: morska energetyka wiatrowa; Mitygacja i adaptacja do zmiany klimatu; Outdoor learning - edukacja społeczna w terenie. Centrum we współpracy z przedsiębiorstwami i instytucjami z regionu oraz w ramach współpracy międzynarodowej realizuje projekty mające na celu realizację działań związanych z SDG. Działalność Centrum dotyczy i obejmuje wszystkie cele Agendy 2030.

Politechnika Łódzka

Inicjatywa: Budżet zadaniowy Idea Box

Od 2016 roku w Politechnice Łódzkiej społeczność uczelni ma możliwość zgłaszania własnych pomysłów rozwojowych w ramach projektu IDEA BOX – bazującego na założeniach budżetu partycypacyjnego. Rokrocznie

studenci i pracownicy zgłaszają swoje pomysły dotyczące poprawy warunków pracy i studiowania, inicjatywy ekologiczne, a także działania sprzyjające komunikacji i integracji społeczności akademickiej. Warunkiem zakwalifikowania pomysłów do ogólnouczelnianego głosowania jest możliwość ich realizacji w danym roku kalendarzowym, pozytywna ocena pod względem zgodności z obowiązującymi przepisami, techniczne możliwości realizacji pomysłu oraz weryfikacja z perspektywy rzeczywistych kosztów. Wśród pomysłów dotychczas zrealizowanych w tej formule znalazły się, m.in. kwietne łąki (miejsca dla pszczoł i innych owadów), mini pasieki dla pszczoł, utworzenie zewnętrznych stref studenckich z elementami małej architektury, zakup czujników mierzących jakość powietrza na kampusach, instalacja stacji naprawy rowerów, umieszczenie kampusów PŁ na mapach GOOGLE STREET VIEW, czy uruchomienie aplikacji MOBILE ALERT umożliwiającej szybkie zgłaszanie usterek infrastruktury technicznej kampusów. Każda edycja IDEA BOX przynosi wzrost zainteresowania społeczności akademickiej projektami związanymi z ochroną środowiska i zwiększaniem bioróżnorodności -zrealizowane pomysły dotyczyły m.in. instalacji do gromadzenia wody deszczowej, nasadzeń drzew, czy dokarmiania zwierząt w parku im. Klepacza będącym częścią kampusu PŁ.

Uniwersytet Warszawski

Inicjatywa: "Akademicka Warszawa"

Celem inicjatywy jest realizacja III misji Uniwersytetu Warszawskiego poprzez podejmowanie współpracy z otoczeniem zewnętrznym: instytucjami administracji publicznej i organizacjami prowadzącymi różnorodne działalności na rzecz rozwoju Warszawy, jej obszaru metropolitalnego i Mazowsza. Partnerem w codziennych kontaktach Akademickiej Warszawy w Urzędzie miasta st. Warszawy jest Naukowa Warszawa, projekt realizowany w Biurze Strategii i Analiz. Efekty: staże i praktyki studenckie, propozycje tematów badawczych/tematów prac dyplomowych, kontaktowanie przedstawicieli UW i Urzędu w sprawach projektowych, prowadzenia warsztatów, konsultacji, konsultacje przedsięwzięć podejmowanych przez Naukową Warszawę.

Od 2021 roku Akademicka Warszawa jest partnerem strategicznym Urzędu w realizacji unikalnego w skali kraju projektu Korpus Analityków. Do Korpusu powołana została przez Prezydenta Miasta wyselekcjonowana grupa pracowników, którzy mają być wewnętrznym, eksperckim zapleczem analitycznym Urzędu. UW prowadzi wsparcie dla Korpusu w ścisłej współpracy z Urzędem Statystycznym w Warszawie (podpisane porozumienie o współpracy). Porozumienie o współpracy oparte na sieciowaniu i uzupełnianiu potencjałów daje najlepsze

rezultaty w działaniach badawczych, konsultacyjnych i wspierających. W ramach sieciowania Akademicka Warszawa odgrywa więc też rolę hub'a czy brokera wiedzy, identyfikując w ramach uniwersytetu zasoby, jakie można wykorzystać we współpracy z otoczeniem. Wsparcie Korpusu ma różne formy: organizowane są spotkania z ekspertami (fakultatywnie, dla zainteresowanych osób), prowadzone są seminaria badawcze (obowiązkowe dla wszystkich uczestników Korpusu), w czasie których omawiane są wybrane kwestie dotyczące prowadzenia studiów i analiz, warsztaty (np. na temat badań porównawczych miast; ukaże się przewodnik na ten temat), regularnie organizowana konferencja *Warszawa w świetle badań naukowych*.

Uczelnia Łazarskiego

Inicjatywa: Działalność pełnomocnika Rektora ds. ESG

Pełnomocnik Rektora ds. ESG reprezentując Uczelnię prowadzi panele dyskusyjne na konferencjach (PreCop, Kongres Klimatyczny, Forum Ekonomiczne, Kampania 17 celów, Nowy Europejski Bauhaus, Open Eyes Economy, Circular Week, We Make Future), a także opracowuje i współpracuje raporty i publikacje dot. zrównoważonych praktyk w wybranych branżach, wdrożenia GOZ dotyczące zrównoważonej konsumpcji oraz produkcji. Pani Pełnomocnik prowadziła w latach 2022-2024 również grupę roboczą/okrągły stoły ds. zrównoważonej mody przy UNGC mające na celu wdrażanie praktyk w zakresie zrównoważonego rozwoju. Reprezentując Uczelnię współpracuje również z Komisją Europejską przy projekcie Nowy Europejski Bauhaus, mający na celu budowanie świadomości dotyczącej zrównoważonej konsumpcji, a także wprowadzenie dobrych praktyk dotyczących zrównoważonej produkcji w firmach z sektora tekstylnego. Współpracuje ona również z Fundacją Kampania 17 celów, która w Polsce ma na celu przyspieszenie realizacji SDG, szczególnie koncentrując się na SDG 12.

Współpraca i partnerstwo

Partnerstwo jest istotnym środkiem do osiągnięcia postępów w zakresie zarówno poszczególnych celów zrównoważonego rozwoju, jak i powodzenia całości ambitnej wizji przedstawionej w Agendzie 2030. Istota partnerskiego podejścia powinna uwzględniać wzajemne informowanie się o podejmowanych działaniach i inicjatywach.

W 2023 r. Ministerstwo Rozwoju i Technologii (MRiT) jako koordynator procesu wdrażania Agendy 2030 w Polsce cele zrównoważonego rozwoju w Polsce podjęto się organizacji licznych wydarzeń i działań informacyjno-edukacyjnych, obejmujących tematykę zrównoważonego rozwoju.

Patronatem honorowym MRiT została objęta konferencja zorganizowana **2 marca 2023 r. przez Kampanię 17 Celów pt. „Biznes i Agenda 2030 – Realna zmiana czy zachowanie status quo?”**. Podczas debaty oxfordzkiej paneliści zmierzli się z pytaniem „Czy firmy są zainteresowane tylko utrzymaniem obecnego status quo i prowadzone przez nich działania są mało strategiczne, nakierowane na pozorną tylko zmianę?”. Zaproszeni do dyskusji eksperci przekonywali, że polski biznes angażuje się w Agendę 2030 i myśli w sposób długofalowy. Jego działania nie są już tylko powierzchowne i pozorne, a stają się coraz mocniej wbudowane w strategię i strukturę firm.

8 marca 2023 r. odbyła się konferencja podsumowująca projekt PWRS „Program rozwijania potencjału administracji publicznej w celu wspierania realizacji działań na rzecz SDGs i zrównoważonego rozwoju”. W ramach projektu OECD wypracowało program budowania potencjału dla polskich urzędników w celu poprawy ich kompetencji w zakresie zrównoważonego rozwoju w Polsce. Celem projektu było wzmocnienie zintegrowanego podejścia do zrównoważonego rozwoju w polityce publicznej oraz dla skutecznej realizacji polityk na rzecz SDGs, co przyczyni się do rozwoju kompetencji kadry urzędniczej.

W ramach projektu uruchomiono platformę wymiany wiedzy „[SDG Portal Wiedzy](#)” oraz przygotowano materiały szkoleniowe nt. zrównoważonego rozwoju, dostępne na platformie e-learningowej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Wg stanu na koniec 2023 r. kurs z sukcesem ukończyło 114 osób, które uzyskały certyfikat.

Ze względu na swój praktyczny charakter efekty projektu będą wykorzystywane przez różne instytucje zaangażowane w procesy decyzyjne w ramach polityk rozwoju i stworzą wartość dodaną (np. poprzez lepsze odzwierciedlenie SDGs w krajowych strategiach rozwoju, procesach budżetowych, monitorowania). Projekt ten

przyczynił się również do zwiększenia wiarygodności administracji w promowaniu zrównoważonego rozwoju oraz umiejętności budowania partnerstw na rzecz realizacji Agendy 2030 i SDGs. Realizacja projektu przyczyniła się do wypracowania narzędzi mających na celu wsparcie administracji publicznej w lepszym adresowaniu zagadnień związanych z realizacją założeń Agendy 2030 i celów zrównoważonego rozwoju.

Nadal widoczny jest duży potencjał w systematycznie rozszerzonym Partnerstwie na rzecz realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju w Polsce – zainicjowanym w 2017 r. Wśród ponad 150 Sygnatariuszy Karty Partnerstwa są przedstawiciele biznesu, organizacji pozarządowych, uczelni czy młodzieży. Podmioty przystępują do Partnerstwa mając już bogate doświadczenia i realizując konkretne działania na rzecz zrównoważonego rozwoju. Ma to odzwierciedlenie w zobowiązaniach (ang. *commitments*). Realizowane przez partnerów przedsięwzięcia dotyczą więcej niż tylko jednego SDG. Korzyści wynikające z tego działania to przede wszystkim upowszechnienie wśród podmiotów zainteresowanych wiedzy na temat Agendy 2030 i celów zrównoważonego rozwoju, ich znaczenia dla poszczególnych grup społecznych oraz potrzeby podejmowania wspólnych wysiłków w efektywnej ich realizacji.

We współpracy z sygnatariuszami Partnerstwa organizowane jest Krajowe Forum Interesariuszy Agendy 2030, będące platformą merytorycznej debaty oraz nawiązywania współpracy pomiędzy przedstawicielami różnych środowisk na rzecz realizacji SDGs. 30 czerwca 2023 r. miała miejsce VI edycja KFI pod hasłem „[Agenda 2030 – do raportu! Oceniamy postępy Polski w realizacji SDGs oraz wspólnie doskonalimy umiejętność raportowania ESG](#)”. Podczas Forum odbyły się dwa panele tematyczne. W pierwszym – drużyny debaty oxfordzkiej, wykorzystując ten format dyskusji, zaprezentowały swoje ‘za’ i ‘przeciw’ wobec postawionej tezy „Polska na półmetku realizacji Agendy 2030 jest na dobrej drodze do osiągnięcia wszystkich 17 celów zrównoważonego rozwoju”. Natomiast uczestnicy drugiego panelu prowadzili dyskusję na temat: „Raportowanie ESG – kolejny obowiązek sprawozdawczy dla przedsiębiorstw oraz instytucji finansowych czy szansa na pokazanie pozytywnego wpływu biznesu i sektora finansowego na środowisko i społeczeństwo?”. Forum to nie tylko możliwość wzięcia udziału w panelach dyskusyjnych, ale także w szkoleniach tematycznych, które prowadzili eksperci danej branży. Zainteresowani mogli uczestniczyć w jednym z dwóch warsztatów: „Ryzyka klimatyczne w praktyce biznesowej. Jak

przedsiębiorstwa mogą lepiej i efektywniej liczyć i zarządzać swoim śladem węglowym, aby ograniczać negatywny wpływ na klimat i wzmacniać konkurencyjność klimatyczną?” i „Gospodarka obiegu zamkniętego – nowy model dla gospodarki i szansa na zrównoważony model konsumpcji – jak to zrobić?”.

Dostrzegając potrzebę wspierania sektora prywatnego w konkretnych działaniach na rzecz realizacji celów zrównoważonego rozwoju, w dniach 24-26 października 2023 r. MRiT podjęło się organizacji I edycji warsztatów dla przedsiębiorców na temat budowania strategii zrównoważonego rozwoju w organizacji. Warsztaty były skierowane do przedsiębiorców, którzy już przygotowują lub są na progu przygotowania strategii zrównoważonego rozwoju swojej firmy. Uczestnicy mieli okazję prześledzić ścieżkę przygotowania strategii integrującej ekonomiczny, społeczny i środowiskowy aspekt funkcjonowania oraz poznać czynniki budujące poszczególne filary ESG. Uczestnicy z uwagą wysłuchali prezentacji ekspertów i mieli okazję do skonsultowania z nimi wątpliwości, zadając pytania podczas dyskusji.

MRiT jest także zaangażowane w kształtowanie ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, czyli rozporządzenia (UE) 2020/852 ws. Taksonomii UE. Mając na uwadze potrzebę wsparcia polskiego rynku w

zrozumieniu trudnych wymogów wynikających z przepisów Taksonomii UE, z inicjatywy Ministerstwa została powołana [Grupa Robocza ds. stosowania Taksonomii UE](#). W 2023 r. funkcjonowała ona jako jedna z grup roboczych w ramach Polskiej Platformy ds. Zrównoważonych Finansów, prowadzonej przez resort finansów. Grupa Robocza miała na celu określenie konkretnych działań i środków, które należy podjąć w perspektywie krótko- i średnioterminowej, aby poprawić zrozumienie i stosowanie Taksonomii UE wśród uczestników rynku oraz ułatwić dostęp do danych objętych Taksonomią UE (zarówno tych wymaganych sprawozdawczością w ramach art. 8 Rozporządzenia UE 2020/852 ws. taksonomii, jak i tych koniecznych do oceny zgodności działalności danego przedsiębiorstwa z Taksonomią UE). Dzięki zaangażowaniu ponad 60 ekspertów – praktyków reprezentujących zarówno sektor prywatny jak i publiczny, w grudniu 2023 r. został opublikowany raport z rekomendacjami rzecz poprawy zrozumienia i stosowania Taksonomii UE wśród uczestników polskiego rynku oraz ułatwienia dostępu do danych objętych Taksonomią. Ponadto, we współpracy z Towarzystwem Gospodarczym Polskie Elektrycznie została opracowana analiza przepisów Taksonomii UE dla gazu ziemnego i energii jądrowej.

Statystyka na rzecz realizacji celów zrównoważonego rozwoju

Ważnym zadaniem wskazanym w Agendzie 2030 jest monitorowanie postępów w osiągnięciu celów zrównoważonego rozwoju. Zadanie to znajduje się w kompetencjach statystyki publicznej. Monitorowanie odbywa się na trzech poziomach:

- globalnym – ten poziom koordynuje Komisja Statystyczna ONZ;
- regionów świata – odpowiedzialne za to są regionalne agendy ONZ (w naszym regionie to Europejska Komisja Gospodarcza ONZ – UNECE);
- krajowym – za który odpowiadają krajowe urzędy statystyczne (w Polsce odpowiada za to Główny Urząd Statystyczny – GUS).

Do oceny postępów na poziomie globalnym i regionalnym stosowany jest zestaw tzw. wskaźników globalnych (SDG indicators). Wartości dla całego świata i jego regionów są obliczane przez organizacje międzynarodowe, głównie na podstawie oficjalnych danych statystycznych pozyskiwanych z poszczególnych krajów. Użytkownicy poszukujący szczegółowych danych dla świata, regionów i poszczególnych krajów znajdą je w bazie danych ONZ na stronie: unstats.un.org/sdgs/indicators/database.

Postępy poczynione w skali całego świata i jego regionów są prezentowane przez ONZ w wydawanych co roku raportach Sekretarza Generalnego ONZ „Progress towards the Sustainable Development Goals. Report of the Secretary-General” przed sesją Forum Politycznego Wysokiego Szczebla (HLPF). HLPF prowadzi prace opierając się także na okresowo przygotowywanym Globalnym Raporcie dotyczącym zrównoważonego rozwoju (Global Sustainable Development Report). Stanowi on solidny instrument opierający się na dowodach, którego celem jest wzmacnianie powiązań polityki z nauką.

Działania podejmowane przez poszczególne państwa członkowskie ONZ są monitorowane przez ONZ w ramach tzw. dobrowolnych krajowych przeglądów (Voluntary National Reviews – VNR), które odbywają się w lipcu każdego roku na HLPF w Nowym Jorku. Kraje ONZ są zachęcane, aby do 2030 r. wzięły udział w VNR przynajmniej dwukrotnie. W 2023 r. Polska przedstawiła swoje postępy z wdrażania Agendy 2030 po raz drugi, prezentując raport pt. „Realizacja Celów Zrównoważonego Rozwoju w Polsce. Raport 2023” (pierwszy przegląd Polski odbył się w 2018 r.). Z okazji tego wydarzenia GUS przygotował publikację pt. [„Polish SDG statistics in a nutshell”](#).

Zestaw wskaźników globalnych jest zestawem kompromisowym dla całego świata i nie wszystkie mierniki odzwierciedlają problemy i wyzwania poszczególnych regionów i krajów. Dlatego ONZ zachęca do tworzenia dodatkowych zestawów dostosowanych do różnych potrzeb. Z takiego rozwiązania korzysta m.in. Unia Europejska, która w 2017 r. przyjęła zestaw wskaźników SDG monitorujących zrównoważony rozwój w kontekście polityk unijnych. Zestaw ok. 100 wskaźników podlega corocznym przeglądom, przy czym kryteria doboru wskaźników do zestawu pozostają niezmiennie (m.in. związek z SDGs i politykami unijnymi). Wskaźniki SDG dobrane przez UE są podstawą corocznie publikowanych Raportów Eurostatu, które analizują postępy UE względem celów zrównoważonego rozwoju. Zestaw wskaźników UE jest również wykorzystywany przez kraje członkowskie do analiz porównawczych.

Kraje również korzystają z możliwości monitorowania swoich postępów za pomocą własnych zestawów wskaźników SDG. Takie rozwiązanie przyjęto w Polsce, gdzie GUS we współpracy z resortem koordynującym wdrażanie SDGs opracował w 2018 r. listę wskaźników monitorujących priorytety krajowe. Ubiegłoroczny przegląd VNR był dla Polski okazją do zrewidowania na szczeblu politycznym priorytetów zrównoważonego rozwoju dla naszego kraju, co spowodowało konieczność dostosowania przez GUS zestawu wskaźników monitorujących zaktualizowane priorytety.

Zestaw wskaźników dla krajowych priorytetów oraz zestaw globalny z danymi dla Polski są udostępniane przez GUS na Krajowej Platformie Raportującej SDG ([Platforma SDG](#)) przeznaczonej do monitorowania SDGs w Polsce. Jest to narzędzie służące do udostępniania i wizualizacji danych SDG, a także pełniące rolę bazy wiedzy na temat Agendy 2030. Na Platformie SDG znajdują się również podstawowe informacje na temat zrównoważonego rozwoju, roli statystyki w tym obszarze oraz publikacje na temat SDG. Wszystkie dane prezentowane są w formie tabelarycznej oraz za pomocą wykresów, które ułatwiają szybkie wyciągnięcie wniosków. Dla użytkowników preferujących automatyczne pobieranie danych przygotowano API SDG.

Wskaźniki monitorujące SDG są podstawą analitycznych raportów cyfrowych GUS pt. „Polska na drodze zrównoważonego rozwoju”. Raporty są publikowane od 2020 r., a kolejne edycje koncentrują się na innym

zagadnieniu związanym z SDG. Publikacje zawierają najważniejsze informacje przedstawione w postaci wniosków i grafik. Zainteresowanym analizami odbiorcom oferują również możliwość pobrania szczegółowych danych. W edycji z 2023 r., pt. „[Kobiety na drodze zrównoważonego rozwoju](#)” postępy Polski zostały zaprezentowane z perspektywy m.in. uczestnictwa kobiet w życiu społecznym i gospodarczym, stanowiącego jeden z ważnych aspektów zrównoważonego rozwoju (więcej nt. Raportu w Działaniach i inicjatywach interesariuszy służących realizacji celu 5.).

Rzetelne dane, dostarczane przez GUS, mają kluczowe znaczenie dla planowania strategicznego i podejmowania decyzji na różnych poziomach terytorialnych. Aby zapewnić decydentom jak najlepsze informacje, GUS wykorzystuje innowacyjne metody i techniki łączenia danych. Efektem tych prac są m.in. eksperymentalne wskaźniki służące monitorowaniu celów Agendy 2030. Dzięki zintegrowaniu różnych źródeł danych, w tym z teledetekcji satelitarnej, GUS wyliczył wskaźniki eksperymentalne dla:

- SDG 9. Innowacyjność, Przemysł, Infrastruktura (dot. dostępu do dróg wśród ludności zamieszkałej na wsi),
- SDG 11. Zrównoważone miasta i społeczności (dot. dostępności do otwartych przestrzeni publicznych oraz zużycia gruntów w stosunku do tempa wzrostu liczby ludności).

Efekty prac zostały udostępnione na specjalnej witrynie (sdg.gov.pl/statistics_exp), która prezentuje nowatorskie dane dla regionów i miast. Eksperymentalnym danym towarzyszą interaktywne wizualizacje i wskaźniki kontekstowe, a także szereg informacji uzupełniających. Intuicyjny, prosty w obsłudze charakter narzędzia ma ułatwić użytkownikom interpretację prezentowanych zjawisk, a w efekcie stanowić wsparcie w analizowaniu zróżnicowań regionalnych i lokalnych, a tym samym – w podejmowaniu decyzji na tych poziomach (więcej nt. inicjatywy w Działaniach i inicjatywach interesariuszy służących realizacji celu 11).

Cele zrównoważonego rozwoju mają złożony charakter i oficjalne ramy monitorowania nie zawsze wystarczają do szczegółowych analiz problemowych lub analiz zaangażowania poszczególnych grup interesariuszy. Wśród krajów popularne jest tworzenie dodatkowych zestawów wskaźników, nieraz wykraczających poza oficjalne statystyki. W Polsce przykładem takiego podejścia jest Barometr Wpływu opracowany przez CSR Consulting przy współpracy GUS. Narzędzie to pomaga przedsiębiorstwom w ocenie ich wpływu na realizację celów Agendy 2030.

Monitorowanie postępów z realizacji Agendy 2030 jest dużym wyzwaniem dla statystyki publicznej, zwłaszcza dla krajowych urzędów statystycznych. Wymaga ono koordynacji prac wielu instytucji i współpracy pomiędzy szczeblem międzynarodowym a krajowym. Dla wsparcia instytucji statystycznych w regionie Europejskiej Komisji Gospodarczej ONZ w 2016 r. powołano Grupę Sterującą ds. Statystyki dla SDGs, której od 2018 r. współprzewodniczy Polska (GUS) wraz ze Szwecją. Jednym z najważniejszych dokonań Grupy jest Mapa Drogowa dla statystyk SDG ([Road Map on statistics for Sustainable Development Goals](#)), która ma za zadanie ułatwić krajom organizację procesu monitorowania Agendy 2030. Pierwsza edycja Mapy Drogowej z 2017 r. skupiała się na określeniu podstaw i ram monitorowania SDG oraz wsparciu krajów w organizacji całego procesu, natomiast 2. edycja (opublikowana w 2022 r.; [Road Map on Statistics for Sustainable Development Goals - Second Edition](#)) koncentruje się na wyzwaniach związanych ze zwiększeniem wykorzystania statystyki, wprowadzeniem do niej nowoczesnych rozwiązań i celowanym monitorowaniu problemów. Polska (GUS) jest autorem dwóch rozdziałów opracowania (Tracking progress at various levels oraz Voluntary National Reviews). W 2. edycji mapy drogowej wykorzystano również dwie inicjatywy GUS jako case studies w obszarze SDGs (m.in. udział w rozwoju zestawu wskaźników dla biznesu Barometr Wpływu). Dokument jest kierowany nie tylko do krajowych urzędów statystycznych, ale również do szerokiego grona interesariuszy Agendy 2030 obejmującego zarówno gestorów, jak i użytkowników danych.

Doświadczenie i działania Głównego Urzędu Statystycznego w zakresie monitorowania SDGs są doceniane przez różne środowiska (krajowe i międzynarodowe), które zapraszają statystykę do współdziałania w inicjatywach powiązanych z Agendą 2030. Przykładami są m.in.:

- Kontynuacja współpracy z CSR Consulting w ramach Kampanii 17 Celów. Jej efektami są: Barometr Wpływu (narzędzie do pomiaru wkładu biznesu w SDGs), Dobre Cele (portal edukacyjny adresowany do polskiego konsumenta i towarzysząca mu seria tzw. inspirowników budujących świadomość w zakresie SDG dla samorządów, NGOs i uczelni) oraz Mapa Kierunków Działania w obszarze GOZ dla biznesu (opracowana przez międzysektorową platformę ekspercką GOZ 2030).

- Udział w „Programie rozwijania potencjału administracji publicznej w celu wspierania realizacji działań na rzecz SDGs” (w ramach zainicjowanej przez MRiIT współpracy z OECD i KE). Efektami projektu są: baza wiedzy i tematyczne moduły szkoleniowe.

- Współpraca GUS z przedstawicielami urzędów statystycznych krajów UNECE w ramach Grupy Sterującej EKG ds. Statystyk SDG, której współprzewodniczy Polska. Zadaniem Grupy jest wspieranie krajów regionu (i szerzej) w organizacji monitorowania SDGs. Głównymi rezultatami działań Grupy są dwie edycje Mapy Drogowej dla Statystyk SDG i Regionalna Platforma SDG.
- Członkostwo Prezesa GUS w Grupie Wysokiego Szczebla ONZ ds. Partnerstwa, Koordynacji i Budowy Potencjału na rzecz Statystyk dla Agendy 2030. Prezes GUS, obok Polski, reprezentuje cały region Europy Wschodniej. Obecnie działania Grupy koncentrują się na aktualizacji Globalnego Planu Działania z Kapsztadu na rzecz statystyk SDG.
- Udział w przygotowaniu organizowanego przez OECD programu Forum Zielonego Wzrostu i Zrównoważonego Rozwoju (w ramach Task-force of the Green Growth and Sustainable Development).

Aneks statystyczny

W aneksie zaprezentowano wybrane wskaźniki z zestawu monitorującego krajowe priorytety zrównoważonego rozwoju, liczącego ponad 140 mierników. Zestaw wskaźników monitorujących polskie priorytety został opracowany przez Główny Urząd Statystyczny we współpracy z ministerstwami. Jest on otwarty i dostosowywany do aktualnych wyzwań, przed jakimi stoi

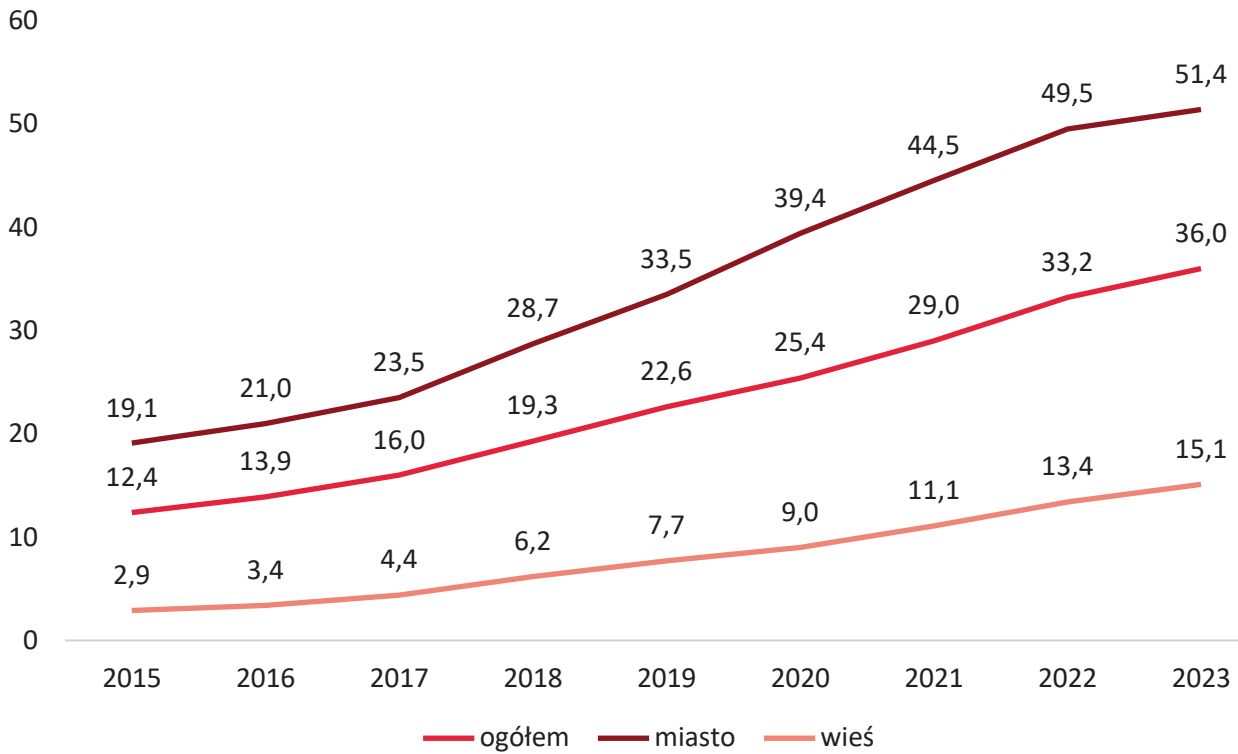
Polska. Pandemia COVID-19 i wojna w Ukrainie to jedne z najważniejszych czynników, które spowodowały duże zmiany w zestawie priorytetów i wskaźników w stosunku do jego pierwotnego kształtu.

Aktualny i pełen zestaw wskaźników dla krajowych priorytetów wraz z danymi i wyjaśnieniami metodologicznymi jest dostępny na [Platformie SDG](#).

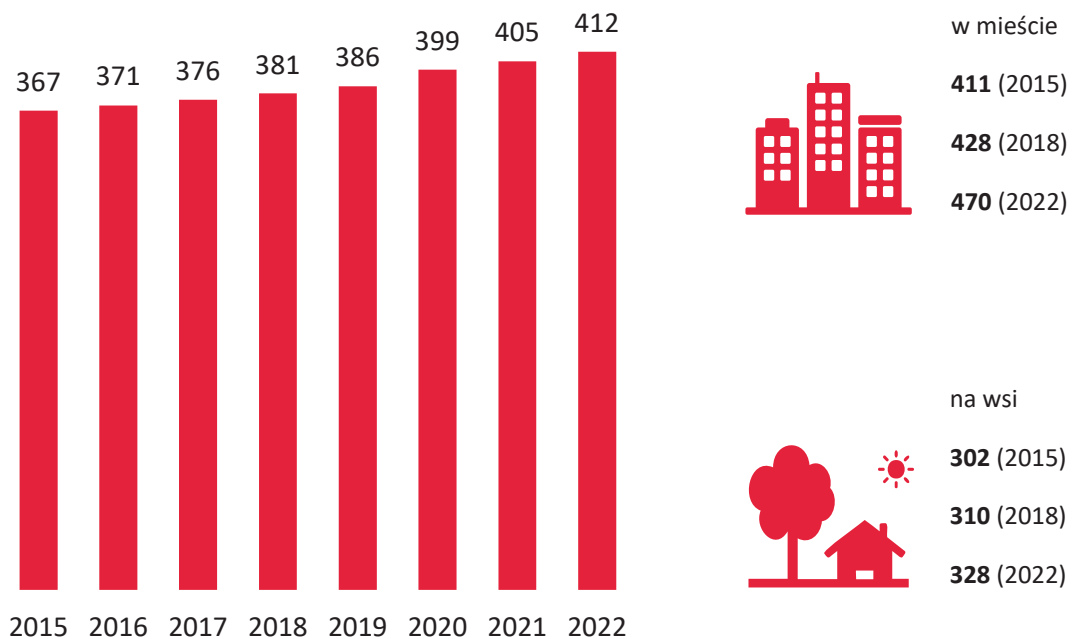

Wskaźnik dostępności miejsc opieki dla dzieci w wieku 1–2 lata (%)

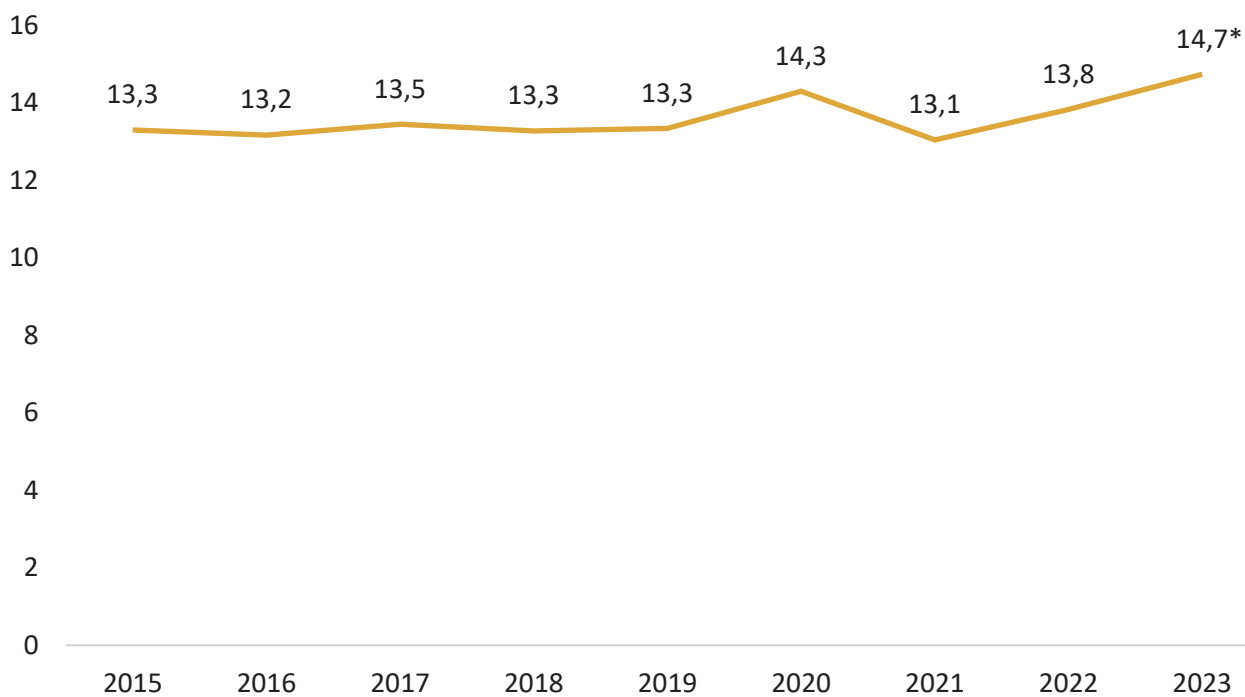

Liczba mieszkań przypadających na 1000 ludności

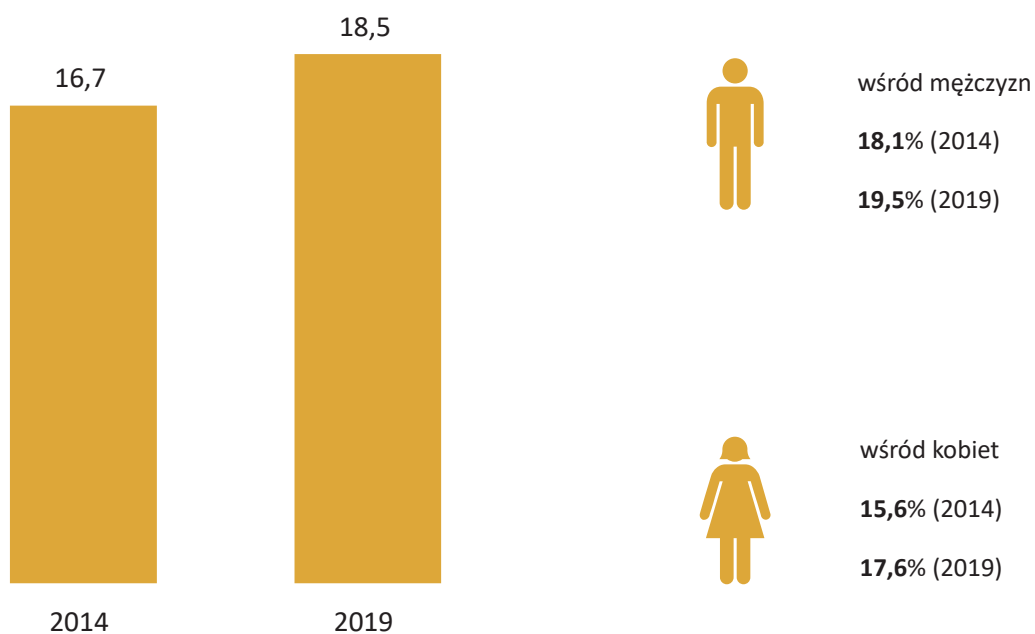

Udział towarów rolno-spożywczych w polskim eksporcie ogółem (%)

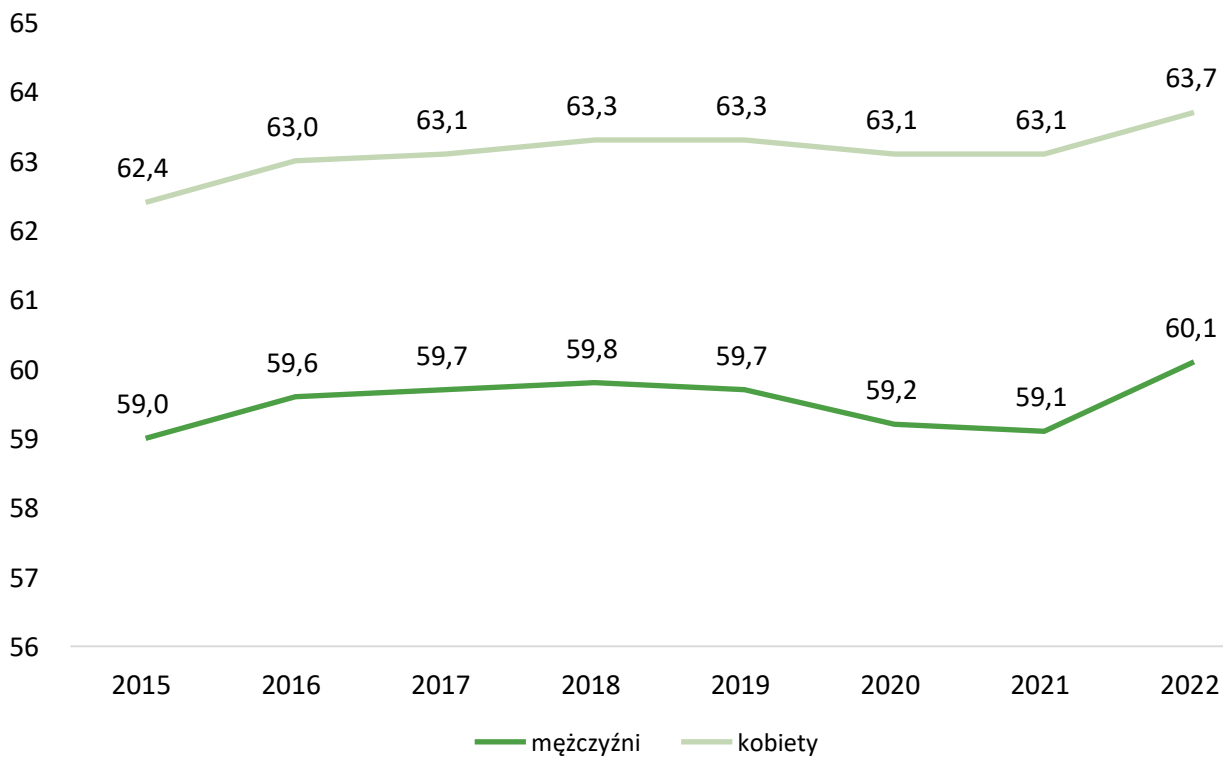
* dane wstępne

Odsetek osób w wieku 15 lat i więcej cierpiących na otyłość wg BMI (%)

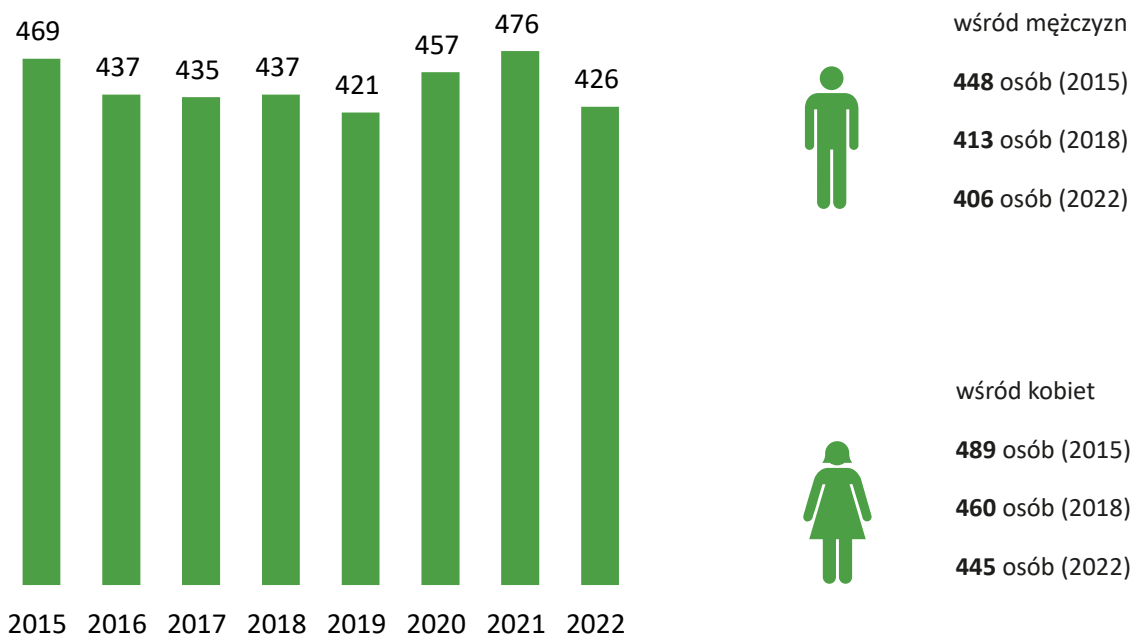

Oczekiwane trwanie życia w zdrowiu (w latach)

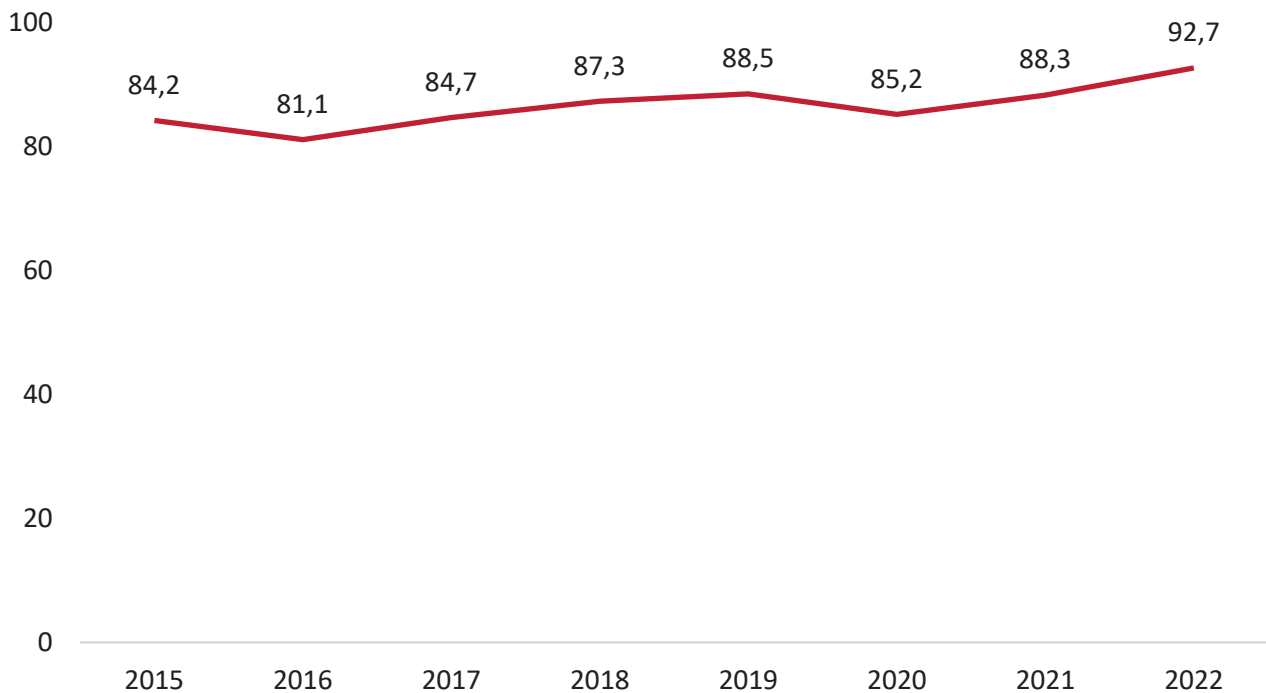

Zgony w wyniku chorób układu krążenia na 100 tys. ludności (osoby)

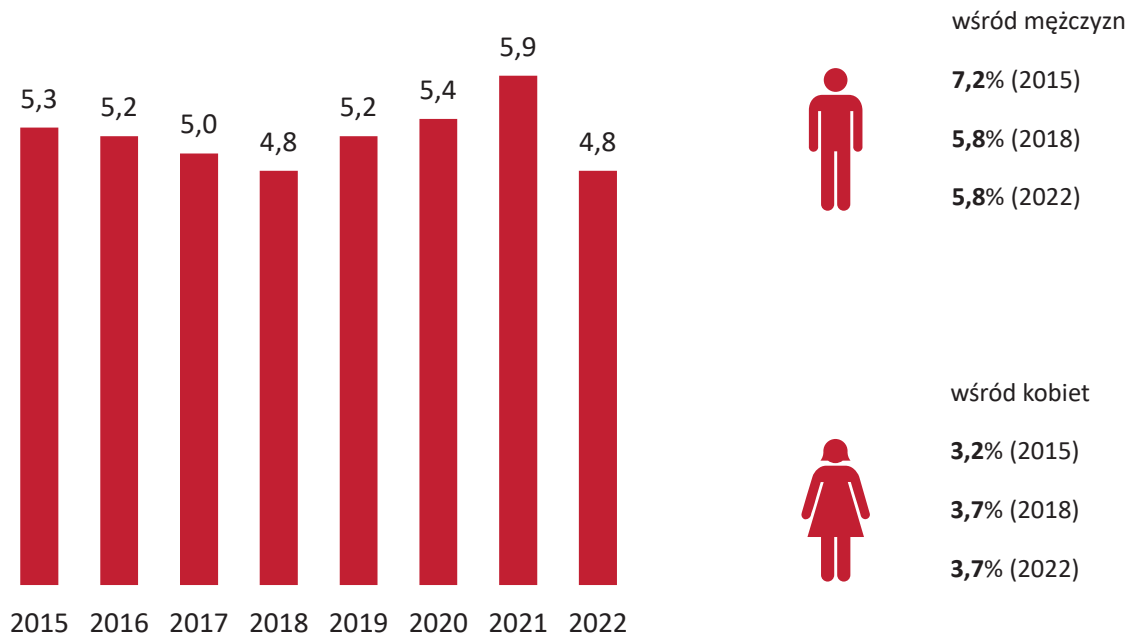

Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (%)

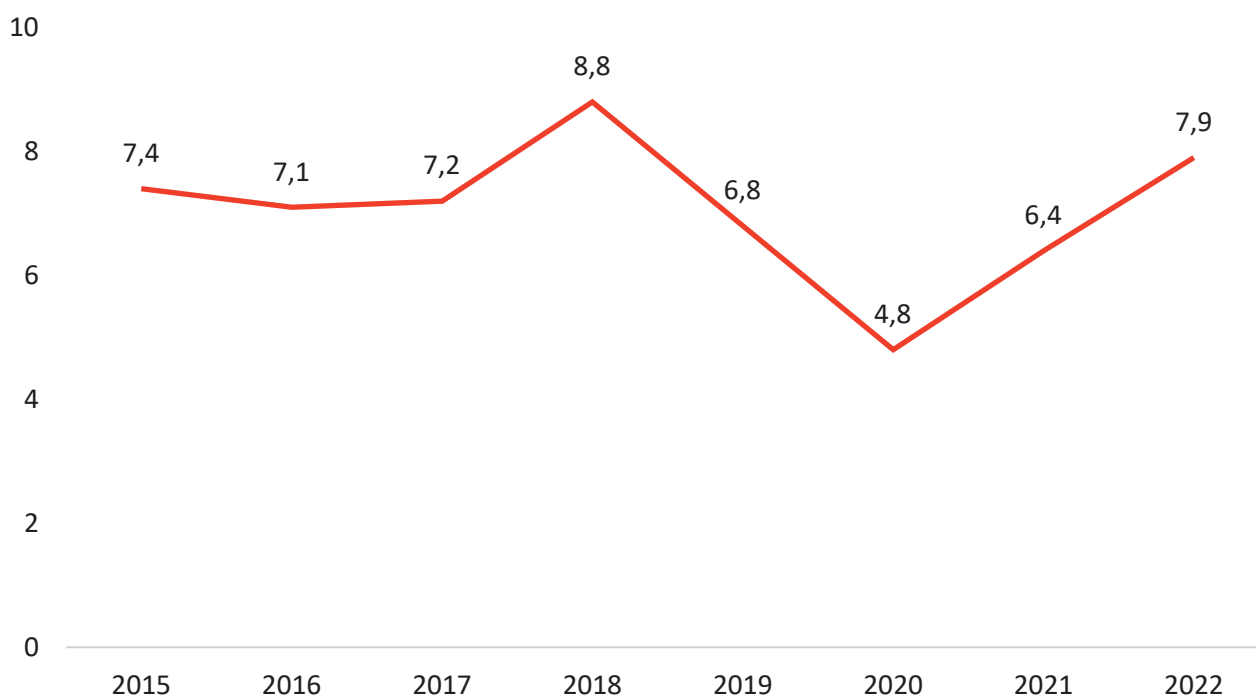

Młodzież niekontynuująca nauki w wieku 18–24 lata (%)

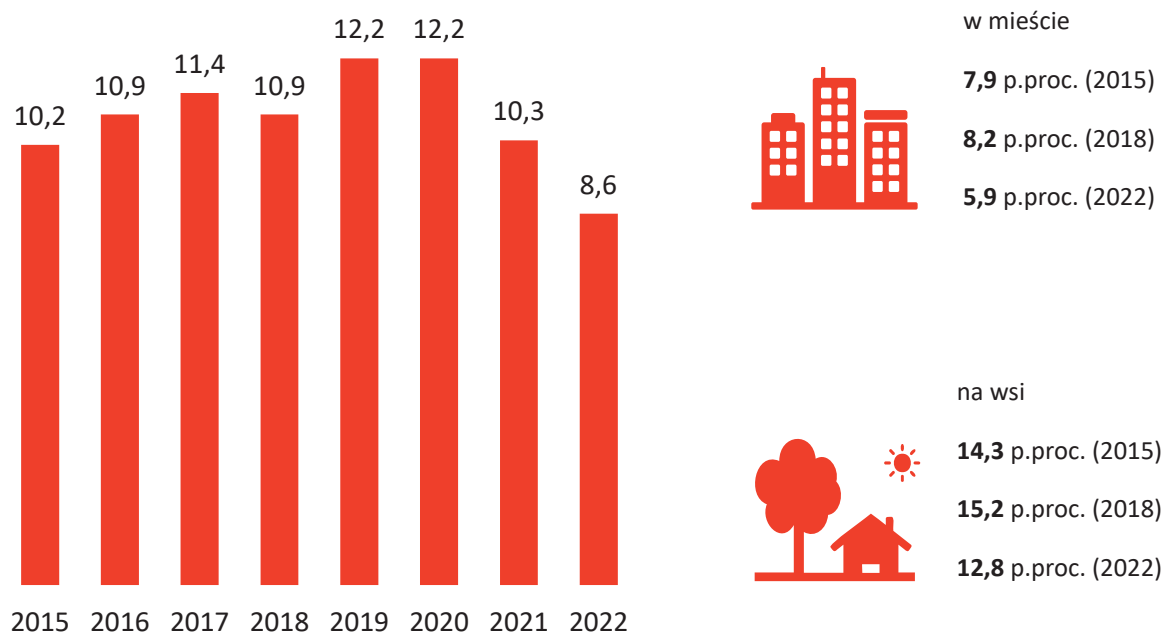

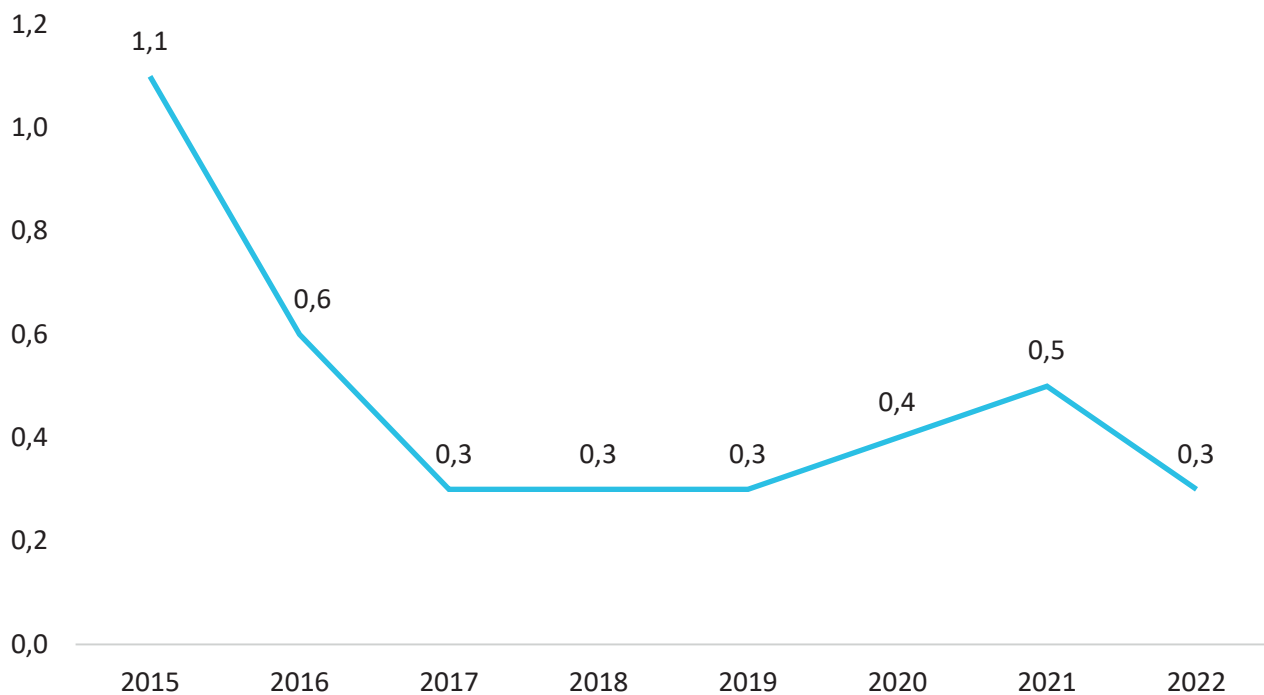
Zróźnicowanie wynagrodzeń kobiet i mężczyzn – luka płacowa (%)

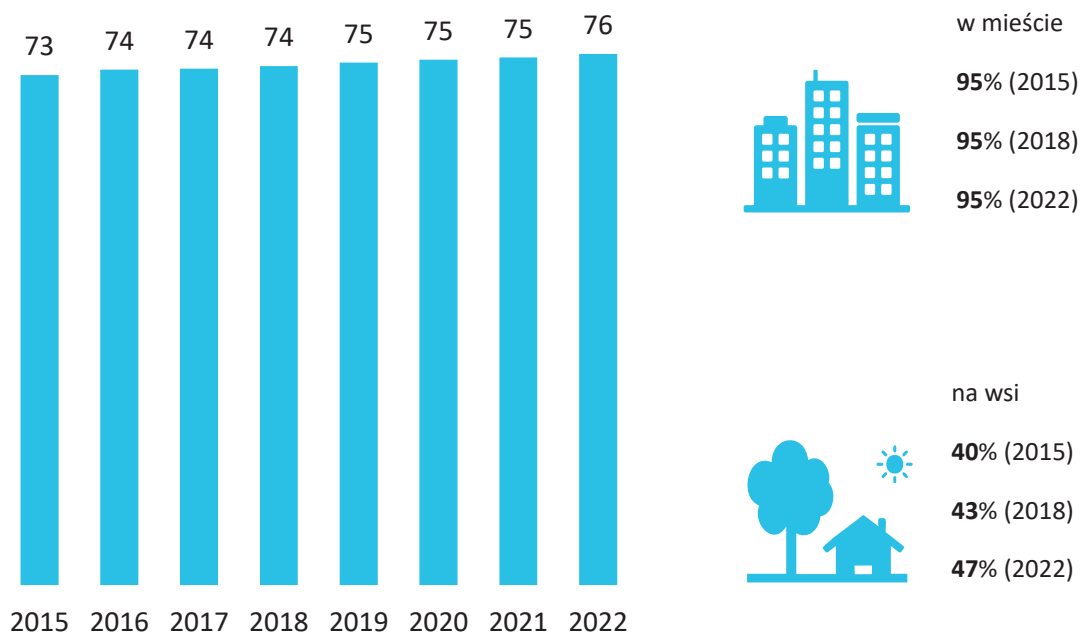
Luka w zatrudnieniu kobiet i mężczyzn w wieku 25–54 lata (p.proc.)

Odsetek ludności zaopatrywanej z sieci wodociągowej w wodę nieodpowiadającą wymaganiom (%)

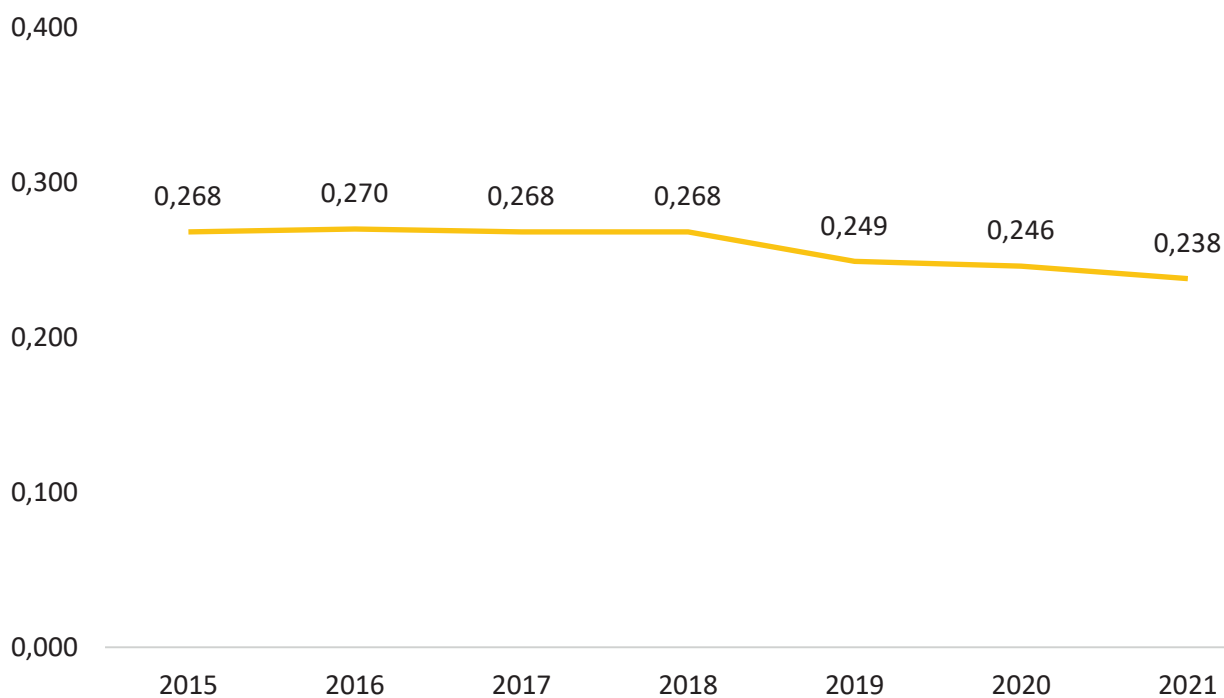

Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków (%)

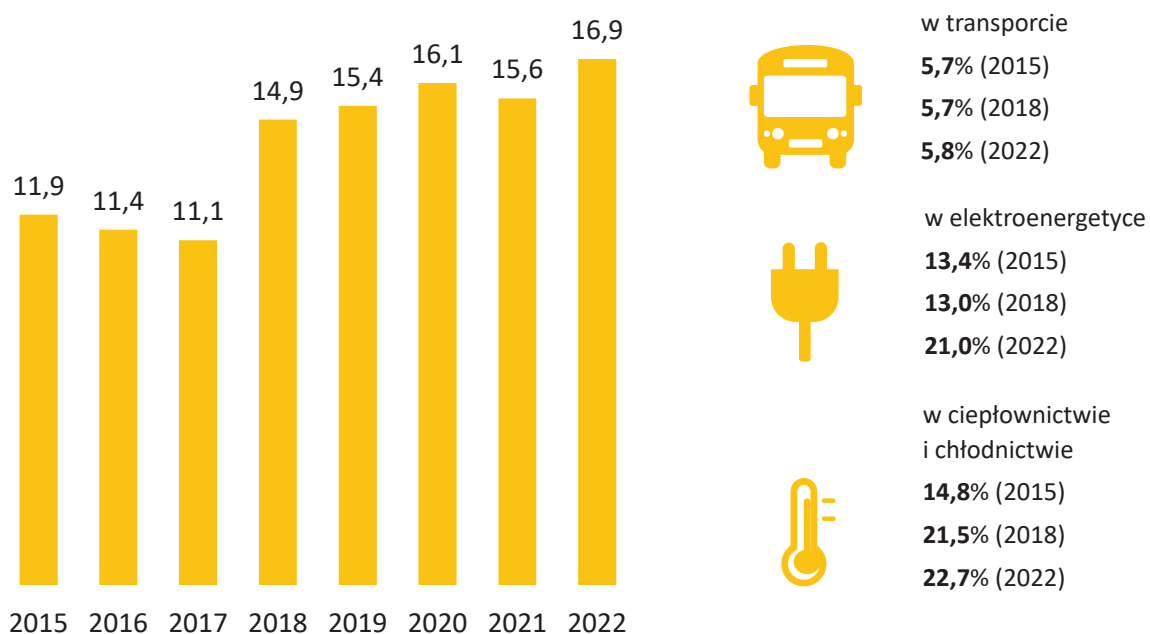

Energochłonność pierwotna PKB z korektą klimatyczną (kg/euro, w cenach stałych z 2005 r.)

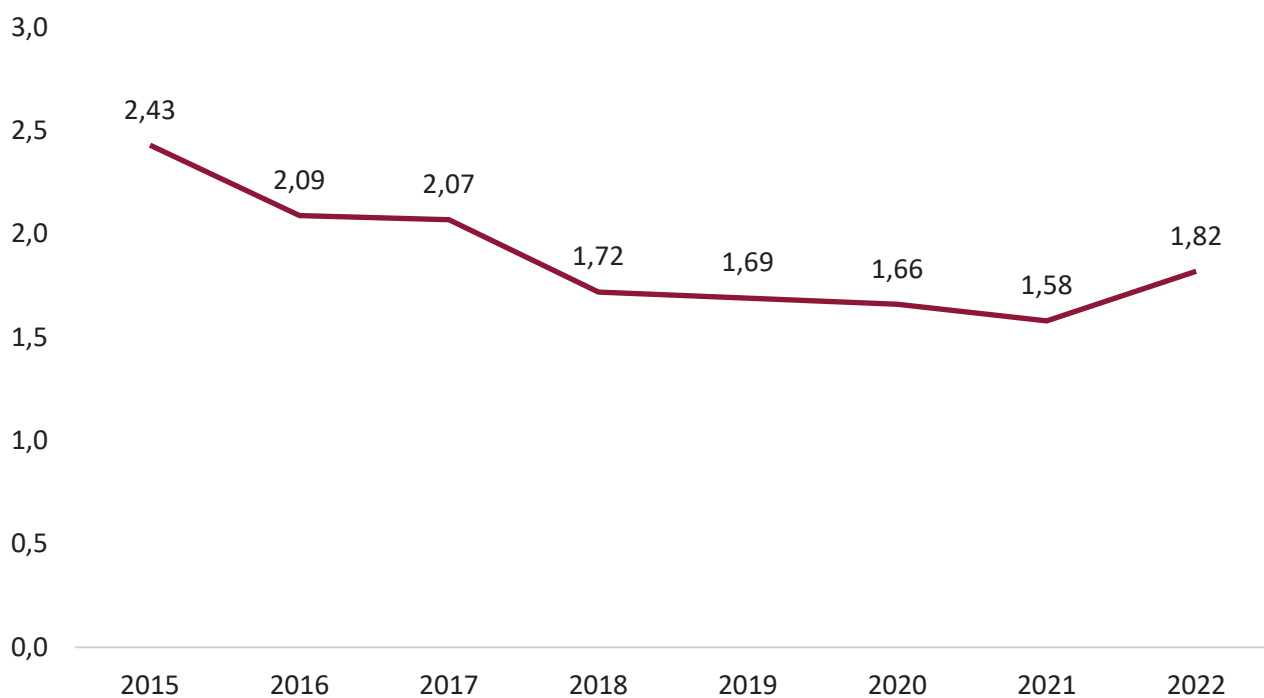

Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto (%)

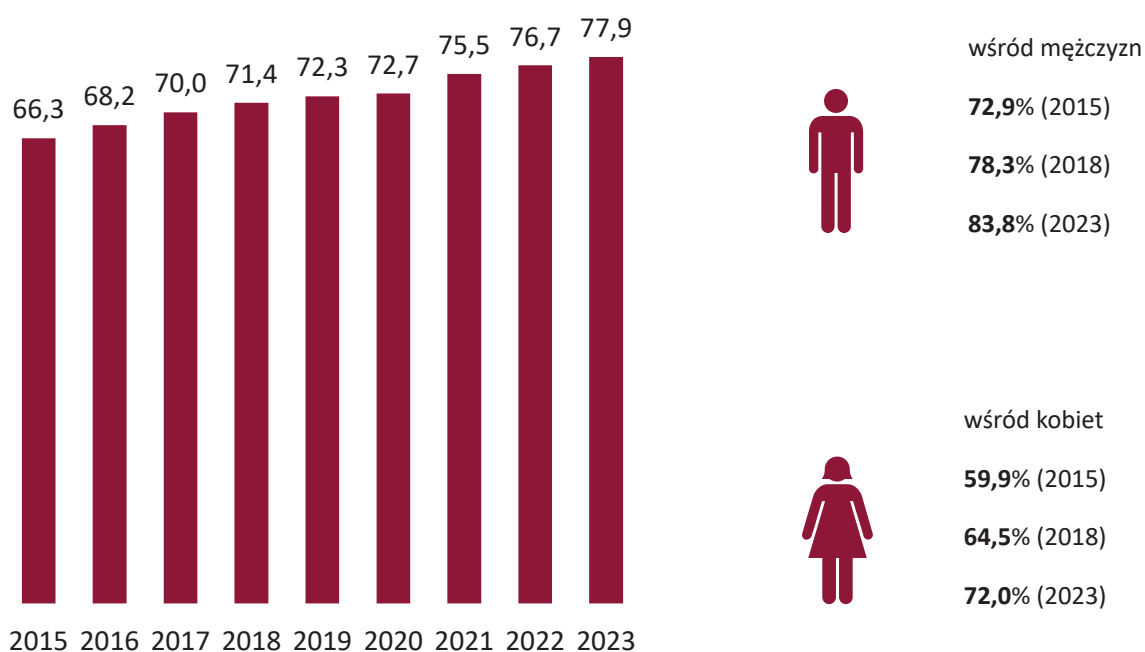

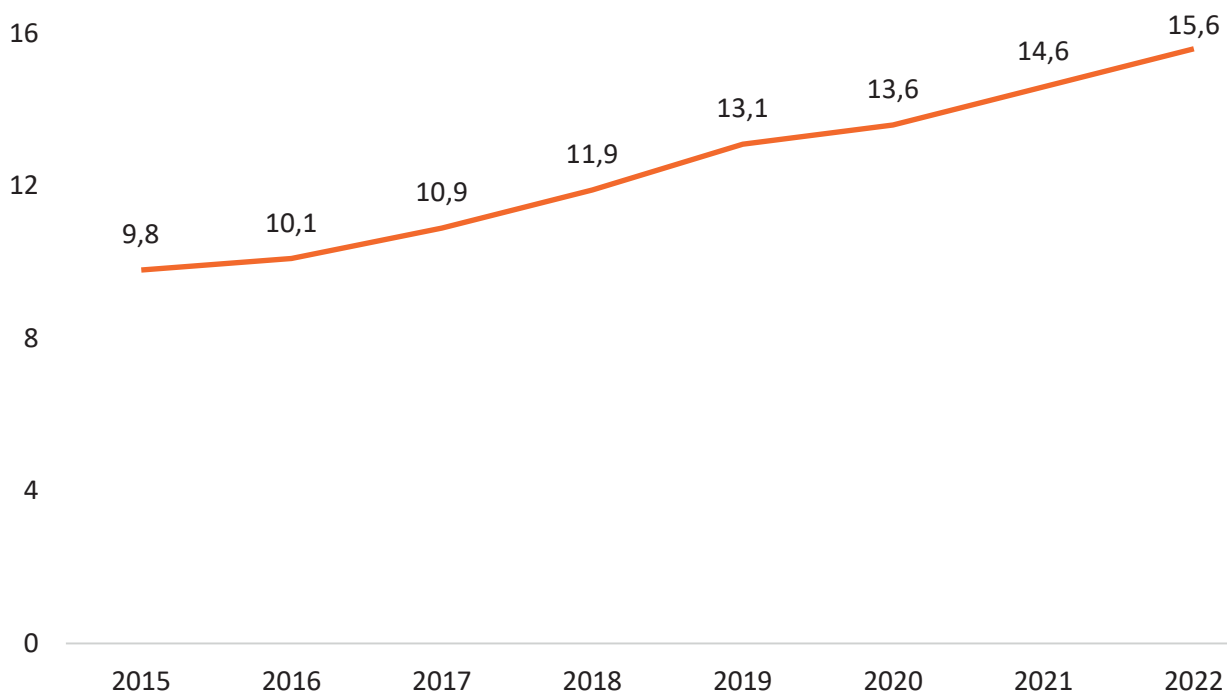
Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach w relacji do PKB (%)

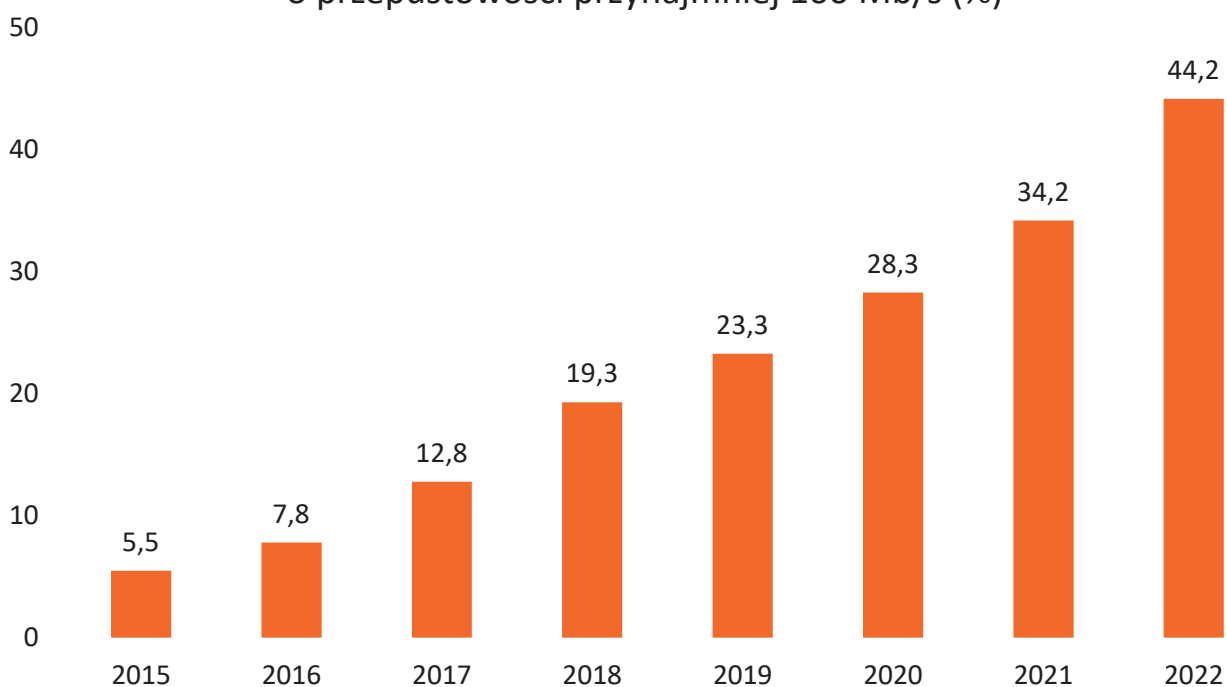
Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20–64 lata (%)

Gęstość dróg ekspresowych i autostrad na 1000 km² (km)

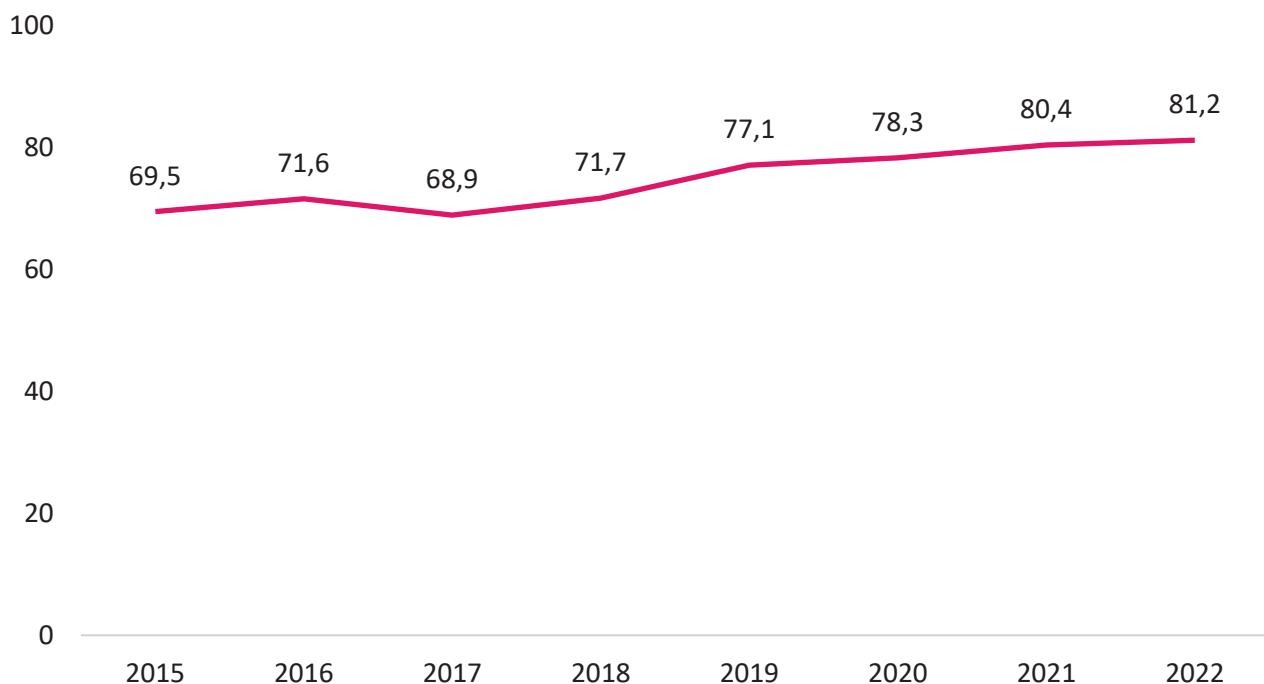

Odsetek gospodarstw domowych korzystających z dostępu do Internetu o przepustowości przynajmniej 100 Mb/s (%)

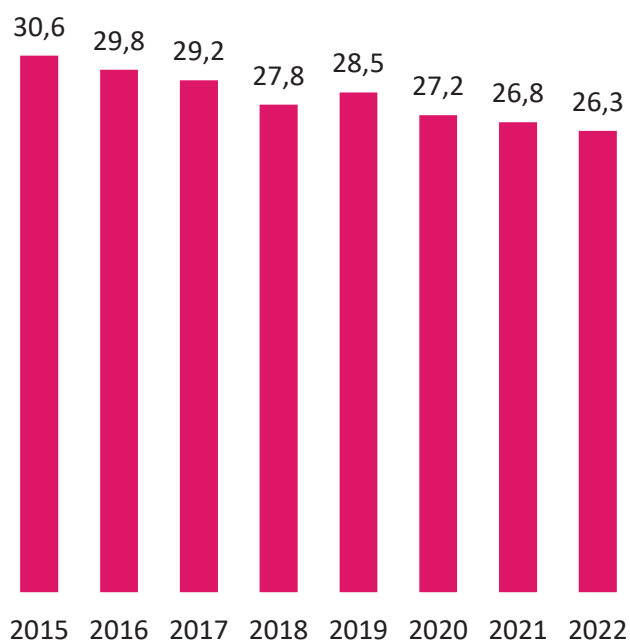

Relacja przeciętnych rocznych dochodów do dyspozycji netto na 1 osobę w gospodarstwie domowym na wsi do miasta (%)

Współczynnik Giniego – wskaźnik rozkładu dochodów (pkt)

w mieście

29,9 pkt (2015)

27,3 pkt (2018)

25,9 pkt (2022)

na wsi

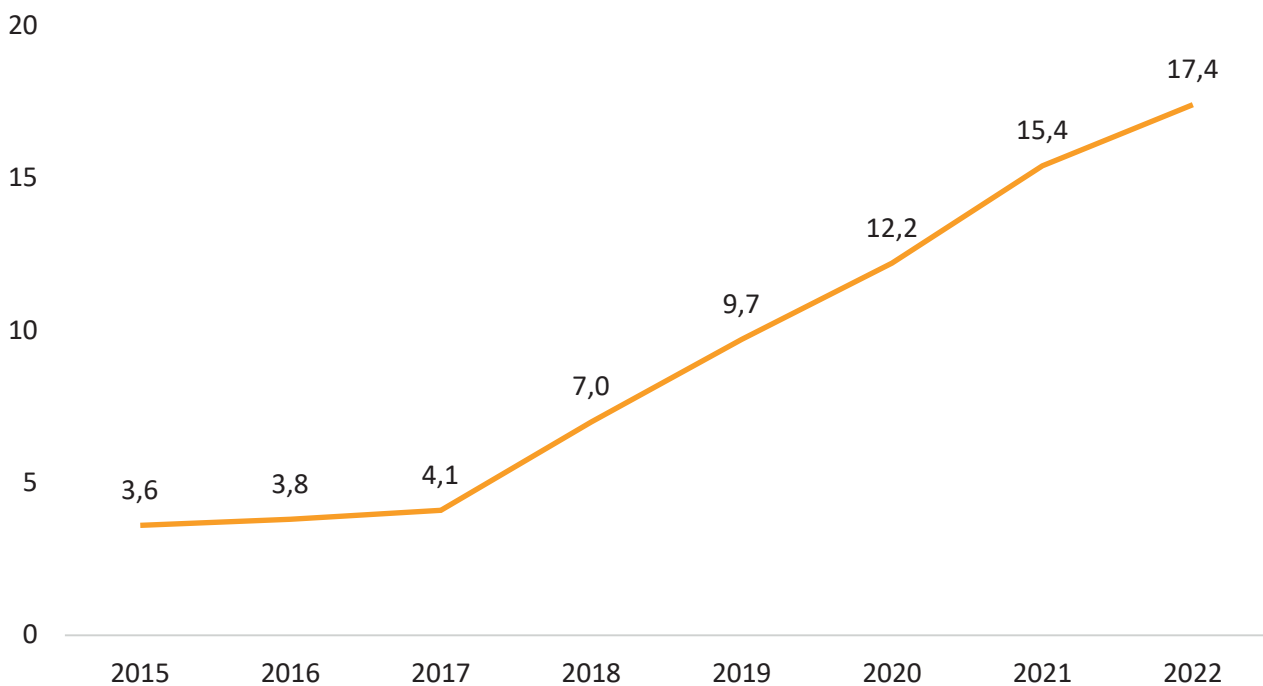

29,3 pkt (2015)

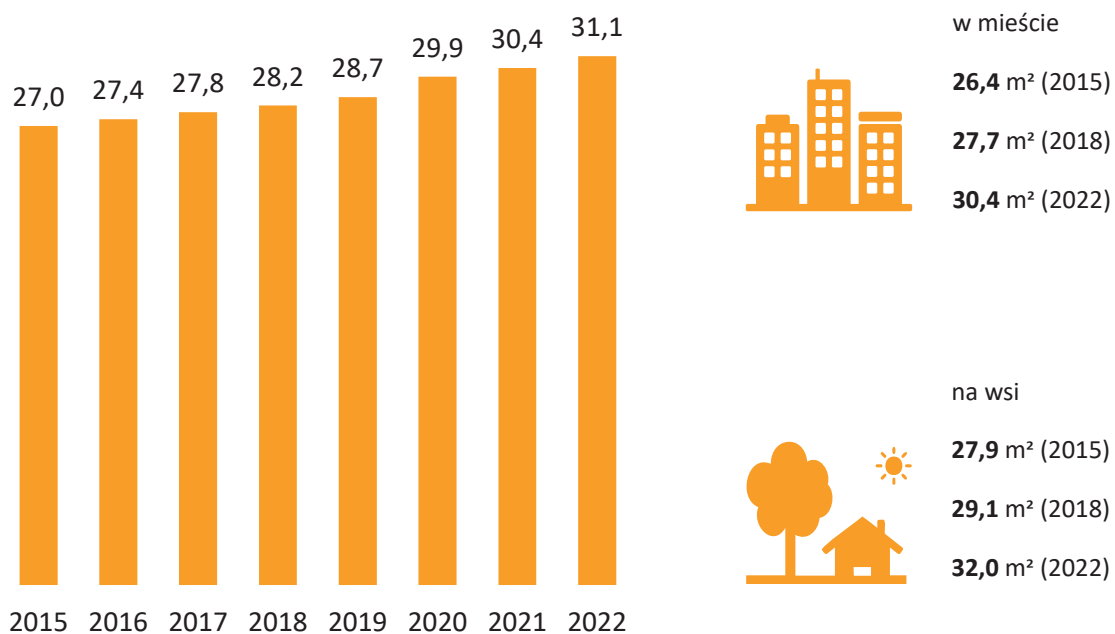
26,5 pkt (2018)

25,6 pkt (2022)

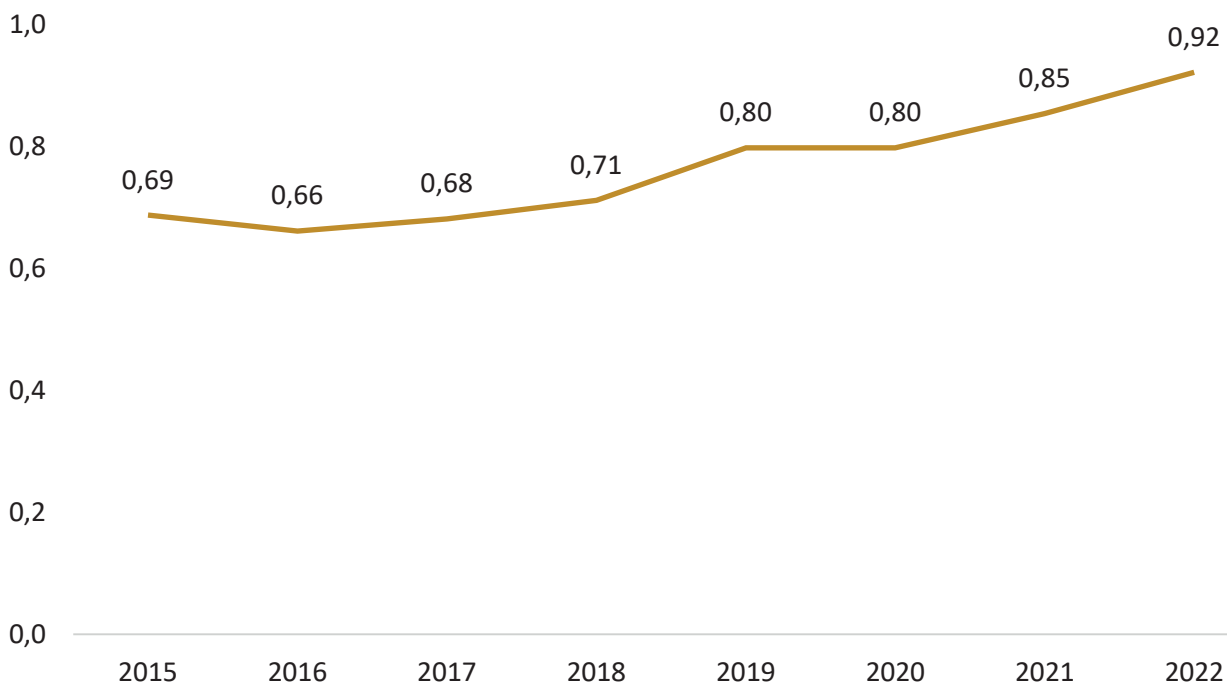
Odsetek autobusów na alternatywne paliwo obsługujących transport miejski (%)

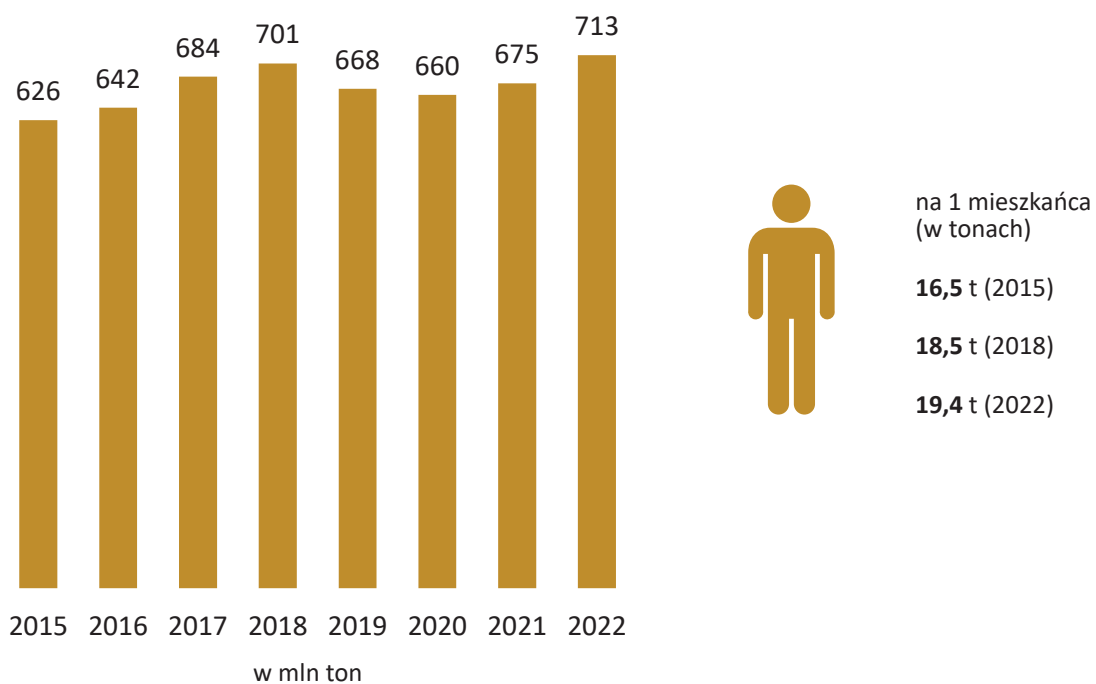
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę (m²)

Produktywność zasobów (euro/kg)

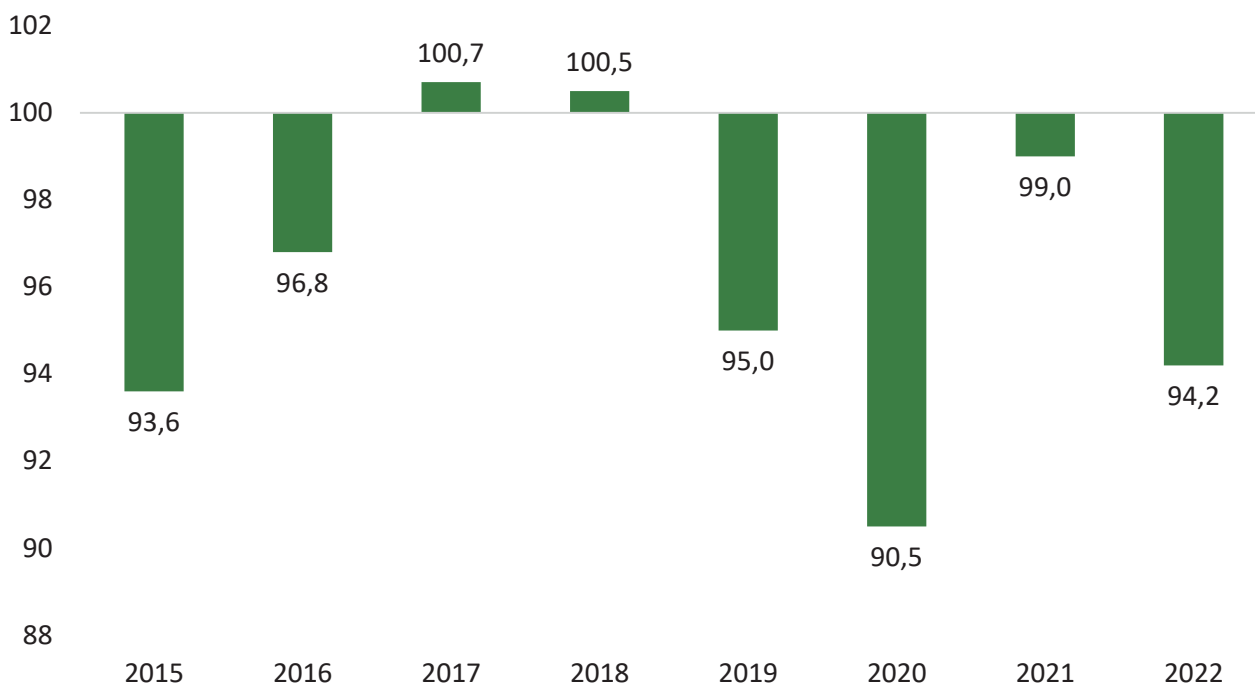

Krajowa konsumpcja materialna

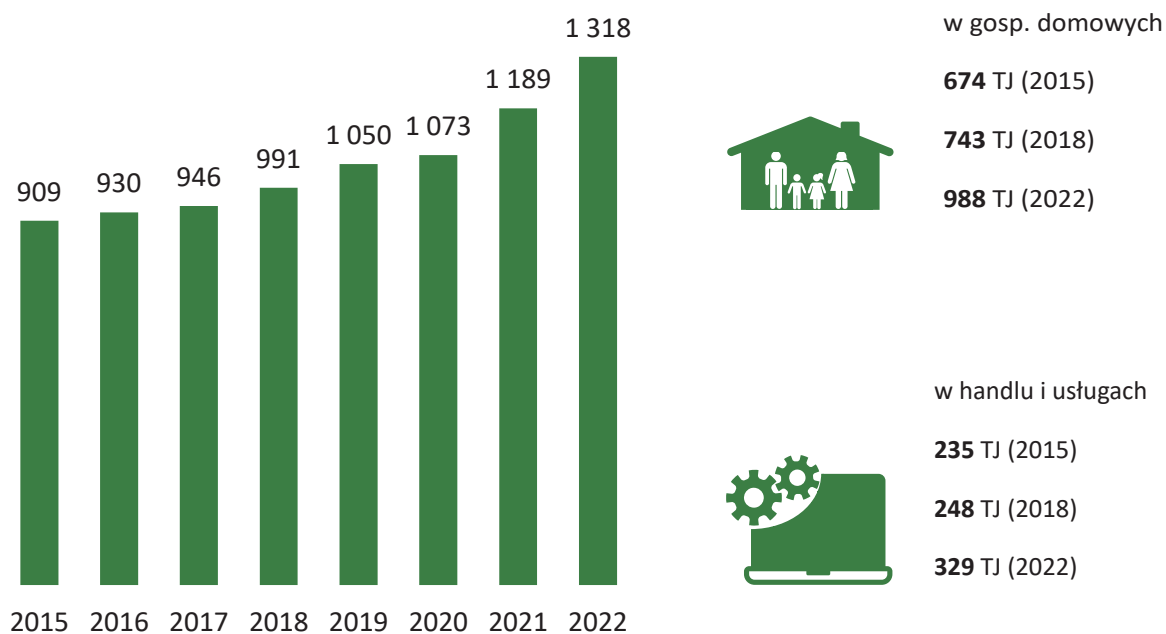

Dynamika emisji CO₂ (2010=100)

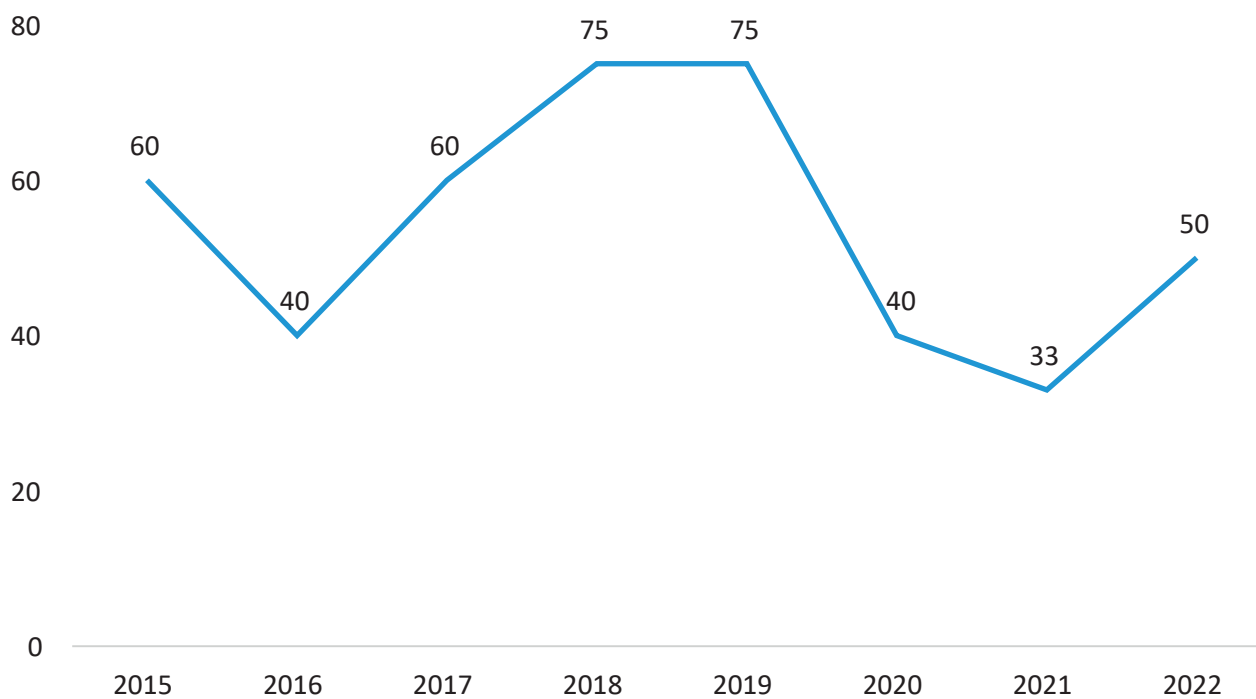

Pozyskanie energii geotermalnej (TJ)

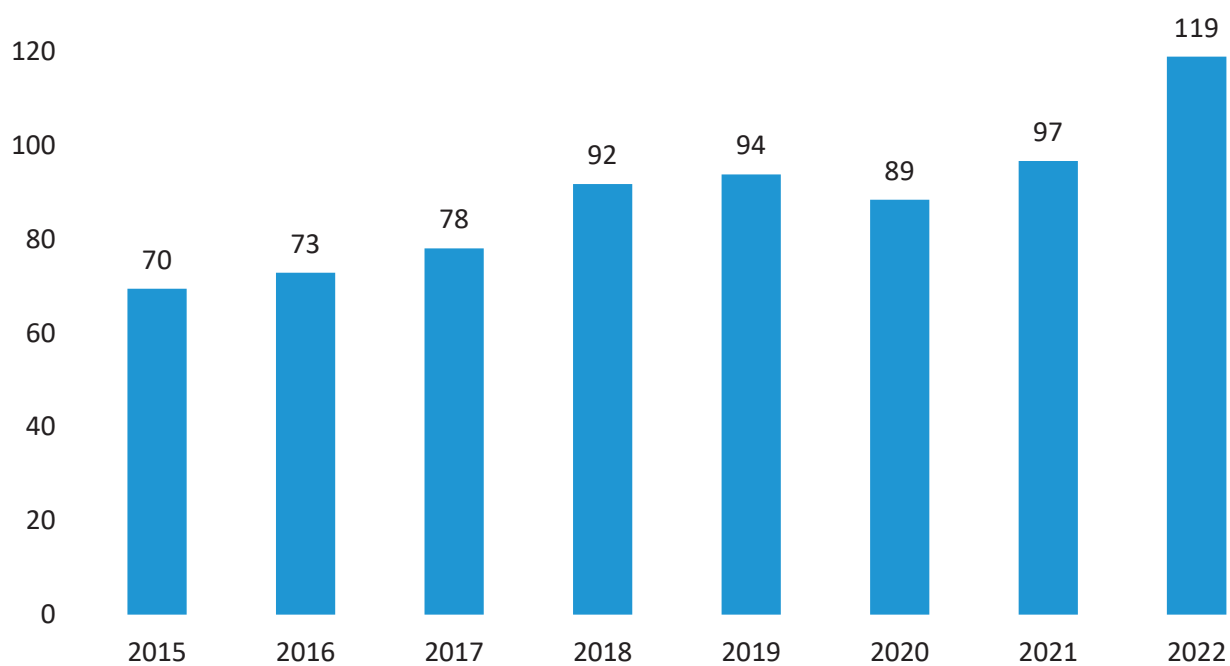

Odsetek stad ryb nadmiernie eksploatowanych na Morzu Bałtyckim (%)

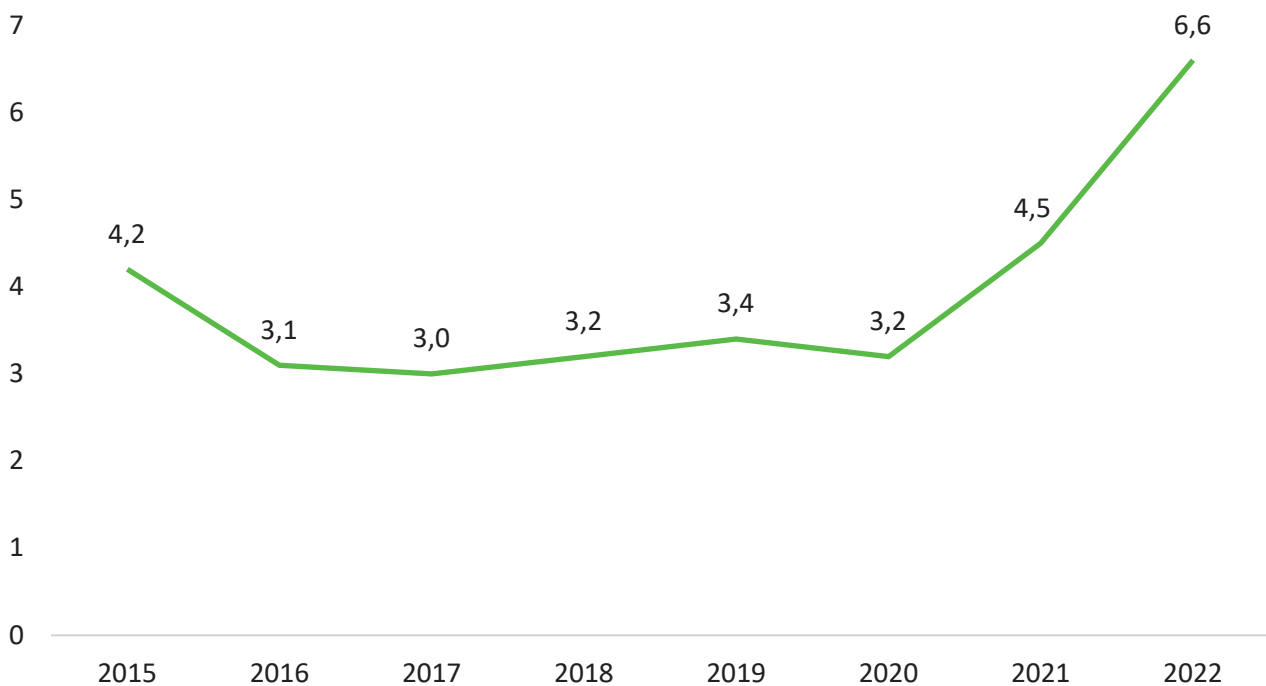

Obroty ładunkowe w portach morskich (mln ton)

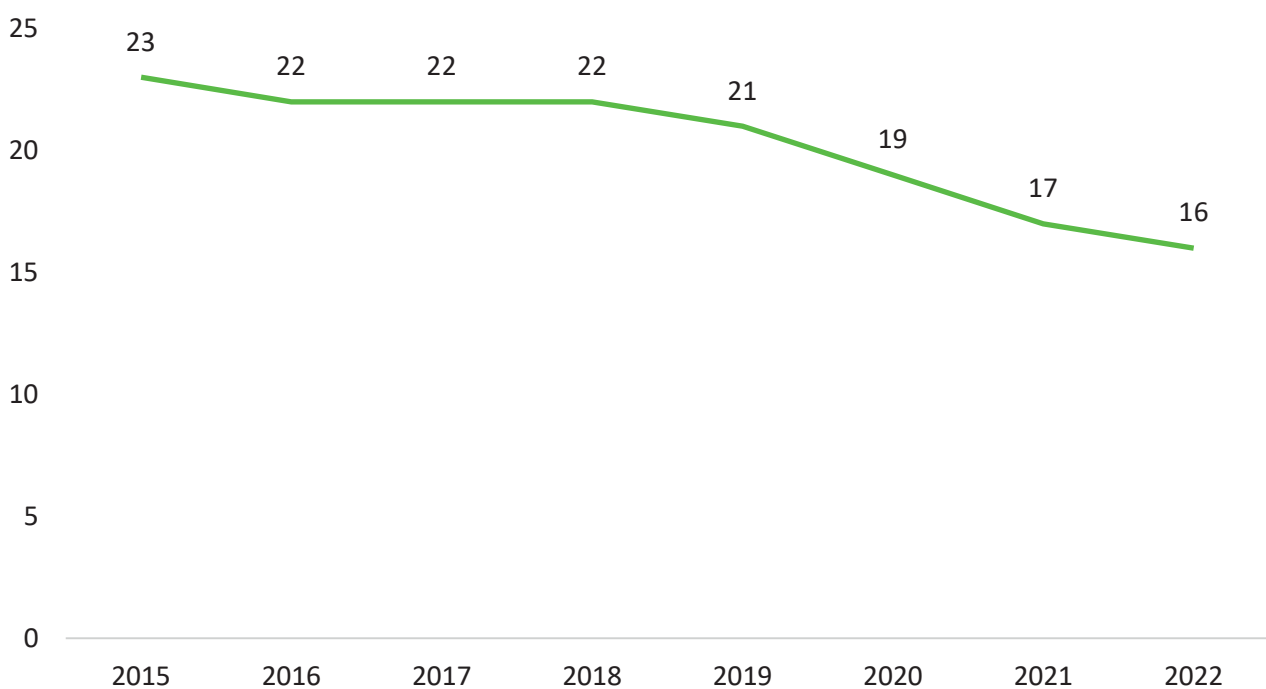

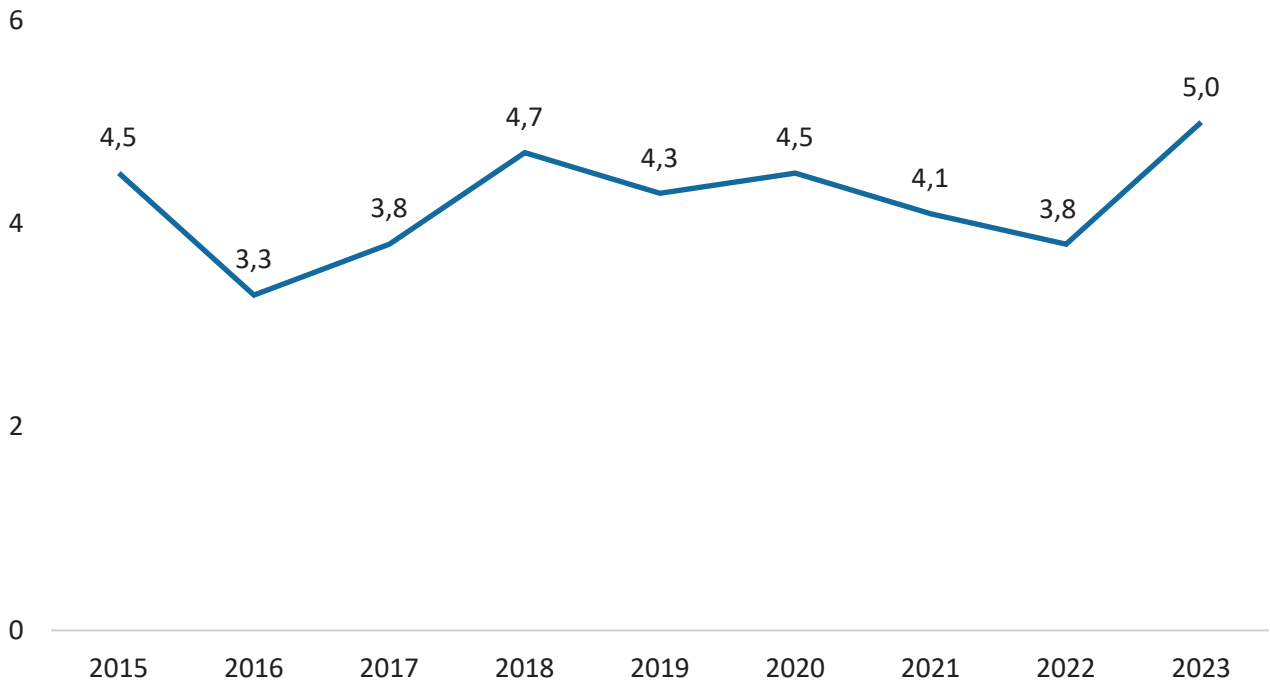
Grunty zrekultywowane i zagospodarowane w stosunku do powierzchni gruntów zdewastowanych i zdegradowanych (%)

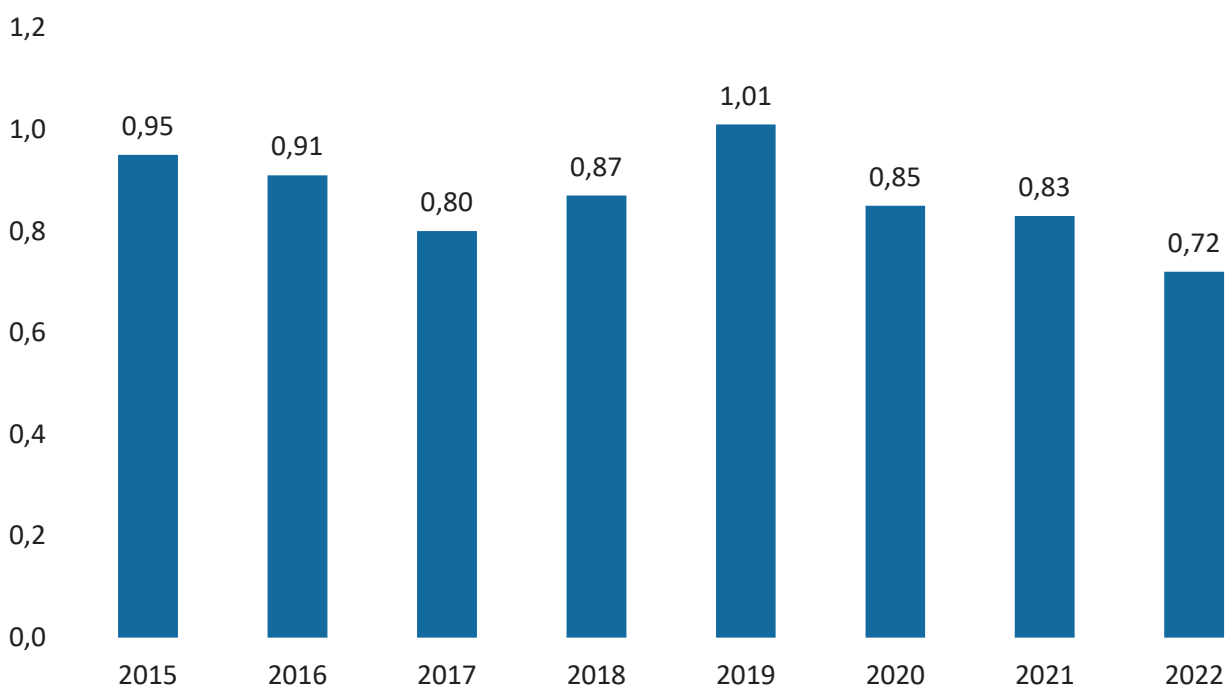
Krajowy wskaźnik średniego narażenia na pył PM2,5 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)

Stopa inwestycji sektora instytucji rządowych i samorządowych (%)

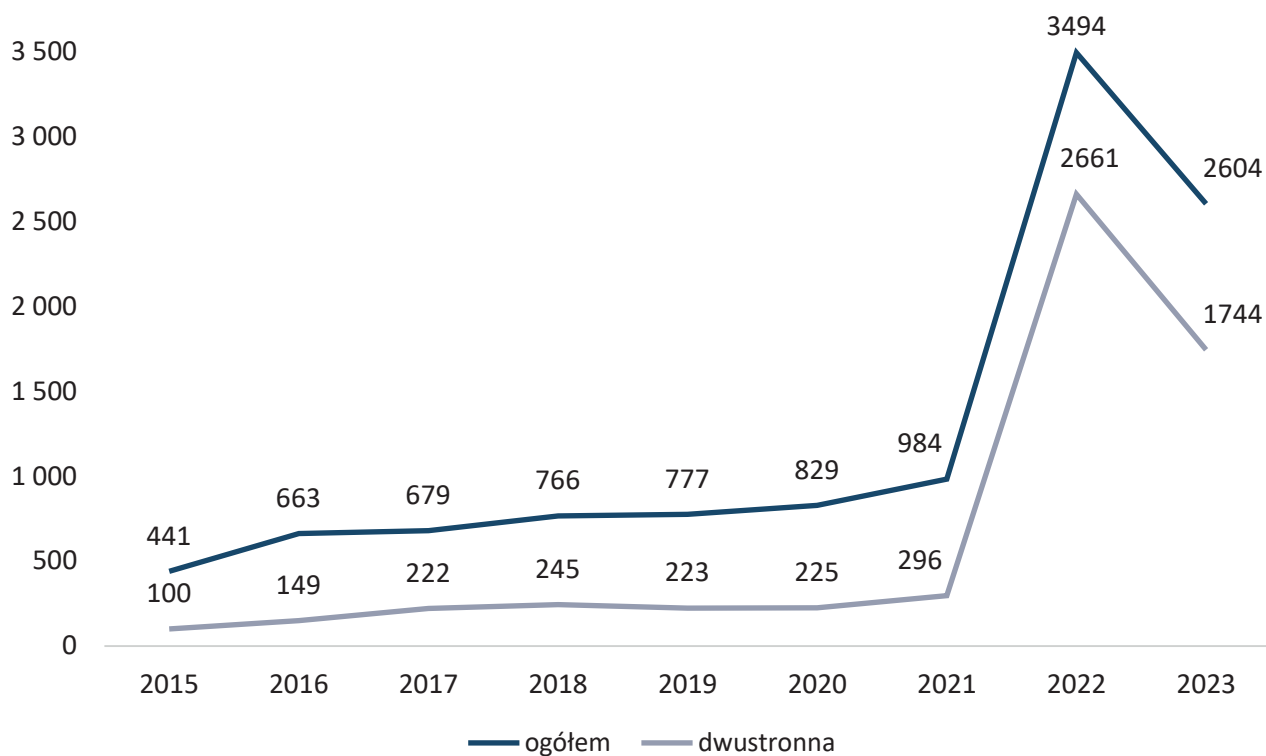

Wskaźnik jakości stanowionego prawa (pkt)

Oficjalna pomoc rozwojowa w mln USD (ceny bieżące)

Oficjalna pomoc rozwojowa w relacji do dochodu narodowego brutto (%)

